GAVS'ÜL-ÂZAM İHRAMCIZÂDE
İSMAİL HAKKI TOPRAK
KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZ

NAKŞÎ HALİDÎ HÂKÎ TARİKATINDA SEYR Ü SÜLÛK

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : H. İsmail Hakkı Altuntaş
Kapak : Haluk Karslıoğlu
Baskı- Cilt : Gözde Matbaacılık

İsteme Adresi:
Gözde Matbaacılık Mücellit
& **Reklam Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. şti Tel: 0** 212 481 81 69
Fax: 0 212 481 05 06

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد

وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

ÖNSÖZ

Gavs’ül-âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak kaddese’llâhü sırrahu’l azîz Efendinin (hyt. 1969) Nakşibend tarikinde yetiştirdiği ihvanlara gösterdiği seyr ü sülûk dersleri hakkında hazırladığımız bu kitapta bazı konulara açıklık getirerek, insanların (ihvanın) bilgi sahibi olunması düşünülmüştür. Zaman içerisinde tasavvufa ait gizli bilgilerin unutulması, tecrübeli kişilerin de dünyadan göçmeleri nedeniyle bir yenilenme ve hatırlatma gereği hâsıl olmaktadır. Bu şekilde yeni ihvanların bilgi sahibi olmaları için hazırlanmış bu el kitabı ile noksan kalan hususların giderileceği düşünülmektedir.

Dersler konusunda tecrübe etmediğimiz kısımlar bulunmaktadır. Bu kısımlarıda muteber kaynaklara müracaat ederek tamamladık.

Niyetimiz bu kitap ile büyüklerimizin bize emanet bıraktıkları nefis terbiyesi usûlünü ve ruhun ilâhî âlemdeki seyrini öğrenmede kolaylık olmasını sağlamaktır. Büyüklerimizin şefaat ve dualarını Allah Teâlâ'dan arz u niyaz ederiz.

Allah Teâlâ yardımcımız olsun.

Âmin

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler / İstanbul
2010

GAVS'ÜL-ÂZAM İHRAMCIZÂDE
HACI İSMAİL HAKKI TOPRAK SİVASÎ

Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

KATRE ŞİİRİ

Katremizden hisse al bî-gâr-ı derya olmuşuz.
Cümle halka bir bakışla çeşm-i bînâ olmuşuz.
Gerçi zahirde lisân-ı nâs ile güftârımız.
Mânâ yüzünden soyunup hep muarrâ olmuşuz.

Validem merhume açmıştı bize bir kutlu fâl,
Ravzâ-i Pâk-i ziyarette demişti: ‘Ey Kerîmü-l Müteâl’
Bu Habîbin hürmetine ver bana ferzend bî-melâl
Ândan aldığı libâsı bunda iksâ olmuşuz.

Tâ ezelden intisabım âlemin Seyyidine,
Düştüm aşkına anın geleliden bu ânasır bendine
Çok aradım ağladım yüz tutup Hakk’ın kendine,
Âlemi devrân içinde Hubb-u Mevlâ olmuşuz.

Künhümü bilmek dilersen sırr-ı Hâki’dir özüm.
Anın edvârıncadır dâim özüm ve sözüm
Her neye baksa basar Hâki’dir bakan gözüm,
Zîrâ evvelden anınla tek-ü tenhâ olmuşuz.

Bir acep sırrı Tâki’den aldığım ders-i iber,
Anı bilmek dilersen sana vereyim haber,
Her ûlûmi almıştı pîrimden O şeyh-i muteber,
Biz anda mahvolup bezm-i ferda olmuşuz.

Çünkü kıtmîr olalıdan bu kapıda bu hakîr,
Her işin sırrın ezelden bildim Takdîr-u Kadir,
Ol sebepten işimiz cümleye tazim ve tekrimdir.
Böylelikle halk içinde Hakk-ı rânâ olmuşuz.

Bu tarîkat âleminde olmak istersen sû-dimend,
Sen de bu halde olup halktan lisânı eyle bend,
İşte budur âcizânem Hubb-u fi’llâh sana pend,
Hayr-u hakanı cihan Simurğ-u Anka olmuşuz.

Bunca ilm-ü fazl ile bilmez imiş nûr-i basar,
Her işi eden ettiren Allah değil mi ver haber?
Leyk hulûli ittihazdan eyle gayetle hazer,
Biz hakâyık âşiyân içre mîmâr olmuşuz.

Emr-i mâ'rûf münkeri bilmez miyiz?
Anlar ile biz amel kılmaz mıyız?
İsr-i Pâk-i Ahmed-i bilmez miyiz?
Şimdi izmâr eyleyü biz râh-ı mânâ olmuşuz

Herkesin miktarı ihlâsınca fiili eder zuhur.
Sen çalış ol muhlisândan çıkmasın senden kusur,
Gayride görsen hatâyı setredüp andan al huzur,
Bunu âdet edinip bir dürr-i yekta olmuşuz.

İbtilâ âlemde var ikmâldir etme cedel,
Her kula nasip etmez ânı Huda izz-ü ve cel,
Başa gelse bil ânı devlet ve nimet bî-bedel,
Biz anı görmüş ve geçirmiş pâk musaffa olmuşuz

Hakk'ı her şeyde âyân görmüş ve bilmişlerdeniz.
Ol sebepten halk katında Hubb-u Mevlâ gözleriz.
Kahr-u lütfün cümlesin bir bildim ve tuttum ey-azîz,
Hamdülillâh biz bu lutfa mazhâr-ı mücellâ olmuşuz.

Bilmediler zevkimi cümle ins ü cin melek,
Derdine düştüm bana neler çektirdi felek,
Hâl-i Hakkı bulmaya beyim zikrin dâim gerek,
Zikr-i Hakk, seyr-ü sebakla ders-i yekta olmuşuz.

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı TOPRAK
Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Huda'dır ten gılaf olmuş ana
Dahi âlâ kâr eder bir tığ kim üryan ola

"Allah'ım! İhtiyarlamaya başladım, saçım başım ağardı. Ve ben, Rabbim, sana ettiğim dualarımda hiç bedbaht olmadım. Bana bir evlat nasip kılmazsın."

Diye Aişe Hanım ağlıyıp, bir gizli sesle Rabbine niyaz etmişti. Geceler uykudan uyanırsa bir daha uyuyamaz, niyaz kapısında Hakk'a yüz tutardı. Kocası Kolağası Abdulkadir Efendi durumun farkında olmasına rağmen sürekli ona;

"Aişe! Niye üzülürsün ki, sen ahlak yönünden yücelik üzeresin. Allah Teâlâ seni muhakkak sevindirecektir." O ise

"Efendim! Güzel efendim! Ana olmak duygusu içimi böyle çoşturuyor."

Sözlerin bittiği tükendiği yer olur mu? Bitiyor. Çünkü kalbin derinliklerini akıl nasıl sakin kılabilirdi. Evin büyük odalarını gezerken yalnız ayağın tahtadan çıkarttığı gıcırtı insanı nasıl teskin edebilirdi ki, Aişe Hanım sürekli yüreği yakan evlat sevgisini terk edemiyordu.

Birde sürekli duasını

"Allah Teâlâ'm evlat verirsen onu cami hizmetkârı yapacağım" diye bitirirken bir gizli anlaşmayı da sürekli tekrar tekrar yapıyordu.

Kolağası Abdulkadir Efendi her zaman hanımına dua ederdi.

"Allah Teâlâm! Aişe'yi sevindir. Onun duala-

rını boşa çıkarma"

Günler, aylar birbirini o kadar hızlı takip etti ki, Allah Teâlâ dualarını kabul etti. Ancak bir güz yeli aile üzerinden esmişti.

Aişe hanım eve bir akşam erken gelen Abdulkadir Efendinin halini hiç iyi görmedi.

"Hayırdır, Efendim rahatsız mısın?"

"Evet"

"Allah Teâlâ büyüktür, senin için şifâ isteyelim."

Ancak hastalık Kolağası Abdulkadir Efendiyi terk edecek gibi değildi. Evlat hasreti ile yoğrulan Aişe Hanım bu defa kocasını mı kaybedecekti.

"Allah Teâlâm bana yardım et. Güç ve takat ver. İsyan etmekten sana sığınırım."

Kolağası Abdulkadir Efendi otuz üç yaşına gelmiş Aişe Hanımı yanına çağırdı ve

"memnun be mesrur olarak hakkımı helâl ediyorum. Sakın ben öldükten sonra nasbini kapalı tutma. Benden bir çocuğun olmadı. Nazlı yârim! Ben büyük ihtimalle yarına çıkamayacağım. Biliyorum ki Allah Teâlâ sana cihanı aydınlatacak bir evlat verir."

"Aman Efendim! Allah Teâlâ ömrüne bereket versin." Diyen Aişe Hanımın içine ateş düştü. O bir yandan gözyaşlarını dökerken evinin direği son nefeslerinde *"Ben senden razı oldum. Allah Teâlâ da seni sevindirsin"* son kelâmı olmuştu.

Sarışeyh mahallesi Nalbantlarbaşı'nda 12 numaralı hanenin üzerine matem düştü. Çocuğu olmadığı için üzülen Aişe Hanım, şimdi dul

kalmıştı.

***

Bir veya iki sene geçmişti.

Aişe Hanımın arkadaş çevresi çoktu. Paşa hanımları, memur kesimden mahkeme hâkimlerinin hanımları onu çok severlerdi. Ziyaretine gitmedikleri günde yok gibiydi. Fakat onun bu yoğun ilgi içerisinde bile yalnızlık halini bir türlü gideremiyordu. Sürekli içinde bir sıkıntı vardı. Artık karar verdi. Dede vatanını ziyaret etmek istiyordu. Çünkü arkadaşları Nilli Hatun dedikçe Mısır'ın ve Nil'in güzel havasını içinde duyuyordu.

Ancak İhramcızâde Mehmet Efendi farkında olduğu bu durumun bu şekilde devam etmesine gönlü razı değildi. Aişe Hanıma

"Güzel kızım. Bu iş böyle devam etmez. Bizim Hüseyin ile seni evlendirelim. Yaşı senden küçük ama kemal yönünden ailemiz içinde onun gibisi yoktur. Duyduğum kadarıyla hacca da gitmek istiyormuşsun, hem de dini açıdan mahremiyet sıkıntısı ortadan kalkar."

Aişe Hanım sukut durdu. Bu şekilde Abdulkadir Efendinin kendisine söylediği sözlerin gönülden söylendiğini anladı.

Evlilik hazırlıkları ve hac yolculuğu birbirine karışarak bir telaş bütün İhramcızâdelerin sevinç kaynağı oldu. Hazırlandıkları sırada bir paşa hanımı,

"Aişe Hanım hacca gittiğinde bir çocuk elbisesi yaptır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kabri şeriflerinin yanına koy ve Allah Teâlâ'ya;

Yarabbi! Habibinin yüzü suyu hürmetine bana bir erkek evlat ver, diye dua et. İnşallah, Rabb-ül Âlemin sana bir erkek evladı verir" dedi.

Aişe Hanım bir çocuk elbisesi yaptırdı.

Gemi ile Mısıra varıldı. Akrabalar ziyaret edildi. Önce Ecdadının memleketi Medine'ye varıldı. Ravzâ-i şerif ziyaret edildi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kabri saadetlerinin hizmetkârını bulup elbiseyi sanduka-ı şerifin ayakucuna bıraktırıp ve

'Ey Kerîmü-l Müteâl! Bu Habîbin hürmetine ver bana ferzend bî-melâl"

"Ya Rabbi Habîbin yüzü suyu hürmetine bana bir evlat ver ki, onu cami kölesi yapayım" diye niyazda bulundu.

Medine'de o gece kutlu çocuğun müjdesi Aişe Hanıma hemen verildi.

Rüyasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin *"Biz İsmail'i kendi toprağımızdan yoğurduk, ekşitmedik ve sana da hediye ettik"* müjdesini duyarak uyanmış, kalkmış iki rekât Hacet namazı kılmıştı. Müjdeyi de Hüseyin Efendiye duyurmuş. Hac yolculuğu iki tatlılıkla bir olmuş. Artık Aişe Hanımın bir daha hiç üzülmeyecekti. Çünkü gönüller sultanı İsmail'i geliyordu. Hem de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin müjdesi İsmail'i.

Mekke'ye gidildi. Aişe Hanım, Efendi Hazretlerine hamile kalmış olarak tavaflar yapıldı. Hac görevlerinden olan Safâ ve Merve'yi say ederken ilham olan aşağıdaki beyitleri çok tekrar ediyordu.

İsmail'im Âzam sensin
Gül yüzlü tazem sensin
Dört kitabın hakkı için
Gönlümde gezen sensin.

Hacı Aişe Hanımın Güzel İsmal'i ana karnında Hakk'ın kapısına yüz tutup tavaf ediyor, arafata çıkıp Allah Teâlâ'ya niyazın sırlarına kavuşuyordu. Tekrar Medine'ye ikinci bir ziyaret daha yapıldı. Ravza'ya bırakılan çocuk elbiseleri alındı. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emaneti artık Sivas diyarına doğru yola çıktı.

***

Sarışeyh Mahallesinde artık bütün insanlar çok mutluydu. Hacı Aişe Hanımın oğlu dünyaya gelmişti. Adını Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem vermişti, İsmail. (01.07.1880)

Bu şekilde annesi kendi babasının adınıda koymuş olacaktı. Birde Hakk'ın adamı olsun diye Hakkı ismini ilave ettiler. Çünkü adağı vardı, cami hademesi olsun istiyordu.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ravzâ-i Pâkine teberrüken bir süre bırakılan çocuk elbisesi daha sonra kendisine giydirildi.

***

İsmail Hakkı daha çocukken mahlûkatın dahi gözbebeği idi. Hacı Aişe Hanım gözünden sakındığı İsmail Hakkı'ya abdestsiz süt vermedi.

Bir gün evlerinin önünde uzanmış bir yılan yüzünü yalamaya başlamıştı.

Hacı Aişe Hanım

"Aman! İsmail'i yılan yiyor" dedi. Yılanı kovdu. Meğer mahlûkat sevgisinden dolayı ziyarete gelmişti.

"Ah, İsmail'im, mazhariyetin büyük, unutuyorum. Sen Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emanetisin, sana kim zarar verir ki."

***

Hacı Aişe Hanımın dört sene sonra dünyaya gelen erkek kardeşine de Ömer Sıtkı ismi verdi. Ağbeyinin can dostu ve yardımcısı olsun istiyordu.

***

Çocukluğu Sarışeyh mahallesinde geçiren İhramcızâde İsmail Hakkı daha sonra babasının adliye başkâtibi olduğu için Hafik'de yedi yaşına kadar bulunmuş ve sıbyan mektebini burada okumuştu.

İhramcızâde Mehmet Efendi asker olmasını istiyordu. Annesi ise cami hizmetkârı.

On yaşındayken Sivas'a gelip Örtülüpınar mahallesine göç ettiler ve Askeri Rüştiye'ye girdi.

Kazancılardaki Deli Fikri Paşa Konağında İsmet (İnönü) ile beraber okudu. İsmail Hakkı'yı herkes severdi.

İsmet (İnönü) ile sınıfın girişinde beraber otururdu. Zayıf ve cılızdı. Onun numarası 32 ve İsmail Hakkı'nın ki, 34 dü. O zamandan İsmet siyasete soyunur, öğrencileri başına toplar, masaya çıkar konuşma yapardı. İsmet'in başı ne zaman sıkışsa İsmail Hakkı'dan yardım isterdi. İsmet şehrin yerlisi değildi. Bu nedenle İsmail Hakkı'nın her zaman yardımına muhtaç oluyor-

du. İsmet, 1895 yılında okulu bitirince bir yıl Sivas Mülkiye İdadisinde okuduktan sonra 1897 İstanbul'a gitti.

***

Hiçbir zaman onu üzmek istemezdi. Gençliğin verdiği yaramazlıklar olursa da elinden geldiği kadar kendini korumaya çalışırdı.

Şehirde bazen Hacivat ve Karagöz oyunu getirilince evin tavuklarını Hacı Aişe Hanımdan habersiz 3 kuruşa 5 kuruşa satar, giderdi.

Aslında durumun farkında olan annesi ufak tefek bu kaçamaklara göz yumuyordu.

Bazen İsmail Hakkı'nın harçlığı biterdi. Bu durumdan dolayı annesine dert yanardı. O ise

"Oğlum İsmail, dünya için babanla kötü olma bir ihtiyacın olursa benden iste; denizde kum bende para, sarı sarı liralar minderin altında" diyerek babanla sakın kötü olma diyerek analığın koruyuculuğunu gösteriyordu.

***

İsmet'in İstanbul'a gitmesinden dolayı İsmail Hakkı'da gidip okumak istiyordu. Bu nedenle İsmail Hakkı:

"Anne izin verirsen bende İsmet gibi, İstanbula gitmek istiyorum."

Hacı Aişe Hanım:

"Gül yüzlü İsmail'im, deden Mehmet Efendi Kars Muhaberelerinde büyük yararlıklar gösterdi. Kolağası Abdülkadir Efendi asker idi. Ancak benim senin için adağım var. Cami hademesi olmanı istiyordum. Dedengile fazla bir şey diyemedim. Onlar artık Hakk'a yürüdü. Baban bu konuda bir şey demez. Fakat artık sen yolu-

nu Hakk'ın tarafına çevir. Senin Mazhariyetin büyük. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emanetisin. Sana abdestsiz süt vermedim gönlünü hoş tut. Ben, senden ancak bunu isterim."

***

İsmail Hakkı okuluna giderken elbiselerini güzelce giyinir, bir gencin yakışıklığı üzerinde nasıl olursa onda bunu görmek mümkün olurdu. Genç kızlar pencerelerin arkasından

"Güzel İsmail gidiyor" diyerek hayran hayran bakarlardı.

Bir kız onu çok sevdi, fakat nede çok sevmişti ki, İsmail Hakkı'da onun bu sevgisini kendinde buldu. Bu aşk bir zaman sürdü. Artık bu iş aşikâr olunca Hacı Aişe Hanım bu durum üzerine kızı istediler. Fakat kızın annesi bu evliliğe razı olmayınca kız derdini kimseye anlatamamış, bu nedenle verem olmuştu. İsmail Hakkı'da bu acıyı sinesinde o kadar duydu ki gizli gizli sigara dahi içiyordu. Sanki sigara onun iç yangının dışa vuruntusu oluyordu. İsmail Hakkı bazen ah çekip

"Allahım bu aşk acısı ne zor bir şeymiş." "Sevdiğimi bana vermediler." Derdi. Sevgilisi vefat edince İsmail Hakkı uzun bir süre kendini toplayamadı. Fakat Hacı Aişe Hanım

"Oğlum sevmek güzeldir, fakat senin mazhariyetin büyük bu hal üzere kendini meşgul kılma" diyerek bu sıkıntılı dönemin geçmesine yardımcı oldu.

***

İsmail Hakkı arkadaş sohbetlerinden çok geç saatte eve dönerdi. Geldiğinde de annesini

uyur bulunca muhabbet ve hürmet o ya, ayaklarının altını öpünce ve o anda annesi uyanır, ve

"Güzel oğlum, dağ taş evladın olsun". Derdi.

***

Annesinin sözünü dinleyip medrese eğitimi için Şifâiye medresesine devam ederek manevi hayatın temellerini attı. Annesinin manevi tarafa yönelmesini istemesi nedeniyle Sivas'ta bulunan Rifâi Tariki büyüklerinden Arab Şeyh ismi ile bilinen Seyyid Abdullah Haşim kuddise sırruhu'l-azîz Efendi dergâhının sesli zikirlerinin müdavimi oldu. Beş yıl kadar sürececek beraberliğin temelleri atıldı.

Bu ara sesli zikir esnasında ilahi söylemek adet olduğundan Niyazi Mısrî Divanıyla uzun yılllar sürecek bir arkadaşlığı başladı. Öyleki koynundan çıkarmadığı bir sevgili olmuştu. Sıkıntıları ve soruları olduğu zaman her an divanın yardımını yanında buluyordu.

***

Bendeki tarîkat ahvali etrafımdakiler tarafından âyan olunca, yaşlı akrabaları onu sever ve meşgul olurlardı.

"Bu çocuğun başına bir iş gelecek" diye söylenirler ve

"İsmail sen daha gençsin, zamanımız nazik, bırak şu tarîkat işlerini" dediler. İsmail Hakkı onlara;

"Siz yiyip içmeyi bıraksanıza" derdi. Onlar

"Yiyip içmek bizim gıdamız" dediler. O da;

"Bu da bizim gıdamız, bu işi böyle bilip, böyle inanmayan yola gidemez, kuştan korkan

darı ekmezmiş” dedi.

İlk mürşidi olan Abdullah Haşim El-Mekki Er-Rifâî kuddise sırruhu'l-aziz (Arab Şeyh) in ***“Evlâdım, senin nasibin bizden değil!”*** diyerek bir nevi izin vererek arayış içinde olmasını tavsiye buyurdu. Çünkü gelecekte Arab Şeyh'i büyük sıkıntılar bekliyordu.

***

Babası Hacı Hüseyin Efendi adliyede zabıt kâtip olduğu için oğlu İsmail Hakkı için mülazimeten (stajyer) memur olarak görev almasını sağladı. Ancak annesi Hacı Aişe Hanım bu durumdan sitem ederek

“Mazhariyetin büyük, ben sana cami hademesi ol dedim, sen memurluk yapıyorsun; adam olmadın oğlum” gözyaşları ile söylerdi.

İsmail Hakkı bu konuda fazla ısrarcı olmasa da kendisi için bir kazanç kapısının açılmasına sevindi. Bu arada Abdullah Efendinin kızı İmmihan Hanımla evlendi. İlk çocuğu 1901 Halis Turgut doğdu.

Ancak İsmail Hakkı Efendi hayatın içine atılmış Osmanlının yıkılma dönemlerindeki sıkıntılı hayatın çözümleri için çareler üretmek istiyordu.

***

Hacı Aişe Hanım Tokat'ta Hacı Mustafa Hâki Hazretlerinin ziyaretine gitmişti. Evladı İsmail Hakkı hakkında önce dünyaya gelişini Ravza-i Pâkiden Harem-i Şerif hediyesi olduğunu söyledi. Efendi hazretlerinde ona bir aşk düştü. Gönülden onu sevdi. Gönülden gönüle yol var derler. İsmail Hakkı'da bu sevgiyi duydu ki ar-

kadaşları bir gün Tokat'ta bir şeyhin rivayetleri ile sürekli meşgul olunca gönlüne Şeyhin sevdası düştü

Bir gün arkadaşları

"Tokatta bir şeyh var onun yanına gidiyoruz" dediklerinde O'da onlarla gitmeye karar verdi.

***

Tokat'a atlar üzerinde arkadaşları ile gittiler. Mola verdiklerinde arkadaşları bu türküyü hemen dile alıyorlardı.

Tokat yolu kaldırım
Düştüm beni kaldırın
Sevdiğimin uğruna
Vurun beni öldürün
Gidiyom elinizden
Kurtulam dilinizden
Yeşilbaş ördek olsam
Su içmem gölünüzden
Aslan yârim kız senin adın Hediye
Ben dolandım sende dolan gel beriye
Fistan aldım endazesi on yediye
Az mı geldi gönderdiğim hediye
Tokat bir dağ içinde
Gülü bardağ içinde
Tokat'tan yar sevenin
Yüreği yağ içinde.

***

Ziyaretten önce Peşkircioğlu Nuri Efendiyi gördü. İsmail Hakkı'nın ziyaret maksadını anlayınca Seyyid Hacı Mustafa Hâki kuddise

sırruhu'l aziz Hazretlerini çok övdü.

"Benim Efendim…." Diye başlıyan bütün sözleri ile artık gönüldeki yangın artmıştı. Namaz vaktini bekliyorlardı. Çünkü Efendi hazretleri gelecekti. Ali Paşa Camii'nde cemaate namaz kıldıran Mustafa Hâki Hazretlerinde her nasılsa sehvi secde hali zuhur etti. Namazdan çıkıp dışarıda bekledikleri sırada kendisinden daha evvel bu yola intisap etmiş bulunan Peşkircioğlu Nuri Efendi;

"Şeyhim hiç böyle bir şey yapmazdı" "Şeyhimde hiç böyle bir hal omazdı" diye söyleniyor ve övdüğü Efendisini düşünüyordu. İsmail Hakkı, caminin iç kapısından çıkmakta olan Mustafa Hâki Efendi Hazretlerinin göğsünün üzerinde LÂİLAHE İLLÂ'LLÂH yazılı olduğunu gördü

"Nuri Efendi! Sen benim gördüğümü görsen hiç bir şey söylemezsin" dedi.

İhvan gurubu efendilerin peşinden yürüyerek şeyhin dergâhına gittiler.

***

Seyyid Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l-azîz Efendi, ihvanı ile sohbet ederken huzura gelen İsmail Hakkı'ya;

"Oğlum! Nerelisin?"

"Sivaslıyım.."

….

"*Sen, Hacı Aişe Hanım'ın oğlu musun?"* Diye sorduklarında;

"*Evet, Efendim!"* Diye cevap verdi.

İsmail Hakkı tarif edilemez bir heyecana düştü. Kendini kaybetti. O anda kendisinin Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l-azîz Efendinin

hâli kapladı.

Bir an ki bir ömre bedel gibi uzadı uzadı ki kısa zaman içinde alınacak alındı verilecek verildi. İsmail Hakkı huzurdan çıktıktan sonra Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l aziz Hazretleri ihvana dönüp,

"İşte şu kapıya yakın yere oturup giden genci gördünüz mü? O, bizde ne varsa hepsini aldı götürdü" dedi.

Daha sonra Peşkircioğlu Nuri Efendi İsmail Hakkı'ya bu müjdeyi O'na iletti.

Olan, olmuş, kâinata can ve nur olacak hayatın kutsal doğumu gerçekleşmiştir. Orada Seyyid Mustafa Hâkî Efendi ile tanışmış ve terbiyesine girmiştir.

***

İmmihan Hanımdan Hayriye Hanım 14.07.1907 doğdu.

***

İsmail Hakkı Sivas adliyesinde stajyer memur olarak çalışırken 1908 yıllarında Tokat'ta Duyûn-u Umûmiye de Müskirat Memurluğunda görev yaptı.

İlk bu göreve başladığında Mürşidi Mustafa Hâkî kuddise sırruhu Efendi ona:

"İsmail Efendi, memur olduğun yerdeki müskiratın tadına da bakıyor musun?" diye sordu. Sonra;

"Gardaşım! İçkinin katresi haramdır. Fakat çoluk çocuğun nafakası için çalışırsanız, Allah Azimüşşânın affedeceği umulur."

"Fakat sen paranı yinede değiş tokuş yap."

Bu nedenle İsmail Efendi başkasından borç alırdı. Aylığını borcuna karşılık verip parayı değiştirirdi.

***

İsmail Hakkı Efendi çocukluğunda normal olan bazı harika haller ders alındıktan sonra arttığı için rahatsız olmaya başlamıştı. Öyle bir hal aldı ki, artık rahatta edemiyordu. Tuvalete dahi giderken zikir halinden ar etmeye başladı.

Mürşidi Mustafa Hâkî kuddise sırruhu Efendiyi ziyaretinde kendini meşgul eden şeyleri halen arzedebilirdi. Ancak annesi bu durumu bildiğinden Şeyh Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîze ziyaretlerinde anlattı. İşte bu minval üzere bir gün arkadaşlar ile ziyarete gittiler.

İsmail Hakkı Efendi arkadaşlar ile şeyhin elini öptüler. Ancak o şeyhinin göğsünde Lâ İlâhe İlla'llâh yazılı olduğunu görüyordu. Zannediyordu ki, herkes bu yazıyı görüyor. Sonra anladı ki arkadaşları görmemişler. Şeyhi halinden İsmail Hakkı'nın durumunu anlayarak

"Kendi başına biten bir ağacın meyvesi olmaz. Allah Teâlâ'nın âdetinde bir şeyi sebebe bağlamak lazımdır. Nasıl ki, ana ve baba olmadan çocuk dünyaya gelmiyorsa, bir Mürşidi kâmil terbiyesine girmeden olan doğuşta sakatlıklar olur."

"Büyüklerin vazifesi ihvanlardaki sıkıntı veren bu halleri almaktır. Allah Teâlâ'nın izni ile bu halide alırlar" dedi.

O hal birden kayboldu.

İsmail Hakkı Efendide zikrin sırlanma hali sü-

rekli olup zikrin sesini duymazsam diye içine bir korkuda gelmedi de değil. Fakat baktı ki bu hal ortama göre değişiyor ve tuvalette ise artık rahattı. Bu aslında ona büyükler olmadan bu yolda yalnız gidilemeyeceğini göstermek içindi.

***

Hergün yeni bir hikmet öğrenen İsmail Hakkı, Efendimin güzel sözlerini yazayım unutulmasın diye düşündü. Bir şeylerde yazıya dökmüştü. Defterini de sürekli yanında taşıyordu. Bir gün şeyhi Hâki Efendi durumun farkına vardı, deterini istedi ve baktı, dedi ki;

“Yazdığın da okunurmuş, lakin sen kitap yazma” dedi. İsmail Hakkı Efendi bu olaydan sonra ne zaman aklına bu türlü niyet gelirse önüne Elif Harfi gelirdi.

***

1908 yılında İkinci Meşrutiyetin ilanında Mustafa Hâki kuddise sırruhu’l-azîz Hazretleri, Tokat mebusu olarak İstanbul’a gitti.

Tokat mebusu olarak İstanbul’a giden Mustafa Hâkî kuddise sırruhu’l aziz Efendiden sonra, Sivas Duyûn-u Umumiye’ye görev değişikliği yaptı.

***

31 Mart 1325 (13 Nisan 1909) vakası ile Hareket Ordusu İstanbul’a girmiş ve II. Abdulhamid Hanı 33 yıl padişahlık yaptıktan sonra 27 Nisan 1909 da tahtan indirmişlerdi. Divan-ı Harb-i Örfi (Sıkıyönetim Mahkemeleri) kararları neticesinde birçok kişiye idam, sürgün vb. cezalar verildi.

Abdullah Haşimî el Mekki Hazretleri 24

Kanunisâni 1324 / Cumartesi / 6 Şubat 1909'da kurulduğu ilan edilen İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti'ne girdiğinden 31 Mart vakasından sonra ki, yargılamalar neticesinde cemiyet azalarına ağır cezalar verilince Abdullah Haşimî El Mekki'ye Sivas'tan Mekke-i Mükerreme'ye müebbeden nefyine (sürgün) karar verildi.

16 Ağustos 1909 Mekke-i Mükerreme'ye sürgün edilen Sivas'ta Rifai dergâhı şeyhi Abdullah Haşimi kuddise sırruhu'l-azîz ve ailesi maddî sıkıntıya düşmüştü. Vefakâr eşi Halime Hanım tekkenin ve hizmetin devamı için bütün gayretlerini gösterip ocağı söndürmedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin 1909 yılında İmmihan Hanımdan oğlu Mehmet Sabit Kemal doğdu.

***

1909 da Seyyid Hacı Mustafa Hâkî Efendi İttihatçılar ve gayri müslimlerin oyları ile meclis azalığı düşürülmüş ve İstanbul'da mecburi ikamete tabi tutularak kendisine Çarşamba semtindeki Cebecibaşı mahallesindeki Mevlana Mustafa İsmet Garibu'llah Efendi konağı dergâh olarak verilmişti. Bu nedenle Ali Haydar kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Efendi ile kırgınlık yaşanmaya başladı.

***

Mustafa Hâki Hazretlerini ziyaretine giden Hacı Mustafa Tâki Efendiye

"Sivas'ta ne var ne yok, İhramcıoğlu İsmail Efendi ne yapıyor" dedikten sonra,

"Canım İsmail iyidir" dedi. Bunun üzerine

Hacı Mustafa Tâki Efendi, Sivas'a döndüklerinde İsmail Hakkı Efendiye Hazretlerine gelip dediki.

"İsmail Efendi gözün aydın, Efendi Hazretleri senin için İsmail iyidir" diye buyurdular. Hacı Mustafa Tâki Efendi ilâveten

"Onların iyi dediklerine Allah'ü Azimüşşan da iyi der." Dedi.

***

1912 yılında Hacı Hüseyin Efendi Hakk'a yürüdü. 1913 Hacı Aişe Hanım Hakk'a yürüdü.

Anne ve babasının peşpeşe Hakk'a yürümesi onu yalnızlığa düşürdü. Devletin durumununda iyi olamaması durumu daha ağırlaştırıyordu.

***

01.03.1914 yılında İmmihan hanımdan Mevlüde vefa doğdu.

***

Birinci Dünya Savaşı başlamadan Sivas'ta bir zelzele oldu. Bu zelzelede, Çifte minare ve Ulu Camii çok hasar gördü, minarelerin külahları aşağıya düştü. Halk bu olayı hayra yormadı. Memlekette büyük bir felaketin olacağını söyleyenler oldu ve savaş çıktı.

***

I. Dünya savaşı ilan edilince asker altına alındı.

Askerliğini görevi icabı kol komutanı olarak emrindekilerle birlikte Suşehri'ne cephane taşımak ve Ordu, Koyulhisar, Suşehri arasında postacılık ve erzak nakli yapmaları suretiyle vatanî görevini yerine getirdi. Bu sebepten bulunduğu yörede *Emanetçi Baba* diye anıldı.

***

Mustafa Hâkî kuddise sırruhu'l aziz Efendi'nin tekkeye yerleşmesinin ardından biraz maddi sıkıntı içine düşmüştü. İsmail Hakkı içinde şeyhine hediye göndermek niyeti hâsıl olmuştu. Bu niyetle posta ile dokuz altın gönderdi.

Meğer Mustafa Hâkî birinin dokuz altın borcuna kefil olmuş, o an için parası olmadığından sıkıntıya düşmüştü. Kefalet parası için dokuz altın istendiği an İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin gönderdiği dokuz altının havalesi eline geçince, bu halden gayet memnun ve mesrur oldular.

O gün İsmail Hakkı mana âleminde şeyhinin iki elini kaldırmış ve bir parmağının kapalı olduğunu gördü. Anladı ki; emanet yerini buldu ve kabul edildiğini anladı. Ancak bu hal İsmail Hakkı'da ziyaret aşkını çoşturdu.

Şeyhini ziyarete gidecek mali durumu da yoktu. Şeyhinin muhabbetine ayrılık ve hasret de eklenince İstanbul'a gidebilmek için işyerinden izin isteğinde bulundu.

"Biz kalb hastasıyız. İzin verilmesini rica ediyoruz" diye bir dilekçe yazdı. Bu ilk dilekçe cevapsız kaldı.

"Kalb hastalığımız şiddetlendi, acilen dilekçemin sıraya konulması" diye ikinci bir dilekçe daha yazdı ve ardından izin hakkı çıktı.

İzin aldıktan sonra yol parası için 12 lira gerekiyordu. Maaşı üç altın idi. Annesinden hatıra kalan altınları beş liraya bozdurdu. Üç lira da borç alıp yol hazırlığı yaptı.

Peşkircizade Nuri Efendiyede ziyarete giderken beraber gidelim diye teklif etti. Nuri Efendi de mazeret beyan ederek gelmedi. İzinde aniden çıkınca işyerinde tahsildarlıkla ilgilendiği için kasadaki para için icmal yapmaya zamanı dahi yoktu. Sevgisinin çoşkunluğu aklın engellerini dahi tanımadı. Yanındaki arkadaşın elide eğri hırsız biri idi. O zaman savaş zamanı olduğundan bir lira için bir adam asılıyordu. Parayı sayıp teslim etmek dahi mümkün olmadı. Arkadaşına;

"Ben Şeyhimi ziyarete gidiyorum. Senin vicdanına bırakıyorum" dedi.

Bende gidiyorum diyenlerle dokuz arkadaş oldular.

İstanbul'a gitmek için Samsun'dan gemiye binmek gerekiyor, zamanda kış olunca vasıta bulmak zorlaşıyordu. Sivas'tan Samsun'a kadar yayan yürüdüler. Samsuna geldiler. Aksilik ya gemide yer yoktu. Yalvarıp yakarıp kaptanın gönlünü yapıp hayvanlar bölümünde yolculuk yapmak için izin alabildiler.

Vapura bindiler. Vapur lebaleb (çok kalabalık) dolu oturacak bir yeri ancak kademhaneler (tuvalet) yanında buldular. Ve orada İstanbul'a geldiler. Şeyhimi ziyarete gidiyorum diye oranın husumeti (kötü kokusu) İsmail Hakkı'ya misk-ü amber gibi gelmişti.

Şeyh sevgisi ve nişanı olan bu yolculuk İsmail Hakkı için hayatının belki en güzel vakıası olacaktı.

Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı'ya

*"Oğul, bu iş bizimle bitecekti sen bunu bizden aldın"*dedi.

Bu yolculuktan sonra bir daha Mustafa Hâki Efendiyi ziyarete gitmek mümkün olmayacaktı.

Sonra

"Oğlum İsmail kadın ve erkek ihvanlarımıza selam götür" dedi. İsmail Hakkı Efendi biraz duraladı. Çünkü kadın ihvan yok denecek kadar azdı. Sonra düşündü ki büyükler çekirdeğe baktıkları zaman, çekirdekten yetişecek ağacın meyvesini görebileceklerini idrak etti.

***

14 Nisan 1912'de çıkan umûmî afla Seyyid Abdullah Haşimî el Mekki kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Sivas'a döndü. 24 Aralık 1913 tarihinde tekkeyi vakıflaştırarak ve dergâhın şeyhliğine büyük oğlu Seyyid Mehmed Ragıb'ı getirdi.

Milli Mücadele döneminde, Sivas'ta yapılan 4 Eylül Sivas Kongresine Sivas temsilcisi olarak katılmış, Mustafa Kemal Paşa'ya destek vermiş, kendisini Sivas'ta bulunduğu müddetçe dergâhında misafir etmiş ve Paşa'yı suikastten kurtarmışlardı.

Mustafa Kemal Sivas'ta içinde bir sıkıntı olunca dergâha tebdîli kıyafetle gizlice gelir, Abdullah Haşimî el Mekki kaddese'llâhü sırrahu'l azîzden bu işi başarıp başaramayacaklarını sorar ve her seferinde

"Oğul, Allah Teâlâ sana yardım e*decek, korkma"* telkinleri ile yurdun kurtuluşu için tavsiyelerini dinlerdi.

Sivas Kongresi boyunca delegelerin yemek

ihtiyacına büyük miktarda katkı ve eşyalar Abdullah Hâşimî el Mekkî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz dergâhından karşılanmıştı.

***

Abdullah Haşimî el Mekki Hazretleri Sivas Kongre Binası önünde Mustafa Kemal ile fotoğraf çektirdiler. Bu şekilde aralarındaki dostluğun işareti için gelecekte Mustafa Kemal'in nasıl insan olduğunu insanlara anlatmak istemişti.

***

Memlekete düşman girmiş ve kurtuluş için Milli Mücadelenin temelleri atılmaya başlamıştı. Sivas halkı Milli Mücadelede Mustafa Kemalin yanında yer aldı. Ulu Camii de 12 Eylül 1919 günü Kongre salonunda halka açık bir toplantı yapıldıktan sonra Sivaslılar tam kadro ile aynı gün Ulu Camii'nde toplantı yapmışlardı. Sivaslılar Mustafa Kemal Paşa'nın heyecanlı konuşmalarını can kulağı ile dinlemişti.

Mustafa Kemal Paşa, arkadaşları ve Temsil Kurulu üyeleri 108 gün kalarak Sivas'ta çalışmalarını yürüttüler.

***

Tokatlı Seyyid Mustafa Hâki Efendi dünyadan göçeceğini anlayınca oğlu Bahâeddîn Efendi ile teberrüken tesbihini, takkesini, maşlahını ve benzeri hediyelerini Sivas'ta bulunan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi'ye götürmesini istedi.

***

Sıkıntılı günler devam ederken Mustafa Hâki Efendiyi tekke için Ali Haydar Efendi zor du-

rumda bıraktı. Ali Haydar Efendi zamanın Şeyhülislâmı Esa’d Efendiye sürekli *“Efendim, benim hakkım ne olacak”* derdi. O da

“eğer Mustafa Hâki Efendi memlekete giderse fesat durum çıkacak, bir zaman sabret” dedi.

Ali Haydar Efendinin arkadaşı Albay Kenan Bey tekkenin Ali Haydar Efendi devrine çok uğraştı. Mustafa Hâki Efendi ise,

“Benim ölüm çıkar, dirim çıkmaz” derdi.

Sonunda Albay Kenan Bey ferman ile ‘13 Kasım 1919 Ser-katib-i Hazreti Şehriyari Ali Fuad’a cevabi meşihat cevabı ile’ mazbataların hazırlanmasını almış ve Mustafa Hâki Efendiye götürmek için hazırlanmıştı.

Fakat gazeteler Mustafa Hâki Efendinin Hakk’a yürüdüğü haberini yazıyordu. Mustafa Hâki Efendinin, *“Benim ölüm çıkar, dirim çıkmaz”* sözü tecelli etmişti.

Bu olay için Ali Haydar Efendi ve arkadaşları gasbetti diye Mustafa Hâki Efendiye serzenişte bulunuyorlardı. Ancak tekke el değiştirmesine rağmen oturmak mümkün olmadı. Çünkü Küçük Mustafa Paşa ile Fevzi Paşa Mahalleleri arasında büyük bir yangın çıkmıştı. Tekke yandı. Ali Haydar Efendinin ve ihvanın birçoğunun evi de yanmıştı.

***

Mustafa Hâki kuddise sırruhu’l-azîz Hazretleri (m.1856 / h.y.t: m.15 Ocak Perşembe 1920) de Hakk’a yürüdü.

Kabr-i saadetleri Fatih Camii haziresindedir.

***

Mustafa Hâki Efendinin Hakk'a yürüdüğü haberi Sivas'ta bulunan bütün ihvanı ziyadesiyle üzmüş bütün ihvan günlerce toplanıp Kur'an okumuşlar, hatim indirmişler ve Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri için ilahiler söylediler.

***

Peşkircioğlu Nuri Efendi'nin de bulunduğu bir sohbette, bir arkadaş Kerem'in şu türküsünü söyledi.

Karadır kaşların eğmeli değil
El ele kol kola değmeli değil
Fırsat elde iken sarmadık yâri
Beni öldürmeli döğmeli değil

Benim yârim incelerden pek ince
Yâdlara sardırmam ben ölmeyince
Azrail gelmiş de canım almaya
Ben vermem canımı yar gelmeyince

Bacadan aşıyor ayvanın dalı
Yüzüme dokundu yazmanın alı
Güzel nedeceksin bu kadar malı
İşte görünüyor dünyanın halı

Nuri Efendi hem ağladı ve hem de,

"İsmail Efendi senin bana İstanbul'a ziyarete gidelim dediğin zaman vaktim de vardı, param da vardı. Zamanın kıymetini bilemedim. Gitmedim çok pişmanım. Siz o fırsatı ve zamanı kullandınız ve kazandınız" dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kırk yaşın-

dadır.

Bir gece İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri evdekilere;

"*Toplanın ve hazırlıklı olun bir misafirimiz gelmek üzeredir*" dedi. Gece yarısını müteakip kapının çalındığı ve gelen ise Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin mahdumu Bahâeddîn Efendi olduğu görüldü.

Etrafa verilen haber üzerine bütün ihvan İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin evinde toplandı. Görüşme ağlayıp sızlaşma ve konuşmalar olurken Bahâeddîn kuddise sırruhu'l-azîz Efendi;

"Biz buraya bir vazifenin ifası için geldik. Durun evvela şu vazifemizi ifa edelim" dedikten sonra,

"Efendi Babam irtihalinden üç gün önce oğlum Bahâeddîn bize yolculuk göründü. Bizden sonra ihvanı kiramı idare etme yetkisi Sivas'taki İhramcıoğlu İsmail Efendi'ye verildi. Şu cübbemi, sarığımı ve tesbihimi kendisine teberrüken götür ve vazifenin kendisine verildiğini tebliğ et, buyurdular. İşte bende bugün bu vazifeyi tebliğ için geldim" dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ise, henüz Tokatlı Pir Mustafa Hâki kuddise sırruhu'l-azîz Efendi'nin Hakk'a yürümesi Sivas'ta duyulmadan Ali Ağa Camiinde dersiyle meşgulken manevi işaret gördü.

Bu manevi işarette İsmail Efendi gördü ki, Tokatlı Pîr Efendimiz bir tarafta, Sivaslı Mustafa Tâki Efendi de bir tarafta oturuyorlardı. Pir

Efendi yerinden kalkarak, Mustafa Tâki Efendinin yanına geldi, bir süre sonra da kayboldu. Gördü ki, Tâki Efendinin siması, Pirin mübarek yüzüne dönmüştü. Bu görülen işaret ile Tâki Efendiye biat etmesi ve eksik dersini ikmâl eylemesi gerekli olduğunu anladı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Mustafa Tâki Hazretlerini işaret ederek,

"Canım Hacı Mustafa Efendi yaşça bizden büyük ve tarîkatta da bizden eski ve ayrıca da sülûk görmemiş olmam hasebi ile bu vazifeyi onun yapması gerekir" dedi.

Oradaki ihvanlar da, *"İsmail Efendi bu vazife sana verilmiş. Vazifeyi ifadan kaçamazsın"* demişlerdir. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi fikrinde ısrar etti.

Yapılan uzun müzakerelerden sonra kabul ettiği takdirde bu vazifeyi vekâleten yürütmesi için Mustafa Tâki Hazretlerine teklif yapılmasını ister. Sabah namazı vakti yaklaştığı için topluca Mustafa Tâki Hazretlerinin evine gidilerek, alınan karar kendisine bildirilir. Onun da kabulü sonucu bütün ihvanlar gibi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendide Mustafa Tâki Hazretlerine biat ederek hizmetlerine devam edildi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir ihvan olmasına rağmen etrafındaki insanların meseleleri ile yakından ilgilenirdi. Birgün Ulu cami'de bir sabah namazı sonrası İsmail Efendi, arkadaşlarına dedi ki,

"Dağılmayın, Osman Efendi emaneti teslim etmek üzere... Oraya gitmemiz lazım" Namaz

sonrası, Osman Efendi'nin evine giderler ve Osman Efendi ruhunu testim eder. Defin sonrası taziye için geldiklerinde, annesi altı aylık bir bebek olan Ahmet Turan Türkmenoğlu'nu kucağına almış ağlamaktadır.

"Niye ağlıyorsun gelin hanım" der, İsmail Efendi.. Annesi

"Ne yapayım, artık, altı aylık çocukla..." deyince, , İsmail Hakkı Efendi küçük Ahmet Turan'ı kucağın alır,

"O artık bizim emanetimizdir, merak etme" dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin beş yıl kadar bağlanıp hizmet ettiği ilk şeyhi Abdullah Haşimî kuddise sırruhu'l-azîzi 13 Kasım 1922 tarihinde 92 yaşında Hakka yürüdü.

Mustafa Kemal Abdullah Haşimî el Mekki için bir başsağlığı telgrafı ile cenaze için yüz lira para gönderdi. Satın alıp Rifâi Tekkesi olarak vakfettiği konağının alt katındaki bir odada ebedi istirahatına çekildi.

***

1923 Mustafa Kemal Türkiye Cumhuriyetini kurdu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1923 Börkçü Ömer Oğulları'ndan Zeynep Hanımla ikinci evliliğini yaptı.

***

Bir kış günü şeyhi Mustafa Tâki Efendinin bir emri veya hizmeti olur diye kapısında oturup beklerken, tanıyan birisi yoldan geçerken onun

üzerine bir karış kar yağmış olduğunu gördü. Ertesi gün eşi Hacı Zeynep Hanım'ın babasına gidip,

"Yahu Hacı Hasan Efendi! Bu senin damadın deli midir, mecnun mudur, nedir? Gece yarısı Hacı Mustafa Efendi'nin kapısına oturmuş, üzerine de bir karış kar yağmıştı"

Şeyhi olarak yerine gelmesini istediği kişinin kapısında yokluk şerbetini içebiliyordu.

***

Bu arada Mustafa Tâki efendinin kontrolünde Sivas Ürdünlünün Konağında 23 kişi ile beraber 21 günlük seyri sülûk dersini ikmal ettiler.

***

Bu arada Şeyh Said ayaklanmaya karar verdiği sırada Bediuzzaman Van'da Erek Dağında inzivaya çekilmişti. Şeyh Said ise çevredeki nüfuzlu kişilere adamları ile haber yollayıp kendisi ile birlikte hareket etmelerini istemişti. Eski ilmi hayatı ve âlimliğini bildiği için Bediuzzaman'a da haber göndermişti. Fakat aldığı cevap çok anlamlı ve uyarıcı idi,

"Altıyüz sene İslamiyetin bayraktarlığını yapmış bu milletin torunlarına kılıç çekilmez. Halk irşad edilmelidir."

deyip derhal bu fikrinden vazgeçmesi için haber gönderdi. Ne yazıkki Şeyh Said buna kulak asmadı 13–14 Şubat 1925 te isyan etti. Zamanın hükümeti olayla en küçük ilgisi olanları dahi mahkeme edip ceza verdi.

Ortalık iyice karıştı. Tekkeler artık feyz yerine korkuların kol gezdiği yer olmuştu.

***

Mustafa Takî kuddise sırruhu'l-azize kendinden sonraki halife sürekli sorulunca derdi ki;

"İhramcızâde Hacı İsmail Efendi Allah'ın halifesidir. Bizim halife tayin etme salahiyetimiz yoktur."

İsmail Hakkı Efendinin Sülük Şeyhi Mustafa Tâki Doğruyol kuddise sırruhu'l-azîz (m.18 Ağustos 1925) Hakk'a yürüdü.

***

30.11.1341/1925'de kabul edilen 677 sayılı *"tekke ve zaviyelerle türbelerin kapatılması ve türbedarlıklarla birtakım unvanların men ve ilgasına dair kanun"* ve yeni devletin laik olduğunun anayasaya konulunca tarikat faailiyetleri artık sinelerde yaşanılması istendi. Çünkü insanlar hakkı batıla karıştırıyorlardı. Mesela İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında dört yıl önceki olaylaylar unutulmuş, insanlar vesveli rüyalarının peşine düşmüştü. Bu durumlar bir bütün şeklinde bütün ehli tarik için geçerli idi.

Şeyh öldümü, herkes bir parça kapmanın veya gönlünün yaverini kabul etmek için gayret gösteriyordu. Bazıları bu işe Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi dahi alet ediyorlar, uyduruk rüyalar ve rivayetler ortalığa salıyorlardı. Bu işten ençok zarar görenler edeb sahipleri olduğu görülüyordu. Gizli gizli fısıltıların karşısında ezilen ezileneydi. Bunlardan kurtulmak ve sıyrılmak ise çok zor işlerdendi. Ancak İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu dönemi çok çabuk atlattı. Hacı Mustafa Hakî ile geçen olaylar canlılığını kaybetmemişti.

Ancak devletin kanun ile tekke faaliyetlerini

yasaklaması ayrı bir sıkıntı idi. Bu nedenle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin şeyhlik yapmanın zorluğunu her şekilde hissetti.

Arkadaşları durumu gelip sorduklarında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye;

"Efendi siz şeyhsiniz. Tekke ve zaviyeler kapatılıyor, siz irşat faaliyetlerinize devam edecek misiniz?" O ise

"Evet, gök kubbenin altı bizim tekkemiz. Ay, güneş ve yıldızlar tekkemizin kandilleridir." Diyerek teselli verip vazifeyi ifa edeceklerini haber verdi.

Nakşi usulünde bu iş kolaydı. Fakat Rifâilerde durum böylede olmadı. Abdullah Haşimî el Mekki kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Hakk'a yürüyünce oğlu Mehmet Ragıp Efendiye icazet verdiysede Rifâi yolu cehri olduğundan hiçbir şekilde toparlanamadılar. Neticede yolları sırlandı.

***

Mustafa Tâki Efendi Hakk'a yürüyünce fiilen irşad makamında, İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı kuddise sırruhu'l-azîz vazifeye başlamıştır.

İhvanlardan Hacı Hasan (Akyol) Efendide ilk intisap edenleden oluşundan O'na *"Hacı Hasan'dan daha yaşlı ihvanımız yoktur, sıddığımızdır. Biz ondan razıyız O da bizden razıdır."* Buyururdu. Yine Sivaslılardan ilk intisab eden Hakkı Hafız Efendi (Ürgüp) dir. Hacı Hasan Efendi, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin dert ve sır ortağı idi.

Daha sonra ihvanlardan Cencinli İbrahim Başar Efendi, Ömer Başar Efendi, Hacı Berber

Bekir Efendi, Hayyat Mehmet Gündüzoğlu Efendi, Hafız Hakkı Ürgüp Efendi intisab ettiler.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi memuriyeti ile beraber mânevi vazifesini yürütmeye başladı.

Mustafa Tâki kuddise sırruhu'l-azîzin Hakk'a yürümesinden sonra yukarıda bahsedilen olay unutulmuş ve sıkıntılı dönemler başlamıştı. Bu duruma sebep aramak gerekirse çok şey söylenebilir. En güzelini şu şekilde anlatabiliriz.

Niyâzî-i Mısrî kaddese'lâhü sırrahu'l azîz Bursa'da halife olarak Ahmet Gazzi Efendiyi bıraktı. Ancak herzevekiller Oğlu Ali Çelebi'yi kandırarak halife tayin ettiler. Oğlu bildiği bir şey hakkında etrafın telkinlerinden kendini alamayıp tekkeden Ahmet Gazzi Efendiyi devlet zoruyla attırdı.

Anlatmak istediğimiz, senelerce niye tekkeler kapatıldı konusunda bu durumlar anlatılmadı. Onun içindir ki Allah Teâlâ bir fiilin kapsamını açıyorsa hikmete binâendir.

Bahâeddîn kuddise sırruhu'l-azîz Efendi de durum gereği Şam'a yerleşme kararı aldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ilk zamanlar ihvanın dağılmasından müteessir oldu. Bu dağınıklığın yüzünden Garibu'llah (Allah Teâlâ'nın garib kulu) lakabını kullandı. Fakat bu dörtlük onun gönlüne şifa oluyordu.

Cihanın devleti başındayken
Sana gam yakışmaz İsmail
Eğer konmasaydı aşkın kuşu başına

Olmazdı cihan âşık sana

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye iki kimse geldi.

"İsmail Efendi sen bu şeyhliği buldun mu?

Çaldın mı?

Aldın mı? Dediler. O da dediki;

"Bende onlara; ne buldum, ne çaldım, ne de aldım. Hini sabavetimden beri kendimi bir yokluk içinde ve yok bilirim; dedim." Onlar;

"Haydi, İsmail Efendi imtihanı kazandın dediler."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Sivas içerisinde büyük bir destek kaybına uğradığı için çevre kasabalara (Koyulhisar, Zara, Gürün, Darende) ziyaretler yaparak ihvan yetiştirmeye çalıştı. Çünkü arkadaşları dahi onu anlamada zayıf kalmıştı. Desteklerini tam olarak göstermiyorlardı. Kaderin iktizası tecelli ediyordu. Hacı Mustafa Hâki Hakk'a yürümüş, ihvanlar başıboş ve ham kalmasın diye fedakârlık yapılmıştı. Lakin yine Allah Teâlâ'nın dediği oldu. İhvan parçalandı.

"Şeyh Hakk'a yürüdüğünde ihvanları sallanır hamları dökülür. İhvanın özü sarmaşık gibi olur. Sevdiğini sarmaşık gibi tutmalı." Denildi.

***

Kasaba ziyaretlerinden bir seferinde ihvanları ile İsmail Hakkı Efendi Darende'ye gitti. Zaviye Mahallesine gitmek istediler. Yolda Hatip Efendinin oğlu Hulusi'ye rastladılar. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi O'na hitaben;

“Oğlum, Hacı Mustafa Efendi'nin evini biliyor musun” diye sorunca

“Biliyorum efendim” diye cevap verdi. Bunun üzerine

“Bizi oraya götürür müsün” deyince de

“Tabi götürürüm Efendim” der ve bahçelerin arasından, kısa olan yoldan götürürken, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi,

“Oğlum nereden gidiyoruz” diye sorar, O da;

“Efendim sizi yâr yolundan götürüyorum” diye cevap verir. Bunun üzerine;

“Oğlum Hulusi, bu yâr yolu nedir?” diye sorduklarında,

“Yâre giden en kestirme yoldur” diye cevap verdi. Bu cevap İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çok hoşuna gider ve Hulusi Efendi'ye karşı muhabbet duydu. Hulusi Efendi kapıya kadar onları getirir, bunun üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi elini cebine atarak;

“Oğlum, sana para vereyim” deyince,

“Efendim ben para almam, himmet isterim” diye cevapladı.

“Oğul al, himmet bunun içinde” demelerine rağmen yine de onu almamakta ısrar edince;

“Peki, oğul, himmet ettik, parayı da al” deyip onu razı etmişti.

***

1925 Zeynep Hanımdan Ahmed Salih doğdu.

***

Şapka ve kıyafet devrimi yapıldı.(25 Kasım 1925)

Hangi dine mensup olursa olsun din görevlilerinin mabet ve ayinler dışında dini kisve taşı-

maları yasaklandı.

Bu durum karşısında ihvanlar Efendi Hazretlerine sürekli şapka konusunu sormaya başladılar.

"Buna herkes şapka diyor, biz ise, serpuş diyoruz" Bu şapka içinde itirazda bulunanlara da,

"Gardaşlarım ulü'l emre (kanunlara) itaat gereklidir" derdi. Evine dışardan geldiğinde şapkasını kapının yanındaki çiviye asar, iç mekâna sokmaz çıkarken de, abdest almaya çıkıyor dahi olsa, şapkasını örtmeden çıkmazdı.

Çünkü talebeliğinde hep babası ile olan hatıra aklına gelirdi.

Bir gün annesine *"Babama söyle de, bana sarık alsın."* Dedi. Annesi Hacı Aişe Hanım;

"Oğlum sen sarık ol, âlem seni başında taşısın." Dedi.

Aslında erkeklerde bu kadar giyim ve kuşam üzerinde durulması daha önceki dönemlerde fazla görülmeyip, şimdi niçin ısrarla üzerinde duruluyordu!! Devletin büyükleri ve insanların Avrupa'ya gittiklerinde oranın kılık ve kıyafetini rahatça telebbüs ederlerken, yurtlarında sarığın müdafi olmaları tenakuz çerçevesinde olumsuz durumdu. Çünkü kimse artık doğu ile ilgilenmiyor, batıyı kendine hedef seçiyordu. Bunun sebebi güneşin batıdan doğması idi.

Kanun erkekleri sıkıştırırken kadınlara karşı da bir serbestiyeti vardı. Bu fark edilen durum karşısında yapılacak hareket elbiseden vaz geçip fiiliyatın terakkisinde olgunlaşmaktı. Ancak bir şeyler ters gidiyordu. Evet bir şeyler. Sonra anlaşıldı ki olması gerekenin vakti gelmişti. Bu

da zor ile olacaktı. Zor işleri başarmak için bazı sıkıntılara katlanmakta gerekti. Bu durum karşısında hakikatten haberdar olanlar kanuna karşı fazla direnmediler. Direnenler ise doğru bildikleri zahiri hükmü uyguladılar. Buradaki ısrarlarının karşılıklarını elbet gördüler.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin canı bir gün çok sıkıldı acaba bir hata mı yapıyordu. Bu şapka için adam asıyorlar. Biz bu kasketi takmayalım ve dışarı da çıkmayalım diye niyet ettiler. Fakat manasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi gördü ve dedi ki;

"İsmail Efendi bezde bir keramet yok. Ümmet-i Muhammed'i irşada çık vazifeni yap."

Bu durum karşısında hem rahatladı ve insanlara hizmetin asıl gaye olduğunu anlayıp emrine tabi olup kasketi takındı ve soranlara *"Oğul, eğri ayağa eğri ayakkabı yaparlar. Bizde öyle yapıyoruz"* Derdi.

Kendisi dışarıda kasket takdığı için O'na *"Kasketli Şeyh"* de diyenleride hoş karşılar huzur ve sukûnun sağlanması için gayret ederdi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kıyafet kanunun çıktığında, eşleri Hatun Hanım ve Hacı Hanım için iki manto iki atkı alıp getirdiğinde Hatun Hanım'ın,

"Efendi bunlar ne ki?" sorusuna karşılık, dedi ki;

"Hanım! Bundan sonra dışarı çıktığınızda bunları giyeceksiniz" demesi üzerine Hatun Hanım,

"Efendi bizim çarşaflarımız var. Biz onları giyeriz" demesine cevaben, *"Hanım onlar kanunen yasak olmuştur. Onun için bir zaman bunları giyeceksiniz"* dedi ve ayrıca ulü'l emre itaati anlattı.

Çarşaf yasak değildi. Ancak uygulayıcıların keyfi muameleleri çarşafı kapsama alanı içine alıyordu.

***

Sakal resmi kurumlarda yasaktı. Memur kesimin dışındakilere bir şey denilmiyordu. Yinede İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye, *"Sizin ihvanınız, sakalını niye kısa uzatıyor"* diye sorulunca, *"Gardaşım bizde içeriye doğru uzatıyoruz"* derdi.

***

Mustafa Kemalin Mevleviliğe yatkın olması, onun Hz. Mevlâna gibi tek eşliliği tecih etmesinde etkin rol oynamıştı. Tekkeleri kapatırken Konya'da Hz. Mevlâna'nın türbe ve tekkesini müze şeklinde açık bıraktı. Bu konuda onun duyarlılığını görmeden geçmek mümkün değildir. Aslında olayları birbirlerine bağlayıp müsbet bakılınca bir güzel niyetin saklı olduğu anlaşılmaktadır.

7 Şubat 1926'da İsviçre Medeni Kanunu, üzerinde bazı değişiklikler yapılarak Türk Medeni Kanunu olarak kabul edildi. Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle Zeynep Hanımla ile resmi nikah yapıldı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 07.03.1927 de Zeynep Hanımdan bir oğlu dünyaya geldi.

Adını Mehmet Kâzım koydu. Öfkesini yenen, meydana vurmayan demekti. Zamanına ve gününe uygun bu ad aslında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin günün şartlarına sabrı ve tahammülü ifa ediyordu. 1909 doğan evladına da Mehmet Sabit Kemal dedi. Artık Kemal isminin devri başlamıştı. Meğer evlatların doğumu babanın sırlarını içinde saklıyordu.

***

Birgün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetinde murakabeye dalıp yaklaşık yarım saat sonra başını kaldırarak, etrafındaki ihvanları tek tek gözden geçirdikten sonra, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin vermiş olduğu müjdeyi haber verdi.

“Gardaşlarım! O gün bu gün, el eleyiz. Sizler de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ashabının sohbet faziletine nail olmuş kimselersiniz. Bize de ihsan olarak Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ve Allah Teâlâ’ya kurbiyyet makamı verildi”.

“İrşat vazifemizin evvelinde çok garip kaldık. Kendimize ‘Allah Teâlâ’nın garibi’ diye Garîb’ullâh diyorduk. Ama şimdi ‘gayını kâf ettik”.

***

Genellikle Meydan Camiinde sülûk dersleri ikmal edilirdi. Yine bir seferinde Darende’ye ziyarete gidildiğinde Hulusi Efendi hastalanmıştı.

Bunu duyan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Hulusi Efendi'nin babası Hatip Efendi'ye

gelerek;

“Müsaade ederseniz oğlunuz Hulusi'yi Sivas-'a götürüp, tedavi ettireyim” diyerek, müsaadeyi aldıktan sonra Sivas'a getirdi. Hastalığı ile bizzat kendileri ilgilendi. Hatta bazen;

“Oğlum Hulusi, sen hiç üzülme, gömleğimi satar, seni yine tedavi ettiririm” diye ona manevî destekte bulunurdu. Böylece Hulusi Efendi'nin kısa zamanda iyileşmesine vesile oldu.

İlerlemiş ihvanlar için Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin emri ile sülûk denen halvet dersleri olurdu. Hulusi Efendi iyileşip ayağa kalkınca, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Meydan Camiinde, ihvanlardan olan Sırrı Efendi ve Avni Efendi ile beraber, camide halvete girdiler.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hazretleri 1928 de Duyûn-u Umumiye müesseselerinin kapanması ile Sivas İnhisarlar Dairesine geçmiştir.

***

İhvandan bazıları Mustafa Tâki Efendiden sonra vazife Bahaddin Efendidedir diyerek bir fitne çıkardılar. Bu fitne yüzünden İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi durumun vehametini gidermek için Mustafa Hâki kuddise sırruhu’l-azîz Efendinin mahdumu Bahâeddîn Efendi’ye mektup yazarak şeyhine bağlılığını dile getirerek sadakatini beyan etti.

Seni sevmek benim dinîm imânım
İlâhî din- ü imandan ayırma
İşte öteden beri derd-i muhabbetinizle nâlân

olan kalbîm, nâle-i efgânını baştan aşırmakla giryân u sûzan olarak kâlemi elime aldım.

Sultanım, ne buldum ise, sizden buldum ve bu fenâda ne gibi bir zevke erdimse, mutlaka sizinle erdim. Bende-i peder-i büzürg-vârımız sırr-ı insanü'l ayn, aynü'l-insan min-haysül-kühliyye maksûd-u vücud iken Seyyidinâ Hâkî kuddise sirrıhü'l-âli Efendimiz sultanımızdır. Onun derd-i rûhâniyetinin perver derdi bezminden bir an hâlî olamam. Ne çare ki, her an tahtı gâh-ı saltanatlarına varamam. Nâdiren varabilsem de, kendilerini bulamam. Eğer görsem nîm-ü nazarla mazhar-ı iltifat olsam bir zevki huzur tuma'nînet bulurum ki, âdeta kendimi bu âlemden çıkmış ve cânâna dâhil olmuş bilirim.

İşte bu te'sirin icrâ-yı ahkâmından olmalıdır ki, sizi hiç unutamam. Aks-i timsâlinizi gözlerimden ve sûr-i hayâlinizi gönlümden çıkaramam. Her nerede bir çeşm-i siyâhın füsunkâr bakışını görsem yüreğim çarpar ve dîde-i kalbim size bakar. Bu zevk ile geçirdiğim günlerimi feleğe değişmem.

İşte bunların ulviyeti-pesendânesinden olmalı idi ki, arada nezd-i âlinize gelir, envâr-ı cemâl ve ahvâl-i bî-melâlinizden bî-hâd ve bî-gaye feyzler alırım. Şimdi o nazar-ı kimya-eserinden dûr mu oldum?

Ey name! Git, mazhar-ı füyüzât-ı âlem-yan olan bir payeye kemâl-i tazim ve muhabbetle hâl-i pür-melâlimi Hazret-i Bahâ'ya husûsan arz et. De ki; Sizin feyz-i nazarınızdan şâh-ı râh-a yol gider. Lütfen bu nazarlarını üzerimizden

dirîğ etmesinler. İşte ahkaru-l vücud şu tarzda dergâh-ı Bârî'ye arz ve ilticâ ediyorum ve diyorum ki,

Ey Hüdâ!

Nazar-ı iltifât-ı yârdan sâkıtım. Fakat hâlâ ümit dâr-ı lutfunum. Aczimi muhabbetine bu âr u varımı sana ve seni sevenlerin rahına sarf eden bir kulun değil miyim?

Elbette bir gün olur, mazhar-ı iltifatın ve nâil-i mükâfâtın olurum. Lütfet, kerem et, beni o zümre-i dil-ferîbden ayırma."

15 Rebîu'l-evvel 1347 (M. 1928)

İsmail Hakkı TOPRAK

***

23 Aralık 1930'da Menemen'de olaylar çıktı Derviş Mehmet'in isyanında yörede 2200 kişi tutuklandı.

Şeyh Esat Efendi zehirlendi, Şeyh Halit ve Hoca Saffet Efendi gibi zatlar asıldı.

Olayların bu şekilde sürekli olarak bir yöne gittiğini herkes anlıyordu. Ancak çözüm üretmek konusunda halk devletine güvenini yitirmişti. Çünkü komplocular sürekli olarak halkı devlete karşı körüklediler.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yoğun olaylar yüzünden Zara-Çarhı Tuzlasına bağlı Cedit Tuzlasına görevlendirilerek Sivastan uzaklaştırıldı. Ancak bu görevini aniden bırakıp Sivas'a tekrar gelmiş ve 1931 Temmuz ayında kendi isteği ile emekli oldu.

***

1931 yılında İhramcızâde İsmail Hakkı Efen-

dinin oğlu Halis Efendi Havva Hanımla ile evlendi

***

1931 yılında sel felaketinde Zeynep Hanımdan olan oğlu Ahmet Salih Hakk'a yürüdü.

***

Hayır işlerini elden bırakmayan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Çaykurt'da köprü yapılırken iflas etti. Bütün mallarına haciz gelmişti. Alacaklıların taarruzunâ maruz kaldı.

O hale geldi ki, hile-i şer'iyyeye başvurarak kendisini evde yok dedirtecek hale geldi. O kadar bunaldı ki, ne yapacağını şaşırdı. Hayır işleri yarıda kaldı. Borçları ödeyemez hale geldi.

Bir gün yine devlethaneye alacaklılar geldi. Evin üst katında saklandı. O katta annesinden kalmış bir sandığı gördü. Annesi HacıAişe Hanım,

"Oğlum daraldığın zaman bu sandıkta Allah Teâlâ'nın izniyle para olur. Paraya daraldığında da oradan al" dediği hatırına geldi, *"bir bakayım"* dedi. Baktı ki, ağzına kadar para dolu gördü. Meğer kudret hazinesi açılmış. Bütün borçları Allah Teâlâ'dan gelen yardım ile ödedi. Sonra Şeyhinin *"Arif-i billâhlar, dünyada hiç gam çekmezler."* Sözü hatırına geldi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanı ile sürekli evlerde hatim adı verilen toplantılarda buluşur sohbet ederlerdi. Bu sohbetler ihvanı yetiştirme amaçlı olduğu gibi sorunları ile de ilgilenmekte idi. sohbetlerde oturur iken çaylar içilirdi. Bu sürekli olagelen işlerdendi. Ancak

randevu yerleri için sürekli bir gizlilikte hakimdi. Herkes bir sonraki görüşme yerini zor öğrenirdi. Çünkü güven kirizi ihvan içinde dahi vardı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi genellikle bir süre rabıta eder. Sonra başını kaldırır, kişilerin ihtiyaçları nisbetinde konuşurdu. Genellikle;

"Gardaşlarım! Bu dünya bir âlem. Allah Teâlâ'dan geldik. Allah Teâlâ'ya gideceğiz." Sonra biraz murakabe eder, sonra *"Gardaşlarım, çay içerken, kulağımız bir ses ister"* der, güzel okuyuşlu bir ihvan ilahi okuturdu.

Erenlerin sohbeti ele giresi değil
İkrâr ile gelenler mahrum kalası değil
İkrâr gerek bir ere göz açıb dîdâr göre
Sarraf gerek gevhere nâdân bilesi değil
Bir pınarın başına bir destiyi koysalar
Kırk yıl anda durursa kendi dolası değil
Ümmî Sinan yol ayan oluptur belli beyân
Dervişlik yolu hemân tac ü hırkası değil

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir kaç ihvanıyla beraber bir köye gidiyorlar. Akşam o köyde kalmaları mecburiyeti hâsıl oldu. Kalacakları köy odası tek oda halinde olduğundan, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ve ihvanın bir odada yatmaları mecburiyeti ortaya çıkıyor. İhvanlar arasında ve tarîkata yeni intisap etmiş Osmaniyeli Hüseyin adında biri;

"Canım şeyhimde bizim gibi yiyor, içiyor, oturuyor, kalkıyor. İşte şimdi bizim gibi yatıyor"

"Dur bakalım ne yapacak, şöyle yorganın al-

tından gözetleyeyim” diye düşünürken uyuyup kaldı. Bu arada suratına gelen bir şamarla uyandı, baktı ki, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi namaz kılıyor. Namazın bitimine kadar bekliyor. Namaz bitiminden sonra gidip ayaklarına kapanıyor. Buyuruyor ki;

“Gardaşım! Hüseyin, insan dışarıda halk ile içerde Hakk ile olmalıdır”

***

21 Haziran 1934 tarihinde çıkarılan soyadı kanunu gereği Arapça olan lakaplar kaldırılıp herkese yeniden bir soyadı verilmeye başlandı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin lakabı *İhramcıoğlu-İhramcızâde* idi.

Nüfus memuru *“İsmail Efendi senin bu lakabın Arapça olduğundan bunun aynı şekilde soyadına çevrilmesi mümkün değil. Sen kendin ve ailen için bir soyadı beğen ki, biz onu nüfusuna soyad olarak geçelim”* dedi.

Efendi Hazretlerinin soyadını mürşidi Mustafa Haki Efendinin kuddise sırruhu ismiyle de ilgisi ve bağı olsun diye TOPRAK olarak almayı düşündü. Çünkü Hâk, Farsçada toprak manasına geliyordu.

Bunun üzerine, *“Gardaşım biz topraktan olduk yine toprak olacağız bizim soyadımızda TOPRAK olsun”* dedi.

Yine bu manzumeden olarak oğluna, “*Oğlum Kâzım, Toprak olabiliyor musun?”* diye soyadının hikmetinden sual ederlerdi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Mur Ali Baba kuddise sırruhu’l-azîz Hazretlerinin teva-

zusundan konuşanlara derdi ki,

"Gardaşım! Karıncada toprağın üzerinde gezer"

***

1936 yılında Mehmet Sabit Kemal Bey Gürünlü Şefika Hanımla Evlendi.

***

Tokatlı Mustafa Hâki Efendinin şeyhi Çorumlu Mustafa Rumi Efendinin halifelerinden Şeyh Hacı Ahmet Efendi, Niksar'da tekke faaliyetlerinin yanında Danişmentli Devletinden kalma Ulu Cami'de verdiği vaazlarıyla halkı aydınlatmaya ve morallerini yükseltmeye çalıştı. İki defa evlenmiş olan Hacı Ahmet Efendi, 90 yaşlarındı iken (30.01.1937) Hakk'a yürümüştür. Naşı, iyi bir müderris olan kardeşi Ömer Lütfü Zarakol yıkayıp, namazını kıldırdı.

İrşad vazifesine bakacak vasıfta birini yetişmediği için, kendi ihvanlarının terbiyesini, Hakk'a yürümeden önce bir icazetname ile İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye bıraktı.

***

Yıl 1938. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Sivas'tan başka bir vilayete babam ziyarete giderken emniyetten en fazla üç veya dört gün izin (müsaade) ile gidebilirdi. Bir mevlid-i şerif yazmıştı. Bunu duyan birileri dini neşriyat çıkarıyor diye şikâyet ettiler. Emniyet haber alınınca mevlidi istinsah eden Abdurrahman Hoca'nın adını verdi. Yoksa hapise atılacaktı. Bu durum üzerine iki ay sabahtan akşama kadar İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin kütüphanesindeki kitaplar incelemeye tabi tutuldu.

Baskı çok arttı. Adliye sanki ikinci adresi olmuştu. Çeşitli zamanlarda kısa süreli olmak kaydı ile altı sefer nezarette yattı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi artık olayların ve ahvalin vehâmetile deniz yolu ile hacca gitmek istedi. 1938 yılı ocak aylarında hacca gitmeye niyetiyle bu sebeple İskenderun'a kadar gitti. Hacca gidemeyeceğini anladı ve bu sırada,

"Efendi sen buraya niye geldin" denildiğinde, *"Çeşme yaptıracağım da buraya su borusu almaya geldim"* deyip hac parasını su borusuna yatırıp geriye döndüler.

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi sık sık gittiği Cencinde su meselesini bildiğinden iki buçuk saatlik uzaklıktaki içme suyunu Cencin Köyü'nde akıtmak üzere boruları gönderdi. Daha sonra Mayıs ayı sonlarına doğru bir ön çalışma ve keşif maksadı ile makinist Osman Efendi ve Hüseyin Çavuş'u alarak bir kamyon ile sefer düzenledi. Fakat kamyonun şoför mahallinde giderken yolda makinist Osman Efendi Cencin'e suyun bulunduğu yer arasındaki tepeyi kast ederek;

"Efendi Hazretleri! Tepenin kuzey doğusundan geçersek zayiatımız fazla olur" dedi. Buna göre diğer taraftan geçirilmesinin daha yerinde olacağını belirten sözlerini yanlış anlayan kamyon şoförü Hakkı yolcularını Cencin'e bıraktıktan sonra Zara kazası Jandarmasına gidip;

"Bir şeyh ihvanları ile beraber Cencin'e geldi. Konuşmalarından hükümeti yıkmak için bir plan

yaptıklarını ve teşebbüse geçmek üzere olduklarını anladım" dedi.

Dedi. Bu nedenle aynı kamyonla bir Jandarma müfrezesi Cencin'e gelerek civardan gelen köylülerle çay içmekte olan İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi ve yanında bulunan otuz sekiz kişiyi tevkif ettiler. Gece orada kalındıktan sonra aynı kamyonla Sivas'a getirilip hapise atılırlar.

İlgili savcı da hükümeti yıkmaya teşebbüsten *idam talebiyle* mahkemeye sevk eder. Otuz sekiz günlük bir sorgulama sonucunda beraat kararı verilir.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu hapis yatışı, baskıların artmasından dolayı gönül kırgınlığı artınca Ramazan ayının başlarında Şam'a hicret niyetiyle İstanbul'a gitmeye karar verdiğinde eşi Zeynep Hanım'a,

"Fazla eşyalarınızı satın, dağıtın biz İstanbul'a nakil edip, dede vatanımıza gideceğiz" diyerek yol hazırlığı yapıldı.

O zamanki vasıtalarla on beş günde Samsun'a varıldıktan sonra vapurla İstanbul'a giderek İmmihan Hatun Hanımdan dolayı bacanağı olan Eczacı Bekir Efendi'de misafir kalındı.

Misafir kalınan evde *gece manada kundak içinde bir çocuk verildi.*

"Bu kimdir?" Diye sordu;

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemdir. Rum'da O'nu büyüteceksin." Denildi. Bunun üzerine 15 gün sonra İstanbul'dan Sivas'a geri döndüler.

***

Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1938 dünyasını değişti.

***

Bir defasında da İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oğlu Kemal Beye bir borcundan dolayı haciz gelmiş, o sırada da Hulusi Efendi, Sivas’ta bulunuyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Hulusi Efendiye;

“Oğlum Hulusi, bizim Kemal'in hesabından dolayı bir haciz geldi, çarşıya gidelim de bir miktar borç para bulabilirsek hesabı kapatalım” dedi. Beraberce çarşıya indiler. Genellikle Kuyumcu Bekir bu konularda yardımcı olurdu. İsmail Hakkı Efendi onunla birkaç dükkâna beraber girdi, fakat oralardan olumlu bir cevap alamadı. Daha sonra yolda ilerlerken Hulusi Efendi;

“Efendim, filan terzi size bir elbise yapmak istiyordu. İsterseniz ben ona gidip durumu anlatayım. Kabul ederse elbise yerine, parasını alayım mı?” dedi. İsmail Hakkı Efendide,

“Peki, oğul, bir bak bakalım” şeklinde cevap verdi. Bunun üzerine Hulusi Efendi, bahsettiği yere gider, durumu terziye anlatır ve şöyle der,

“Mümkünse elbise yerine, parasını verebilir misiniz?” bunun üzerine de terzi çıkararak 45 lira verdi, ödenecek borç 50 lira olduğu için, Hulusi Efendi de cebinden 5 lira ilave ederek, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye,

“Buyurun Efendim” deyip ve parayı takdim etti. Birlikte gidip, alacaklıya olan borcu ödediler.

Zaman olur güneş aya bakarmış, bazanda ay

güneşe. Ancak bu türlü yakınlıklardan dolayı fitneciler sayesinde İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ile Hulusi Efendi arasında bir dargınlık zuhur etti. Duruma bakılırsa bir zaman sürecekti. Hulusi Efendi Sivas'a gelemez oldu.

***

1939'da Erzincan'da deprem olmuştu. Erzincanlı birisi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye misafir oldu. Fakat arada bir ağlıyordu. O,

"Gardaşım! Neyin var" dedi.

"Depremde çocuklarımı kaybettim"

"Gardaşım! Sabret" dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin o an gönlüne geldi ki;

"Ey İsmail, bu iş senin başına geldi mi ki, sen ona sabrettin." bu sözü ona yük oldu. Başından geçmeyen bir hadise için nasihat etmenin yanlış olduğunu çok iyi bildiği için üzüldü.

***

Devlethâne, Örtülüpınar Mahallesi'nde Taşlı Sokakla Hasanlı Sokağı'nı kavuşturan bir parselin orta yerinde iki katlı, kocaman bir eve taşındı. Bahçesinde elma ağaçları leylâk ağacı vardı.

İkinci katta "büyük oda" da, bazı geceler ihvanlar orada toplanır, tek kelime etmeden, ses çıkarmadan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin etrafında oturur hatm-i hâcegan yaparlardı..

Büyük odanın duvarında bir eski zaman ressamının elinden yapılmış "Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere" resmi vardı. Kapının hemen sağında büyük camekânlı bir kitaplık vardı.

***

11.08.1938 yılında İmmihan Hanımdan oğlu

Halis Turgut Bey Zehra Hanım ile evlendi

***

Polis baskınları artıp ihvan hakkında soruşturma yapılınca İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi *"Ticaret için geliyorlar"* buyurunca, *"peki dükkânın nerede?"* diye soruldu. Bu nedenle irşat faaliyetlerini yürütmek için 1940 yılında Çitilin Hanı'nda bir komisyoncu dükkânı açtı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin üzerine kayıtlı komisyon dükkânına gelip alışveriş yapan ihvandan başkası da olmadığı gibi manevî ticaretin zahirî dükkânı açıldı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin Sahra sohbeti gerçekte tekkesi olan dünyanın zahiri hakikatinde olduğu için ihvanı bu feyizden noksan bırakmamak için fırsat buldukça sahrayı eda ederdi.

Genellikle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Kepeneğin Gözü'ne sahraya gittiğinde ikindi namazından sonra Kemal Bey gelip kamyonu ile ihvanı götürürdü. sahra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ise Seyran Tepesinden yaya olarak şehre dönerdi. Yolda yüksek sesle Evrad-Bahaiyye'yi okurdu. Bazı yerlerinde durur, sağına ve soluna,

"Ha mim, Ha mim" dedikçe sanki etraftaki dağlar onunla zikre gelirdi.

***

Büyüklerin kaderi midir, kendi memleketlisinin yardım etmemesi. O'nada yardım etmek şöyle dursun sürekli yağ küpü bal küpü üstünde oturuyor derler, hergün yara üstüne yara açar-

lardı. Bu nedenle İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

“Bütün dünya bizi tanıdı da Sivas tanımadı.” Derdi.

Bir gün ihvanları ile caddede Bıçakçı İlyas’ın dükkânının önünden geçerken, Bıçakçı İlyas onlara laf attı.

Bıçakçı İlyas gece rüyasında bir sünnet merasiminde kendisinin sünnet olduğunu gördü. Ertesi gün yine onun dükkânı önünden geçerken, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

“Gardaşım! Geçmiş olsun” “ Biz cevher olanı biliriz. Bırakmayız. Biz insan hırsızıyız.” dedi. Bu olay üzerine hatasını düzeltti.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbette ihvanlara dedi ki;

“Gardaşlarım! Her işte, melâike de şeytan da müessirdir. Adamına göre bazı kimse, melâikeden ilham ve bazı şahıs şeytandan vesvese alır. Biz ise, muvazene ile yola gideriz. Her kim melâikeye mukârin olursa, işlerinde ilham, şeytana yaklaşırsa vesveseden istilzam alır.”

“Yok olunur, var olunur.”

“Yok olun. Yok olursanız, Allah Teâlâ var olur.”

“Gardaşlarım! Nâci denilen fırka sizlersiniz. Bakarsınız bazı kişiler tarîkata giriyorlar. Çok geçmeden acayipten garaipten bahsetmeye kalkışıyorlar. Kendilerinin bir adam olduklarını zannediyorlar. Fakat büyük kim, küçük kim, o sonra belli olur. Bizim tarîkatımıza gelen kimse uzun yıllar çalışır. Ancak kendi küçüklüğünü

(yokluğunu) *fark eder. Yetmez mi bu fark. Çünkü keramet* (varlık) *kulu Allah Teâlâ'dan uzaklaştırmaya yarar. İnsan, Ahlak-ı Muhammedi ile ahlaklanmalı kuldan istenen budur. İnsan ile ebedi âleme gidecek kazanç da budur.*

"Gardaşlarım! Her şeyin bir tüccarı vardır. Bizde dert tüccarıyız. Hem de öyle bir dert tüccarı ki, bütün dermanın fevkindedir."

"Gardaşlarım! Ananız, babanız mı üstün yoksa biz mi? Elbette biz üstünüz. Onlar sizi ulvi âlemden süfli âleme getirdiler. Biz ise, o ulvi âleme götürmeye memuruz."

"*Gardaşlarım! Acaba ve şüpheyi kaldır. Hatanı bileceksin. Hava giren yerini yama. Gemi cevher yüklü, su almış batmış. İnsanoğlu cevher yüklü, sakın batırma. Sahibine teslim et. Arabanın gıcırtısı bile muhabbeti bozar."*

***

Eskiden tarîkata intisap için gelenlere, şeyhler ilkönce şunu telkin ederlerdi.

"Gardaşım, yüz sene önce sen var mı idin? Yüz sene sonra var mı olacaksın?"

Sorulara hayır cevabını veren ihvana;

"Gardaşım, iki yokluğun arasında olan da ne varlık olursa sen O'sun. Buna göre hareket et."

Yokluk tevhit mertebesinin başlangıcı ve sonudur. Tarîkat yok'tan, var'a giden bir yolculuktur.

"Sohbetin dört şeyine dikkat etmelidir. Terk et dünyayı, bul ukbayı. Terk et ukbayı, bul Mevla'yı. Terki terk eyle. Sen seni terk ettikten sonra kendin çalışarak ara. Tam beş yüz senelik yoldur. Bir perde vardır. Bu perde ise, kalbde gözle

görülmeyecek kadar ufaktır. Bir nokta kadardır."

"Sohbet ihvanın tesiri altında değil, ihvan sohbetin tesiri altındadır."

"Gardaşlarım! Allah Teâlâ ruhları ezelde topladı, herkese istediği sanat gösterildi. Biz de dervişliği aldık, sizinle de ezelde tanıştık. Her insana ömrü, rızkı ve nasibi ruhu ile beraber verildi. Bu âlemde tedbir alıp takdire saygılı olduğumuz kadar amelî edebimizle daha kim yakîn olur diye âleme imtihan için gönderildik. Burada biliştik mahşerde buluşacağız." İkinci durağımız berzah âleminde toplanacağız. Üçüncü durağımız mahşerde toplanacağız, buluşacağız. Allah Teâlâ buyurdu ki;

'O gün mahşerde hiç kimseye soyu şöhreti sorulmaz. Ameli, edebi ve yakınlığı ile mükâfatlandırırız'.

Gardaşlarım! Kâinat bize bağlı, bizdeki cana bağlı, canda canana bağlı. Bu can bizden gitti, başka can geldi. Allah Teâlâ kula nimet verir başkası bin çalışsa o lutfa erişemez. Gardaşlarım! Eden eyleyen Allah, Lâ Havle velâ kuvvete illâ billâh"

"Gardaşlarım! Her insan için ezelî bir hüküm var. Her nebinin mekânı zamanı ve ashâbı ezelde bilindi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ve halifelerinin de mekânı, zamanı ve ashâbı ezelde bilindi. Bizimde zamanımız bu, Sivas mekânımız imiş. Allah Teâlâ bizi sevdi, biz de Allah Teâlâ'yı seviyoruz. Her şeyi, yerdeki karıncayı Allah Teâlâ için seviyoruz. Siz de emri ilâhiye iman ve ameli edebi ile bizi sevmiş olur-

sunuz. Bizi sevmekle Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, oradan Allah Teâlâ'ya yakın olursunuz. Amelî edebinizle, Murakabe-i Hayr ile çok zikirle yakınlığınıza sa'yü gayret edeceğiz."

"Gardaşlarım! Kim bizi severse, bizle yaşarsa, bizim sevgimizle ölürse, mahşerde beraber oluruz."

"Biz gidenlerle gider, gelenlerle geliriz."

"Her canlı ölür. Bir Allah Teâlâ ve muhabbet bâkî kalır."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir gün devlethanede uzun müddet hasbıhâl ettiği yaşlı bir misafire abdest tazelettirmek için oğlu Kemal Bey'e işaret etti. Kemal Bey hizmetini yaparken bir ara dedi ki:

"Efendi Hazretleri sizin gösterdiğiniz ilgiye layık biri değilmiş."

"Bizi Şeyhimize ilk götüren Tokat Mal Müdürü'ne saygımıza gölge düşürmek eğri olur. Mahşerde eğrinin gölgesi de eğridir. Eğrilik mahşerde ise mahcupluktur."

"Geçmiş zaman olur ki, hayali, cihan değer. İşte bizde geçmiş o zamanı düşünüp geçmiş zamanın hayalinin cihana değdiğini anlıyoruz."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin yaşı altmış birdi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin dünya ömrüne gelmişti. Her velide olduğu gibi O da dünyayı terk etmek istedi. Çünkü Muhammedî meşrep olanların yaşları dahi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yaşını dahi tecavüz etmezdi. Onlarda kâmil bir

uygunluk vardı. Onlar ilim ve zevklerine istidâtları gücü kadar varis oldukları gibi, ömürleri bile uygunluk gösterirdi. Bu nedenle sünnet ehl-i olan kişiler bu yaşı geçmeyi arzulamazlardi.

Ahmet Yesevî kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz Hazretleri 61 yaşından sonra yeryüzünde bulunmayıp yer altındaki çile hânesinde ömrünü tamamlaması bu sevginin işareti gibi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi de evladını Allah Teâlâ'ya ikram kıldı.

İmmihan Hanımdan olan oğlu Sabit Kemal 1941 yılında Kemal Toprak tren kazası geçirdi ve vefat etti. Bu kaza haberi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye getirilince, durumu nasıl olduğunu kimse bilmez iken, İmmihan Hanımına

"sakla dediğim şeker çuvalını getir" dedi.

Kemal Bey tren kazasında paramparça olmuştu. İlk anda çuvala bir mana verememişti. Fakat olay yerine geldiklerinde parça parça olmuş cesedi toplamışlar. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendide bir damla gözyaşı yoktu.

"Gardaşım Şehit babası da olduk."

"Oğlumun vefatında Allah Teâlâ, bana bu sabrı verdiği için şükrediyorum."

"Bundan önceki iptila geçtiydi, bu da geçer diye sabrederiz." Dedi.

***

Bir kış günü vekâleye bir kişi bir torba içinde Sâid-i Nursî'nin kitaplarını getirip, okursunuz diyerek bıraktı. Hemen çıkıp gitti. Ardından İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Şen Mehmed adlı ihvana;

“Gardaşım! Hemen sobaya doldurun yakın bu kitapları” dedi. Az sonra polis vekâleyi basmış bulmak istedikleri kitapları arıyorlardı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Sâid-i Nursî için maneviyatta tümgenaraldir der ve itibar ederdi. Lakin onun gidişi ile kendi yolu farklı mecralarda olduğu için birbirleri ile ancak manevi âlemde münasebetten başka bir görüşmeleri de olamadı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi şeyhlik sevdası olana dedi ki;

“Gardaşım! Bu muhtar mührü değil ki, hemen verelim. Biz de bir şey yok, Allah Teâlâ bize, biz de size vereceğiz.”

***

26.02.1942 yılında kardeşi Ömer Sıtkı Efendi Hakk’a yürüdü. Kardeşi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin stresli hayatına pek tahammül edemediği için cemaatten hep uzak durdu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Gardaşlarım! Vefat eden gardaşımız için, Kelime-i Tevhid Hatmi okuyalım. Cehennemde olanı dahi çıkarır.” Bu nedenle bütün ihvan yetmişbin kelime-i tevhid hatmi konusunda dikkatli olmuşlardır. Cenazeler için bu usûl hiçbir zaman terk edilmedi.

***

Varlıklı bir ihvan, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi yemeğe davet etti. Bir kısım ihvanla beraber bu davete giderken her nasılsa yolda durakladı,

“Gardaşlarım bu yakınlarda bir ihvan bacımız olacaktı. Onun evi hangisi acaba” diye sordu, ihvanlar o yaşlı kadının evini gösterirler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kadının evine vardığında bir abdest tazelemek gerektiğini bildirerek su ister. Ev sahibi kadında hemen leğen ve ibrik getirir ve

“Efendi abdest suyunu ben dökmek istiyorum” der. Efendi yaşlı kadının isteğini uygun bulur ve abdest suyunu dökmeden önce şu mısraları söyler.

Evine git evine seni göre sevine

Seni görüp sevinmeyenin ne işin var evinde

Davet edilen yere neden gidilmediği anlaşıldı. Bu arada İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin oraya misafir olduğunu duyan herkes evinde ne yiyecek varsa oraya taşındı.

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Tenekeci Rahmi Usta ile beraber hamama gittiler. Tenekeci Rahmi Usta hamamda yıkanır ve erkenden elbisesini giyinir ve Efendisini beklemeye başladı. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çıkışı gecikince dışarı çıkıp dolaşmaya çıktı. Bir müddet sonra döner ve Efendisinin çıktığını ve dinlendiğini gördü. Yanına gelince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi buyurur ki;

“*Gardaşım Rahmi, bize karpuz almaya mı gittin?”* diye sorunca Tenekeci Rahmi Usta halden hale girdi.

Bu olay Tenekeci rahmi ustanın içine bir ateş düşürdü. Ama nafile bir şey yapacak halide yoktu. Senelerce Tenekeci Rahmi Ustanın ciğe-

rini kavuracak ve yakacaktı. Bazı zamanlar o kadar sıkılırdı ki kendini sahralara atar sevdiği efendisinin gönlünü yapacağı bir işi yapamamanın üzüntüsü ile ölür, bir daha ölürdü. Fırsatı elinden kaçırmak diye buna denirdi. Fırsat gözleyip bu işi telafi edebilecek mi idi.

Bu olay onun tarikat dersi olmuştu. Efendisinin gönlünü yapmak. Ama ne zaman?

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ilçeleri ziyaret için gittiğinden sıkıntılarını gidermek isterdi. Cencin Köyü'nede Kızılırmak'tan geçmek için köprü yapımına vesile oldu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi cuma namazından sonra Mehmet Kazım Efendi ile eve gittiler. Evdekiler de hamama gitmişlerdi. Babası,

"Kazım! Semaveri yak ta, bir çay içelim" dedi. Bunun üzerine Kazım Bey, bir kova (20 litre) su alan semaveri doldurup yaktı. Çayı demlendi. Kömürün mor alevi geçtikten sonra semaveri büyük odada babasının minderine yakın bir yere koydu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dolaptan bir kitap işaret etti, Kazım Bey kitabı da getirip rahlesine koydu. Bu kitap Hafız Divanı idi. Babası kitaptan okuyup anlatıyor oda boşalan bardağımızı dolduruyordu.

Zaman aktı, gönül doymadı. Ancak semaverden çaydanlığa su almak için musluğunu çevirdiğinde koca semaverden bir iki damla su aktı ve sonra kesildi. Kazım bey musluğun önüne kireç geldiğini zannetti. Semaverin üst kapa-

ğını açtı ve su kalmadığını gördü. Bu hali gören İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi cebinden saati çıkarıp bakarak,

"Kazım! Kerahet vakti gelmiş. Biz ikindi namazını da kılamadık, hemen eda edelim" dedikten sonra;

"Gardaşım! Namazın kazası olur, lakin sohbetin kazası olmaz."

***

Efendi Hazretleri, Gürün'e teşriflerinde oranın halifesi olan Hüsnü dayının evinde misafir oldular. Burada beraber kalan misafirler ve ev sahibi sabah namazına kalkamadılar. İşrak vakti uyanan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ve cemaat pürneşe abdest alıyorlar ve buyuruyorlar ki;

"Gardaşlarım! Elhamdülillah, Cenâb-ı Hakk bize bugün bir sünneti daha nasip etti. Çünkü Rasûlüllah bir sefer dönüşünde Bilâl-ı Habeşi'ye emir buyuruyorlar ki, bütün sahabe yorgun, biz de yorgunuz. Sen uyuma bizi namaza kaldır. Gayrı ihtiyari Bilâl-ı Habeşi de uyuyor ve o gün Rasûlüllah ve ashabı sabah namazını işrak vaktinde kılıyorlar"

***

Osmaniyeli Hüseyin, hareketlerinde biraz ölçüsüz olduğundan etraftan ona *"Deli Hüseyin"* de denilmekteydi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir gün Cencin köyüne gitmişti. Köyün biraz ilerisinde bir tepenin arkasında bulunan gölün kenarında sahra sohbeti yapmakta iken, Efendisini ziyaret için Sivas'a gelen Deli Hüseyin, Efendisini bulamadı. Sorduğunda, Cencin'e

gittiğini öğrenince vasıta bulunmadığından yaya olarak yola düştü. Hüseyin köye vardığında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sahrada bulunduğu yerin tepenin arkasında olduğunu söylemeleri üzerine tepeye tırmanmaya başladı. Hüseyin tepeye çıktığında karartısını gören Efendi Hazretleri,

"Canım, bizi Sivas'ta bulamayan Deli Hüseyin buraya geliyor" diye tepeyi gösterdi. Cemaatin yanına geldiğinde onun hâkikaten Deli Hüseyin olduğu görüldü.

Aşk varsa mesafeler nasıl yokulur. Kısa zamanda uzun bir günde gelinecek yolu aşan aşkın işareti ihvana da böylece açıklanmış oldu.

***

Tozanlı Köprüsü,1943'te yeniden yaptırılıp, halkın hizmetine açıldı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi İkinci Dünya Savaşı yıllarında (1939–1945) ihvanına ailesinden miras kalan mülklerin hepsini satarak destek oldu. Bu sıra kendisi de büyük bir maddi sıkıntı içine de girdi.

***

1945'te çok partili döneme geçişle dinin yaşatılması için faaliyetler yeniden canlanma gösterdi. Atatürk'e derdini anlatan millet kendini dinleyeceği devlet adamı arıyordu. Fakat ne gezer, halk ve devlet yönetimi birbirinden kopmuştu. II. Dünya Savaşı yeni bitmiş, Halk bitkin halde idi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelip durumu sorarlardı. Refahın gelmesi için dua edelim, Allah Teâlâ bir kapı açacaktır,

diye sabrı tasiye ederdi.

İhvanın içinde sürekli kazan kaynatanlar vardı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi hakkında uydurma rivayetler devamlı yayılmaktaydı. Bunları ne anlamak ve ne de anlatmak dahi mümkün değildi. Sanki Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin zamanında ki dırar mescidindeki münafık aynen faaliyetlerini sürdürüyorlardı. Bu nedenle ikide bir adliyeden kovuşturma açılırdı. İfade vermek için sürekli adli makamlar günlük ziyaret edilir hale gelmişti. Efendinin İkinci adresi adliye idi, denilse yalan olmayacaktı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! insan beşer, hata eder üçer beşer. Hata işlemeyen kul olmaz, hükümete gelince olmayan hükümetten, olanın en kötüsü yine iyidir. Memleketimize sahip olun. Dünya'da Türkiye, Türkiye'de Sivas, kıymetini bilin"

"Gardaşlarım! Sizler ne niyetle oy verirseniz verin. Oylar sandıkta Allah Teâlâ'nın melekleri tarafından layık olduğunuz yönetimin gelmesi için değiştirilir."

"Gardaşım! Sülûk görmeyen ihvan listesine kayıt olmaz. Her amelin edebi var. Tarikatın edebi de sülûkünü tekmil etmektir."

***

28.03 1949 tarihinde Hastaoğulları'ndan *Hatun Hanım* diye anılan eşi İmmihan TOPRAK Hakk'a yürüdü.

Yine bu yıl Börkçü Ömer Oğulları'ndan *Hacı Hanım* diye anılan Zeynep TOPRAK'tan resmi

boşanma oldu.

28.10.1949 tarihinde Yılankırkanlar'dan *Hafız Hanım* adıyla anılan Zeliha TOPRAK ile evlenildi.

***

1947'lere kadar Türkiye'den hacca resmen izin çıkmadı. 1948'de döviz yokluğu bahanesiyle hac yine yasaklandı, ancak 1949'da serbestçe hac izni çıktı. O yasaklı yıllarda Rusya dahi hacılarına yasak koymamıştı. Hacı sayısı 1949'da 7.000 idi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1949 yılında ziyaretine gelen Darendeli Hacı Hasan Efendiye,

"Gardaşım! Hacca gideceğiz." dedi O da;

"Efendi Hazretleri param yok" dedi.

"Gardaşım! Bizimde paramız yok, İnşâ-allah gideceğiz." diyerek davet edildiklerini hazırlık yapmalarını istedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1949 yılında 40 kişi Sivas'tan, 32 kişi Malatya ve Kastamonu tarafından olmak üzere 72 kişi ile hacca gittiler.

Dönüşte Cidde'de uçak beklerken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Anadan doğmuşa döndünüz, kul hakkı hariç" dedi. Uçakta 72 kişiye imam oldu. Nurcu cemaatinin başı Kastamonulu Fevzi Efendi de vardı, dedi ki;

"Efendi ne mutlu. Hiç kimseye nasip olmayan size nasip oldu" dedi;

"Gardaşım Fevzi Efendi! Sözünüzden taviz vermeyin, imanınızda sadık olun. Mahşerde 72 fırka, 73 cü olan Nâci fırkasının öncüsü tayin

olunduk”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Gardaşlarım! Üç türlü hacı vardır, birini Allah Teâlâ çağırır o orada kalır ve geri dönmez. Birini Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem çağırır oradan döner geldiğinde kâmil bir hayat yaşar ve hacı olarak dünyasını değiştirir. Bir hacıda vardır ki; şeytan çağırır döndüğünde eskisinden daha şerli ve eşet (şiddetli) *olur. Gardaşlarım! Allah Teâlâ bizi bu üçüncüsünden eylemesin.”* Âmin

***

14 Mayıs 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi ile dinî hayatta sükûnetin oluşmasını sağlandı. Bu arada birçok türbeler yeniden faaliyete açılmış, Türkçe ezanın yanında Arapça ezân okunmasına izin çıkmıştı.

***

1950 yılında Sivas Merkezinde bulunan Yeni Camii yanında Çorapçı Hanı’nın üst katında kiraladığı, iki odayı tekke olması niyetiyle *“vekâle”* olarak kullanılmaya başlandı.

Vekale denilen mekân artık teveccühün yapıldığı, boyutlar arası yolculuk yapanların yükseliş rampası olmuştu. Derd ve neşe burada kazan kazan kaynar, bazen semaverden dökülen bir bardak çay olurdu ki, içenlerin selsesebil şarabından nuş ettiğine yemin getirmesine gerek kalmazdı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme olan kemal derecesindeki muhabbet ve aşkın ifâdesine uygun

olarak vekâlenin duvarındaki nadide tablodaki HU ism-i şerifinin, kendi göz çeşmelerinden inci taneleri gibi dökülen yaşlar şahitti. Belki de sevgilisi Efendimiz sallallâhü aleyhi ve selleme kalben akıttığı yaşların maddi âlemdeki aksi timsali bu olmuştu. O'nun nemli gözleri, vekâlenin duvarları, eşyaları ve gelen giden misafirleri çok defa Leylâ Hanım'ın şu mısraları ile sanki dile gelmişti.

"Ah min el- aşkı ve hâlatihi
Ahraka kalbî bi hararatihi
Ma-nazara aynî ilâ gayrikum
Uskimu billahi ve ayatihi"

Vücudum mübtelâyı derdi hicran oldu ser-tâ-pâ
Bana ağlayın ki, yarin asistanından cüdâyım ben
Acep mi gelse çeşmimden sirişkim böyle mahzundur
Ciğerde onulmaz bir derde mübtelâyım ben.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin dilinden Leyla Hanımın bu mısraları çoğu zaman dökü-lür;

"Bir kadın kadar da olamadık" derdi.

***

25 Temmuz 1950 Kore'ye Türk askeri gön-derildi.

***

Devlet 1940 yılında vakfa ait Ulu Camii'nin tamir edilebilmesine kâfi miktarda tahsisat bulunmadığı için kendi haline terk edilmiş, da-ha sonra 1948 yılında Devlet Müzesi yapılması kaydıyla, Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsisi için

karar alınmıştı. Ulu Cami 1950 yılına kadar harabe halinde olup, ibadete kapatılmıştı. Bu nedenle Sivas Ulu Camii öyle bakımsız hale gelmişti ki, bütün tavan toprağı caminin içine çökmüş, ibadet yapılacak bir halden çıkmıştı. Kayseri'den bir vaiz geldi. Vaaz'da,

"Ey Sivas Halkı!

Ulu camii gibi mabet ceddinizden kalmış, bu hale gelmiş, hiç düşünmüyor musunuz bir müslüman olarak nasıl sabahlara kadar uyku uyuyabiliyorsunuz."

Bu ağır ithamlar Sivas Halkının uyanmasına bir nebze sebep olmuştu. Ulu Camii'nin onarımı için bir dernek kuruldu. Halkın çoğunluğu İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendiyi dernek başkanlığına getirelim diye fikir üzerindeyken Filik Rıfat,

"O şeyhliğini yapsın ne gereği var" diye halkı caydırdı.

Dernek kuruldu. Fakat bir türlü faaliyet başlayamadı. Sonunda dernek üyeleri

"Bu işin üstünden ancak İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi gelir, onun yardımına başvuralım," diyerek huzuruna geldiler.

"Efendim bu işin başında siz bulunun, bizler bu işi ancak sizinle yapabiliriz" dediler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi

"Gardaşlarım! Bizde bu işin üstesinden gelemeyiz, lakin layık görmüşsünüz, bir teşebbüsse geçelim, Rıfat Bey'de heyete dâhil olsun, bu hayırlı olur" dediler.

Uzun bir bekleme olmuş tamirat başlamamıştı. Devletin bile bulunduğu yeri yeşil alan

yapmak istediği Ulu Camii uzun bir beklemeden sonra, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin, Bursa Ulu Camii'ni tamir eden bir heyet ile görüşmesi neticesinde tamirata başlanabildi.

Derneğe aylık 1 lira olarak üye kaydı yapıldı. Caminin içine dolmuş olan toprak boşaltıldı.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi tamirat ile ilgili olarak ihvanlara derdi ki;

"Gardaşlarım! Büyük bir işe girdik, paramız da yoktu. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'den emir geldi.

"İsmail Efendi Oğlum! Ulu Camiyi tamir edelim"

"Bizde nasıl yapacağız" diye düşündük.

"Fakat Allah Teâlâ'ya tevekkül ederek bu işe başladık. Ulu Camii'nin ortasına gömleğin kavlinden bir çadır kurduk. İçine kazma ile kürek koyduk. İşin sonunu bekledik. Paramız yoktu, paraya gark olduk o sene kıtlık olmuş halk mağdurdu. Bir emir verdik, kanılarla dağ gibi taş yığıldı, Allah Teâlâ'nın yardımıyla Ulu Camiyi tamir ettirdik."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi "*gömleğin kavlinden"* sözüyle kendinin dünyaya gelişi gibi Ulu Camininde yapılışını eşleştiriyordu. Çünkü her ikisininde varlık sebebi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemdi. Ulu Cami demek İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi demekle eşdeğerdi. Sivaslı ne zaman birini ansa muhakkak eşini mecbur hatırlardı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Dünya üzerinde altı mescit vardır.

1-Beytullah,

2- Ravza-i Mutahhara

3- Kudüs-ü Şerif

4-Şam'da Camii Emeviyye'de Mescidi Yahya,

5- Halep'te Mescidi Zekeriyya,

6-Sivas Ulu Camii.

Bu bir Hâkikâttir, biz böyle kabul ettik."

***

Ali Eriş hacca gitmesi için Efendisine para göndermişti. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ona bir kart gönderdi. Üzerinde

"Biz bu parayı, Hoca İmam Camii minaresine harcadık" notu vardı.

1953 yılında caminin minaresini, o yıl kendine gönderilen hac parasıyla yaptırdı. Bu eser bitmişti. Karşısında durdu şöyle dedi ki;

"Annemiz, bize cami hademesi ol dedi, fakat biz memur olduk. Fakat hademe olamadık ama camilerin tamiratını Allah Teâlâ nasip etti."

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hoca İmam Camii civarında bir ihvanın evinde sohbette, bir köşede otururken, Kumyurtlu Hoca denilen bir zat da sedirde oturuyordu. Daha önce caminin fevganesini yapmak için Hayrı Hafız Efendi'ye emir buyurmuşlardı. Bu sebeple,

"Hayri Hafız nerede?" diye seslendi.

"Efendim buradayım" cevabını alınca,

"Fevganeyi yaptınız mı?" diye sordular. Hayrı Hafız da;

"Yaptım Efendim" diye cevap verdiler. Kumyurtlu Hoca;

"Yapıldı Efendim, çok sevap kazandı" diye övgüde bulunmaları üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Hafız Efendi sevap almak için mi yaptın?" sualine Hayri Hafız'da,

"Hayır, Efendim" diye cevap verdiler. Bunun üzerine dedi ki;

"Allah Teâlâ'ya çok şükür. Allah Teâlâ bizi âşık etmiş. Biz hizmeti Allah Teâlâ aşkı ile yaparız ve karşılık beklemeyiz."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! Kalem her insanın kaderini yazdı. Geri gelmez tekrar yazmaz fakat kazayı mübrem var. Kul tedbir eder Hakk takdir eder. Kulda nasibini arzu eder. Tedbir almak takdire saygılı olmak kullukta asıl edeptir. Kur'an-ı Kerim'in bütün ayetleri de edepten ibarettir. Bu kapıda kıtmir olalı bu hakir her şeyi ezelden bildim takdir-i Kadir.

Allah Teâlâ bütün ruhları ezelde asker topluluğu gibi sıraladı. Rabbiniz değil miyim? Secde edin, buyruldu. Her kişi secdesi ile nasibi bilindi. Enbiyanın zamanları mekânları ashabı da ezelde bilindi.

Ashab-ı Kiram Mekke'de Medine'de doğdular en talihli kul oldular. Mekke'de Medine doğacak yaşayacakları da ezelde bilindi ki Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Hazretleri ile bir mekânda bir zamanda yaşadılar. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hem ümmeti ve hem de ashabı oldular.

Gardaşlarım! Sizde talihlisiniz, ashabımız ol-

dunuz. Kıymetinizi bilin, kulluğunuza ameli edebinize gölge düşürmeyin. Allah Teâlâ buyurdu ki:

"Meleklerim yeryüzüne Âdem yaratacağım. Melekler fitne çıkar, dediler Allah Teâlâ buyurdu Enbiya ve halifeler yaratacağım, buyurdu. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de buyurdu ki:

"Bizimle nübüvvet sona erer, vahiy kesilir, ilham devam eder. Allah Teâlâ'nın yeryüzünde halifeleri olur ilhamla doğruyu haber ederler ferasetle gizliyi keşfederler."

"Gardaşlarım! Ervahı ezelde bütün sanatlar gösterildi. Herkes sanatını aldı bize de dervişlik kaldı sizinle de ezelde tanışmışız burada biliştik. Bu âlemde bizimde mekânımız zamanımız ezelde bilindi. Sivas'ta doğduk. Zamanımız bilindi. Mekânımızda Sivas'tır.

Gardaşlarım! Namazda Kâbe'yi şerifi ve sevgisini, salavât-ı şerife de Ravza-ı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevgisini hatırlayın ve tefekkür edin. Başka zamanda Mekke'de Medine'de bizi hatırlayın. Bizi de Sivas'ta bulursunuz." "Elhamdüli'llâh! Kâinat bize bağlı bizdeki cana bağlı canda canana bağlı bize başkan geldi Hakk'ta Hakk olduk.

***

1953 yılı mayıs ayında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi Mustafa Eren Efendi ziyarete geldi. Bu ziyaretin akabinde

"Gardaşlarım! Bu gelen genç bizde ne var yok hepsini aldı." Dedi. Anlaşılıyordu ki Mustafa Eren Efendi de bu yolda rehnümâ olacaktı.

***

"Gardaşlarım! İnsana tarîkatı âliye-de kalbden bir ders verirler. Çeke, çeke kalb ıslah olur. Kalb ıslah olunca da bütün vücuda dağılır. Vücut ıslah olunca, bütün kâinat ve mükevve-nat ıslah olur"

"Gardaşlarım! Kuşlar, balıklar zikirden dü-şünce av olurlar. Başınızda şemsiyeyim, eğer her halinizi bilmez isek, Allah Teâlâ şeyhliği elimizden alsın. Her nefes ve alışverişinizden haberdarım. Biz şimdi bir kestirme yol bulduk, gönülden gidiyoruz. Bu vücut, bir gemidir. Bu gemiyi deryada yüzdürmek lazım. Kul beşerdir. İnsan namazına ve dersine devam etmeli, ya-tarken, kalkarken ve yerken daima abdestli olmalıdır. Yemede ve içmede bir şey yoktur, nefsi körletmek içindir. Asıl mesele ruha gıda vermektir. Nefs, daima ruhun peşinden getir-melidir. İnsan, zikre başladığı zaman zikre gir-meli, kendisi yok olmalı, top atılsa duymamalı-dır. Zikirden kendisini almamalıdır."

"Cenab-ı Allah Teâlâ'ya karşı kulluk vazife-mizi yapamıyoruz. Allah Teâlâ, Kur'an gönder-miş, rasül göndermiş. Kitap, sünnet icma-i ümmet; utanıyoruz. Allah Teâlâ derse, ben Allah Teâlâ'ya ne cevap vereyim. Söylesek ol-maz, söylemesek olmaz. Ben daima şeyhimle beraberdim. Siz de, daima şeyhinizle beraber olun. Gardaşlarım! Hepinizi Allah Teâlâ'ya emanet ettik. İnsan yok olmalı, bu da laf ile değil, halle olacak. İnsan dört şeyden mürek-keptir. Hava, su, toprak ve ateş. İnsanda bir et parçası var o da kalptir. En mukaddes şey.

Gardaşlarım! Soyadımızı Toprak koymuşlar ama toprağa bakıyorum da utanıyorum. Dirimizi, ölümüzü ve gıdamızı hep o muhafaza ediyor. Biz toprak gibi tevazulu olamıyoruz."

***

1953 yılı Ağustos ayında İmam-Hatip Lisesi Yaptırma ve Yaşatma Derneği Ali Söylemezoğlu, Atıf Okutan, ihsan Karayaprak, Sabri Özden ve Mustafa Deveci tarafından kuruldu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bütün partilere karşı aynı uzaklıkta kalmış herhangi bir siyasi parti hakkında yakınlık belirten bir söz söylememiştir. Hatta 1954 seçimlerinde gelen misafirlerden birisinin,

"Efendi yakında seçim var. Biz reyimizi hangi partiye vereceğiz" demesi Efendi Hazretlerinin canının sıkılmasına sebep oldu ve dedi ki,

"Gardaşlarım! Allah Teâlâ herkese göz vermiş görmek için; kulak vermiş duymak için" işaret parmağıyla başını göstererek,

"Allah Teâlâ bir de akıl vermiş, gözünüzle görüp kulağınızla işitip aklınıza danışacaksınız, aklınız ne diyorsa onu yapacaksınız"

"Biz, siyasetle asla uğraşmayacağımızı söyledik, siyasetle uğraşmayacağımıza dair, Duyunu Umumiye Memurluğumuzda imza verdik. Bizim o taahhütnamemiz halen câridir.

Gardaşlarım! Zahirde senet verdik, ervâh-ı ezelde de söz verdik. Bizim siyasetle alâkamız yoktur. Benim bir reyim var. Kime verirsem vereyim, başkasını ilgilendirmez. Her kim ki,

‘Efendi oyunu filan partiye veriyor’ diye konuşursa bizim semtimize uğramasın, onunla bizim alâkamız kesilmiştir.”

***

Ulu camiinin noksanlar ikmal edilerek tamiratı tam olarak 1954’te başladı.

***

Suriye’den kaçak eşya getirip bu suretle ticaret yapmakta olan birisi tarîkata intisabından sonra bu işi bırakmış ise, de çoluk çocuğunun rızkının temininde zorluk çektiği için yine bu işe başlamaya karar verip, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelerek yaptığı ticaretten bahsederek izin istemiş ve izin almıştı.

Suriye’ye varıp gerekli malları alarak atlara yükleyip Türkiye’ye müteveccihen yola çıkmış. Sınıra geldiğinde karşıdan devriyelerin geldiğini görmüş ama kaçacak zamanda bulamamıştı. Bu sırada çok süslü bir tilki ortaya çıkmış. Bunu gören devriyeler, tilkiyi tutmak için onun peşine düşmüşler. Oradan bir hayli ayrılmışlar. Bunu fırsat bilen adam atlarını alıp hududu rahatça geçmiş. Mallarını sattıktan bir zaman sonra yine gitmeyi düşünerek izin almak için, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye geldiğinde, dedi ki;

“Yok, gardaşım! Bir daha tilki olmaya niyetimiz yok”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Gürün’den buğday satmak için Sivas’a gelen biri buğdayı sattıktan sonra ziyaretine gelen kişiye şu soruyu sordu.

“Gardaşım, buraya ne için geldiniz?”

“Ziyaretinize geldim Efendim.” Tekrar sordu:

“Allah’ını seversen doğru söyle kardeşim, Sivas’a ne için geldiniz?” O kişi buğday satmak için geldiğini bu arada kendisini de ziyaret ettiğini söyleyince dedi ki;

“Gardaşım, herkes yolculuğunun niyetince sevap alır.”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin kızı Hayriye Gündüzoğlu, teheccüd namazını kaçırmış ve onun için ağlarken, yanına geldi;

“Kızım neyin var, niye ağlıyorsun?”

“Baba teheccüd namazını kaçırdım.” Dedi ki;

“Kızım Allah Teâlâ’ya yalvarırız, bunun için af dileriz üzülme.” “Aslanın dişisine de aslan derler. Bizim öyle kadın ihvanlarımız vardır.”

***

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendinin yaş yetmişbeş oldu.

Dedi ki;

“Gardaşlarım! 1955 senesinde Seyyid Abdülkâdir Geylânî kuddise sırruhu’l-azîz Hazretleri vazifesini bi-zâtihî temessül ederek beşeri âlemde bize teslim etti.”

Oğlu Kazım Beye Ulu Camii’den çıkınca geriye bakmış dedi ki:

“Kazım, Ulu Camii’de Gavs-ul âzam mescidi oldu”

***

1955 senesi Ulu Camii’nin de noksanları ile

beraber ibadete açılma senesidir. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanları ile Ulu Camii civarındaki yolda giderken dedi ki;

"Gardaşlarım! Yeryüzünde, bu minareden daha yüksek minare yoktur." Sohbetlerinde ise;

"Gardaşlarım! Gavslık Kadirî'lerden Nakşî'lere verildi"

"Gardaşlarım, bütün dünya bu kapıdan suyunu içiyor."

"Zaten ezelde tanışmamış olsa idik burada buluşmamız mümkün olmazdı. Şeyhimin hakka yürümesinden sonra bu mukaddes vazife bize verildi. 12 tarîkatı bize teslim ettiler. Biz bakıyoruz."

***

Koyun Hüseyin devamlı Efendim bana Hızır'ı gösterse ne olur diye düşünürdü. Bir gün Ulu Camide namazdan sonra Hızır Direği (Bu direk caminin sol tarafında baştan son sıranın ikinci direği) yanında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir adamla kucaklaşmıştı. O da onları gördüğü halde yanına gitmeyip edeben geri kalmıştı. Sonra o adam kaybolmuş. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Koyun Hüseyin yanına gelip dedi ki;

"Koyun Hüseyin! Hızır, Hızır diyordun ya, işte o adam Hızır'dı, niye yanımıza gelip görüşmedin."

***

Başka bir kola mensub bir kişinin oğlu akıl hastası olmuş, çok çarelere başvurmuş, çare bulamamış. Ona;

"Sivas'ta bir zat var, çarene o derman olur,

bir de ona git" demişlerdi. Bu adam çaresizliğin verdiği acı ile Sivas'a geldi. Sivas'a gelince *"Efendi Hazretleri nerede?"* diye sordu. Ulu Camii'nin adresini alıp, camiye geldi. Abdesthanede abdest alırken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi onun yabancı olduğunu fark edip yanına varmış.

"Sen misafire benziyorsun, hoş geldin" dedikten sonra

"Bu arkadaşı alıp vekaleye götürün" diye ihvanlarına emir buyurdu. Vekâlede adam İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye derdini anlattı. O ise bir süre murakabeye daldı. Başını kaldırıp;

"Gardaşım! İki rahmetten biri" diyor adam ise, cevap vermedi. Bu durum üç kez tekrarlandı. Sonunda adam dayanamayıp;

"Peki, Efendim iki rahmetten bir tanesi" dediğinde Efendi Hazretlerinin gözü yaşlı bir halde;

"Gardaşım! Haydi, memleketine dön." Adam memleketine dönünce oğlunun öldüğü haberi ile karşılaşmıştır.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kendi odasına ait pencerenin önündeki selvi kavaklarının kestirilmesi için emir buyurdu. Fakat ertesi sabah ağaçları kesmek için gelenlere,

"Gardaşlarım! Kesmeyin" der ve sebebini şöyle açıklar,

"Ağaçlar sabaha kadar Efendi bizi zikirden ayırma diye bize niyaz ettiler"

***

"Gardaşlarım! Bu dünya ahiretin bir bahçesidir. Bu dünyada ne ekerseniz ahirette onu biçeceksiniz."

"Çiçekler vardır, gül başkadır.
Arkadaş vardır, dost başkadır."

"Gardaşlarım! Amellerin efdâli zikirdir. Fakat çalışmıyoruz. Kul daima Allah Teâlâ ile olmalıdır. Vefatında bile. Gardaşlarım! Piyasada tonlarca kâğıt var. Bunların belirli bir kıymeti var. Ama kâğıda imza atılıp mühür vurulduğu zaman para oluyor. Kâğıdı para yapan Mühür ile imzadır. İnsanı insan eden zikirdir. Allah Teâlâ'yı zikir edin. İnsan, namazını ve dersini hiç bırakmamalıdır. Her şeyin cilası ve gıdası vardır. Kalbin ki, ise, zikirdir. Bunun kıymeti sonra anlaşılır."

Cevher var iken pul neye yarar,
Aczini bilmeyen kul neye yarar.
Herkes bir yol tutturmuş gider
Mevla'ya gitmeyen yol neye yarar.

"Validemiz, cami hademesi ol dedi biz olamadık, fakat bugün hiç olmazsa da tamiratları ile meşgul oluyoruz"

"Gardaşlarım! Hacca gitmek isteyipte gidemeyenler üzülmesinler. Gidenler yanımızda, gidemeyenler canımızda. Gidemeyenler Ulu Camii'yi ziyaret etsin. Burayı O`ra, O`rayı bura yaptık.

"Haccın şartı 3'tür. Helâl paran olacak, sıhhatin yerinde olacak, iyi bir arkadaşın olacak, beraber gideceksiniz.

Herkes Mekke ve Medine'ye gitmek ister. Bizde diliyoruz. Ama sizleri bırakıp gidemiyoruz. Biz Mekke ve Medine'yi burası yaptık."

***

Mahkeme çarşısında Ulu Cami'den gelen yolun karşısında tüpbayii Mutfakgaz Bayiliği alan Celal İnce, Efendi Hazretlerine olan hürmetinden dolayı vekaleye bir tüp ve ocak hediye etmeyi düşündü. Bir ocak ile bir tüpü vekalenin bulunduğu Çorapçı Hanı'na götürdü. Namaz vakti olması nedeni ile vekalede kimse bulunmadığından ocağı ve tüpü hanın temizlik işine bakan *Aznif* adındaki kadına teslim ederek;

"Benim getirdiğimi kimseye söyleme" diye tembih eder. Öğle namazını Ulu Cami'de kılan Efendi Hazretleri, camiden çıkıp karşı kaldırıma geçtiğinde dükkândaki Celal Bey'e dedi ki,

"Celal Bey gardaşım, vekaleye gönderdiğin tüp ve ocak çok makbule geçti" Celal Bey tembih ettiği halde, Efendi Hazretlerine söylediğini zannettiği kadına çıkışmak için Çorapçı Hanı'na gelerek,

"Aznif sana sıkı sıkı tembih ettiğim halde niçin söyledin" demesi üzerine, Aznif Hanım, Celal Bey'e derki;

"Celal bey! Celal Bey! Sen Efendi Hazretlerini tanımamışsın, ben ona âşık oldum o yüzden dinimi de değiştirdim"

***

Tarîkata intisap etmiş birisi bir zaman sonra Efendi Hazretlerine gelip;

"Efendi Hazretleri bu dersini geri al. Ben yapamıyorum" demesi üzerine dedi ki;

"Gardaşım! Bugün misafirimiz ol yarın düşünürüz" Bunun üzerine adam o Çorapçı Hanı'nda kalmış ve o gece bir rüya görmüştür. Rüyasında kıyamet kopmuş. Sırat köprüsü kurulmuştur. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kolunda bir sepet ile Sırat Köprüsünü geçip öbür tarafa vardıklarında sepeti ters çevirip içindekileri dökmüş. Adam bakmış ki, sepetten dökülenler hep ihvan arkadaşlarıdır. Ertesi gün özür dilemek için Efendi Hazretlerinin yanına geldiğinde, dedi ki;

"Ne o Gardaş, sen de mi, sepete girmeye geldin" Adam Efendi Hazretlerinin elini öperek özür dilemiştir.

***

Bir gün Efendi Hazretlerinin huzurlarında sohbet esnasında, orada hazır bulunanlardan bir kaçı:

"Efendim, Size gelen herkese, tefrik etmeden ders veriyorsunuz, bunun hikmeti nedir?" diye soruyorlar. Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! Eskiden medrese, tekke gibi ilim irfan yerleri vardı. Camiler aslî mekânlardır, tali mekânlar kalmadı. Tarîkata girme hevesiyle gelenleri biz boş çeviremeyiz, fakat bizim bir gönül dairemiz vardır ki, bizce malumdur."

"Bir kimse bostanına karpuz eker. Karpuzları büyüdükten sonra, en iyilerini satıp para kazanır. Ondan ehvenini eşine dostuna ve aile efradına yetirir. Geriye kalanını da hayvanlarına yedirir. O bostan ekenin bunda bir zararı var mı?

Gardaşlarım! O ders verdiğimiz kimse hiç

bir şey yapmayıp ta kötü ahlaklarından vazgeçse, bu da bir kâr değil midir? Gardaşım en azından beş vakit namazını bırakmaz. ”

***

1957 yılında İmmihan Hanımdan olan kızı Hayriye Gündüzoğlu Hakk'a yürüdü.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Konya'ya bir iş için gitmişti. Orada ihvanı da yoktu. Konya'da hiç tanıdığı olmadığı için otelde kaldı. Buraya gelmiş iken önce Şems-i Tebrizî'yi sonra Mevlana'yı ziyaret etmek istedi. Ziyaretinde Mevlana'nın ruhaniyeti ile görüşemediği için canı çok sıkıldı. Kendi kendine;

“İsmail bu hata sendedir. Mevlana mürşid-i kâmildir. O'nu dünya âlem bilir” diye düşündü. Bu hal ile otele vardı. Çok geçmeden temessülen Mevlana Celâleddin Rumî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz teşrif buyurdu. Üzerinde deve yününden abası ve elinde asası vardı. Selam verdi.

“İsmail Efendi! Bizim ayağımıza kadar geldiğin için karşına çıkmaya hayâ ettik. Bizim sizi Konya sınırında karşılamamız icap ettiğinden bu hal zuhur etti.” Dedi.

İki saat onunla sohbet ettiler. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye

“Şu an, bizim kolumuzun maneviyatına bakacak kimse kalmadı. Onu size emanet ediyorum.” Dedi.

Sohbetden sonra ayrıldı. Fakat İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu hadiseden dolayı Hz. Mevlana kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Cenâb-ı

Hakk'a niyaz eder, bizi Konya'da bıraktırır diye hemen ayrıldı. Yoksa Konya'da iki, üç gün kalacaktı.

***

İmam hatip lisesi yapma ve yaşatma derneğine 1957 yılında İhramcızâde İsmail Hakkı Efendide katıldı. Bu katılım ile dernek faaliyete başladı.

Okul yapımı için tespit edilen yer Ceneviz-Ermeni azınlığının bir zamanlar okul olarak kullandığı yerdi. Zamanla hazineye kalmış, bir dönem de Sivas Ortaokulu olarak kullanılmış atıl bîr alandı. Efendi Hazretlerinin isteğiyle Milli Eğitim Bakanlığına, bir dilekçe yazıldı. Kısa bir süre sonra Devlet hazinesine 2.000 TL nakit para ödenerek burası satın alındı. Devlet yardımı olarak ta 60.000 TL ödenek geldi. 1957'de başlanan inşaat halkın yardımlarıyla başladı.

***

1958'de İmam Hatip Okulu tamamlandı. Okulun ilk kurucu müdürü rahmetli Numan Kurukafa'dır

***

3 Mayıs 1960 yılında yaptıkları bir sohbette İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşlarım! Bu mevsimde hava ne kadar soğuk olursa olsun insana dokunmaz. Çünkü her şeye hayat veren, şifalı havadır. Güz mevsiminde ise, hava az soğuk olsa da dokunur. Çünkü otları ve her şeyi yakan havadır."

***

27 Mayıs 1960 ihtilâli oldu. üçyüz kadar şeyh tutuklanıp Erzurum'da tevkif edildi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye devlet dokunamadı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

Çiğnemeyin, çiğnetmeyin, yeşerin meyve verin
Solmayın, sararmayın olgunlaşın ham kalmayın
Fakat kökten ayrılmayın
Buna say ettikçe siz, başınızda biz gölgeyiz.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kendisine başkasını şikâyete geleni, *"Gardaşım! O zat Allah Teâlâ'nın kulluğundan da mı çıktı?"* diye cevap verirdi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Ulu Camii kapısında her zamanki gibi dizilmiş dilenciler için dedi ki;

"Bunlara hiç para vereceğim gelmiyor, vermeden de geçemiyorum."

***

"Gardaşlarım! Sâdi derki, Bir gün hamamda bir sevimli insan bana bir parça güzel kokulu kil verdi. O kile:

"Misk misin, yoksa amber misin, senin güzel kokundan mest oldum." dedim. Kil cevap olarak bana şöyle dedi:

"Ben adî bir kil idim, fakat bir zaman gül ile arkadaş oldum, onun güzel kokusu bana sindi, yoksa ben bildiğin toprak parçasıyım."

***

17 Eylül 1961 Menderes İdam edildi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi haberi duyunca dedi ki;

Cihana padişah olmak kuru bir kavga imiş
Bir mürşide bend olmak cümleden evla imiş..

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yaz günlerinde gelen misafirleri mesire yerlerinden olan Kepeneğin Gözü, Kurtderesi, Tekkeönü ve Yılankırkan çiftliğinde sohbet ortamları oluşturularak irşad faaliyetlerine devam ederdi. Ayrıca Soğuk Çermik denilen kaplıcaya da giderdi. Maddi ve manevi şifa merkezi olan bu çermiğe ihvanların gitmesini tavsiye ederdi.

Sivas'ın üç kaplıcasından birisi olan Soğuk Çermik, iki dağın arasıdır. Sivaslıların vazgeçilmez yaylasıdır denilebilir. Bir kalyonu andıran dik, duvar gibi yükselen dağın hâkim tepesinde Ahmet Turan Gazi Hazretlerinin kabri bulunmaktadır. Ahmet Turan Gazi Kaplıcanın her noktasından görülebilen gösterişsiz sade bir mezarı bulunmaktadır. 10. yüzyılda Anadolu'nun Türkleşmesi hareketinde bölgenin fethini komuta etmiş. Etrafta başka bir mezarda yoktur.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu kaplıcayı tercih etmesindeki en önemli sebep Ahmet Turan Gazinin ruhaniyetidir. Bu evliyayı vesile kılıp Sivas'ta çocuk sahibi olan çok insan vardır. Onun dünyaya gelişide dualar gölgesinde olduğu için annesi Hacı Aişe Hanım burayı çok ziyaret yeri kılmıştı. Soğuk Çermik onun için hatıra-

ların ve duaların sesleri ile dopdolu idi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbetin başında bu ilahiyi terennüm ettirirdi.

Emânet etmişsin geldi selâmın
Şevketli sultânım aleyküm selâm
Aldı ta'zim ile bu ben gulâmın
Ey şâh-ı hûbânım aleyküm selâm

Müyesser olur mu rûyunu görmek
Acep olur mu ki, vaslına ermek
Gâhi gâhi böyle selâm göndermek
Keremdir Efendim aleyküm selâm

Lutf edip hatırım ele almışsın
Hasretinle yandığımı bilmişsin
Duydum ki, mürüvvet kâni imişsin
Dertlerimin dermânı aleyküm selâm

Umarım Efendim mürüvvet senden
Uğruna geçmişim can ile tenden
Demişsin gedâma selâm et benden
Berhudâr ol canım aleyküm selâm

Geçirdin boynuma aşkın kemendin
İyi ki, anmışsın bu derd-i mendi
Kuluna selâm etmişsin Efendim kendin
Derdime dermanım aleyküm selâm

Bilmezim bu dil-i biçâre netsün
Hicr-i firakınla ya kande gitsün
Selâm eylemişsin Hak selâm etsün

Sana ey cananım aleyküm selâm

Hasta idim beni getirdin cana
İhtiyaç kalmadı gayri Lokman'a
Selamın şifa verdi bu hasta cana
Gönlümün sultanı aleyküm selâm

Azîz iltifatın râyegân ettin
Âteş-i sinemi gülistan ettin
Mahzun Gevheri'yi şâdüman ettin
Ey gonca dehânım aleyküm selâm

***

Sofu Yusuf ve Hayır Severler Camii inşaatı başladı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye sordular.

"Efendi Hazretleri sizi nerede buluruz?

"Eğer bu dilberi ararsanız Sivas Ulu Camii'nde. Orada bulamazsanız Şam-ı Şerif'te Ümeyye Camii'nde. Orada bulamazsanız, Mekke'de Kâbe'de. Orada bulamazsanız, Medine'de Ravza'da. Orada bulamazsanız, Sivas'a bir sefer eyleyin Ulu Camii'nde bulursunuz."

***

"Amelleriniz tartılmadan önce, kendinizi hesaba çekiniz. Hâkikat ve hidayet yolundan ayrılmayınız. Cenâb-ı Hakk'a ihlâs ile ibadet etmenizi tavsiye ederim. Allah Teâlâ, dünyada hayrı da şerri de insanların tercihine bırakmıştır. Sakın ha kendinizi gafletten koruyunuz. Size hoş görünse de fenalıktan, günahlardan sakınınız. Allah Teâlâ'nın emirlerini yerine getiriniz, çünkü emirlerin yapılmaması bir felâkettir.

Ölüm yolunu kolaylaştıracak yegâne şey, sizin amellerinizdir.

Size tebliğ edilen emirlere ittibâ ediniz. Taharet üzere yaşayınız. Takva üzere olunuz. Her teşebbüsünüzde Cenab-ı Hakk'ın size yardım etmesini ve geçmiş günahlarınızı affetmesini niyaz ediniz. Tevazu ve sabır, takva ve sıdk şiarınız olsun. Hesaba çekilmeden kendilerini hesaba çekenler büyük mükâfatlara nail olup, bunu ihmal edenler ise, büyük zararlara duçâr olurlar.

Her türlü musibet ve belâlar, kişinin tekâmül sebeblerindendir. Bunlar da nefs-i emmâreden raziye ve marziyeye kadar gider. Çoğu zaman nefs-i levvâmeye uğrarlar. O zaman kul kendi günah ve hatalarıyla uğraşır. İnsanın kendi hatasını görmesi kadar güzel irfan olmaz. Bunların hepsini unutup kulluk vazifesinde bulunmak, yani cismindeki canı gibi, dostu canında bulmak en güzeldir.

Bu dünya fânidir, âdemdir, misafirhanedir, âhiretin tarlasıdır. Âhirete hayırlı ameller götürmek lazımdır. Sen, seni sevdiğinle bil. Bir hadis-i şerifte; " Kişi, sevdiği ile beraber haşr olacaktır."

"Gardaşlarım insan dünyada bir yolcu gibi veya bir misafir gibi, yâda bir kiracı gibi olmalı. Yolcu veya misafirin nesi olur ki, Konar, geçer o kadar."

Fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün,
Yüzün suyu değer cihanı bütün
Verirlerse dünyayı sen alma satın

Yüz aklığı iki cihana değer

Hak kul elinden intikamını kul eli ile alır
İlm-i Hakk-ı bilmeyenler anı kul yaptı sanır.

Cümle eşya haktandır kul eli ile işlenir
Emr-i Bâri olmayınca sanma bir çöp deprenir.
Kazara bir sapan taşı bir altın kâseye değse
Ne taş kıymet kazanır, nede kâse kıymetten düşer

"Gardaşlarım! Naci denilen fırka sizlersiniz. Bakarsınız bazı kişiler tarîkata giriyorlar. Çok geçmeden acaibten garâibten bahsetmeye kalkışıyorlar. Kendilerini büyük adam olduklarını zannediyorlar. Fakat büyük kim, küçük kim, o sonra belli olur. Bizim tarîkatımıza gelen kimse uzun yıllar çalışır. Ancak kendi küçüklüğünü fark eder. Yetmez mi bu fark. Çünkü keramet kulu Allah Teâlâ'dan uzaklaştırmaya yarar. İnsan Ahlak-ı Muhammedi ile ahlaklanmalı, kuldan istenen budur. İnsan ile ebedi âleme gidecek kazançta budur.

"Kaza namazı olanın nafile ve sünnet namazları kabul olmaz diyorlar. Siz ne buyuruyorsunuz?" dediklerinde;

"Gardaşlarım! Yarın ruz-i mahşerde ilk sual namazdan olacaktır. Namazın hesabında hesaba ilk defa farz namazları alınacak, ondan sonra noksan kalan kısımları kaza namazları ile tamamlanacak. Ondan noksan kalan kısımları da derecelerine göre sünnetlerle, ondan noksan kalan kısımları da nafile namazlarla tamamla-

nacaktır.

Gardaşlarım! namazlarınızı ihmal etmeyin. Vaktiniz oldukça borcunuz varsa kaza namazı ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden intikal yâni gelmiş olup, sizlere bildirdiğimiz sünnet namazlarını kılınız."

Gardaşlarım! Akşam namazından sonra ikişer rekâttan altı rekât evvâbin namazı kılanın geçmiş on yıllık günahı af olunur. Ondan sonraki evvâbin namazları için de her birine bir umre sevabı verilir. Teheccüd namazını kılın, iki rekât işrâk ve dört rekâtta duhâ namazı kılın"

***

İhvanın biri, arkadaşının evine misafir olmuştu. O gece yatılı misafir kalmıştı. Fakat ihtilam olmuştu. Sabah kalkınca evin erkeği bir an dışarıya bir ihtiyaç için çıkmıştı. Bu arada evin hanımından yıkanmak için su istemişti. Yıkandıktan sonra evin erkeği gelip durumdan huylanmış, tüfeğini kaptığı gibi ihvanın üzerine yürüyüp öldürmek istemişti. İşin sonu kötüye varacağını anlayan ihvan;

"Şeyhim yetiş" diye bağıra bağıra kaçtı.

"niye böyle oldu ki, Efendi Hazretleri benim bu halime yetişmeli değil miydi, ben yanlış bir iş yapmadım ki," dedi.

Durum daha sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye anlatılınca;

"Gardaşlarım! Bizim yolumuzda şeriat önce gelir. Eğer biri şer-i şerifi aşmaya çalışırsa onun tarîkatı yoktur. Önce şeriat, sonra tarîkat, sonra şeriat. Şeriatın olmadığı yerde bizim tasarrufumuz da yoktur."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Ankara ihvanına bir mektubunda tavsiyeleri şu şekilde idi.

"Gardaşlarım!

Birbirinizle bir araya geldiğiniz zaman, gönüllerinizi dünya taallukatından âri kılarak hep bir ruh gibi olmaya gayret ile celb-i himmet ve ruhaniyyet eylemeniz iktiza eder.

Bunun hilafındaki hareketler, maddî ve mânevî işlerinizin bozulmasına ve gönüllerinizin perişanlığına sebep olacağından, şu Ramazan-ı mağfiret nişanından birbirinizle hubben lillâh helâlleşerek, gayet samimi ve ciddi olarak muhabbet eylemenizi eltâf-ı ilâhiyyeden niyaz ederim."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetinde sevmek hakkında Musa aleyhisselâmın kıssasını anlattı.

"Allah Teâlâ, Tur-i Sina'da, Musa aleyhisselâma buyurmuşlar ki,

"Ya Musa benim için sen ne yaptın" Hz. Musa aleyhisselâm,

"Ya Rabbi namaz kıldım, oruç tuttum, zekât verdim" Buyurunca, Allah Teâlâ buyurur ki;

"Onlar senin için Ya Musa, karşılığını elbette vereceğim, benim için sen ne yaptın" sualine Hz. Musa aleyhisselâm,

"Yarabbi sen bilirsin" demesi üzerine Allah Teâlâ,

"Ya Musa, benim için bir kul sevdin mi? bu-

yurmuşlardır.

“Onun için kul, Allah Teâlâ’yı sevmeli, her şeyi de Allah için sevmelidir. Gardaşlarım biz hepinizi Allah için seviyoruz,” yerde giden karıncayı göstererek,

“Şu karıncayı da, Allah için seviyoruz”

“Siz birbirinizi Allah Teâlâ için severseniz, gayret’u-llah zuhur eder. Allah Teâlâ hepinizi sever. Muhabbeti olan hata görmez, görse de göz yumar. Her işte beraberlikten Allah Teâlâ razı olur. İdare ilmini öğrenin, insan kızınca şeytanın malı olur.

İdare müdâra ve dubâra.

Nefis çok mübarektir. Ruha âşık olmuştur. Aşkın kıymeti çok büyüktür. Âşık olmayan insan, insan değildir. Asıl mesele nefsi, ruha tâbi kılmaktır. Nefsin dediğine gitmemektir. Ne ararsan insanda mevcuttur. Bir şeyh (Şeyh Sena) Rum papazının kızına âşık olmuş. Ruh şeyhtir, Nefiste Rum papazının kızıdır. Hepinizi Allah Teâlâ’ya emanet ettik. Biz de zaten Allah Teâlâ’ya emanetiz. Cenâb-ı Allah Teâlâ, hepinize mazhar-ı tevfik buyursun. Tarîkatta bir şey varsa, o da insanın gözü ayağının ucuna bakmasıdır.”

“Akıl nefsin yuları, başına takılırsa her türlü fenalıktan emin olur.”

“Gardaşlarım! Sohbetlerinizde edebinizi, muhabbetinize sahip olun. Her sohbette vuslat vardır. Hiç vuslatsız sohbet olmaz. Hiç bir şöhret afatsız olmaz, öyleyse şöhretten kaçının.”

“Allah Teâlâ buyurdu: ‘kunû sadıkîn’ *sadıklardan olun”*

“Allah Teâlâ yine buyurdu: ‘kûnû maa’s-sadıkın’ *sadıklarla ile beraber olun”*

“Gardaşlarım! Her insan sadık olamaz sadık olacak olan salih olacak olan ezelde bilindi. Siz bizimle olun. Biz sizinleyiz, siz aldığınız vazifelerinizi farz vacib edebi amellerinizi emri nehy-i nevafili ilahiyi zikr-i kesir ile murakaba-ı hayr ile bize yakınlığınızı temine çalışınız. Sahabe ahlaklı olun abdestsiz yemeyin ve gezmeyin. Sahabe haram yemediler. Helâlın içinde şüpheliyi araştırdılar da Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi sevdiler de yakın sahabe oldular. Siz de bizi sevin bize yakın olun. Bizi sevdiğiniz kadar Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme oradan Allah Teâlâ’ya yakın olun.”

“Gardaşlarım! Ni’me’l Mevla ve ni’me’n-nasîr. Allah Teâlâ ne güzel dosttur ne güzel yoldaştır. O yüce Allah buyurdu “dua edin her şeyi Hakk’tan isteyin bizi de Hakk’tan isteyin. Dua ve ilham Hakk’tandır. Fakat biz Allah Teâlâ’ya layık kul olamadık, lütfuna sığındık acizliğimizi bildikte kulluğa layık görüldük. Kul acizliğini bilmeli.”

“Gardaşlarım! Kendinize acıyın, biz ihvanımıza acıyoruz. Her canlıya yerdeki karıncaya da acırız. Siz de acıyın dersinizi tesbihinizi ihvanımızın noksanını bize tamam ettiren bir güç var olduğuna hak ile iman edin. Biz dua etmemeye Hakk’tan hayâ ediyoruz”

“Kişi kabri başında ziyaretçisini idâre (mum) gibi, lüks lamba ışığı gibi, güneş gibi görür.”

“Gardaşlarım! Kişi sevdiğini anarken sevgiye saygılı olmalı. Kimi andığını bilmeli tevhitte

salâvat-ı şerifede edebine dikkat etmeli. Kişi yanındaki ile tevhitte salâvatı şerifede Allah ve Resülünü sevgisini tefekkür edip hesap günü gelmeden kendini mizana çekeceğiz ölümü, kabri, kalkışı ve mahşeri tefekkür edeceğiz. Tarikatın edebi ikidir göründüğün gibi olmak olduğun gibi görünmektir. İhvan abdestli olur emrolunduğu gibi amel eder. Nefsin bir silahı kalmıştır ameline edebine şöhretine gurur ettirmektir."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi bir ihvan ziyarete gelince,

"Vazifelerini yap." gelen kişi;

"Yapıyorum, vazife alalı teheccüd namazını bile terk etmedim" İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki:

"Git buradan varlık koktu" dedi.

"Allah Teâlâ buyurdu ki: mahşerde hiç kimseye soyu şöhreti sorulmaz. Kulu ameli edebi ile yakınlığı ile mükâfatlandırırız" Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Ashabım benden sonrada şirke düşmezsiniz, mahcup olursunuz. Fakat cedelleşeceğinizden mahşerde mahçup olacağınızdan endişem var."

"Ancak zamanın sonunda ümmetim yetim çocuklar gibi olur. Fakat Allah Teâlâ'nın veli kulları olur. Eteğini tutan, sülük gören azab görmez, fakat mahcupluk vardır."

"Her beldede sülûk gösteren sülûk görmüş icazetli halifelerimiz ihvanımız var." Dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi her zaman faytona bindiği için Gaziantepli ihvanlar yeni çıkmış arabalardan birini şoförü ile beraber Sivas'a getirmişlerdi. İhvanların niyetleri, yaşı ilerlemiş olan Efendi Hazretlerini rahat ettirmek idi. Ancak, Efendi Hazretleri;

"Gardaşlarım! Bunu götürün ihtiyacımız yoktur" dedi.

Yine aynı şekilde, Çorapçı Hanı'ndaki vekâlenin eski bir yer olduğu daha güzel bir yer yapılması için teklif yapılmıştı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yer değişikliğine razı olmamıştır.

"Cümle âlem zat imiş
Deryayı hikmet imiş
Hak ile vuslat imiş
Allah Teâlâ'dan gayri yok imiş"

Gardaşlarım! Bunu altın harfler ile yazmak lazım."

"Gardaşım kim kime yaklaşırsa onun kokusunu alır. Bizimde gayemiz sizlere bir şey vermektir. Üç gün intisap etmiş ihvanımıza dahi hal veririz. Hiçbir ihvanımızı boş bırakmayız. Üç gün dahi ihvan olduysa Hal verdiğimiz hali ona haberdar etmeyiz."

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi evladı ile beraber yolda giderken, kalbinden geçti ki;

"Babacığım herkese himmet ediyorsun benim bazı kötü hallerim var bırakamıyorum."

Efendi aniden durdu ve aniden ona döndü.

“Oğlum harçlığın var mı?” o cevap veremedi. O ise ceketinden para çıkardı ve

“Al bunu oğlum, her şeyin bir zamanı var” dedi.

***

“Gardaşlarım! Ölmek varlığı bırakıp yokluğa ermektir. Yok, olacaksın ki, var olasın. Nefsini bilen Allah Teâlâ’yı bilir. Nefsini bilmeyen Allah Teâlâ’yı da bilemez. İnsan fani olursa Cenabı Allah o insanın konuşan dili, gören gözü, işiten kulağı olur.”

“Gardaşlarım! Şeyhim Mustafa Hâki Hazretleri ile ilk karşılaştığımda baktım ellerim onu eli (o zaman sakalım yoktu) sakalım onun sakalı olduğunu hissettim. Her halim şeyhim oldu. Şeyhinde fani olan Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde fani olur, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde fani olan Allah Teâlâ da fani olur.

***

Efendi Hazretlerine ihvanları dediler ki;

“Başka şeyhlerin ihvanları uçuyor kaçıyorlar, niye bizde böyle bir hal yok”

“Gardaşlarım! Sinekte uçuyor. Siz uçmayı kaçmayı bırakın. Allah Teâlâ’ya kul olmaya bakın. Uçmak bir şey değil. Sizin Allah Teâlâ yanında sinek kadarda mı, kıymetiniz yok. Yoksa daha ne çalışıyorsunuz. Sizleri bir damla sudan bu hale getiren Allah Teâlâ değil mi? Onun için uçmaya kaçmaya bakmayın. Allah azîmü’ş şân bize kulum desin yeterde artar.”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin ziyareti-

ne gelen alevi kardeşlere;

"Gardaşım! Alevi misin?" dediklerinde,

"Evet, Efendim" demeleri üzerine,

"Gardaşım! Alevi olabiliyor musun?" diye sordu. Sonra dedi ki;

"Gel canım, bu işin Alevisi Sünnîsi diye bir şey olmaz. Hepimiz Allah Teâlâ'nın kuluyuz"

***

"Gardaşlarım! İşte hulasa sizler Allah Teâlâ'nın ehlisiniz. Allah diyene "Ehl'u-llah" derler, ne yazık ki, çalışmıyorsunuz. "Temûtune kemâ te'îşûne ve tub'asûne kemâ te'îşûne" dedi.

Dünyada hangi sıfatta ve ne amel üzerine iseniz o halde vefat edersiniz

Hangi sıfat üzere vefat ederseniz, o sıfat üzere haşr olursunuz. Müminin kalbinin daima Allah Teâlâ ile olması lâzımdır. Vefatımız zamanında dahi Allah Teâlâ ile olalım."

***

"Ey Hâlık-ı kâinat! İlticâgâhım ancak sensin. Üzüntü ve sürûr zamanımda da sana yalvarırım. Günahlarım büyüktür, fakat senin affın ondan daha büyük değil midir? Münâcatımı işitiyorsun. Gönlümde muhabbetini eksik etme. Beni bin yıl ateşinde yaksan yine senden ümidimi kesmem. Rehberim sen olursan, hiçbir vakitte gümrah (yolunu kaybetmiş, sapıtmış, azmış) *olmam. Sen bana yol göstermezsen ilelebet dalâletten kurtulamam."*

"Yâ İlâhi! En büyük korkum, beni kapından tard edecek olursan ne yapacağım. Senin yükselttiğini kimse alçaltamaz. Senin alçalttığını kimse yükseltemez. Hâlik sensin, hakîm ve âlim

olan sensin, ilmin her şeyi kaplamıştır, rahmetin her şeye şamildir. Felâketzedelere yardım eden, musîbetzedelerin imdadına yetişen, kalbleri kırılanlara teselli veren Sensin. Kullarına yardım için daima hazırsın. Bütün esrar ve efkârı bilen Sensin. Bütün nimetleri bahşedensin. Fakirlerin dostu sensin. Sadıkların, tahirlerin yardımcısı sensin. Yardımını isteyenlerin hepsine yardım edersin"

"Ya Rab! Biz aciz, fakir, nakıs, zayıf ve fânî kullarınız. Ebedî ve ezelî olan, zengin ve kudretli olan, rahîm ve alîm olan sensin. Senin marifet ve muhabbet nurunu arıyoruz. Muhabbet ve marifetini ihsan eyle. Günahlarımızı affeyle."

"Gardaşlarım! Bedenimiz helal rızıkla gıdalanıp, temiz kılıf olup ruhumuz memnun olursa, bu âlemde bedenimizi toprakta korur. Hem de ebedî âlemde tez bulur. Berzâh âleminde bedenimiz ruhumuzla beraber bekleyecek. Ebedî âlemde tekrar dirileceğimiz zaman ruhumuz bizi bulacaktır."

***

Birisi İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelerek mezarlık yerindeki arsayı kâr amaçlı alıp satmayı sordu.

"Gardaşım, üzeri süpürge ile sürecek kalınlıkta altın ile kaplı olsa, bunun hepsi kâr olsa ölü arazisinden ve vakıf malından uzak dur."

***

Ankara'dan gelen bir müfettiş gizli olarak bir süre takibat yaptı, gideceği zaman İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye gelerek kendini tanıtmış;

"Efendi Hazretleri siz müstesna bir insansı-

*nız, bu kadar insan, nefsini düşünüp dünya menfaati için etrafınızda yuvalanmışlar ve nemâlanıyorlar."*dediğinde, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Gardaşım, biz bunların hepsini ve durumlarını da biliyoruz."

***

Bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanlar ile sahrada sohbet ederlerken o mevziden çingeneler geçiyordu. O ise onlara ikram edilmesini emir buyurmuştu. Orada bulunan birisi;

"Efendi Hazretleri onlardan cenabetlik çıkmaz, niye veriyorsun" dediğinde, dedi ki;

"Senin burada kaç kuruşun var, mal kimin, mülk kimin, verin şunları, Gardaşlarım" diye ikaz etti.

***

Yemek yedirme konusunda ihtimam gösteren İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir yere misafir olmuş. Orada aç iken çay ikram etmişler. Bu durum ona sıkıntı verdiği için;

"*Gardaşlarım! Bize çayı içirdiler de içirdiler. Mübarek, Canım! Karnımız aç diyemedik. Onun için gelen misafirlerimize karnınız aç mı? diye soruyoruz."*

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiye birileri gelip hallerinden şikâyetçi oldular. O da

"Allah Teâlâ, isteyene her şeyi verir. Allah Teâlâ'dan kendini (cemâlini) de isteyin. Gardaşlarım! Allah Teâlâ, kendini de verir."

"Her isteğimiz yerine geliyor, onun için Allah

Teâlâ'dan bir şey istemeye hicap ediyoruz." "Gardaşım! Allah Teâlâ'nın rızasını al gönlünü yap, işini O'na gördür."

***

"Gardaşlarım!

Bir kimse, ben öldükten sonra benim malımı dünyanın en cahil adamına verin derse; o adanıp malını Kur'an-ı Kerim hafızı olup ta manasını bilmeyene vermeli imiş yine bir kimse benim malımı âlim kimseye verin derse, o kimsenin malını velev ki, Kur'an-ı Kerim'i yüzünden okumasını bilmesin, Kur'an'ın hükmünce amel edene vermeli imiş."

***

İhvanlardan biri, Efendi Hazretlerinin huzurunda sohbette iken gönlünden geçirir ki,

"Efendi'nin de hiç kerameti yok" o anda İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ona döner ve

"Gardaşım siz ders almadan önce Teheccüd namazına kalkar mıydınız?" o da, *"Kalkmazdım Efendim"* diye cevap verir.

"Peki, şimdi kalkar mısınız?" diye sorunca;

"Evet Efendim. Hem de hiç kaçırmam" diye söyleyince, Efendi Hazretleri;

"Gardaşım bundan daha büyük keramet olur mu?"

En faziletli ilim ilm-i hal
En faziletli hal huzur-u hal
Kul rah-ı hakta buluna
Rahimdir Allah Teâlâ kuluna

Bu âleme gelen küfrü ile gelir. Neyi seversen onunla kalırsın, ne ile meşgul isen sen O'sun.

Şeriatı gözetin, şeriatı gözetmeyenin tarîkatı olmaz. Ama sol el ile yemek mekruhtur, fakat onu görmek haramdır”

***

Samsunlu belediye zabıtası Rasim Efendi bir gün İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi ziyarete geldi. Onu severdi. Onu yanına oturttu. Hoş-beşten sonra

“Efendim eskiden Samsun’a gelip gidiyordunuz. Şimdi gelmiyorsunuz.”

“Canım Rasim Efendi, büyükler bir yol öğretti. Bir gizli yol öğrettiler. O gizli yoldan gidip geliyoruz, siz görmüyorsunuz.”

“Gardaşlarım nerede olursanız olun biz sizi görürüz.”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi (Samsun) Terme İlçesi’nde sahrada ihvanlarla oturur iken, eşraftan bir zât, dünya gözü ile sohbete birinin uçarak katıldığını ve oturduğunu görmüştü. Dikkatlice onu takip etti. Sohbet bitince o uçarak gelen zât ile görüşmek istese de görüşememiş onu gözden kaybetmişti. Uzunca bir zaman geçtikten sonra bu durumu gören kişi, Sivas’a İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi ziyarete geldi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi her zaman olduğu gibi Çorapçı Hanı’nda bulunan vekâledeki sohbetine katılmıştı. O kişi sohbet esnasında hafif bir uyku ile uyanıklık arasında kendisini başka bir âlemde gördü.

Çok güzel bir yer ve nurânî bir zât yürüyordu. Peşine takıldı. Onun mânevi durumundan

istifâde ederim düşüncesiyle gayret edip yetişmek arzusunu içinde duydu. Fakat bir türlü yetişmek mümkün olmadı. Nihayetinde o nurlu zât, uzakta görünen eve girince, o kişide o tarafa yönelip kapıdan içeri girdi. Nurânî zâtı evde yatan hastanın başında dururken gördü. O nuranî zât ise, bu zâtı görünce diğer kapıdan telaşla kaçıp gitti. O kişi yatanın ağır hasta olduğunu anlayınca içinden gelen bir niyetle birazda dinlenirim diye, Yasin-i Şerif-i okumaya başladı. Okuma bitince, hasta olan kişi son nefesini vererek Hakk'a yürüdü. Bu arada, bu olayı mânada müşahede eden kişi kendine geldi ki, Efendisinin karşısında çay içiyor. Biraz sakinleştikten sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gardaşım! O hasta olan kişiyi tanıdın mı?" Bu kişi hatırlayamadığını belirtince;

"Hani, görmüştün ya. Terme'de sahrada iken sohbetimize uçarak biri gelip oturmuştu. O Kâdiri şeyhlerinden idi. Hasta idi. Şeytan Hakk'a yürüyeceğini anlayınca nurlu zât kılığına girerek imanını çalmak için onun yanına gidiyordu. Allah Teâlâ bu durumu bize bildirdi.

Gardaşım! Bizde o zâtın, iman ile ruhunu teslim etmesi için senin ruhunu şeytanın peşine taktık. Onu yalnız bırakmadığın için şeytan kendisini kurtarmak için hastayı terk edip gitti. Sende o uçan şeyhin imanla göçmesine sebeb oldun."

"Gardaşlarım! Kıymetinizi bilin."

"Gelen gelsin saadetle, giden gitsin selametle."

***

"Gardaşlarım! Şu görmüş olduğunuz yıldızlar, sizin aklınızın alamayacağı şekilde dünyadan çok büyük, Allah Teâlâ'nın yarattığı varlıklardır. Bunların üzerinde de Allah Teâlâ'ya itaat eden mahlûkatlar vardır. Onlar da Allah Teâlâ'yı zikrederler, kulluk ederler. Yalnız onların şekilleri bize benzemez. Bu ayrı bir meseledir"

***

Hayırseverler camii de 1962 yılında hizmete açıldı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, hasta olan oğlu Halis Turgut Efendi'nin ağrılarının arttığı günlerde onu görmeye gitti. Oğlu;

"Efendi Babam, ızdırabım çok arttı. Emanetinizi teslim alın" niyazında bulundu. sükûtla karşıladı. Fakat en son niyazında,

"Efendi Babam, isyan etmekten korkuyorum, emanetinizi alın" ricasına, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Peki, Gardaşım! Allah Teâlâ'dan ricacı oluruz" eve geldikten biraz sonra vefat haberini getirenlere,

"Biliyoruz gardaşım, biliyoruz" dedi. 10.12.1963 tarihinde Halis Bey Hakk'a yürüdü.

***

7 Nisan 1964 Şamdan uçak ile ve hac yolculuğu yapıldı.

11 Nisan 1964 Mekke'de Halis Beye, Kemal Beye, Hayriye Hanıma, Mevlude Hanıma vekil hacı tedarik edildi.

***

Hafik İlçesi merkezinde bulunan Yeni Camii

(1964) nin yapımı için gerekli malzeme, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi tarafından tedarik edildi. O zaman Hafik Müftüsü Mevlüd Sarıoğlu Efendi'nin başkanlığında yapım işi yürütülmüştü. Caminin yapımına Karadeniz bölgesinden bir vatandaş dahi kum göndererek bu hayrattan nasiplendi. Onun için kapı girişinde şu dörtlük yazılıdır.

Hakk'ın hazinesi boldur.
Ümidini sen O'ndan um
Bu camii yapılırken
Karadeniz'den geldi kum

***

Bir gün ihvanlar hal bozukluğu içinde;

"Efendi biz olmasak hatmini kime okutacak, biz olmasak o ne yapacak" diye söylenmişlerdi. Bu hale vakıf olan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbet esnasında ihvanlara dedi ki;

"Biz, Ermeni Kirkor'a (sohbete o gün gelmiş olan) bile okuturuz. Oda olmazsa küplere bile okuturuz, bir ihvan şeyhsiz, şeyh de ihvansız olmaz." Vekaledeki küpler tıngırdamaya başladı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin çerkez olan bir ihvanına, yine çerkez olan bir hoca;

"Canım, siz bu İsmail Efendi de ne buldunuz? Aslında O, cahilin birisi" demiş, o ihvanda;

"Yok, canım, benim şeyhim çok büyük ilim sahibidir" şeklinde müdafaa da bulundu. Hoca da;

"Gel beraber gidelim. O senin şeyhini bir imtihan edeyim de ihvanlar arasında nasıl rezil

olduğunu gözlerinle gör" dedi ve vekaleye geldiler.

Hoca, Kur'an-ı Kerim'in tefsiri zor olan bir ayetini sormayı kararlaştırmış. Vekaleye girip oturduklarında, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi orada bulunan bir hafıza;

"Kur'an-ı Kerim'in falan suresinin, falan ayetini" oku dedi. Hafız da hocanın sormayı düşündüğü ayet olan bu ayeti okudu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu ayetin tefsirini yaptı ve dedi ki,

"Bu ayetin daha geniş bir tefsiri daha yapılabilir"

Daha geniş bir tefsir yaptıktan sonra,

"Canım, bu ayetin tefsiri için bundan daha genişi yapılabilir" dedi çok geniş ve anlamlı bir tefsire başladı.

İmtihan için oraya gelen hoca ihvana çerkezce,

"Bana bir hal oldu. Herhalde hastalanıyorum" demesi üzerine İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, çerkezce dedi ki;

"Hoca, iyi olursun inşâllah"

Hoca, beraber geldiği ihvanla vekaleden çıktıklarında dedi ki,

"Canım, sizin bu şeyhiniz çok bilgili bir zatmış. Baksanıza bizim lisanımızı dahi biliyor."

İmtihan için gelip kendi imtihan oldu.

Bu türlü kişilerin bu enaniyetleri hep yolda kalmalarına sebep olmuştur.

***

"Gardaşlarım! Allah Teâlâ'dan başka bir şey yoktur. Zaten bizde yokuz. Bizi yok bileceksiniz.

Bizde sizinle düşüp kalkıyoruz. Konup göçüyoruz. Ama biz, biz de yokuz."

Beni bende demen bende değilem
Tenim boş gezer dondan içeri

"Mecnun ve Leylâ vardı. Mecnun âşık idi. Leylâ bir gün yanına gelip, "ben Leylâ'yım" diyince Mecnun, "ya bendeki Leylâ kim" demiş. Meğer Leylâ olmuş.

Gardaşlarım! Allah Teâlâ'yı isteyin. Allah kendini verir. Bu hal ile olun Gardaşlarım! Bu âlem bir hayaldir.

"Gardaşım, Allah'dan hayâ ediyoruz. Bakıyoruz, gönlümüze ne geliyorsa o oluyor. Allah'dan utanıyoruz."

Allah için birbirinizi sevin, biz sizi Allah için seviyoruz. Karıncayı da Allah için seviyoruz ne görüyorsak Allah'ı görüyoruz. Sizi de gördük Allah'ı gördük. Biz Allah'a sarılmışız ki, siz bize sarılıyorsunuz."

"Vaktinizin kıymetini bilin. Dünya beni aldattı. Üstü bal tadı, altı beni aldadı."

"Gardaşlarım! Hepimiz misafiriz. Misafir aç olmayacak, ev sahibine güç olmayacak misafirliğimizi bilmeliyiz. İnsan bar (yük) olmamalı, yar olmalı, yani hizmet ehli olmalıdır."

***

***

Varlıktan Allah Teâlâ'ya sığınırız. Biz hiç kimseyi hor görmeyiz. En günahkâr insan tövbe eder. Allah Teâlâ'nın sevdiği kulu olur. İbadetine güvenen insana varlık gelir ve mahvolur."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ihvanları ile

hamama gitmek âdeti olduğundan bir gün yine Tenekeci Rahmi Usta ile gittiler. Tenekeci Rahmi Usta için bu bir fırsattı. Çünkü senelerdir içini kemiren bir kurdu vardı. Efendisine hamam sonunda bir karpuz yedirebilmek. Yirmi sene belki bekledi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yıkanırken o hemen fırsatını bulup dışarı çıkar. Karpuz arar. Fakat mevsim kış ve karpuz yoktur. Çaresizlik içinde çok düşünen Tenekeci Rahmi Usta birkaç kilo nar alır ve hamama döner. Efendi Hazretleri çıkmış dinlenmektedir.

"*Gardaşım Rahmi, nereye gittin?*" Tenekeci Rahmi Usta;

"*Efendim seneler önce, yine böyle hamamdan çıkıp dışarı çıkmıştık. Bana karpuz mu almaya gittin diye sormuştunuz. Ben ise, böyle bir niyetle gitmemiştim. Fakat o gün bugün bu dert beni meşgul yiyip bitirdi. Ne olur bu narları o karpuzun yerine kabul edin.*" Dedi.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bu durumdan çok duygulandı. O hafta sohbetlerinde bu konu üzerinde çokça durdu ve

"*Gardaşlarım! Biz Tenekeci Rahmi Usta'ya seneler önce bir şey söylemişiz. O ise, bunu bunca sene unutmamış. İşte ihvan böyle olmalı, bir derdi olmalı ve unutmamalıdır.*" Dedi.

***

Hacı Hasan Akyol Efendi, hanımı ile 45 sene evliliğinde bir huzur bulamamış artık şikâyet için Efendisine gelmişti.

"*Efendim 45 senedir ben sağa gitti isem, o sola gitti bir huzurum yok*" demiş. Efendi Haz-

retleri;

“Gardaşım! Bizde senelerdir aynı haldeyiz.” Dediğinde Hacı Hasan Akyol şikâyetinden vazgeçti.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir sohbetlerinde anlattı.

“Cibril-i Emin hazretleri Cenâb’ı Hakk’a iltica ediyor,

“Yarabbi müsaade et de, Senin şu âlemlerini ben bir dolaşayım” diyor. Cenâb’ı Hakk;

“Ettim, Ya Cibril-i Emin” diye buyurması üzerine Cibril-i Emin epeyce bir zaman dolaştıktan sonra;

“Aman Yarabbi ben hata etmişim. Senin âlemlerin dolaşılmakla bitmezmiş” diyor. Allah’ü Zül-celal Hazretleri;

“Ya Cibril-i Emin, filan yerde piri fani bir kulum var. Ona git, şu anda Cibril-i Emin nerede diye sor” diyor. Cibril-i Emin denilen yere varıyor. O zatı muhteremi buluyor,

“Senden bir şey soracağım” diyor. O zatta;

“Sor bakalım. Ne soracaksın” dediğinde;

“Cibril-i Emin nerededir?” diyor. Mübarek Zat’ı muhterem şöyle bir rabıta ediyor, bir an kadar durduktan sonra başını kaldırıyor;

“Bütün âlemleri dolaştım, hiçbir yerde yoktu. Cibril-i Emin sen olsan gerektir” diyor. Bu sefer Cibril-i Emin Cenâb’ı Hakka dönüyor,

“Aman Yarabbi bundaki hikmet ne? Nasıl oldu bu iş” Allah Teâlâ;

“Ya Cibril-i Emin onu da ondan sor” diyor. Bu sefer dönüp;

"Evet, Cibril-i Emin benim, her şey sana malûm. O zaman nasıl oldu bu iş" demesi üzerine, o zatta dedi ki;

"Ya Cibril-i Emin! Sen Allah'ü Azim'üşşana Âlemlerini dolaşayım dedin. Kendi arzu ve isteğinle dolaştın. Muvaffak olamadın"

"Biz ise, hin-i sebâvetimden beri kendi arzumla hiç hareket etmedim. Biz işi oraya havale ettik. Bilen de O'dur, bildiren de O'dur. Hepsi O'dur. Ya Cibril-i Emin"

"Bunu bilen bir kul imiş. O'da biz imişiz. Gardaşlarım"

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, bir gün Kazım Bey ile ikindi namazından sonra faytona binip eve geldiler. Faytoncuya ücret ödemek için ceplerini arayıp para olmadığını görünce;

"Gardaşım! Şu faytoncunun parasını ver" diye emretmeleri üzerine, Efendibabası faytoncuya her zaman beş lira verdiğinden o da cebinde var olan beş lirayı faytoncuya verdi. Devlethâneye girip yukarı büyük odaya çıktılar. Akşam vakti yaklaşıncaya kadar beraber oturdular. Kazım Efendi akşam yaklaşınca gitmek için izin istedi, sırtını çevirmeden kapıya doğru giderken İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki,

"Gardaşım! Senin harçlığında yok. Dur sana bir harçlık vereyim"

Elini koyun cebine atıp çıkardığı yüz lirayı harçlık olarak verdi.

***

Sivas Müftüsü, Müftü İbrahim Efendi sağlığı

sırasında devamlı İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin aleyhinde bulunmuştu ve bir gün hastalanıp yatağa düşmüştü. Yanından devamlı bulunanlardan hiç kimse, ziyaretine gitmemişti.

Bir cuma günü cuma namazından sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi oğluna,

"Oğlum Kâzım, Müftü İbrahim Efendi hasta imiş, onun ziyaretine gidelim. Şuradan bana bir zarf bul" dedi. Zarfa beş yüz lira koyup kapadı. (Tabi bu o zamanın beş yüz lirası.) Ayrıca meyve alındı ve evine gittiler.

Edeben hastanın ziyaretinde bulunacak kadar kaldıktan sonra çıkarken, o para konulan zarfı, İbrahim Efendi'nin yastığının altına koydular.

Ziyaretine gelen emekli müftü Mevlüt Sarıoğlu'na,

"Canım, biz Efendi Hazretlerini yanlış tanımışız. Efendi Hazretleri çok büyük insan imiş de biz bilememişiz" dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sohbetlerde Âşık veysel'in bu türküsünü okuturdu. Kendisi geldiği zaman ***"âşık bir şeyler söyle"*** der, dinler ve ona ikramda bulunurdu.

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sâdık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sâdık yârim kara topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım

Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sâdık yârim kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Âdemden bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyve yedirdi
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sâdık yârim kara topraktır

Karnın yardım kazmayman belinen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sâdık yârim kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sâdık yârim kara topraktır

Bütün kusurumu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sâdık yârim kara topraktır

Her kim ki, olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sâdık yârim kara topraktır

“Dünya’da Türkiye, Türkiye’de Sivas’ın kıymetini bilin.”

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin *“Mahşerde ümmetimi çokluğu ile öğüneceğim.”* buyurduğunu ifade etti ve

“Gardaşlarım! Her asrın halifesi gibi, bizde ihvanımızın çokluğu ile öğünürüz” dedi. Daha sonra evinin önünde havuz yapan ihvanları eve çağırdı ve onlarla çay içer iken, uzun bir müddet rabıtadan sonra dedi ki;

“Gardaşlarım! Siz görevinizi bugün burada çalışarak ve yorularak edâ ettiniz. Allah Teâlâ her kula bir görev verdi. Bize de bugün bir görev verildi. Allah Teâlâ meleklere bu yıl kıtlık olacak buyurdu. Melekler razı oldular. Bize de bu ahval ilham olunca razı olmayıp, Ya Rabbi kullarına kıtlık iptilasını verme, dedik. Duamız kabul olundu.”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi bir gün Sivas’ta Tekkeönü’ne sahraya giderken bir araba geldi. Şoförün yanında hanımı vardı. Elini uzattı. Arabaya, şoför yanına alacaktı. Kadının yanına oturmayacağını belirterek eli ile reddetti. Sahrada dedi ki:

“Herkese acırız himmetimiz olsun isteriz. Fakat şeriatı çöpe atmayız.”

“Gardaşlarım! Hiç kimsenin hatasını da görmeyiz.”

“Gardaşlarım! Gayrının hatası dağ kadar olsa, kendi hatanız mercimek tanesi olsa, gözü-

nüzün bebeğine hatanızı tutun, gayrının dağ gibi çok olan hatasını görmezsiniz. Şeriat böyle değil."

***

"Hata ne kadar küçükte olsa tarikat yoluna set olur. Nefis yemekten şöhretten hoşlanır. Ruh zikirden yokluktan hoşlanır. Ruhumuz ezelden bize misafir geldi. Onu incitme memnun et. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Müminin ruhu daldan dala atlayan kuş gibidir cennetteki yerini görür."

"Gardaşlarım! Fen ilerledi Almanya da bir arabayı 7 günde, Amerika da bir uçak 37 günde yapılıyor. Fakat fen daha da ilerleyecek kişi eynine giydiği elbisenin düğmesine basacak kendini istediği yerde bulacak. Fakat maneviyat üstünlüğü devam edecek. Allah Teâlâ nebilerin velilerin sesini veli kullara duyuracak."

***

Gayet açık saçık giyinen bir mühendis hanım ziyarete geldi. Eşi Hafız Hanım'ında bulunduğu odaya gelip, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiden tarîkata intisap etmek istediğini belirtti. Bir suskunluk oldu.

"Efendim, bana ders tarif etmediğin sürece bu odadan dışarı bir adım atmam" diye ısrar eder. Bunu üzerine

"Peki, kızım seni de derviş yapalım" deyip ders tarif ettiler. Ders tarifini alan bayanın gitmesinden sonra, Hafız Hanımefendi,

"Canım sende her önüne gelene ders veriyorsun. Böylelerine ders tarif edilir mi?" demesi

üzerine, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

“Canım, bir de böyle ihvanımız olsun”

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi, şikâyete gelen kişiye

“Allah Teâlâ’ya bu kulu yaratmasını bilmemişsin mi diyelim” “kuldur hata işler, üçer, beşer” dedi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi son eşi olan Hafız Hanım’ın gözleri görmediğinden ve Sivas’ta tedavisi mümkün olmadığından tedavi ettirmek üzere Ankara’ya götürmüştü. Göz doktorlarının yaptığı araştırma sonucu Hafız Hanım’ın gözlerinin açılmasının mümkün olmadığı anlaşıldı. Fakat göz doktoru;

“Efendi sizin gözlerinizin de tedaviye ihtiyacı var” diyerek yaptığı muayenede her iki gözünün de katarakt hastalığından tamamen kapanmış olduğunu görerek, hayretle;

“Efendi siz bu gözlerle nasıl yola gidiyorsunuz?” dedi. Derhal gerekli işlemler yapılarak ameliyat yapıldı.

O zaman yapılan katarak ameliyatından sonra yirmi dört saat sırtüstü ve yastıksız hiçbir tarafa dönmeden yatmak gerekiyordu. Sivas’a dönüşlerinde dedi ki;

“Gardaşlarım! Biz dervişliği yirmi dört saat sırtüstü hareketsiz yattığımızda öğrendik. Çünkü o da dervişlik gibi sabrı gerektiren bir iştir”

***

“Bu vücudum mülkü elden çıkmadan

Çarh-ı devran bu binayı yıkmadan
Suretle mana bir arada iken
İki âlemde fırsat elde iken
Gel Hubb-u dünyayı gönlünden gider
Alasın can âleminden bir haber."

Mecnûn'a sordular Leylâ nice oldu
Leylâ gitti adı dillerde kaldı
Benim gönlüm şimdi bir Leylâ buldu
Yürü Leylâ ki, ben Mevlâ'yı buldum
Leylâ Leylâ derken Allah'ı buldum

"Biz, Allah Teâlâ'ya sarılmışız ki, bize sarılıyorsunuz"

***

04.03.1966 tarihinde Efendi Hazretlerinin Kazım Efendi Pakize Hanımla evlendi.

***

1966 yılı hac dönüşünde vekâlede, Hacı Bekir Efendi yüksek sesiyle,

Cânân ilinin güllerinin bağı göründü
Dost ikliminin lâlesinin dağı göründü
Envâr-ı Muhammed doğuben tuttu cihanı
Şakku'l kamerin mu'cize parmağı göründü
Kaygu gecesi gitti kamu kalmadı korku
Eyyûb'a dahi sıhhatinin çağı göründü
Dil hastasının derdine dermanı erişti
Şemsî'ye bu gün dostunun otağı göründü

Söylüyor ve ağlıyordu. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sonra dedi ki;

"Gardaşlarım! Mahşerde böylece toplana-

cağız. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Havz-ı Kevseri'nin başında bütün tevhit ehli ehlullah cem olacağız cemâle tevhid sesleriyle gideceğiz. Tevhit ehli Ehlu'llâh'a, Nâci Fırkası'na yakınlığa vesile tayin olunduk.

"Gardaşlarım! Tevhîd ehlisiniz. Nâci Fırkası sıratı görmeyecek. Hesapta sorulmayacak. Mahşere gidiş yokuştur." dedi elinde tesbihi dik tuttu 33 sübhâna'llâh'ı tarif etti.

"Sırat düzdür." dedi 33 elhamdüli'llâh'ı düz tutarak tarif etti.

"Cenneti cemâle gidişimiz iniştir" dedi 33 Allah-u Ekber'ı aşağı tutarak tesbihini tarif etti.

"Her namazın sonunda tefekkürle okuruz" dedi. Biraz sükûttan sonra başını kaldırdı, buyurdu ki;

"Gardaşlarım! Ölümü, berzâhı mahşeri tefekkür edin. Namaz kılarken Beytu'llâhı, salavât-ı şerife okurken de Ravza-ı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi tefekkür edin ve hatırlayın. Gayri zamanda bizi hatırlayın. Yolunuz düşerse Mekke'ye Medine'ye gidin. Fakat bizi unutmayın. Bizi Sivas'ta bulursunuz.

Gardaşlarım! İhvanımız bizi unutmaz. Bizde ihvanımızı almadan cennete gidersek, cennet bize haram olsun" deyince ihvan gözyaşıyla ayağa kalktı Şeyhimizde ayağa kalktı elini öpen her ihvana "Fî-emâni'llâh" dedi.

***

1966 yılında Sivas vekâlesinde İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi gelmeden Damadı Hayyat Mehmed Efendi ihvanlara anlattı ki;

"Bir seher vakti uyandığımda ablanız (Efendi

Hazretlerinin kızı Hayriye Hanım) *yatağında oturmuş ağlıyordu. Bende "Ne oldu" dedim. Ablanız dedi ki;*

"Biz diğer ihvane hanımlarla beraber Yukarıtekke'de medfun sahâbî Abdülvahhab Gazi Hazretlerini ziyarete gittik. Türbeyi ziyaret edip bir fatiha üç ihlâs ve üç salavât-ı şerife okuyup, "Ya Rabbi bu ziyaretimizi salihlerin ziyareti gibi kabul ve makbul et," dedim. "O anda aklıma düştü ki, Ya Rabbî Habîbinin yüzünü görmeyen, sözünü duymayan bizlere ashâbını ziyaret etmeyi lütfettin. Şükrünü edâ edenlerden bizi ayırma" diye dua ettim. Gece Abdülvahhab Gazi Hazretlerini rüyamda gördüm. Bana;

"Evladım bizi ziyaret ettin, güzel ettin. Fakat senin öyle bir baban var ki, Allah Teâlâ onun gözünden bu âleme nazar ediyor. Fuyuzâtı ilâhi onun izni ile âleme dağılıyor. Başkasından medet ummak taştan medet ummaya benzer." dedi, onun için ağlıyorum." Hayyat Mehmet Efendi sözlerine şu şekilde devam etti.

"Gardaşım! Ablanız genç yaşta Hakk'a yürüdü. Öyle icap etti. Bende evlenmedim. Şeyhimin sevgisi üstüne sevgi tutmadım."

***

"Bu âlem âdemden doğar. Âdem olmasa cihan olmaz. Eğer bu âlem olmasa, bu âleme âdem olarak gelemez. Ancak bu âleme gelen, küfrü ile gelir."

"Gardaşlarım, Allah Teâlâ'nın kulunu sevmek o kulda kusur görmemekle olur. Başkasında kusur gören kendinde varlık görür.

Allah Teâlâ'ya sonsuz hamd olsun ki, bulduğum bu Allah Teâlâ sevgisiyle Allah Teâlâ'nın kullarına hizmet etmek ve onlara faydalı olmak en büyük dileğimdir."

"Gardaşlarım! Eğer biz kendimize düşen vazifemizi yapamıyorsak, bu vazife bizden alınsın; sizler bir şey alamıyorsanız bizler ne yapalım."

"Söylenen sözler Allah Teâlâ ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme söylenmiş sözlerdir. Ancak yol bizden geçtiği için bize söylenmiştir. Fenâfı'l-ihvân olduysanız, bu sözler ihvana, Fenâfi'ş-şeyh olduysanız bu sözler şeyhe, fenafı'r-resûl olduysanız bu sözler Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, bekâbi'llâh olduysanız bu sözler Allah Teâlâ'ya söylenmiştir"

"Gardaşım sevmeli sevilmeli. Her insanın sevgisi Allah Teâlâ ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ulaşmaz. Siz bizi sevin, bizde şeyhimizi seviyoruz. Bu sevgi, silsileyi meşâyih yolu ile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, oradan Allah Teâlâ'ya ulaşır."

***

Seyyid Osman Hulusi Efendi Mekke'de bize bir sohbetinde dedi ki:

"Efendimle dört defa Kudüs yoluyla Hacca geldik. İlk üç haccımızda Kudüs'teki Mescid-i Aksa'daki âlimlerden hiçbir kimse şeyhimin önüne geçip namaz kıldırmadı. Şeyhimizin ilim sahibi olduğunu görmüşler. 1967'de dördüncü haccımızda yine Mescidi Aksa'ya uğradık. Şeyhimize bu sefer itibar etmediler. Bunun üzerine Şeyhim,

"Oğlum Hulusi! Başlarına bir musibet gele-

cek." dedi. O sene İsrail Kudüs'e girdi.

Şeyhimle Mekke'ye geldik. Arafat'tan döndükten sonra Mina'da Mescid-i Hayf da kimse önüne geçmedi, şeyhim imamlık yaptı. Oradaki âlimlerden birisinin bu hal acayibine gitmiş ve dikkatini çekmiş. Bu kadar çok âlim varken bu kişiye niçin imamlık yaptırıyorlar, diye. Bu düşünceler içindeyken Efendi Hazretleri cemaate yüzünü dönmüş ve manevi bir el cemaatin üzerinden geçerek şeyhime öptürdüğünü görmüş. O zat hatasını anlayıp ayağa kalkmış;

"Gardaşlarım ben bir hataya düştüm. Benim üzerime basmadan kim bu kapıdan geçerse Allah Teâlâ haccını kabul etmesin." Cemaat üzerinden zarar vermeyerek geçtiler. Daha sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi yerinden kalkarak geldi ve

"Kalk Gardaşım! Kalk, kabul (bağışlattık) ettirdik seni." Şeyhimin elini öptü ve oradan ayrıldı."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1967 yılındaki bu haclarında Medine-i Münevvere'de Mescid-i Nebevi'nin *"Sıddık Kapısı"* karşısında Hamamcı Şaban Aydın ve Gemerekli Abdussamed'inde bulunduğu bir sırada, Seyyid Osman Hulusi Efendi ye dönerek;

"Gardaşım Hulusi! Senin ecdadın bizim sertâcımızdır. Üzerinize büyük bir vazife intikal ediyor. İhvan'a sahip çıkıp, hizmet edersiniz" dedi.

***

Sivas Devlet Hastanesine yeni tayin edilmiş

olan bir Dâhiliye Doktoru Ahmet Kemal Köksal İhramcızâde İsmail Hakkı Efendiyi evine davet etti. Sırrı Su, Avni Bey ve Öğretmen Ahmet Bey'i de yanına alarak ziyarete gittiler. Dr. Ahmet Bey'in hanımı gayet açık giyinmiş olarak hiç çekinmeden karşılarına çıktı.

"Efendim ben hayatımda oruç tutmadım, Namaz kılmadım ne yapmam lazım?" dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Keffâret belki zor gelir. Oruç tutmadığınız günleri hesaplar, bugünkü rayiç bedelden fıtır sadakası verirsiniz. Hiç ara vermeden 60 günde oruç tutarsınız ve namaza da başlarsınız, tövbe istiğfar edersiniz. Allah'ı Azim'üşşanın rahmeti çoktur. Tövbe edeni Allah Teâlâ sever ve af eder"

Saime Hanım söylenileni yaptı ve kapandı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin teslimiyetli ve en iyi talebesi oldu. Öyle ki, Ahmet Bey'in Cidde'de vazife gördüğü zaman içerisinde hacca gelmiş bulunan İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi için öğle ve akşam yemeklerini Cidde'de pişirip sıcağı ile Mekke'ye yetiştirirdi. Bu hal o hac sırasında her gün vuku buldu.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Medine'de çay içmek için bardağını alıp yudumlamak isterken

"İçinizde namazı kim tehir etti?" diye sual buyurdu. Kimse cevap vermedi. Bir müddet sonra tekrar

"Gardaşım! Sizlere soruyorum, duymadınız mı?" "Namazı tehir eden var mı?" diye tekrar-

layınca Şen Mehmed Efendi,

"*Efendi Hazretleri ben semaver ile ve meşgul oldum da biraz vaktini fevt ettim"* dedi. Bunun üzerine

"Şeriatı gözetmeyenin tarîkatı olmaz."

"Bu yolun evveli şeriat, ortası tarîkat, sonu yine şeriat."

"Gardaşlarım! Bizim tarîkatımız ne kadar büyürse büyüsün, ne kadar incelirse incelsin, şeriattan kıl kadar ayrılmasına imkân yoktur"

"Şeriatta kıl kadar noksanı olanın, havada uçtuğunu görürseniz, vurup kanadını kırın. İstidraçtan başka bir şey değildir."

***

Medine-i Müneveverde Anteplilerle beraber sohbette otururken İhramcızâde İsmail Efendi;

"Gardaşlarım size müsaade" dedi. Fakat hiç kimse yerinden kalkmadı.

İhramcızâde Hazretleri birden kendinden geçti. Murakabe halini aldı. Biraz durduktan sonra, birden gözünü açtı.

"Peki ya Rasülallâh", dedi. Sonra

"Gardaşlarım, vesaitimiz hazır mı?" dedi. İhvanlar sevindiler.

"Gardaşlarım, burada kalmak istedik ama Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selem buyurdular ki,

"İsmail senin birçok ihvanın var, seni burada gelip ziyaret edemezler. Sen Sivas'ta kal."

"Bu emir üzere vesaitimizi hazır edin, dedik." Mekke-i Mükerreme ye sonra Cidde'ye yol alındı.

***

Hacdan sonra Sivas'ta bir sebeple Saime hanımdan bahsedilince İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dedi ki;

"Canım Saime Hanım da, Saime Hanım"

***

"Gardaşlarım! Ders alan birinin oruç ve namazdan önce gözü kör, kulağı sağır, dili peltek ve eli ayağı kötürüm olmalıdır. Gardaşlarım! İhvan olmak kolay, insan olmak zor. Gidersin bir mürşide ders alırsın eve ihvan dönersin. Ama insan olmak öyle değil. Şeyhimden ders aldıktan sonra, Şeyhimin boyasına boyanmışım. İşte bu sizin gelmeniz, Şeyhimin himmetidir. Himmet verilmez alınır. Himmeti vermeli, almalı. Biz verebiliyor muyuz siz de alabiliyor musunuz?

Biz Allah Teâlâ'nın hiçbir işine karışmadık. Naz makamında dahi olmadık." "İhvan vaktin oğlu olmalıdır" "İhvan ihvanlığı ile avama karşı gururlanmamalı ve riyaya gitmemelidir. Yolumuzun dört esası vardır. Devamı sohbet, devamı sünnet, devamı zikir ve seyr-i sülûk. İhvanda huşu ve huzur birleşmezse zevk alamaz.

İhvan iki kısımdır. Birinin her gün yediği baldır, balı bilmez. Diğeri de şekli ve şemailini bilmez. Bal baldır, tadından ayrılmaz.

İhvan özürsüz üç hatmi terk ederse ihvanlıktan terk edilir. İhvan Allah Teâlâ için bakarsa Allah Teâlâ ona ölmez bir göz verir. Dinlerse, ölmez bir kulak verir. Hâsıl insan bütün azasını Allah Teâlâ'ya verirse, Allah Teâlâ ona ölmez bir vücut verir ve ruh olur. Edeb, ihlâs ve muhabbet bir ihvanda bulunmaz ise, ilerleyemez."

***

Tenekeci Rahmi Usta, Meydan Camii karşısında yeni dükkânına taşınmış ve önünde Şemsi Sivasî kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin türbesine karşı ayak ayaküstüne atıp, elinde sigara ve radyosunun nameleri ile tüttürürerek keyf alıyordu.

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi dükkâna geldi. Rahmi Usta o anda bulunduğu halin utancıyla açtığı radyoyu kapadı ve elindeki sigarayı yere attı. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi;

"Gardaşım Rahmi, nasılsın?" Diyerek iskemleye oturdu ve dedi ki;

"Sana bir hikâye anlatayım da dinle. Bir gün sahipleri tarafından deve ile merkep zayıfladıklarından dolayı sahraya terk edildiler. Bu iki hayvan azatlığın verdiği fırsatla semirdiler. Fakat merkep devamlı surette zevkten anırmak istiyordu. Deve de mani olmaya çalışıyordu. Deve;

"Yapma ne olur, eski hayatımıza döneriz" demişse de merkep anırmıştır.

Oradan geçenler bunları tutup yeniden yüke vurmuşlar. Sonunda merkep vurulan yükün ağırlığı ve hamlığı ile bir uçuruma yuvarlanmıştır."

Hikâyeden sonra İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi iskemleden kalkıp, gitti ve bir şeyde demedi. Fakat Rahmi Usta eşeğin kim olduğunu anladı. Anlamasına anladı ama efendisinin önünde mahçup olmaktan kurtulamadı.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Tekkeönü'nde öğle namazını kıldıktan, sonra iki

kişi gelerek;

“Efendi Hazretleri, biz Hızır aleyhisselâmı görmek istiyoruz. Onu bize gösterir misiniz?” diye sordular. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi sükût etti. Yerine oturduktan sonra,

“Efendim Hızır aleyhisselâmı gösterecektiniz” diye ısrar ettiler.

“Peki, Gardaşım” diye buyurdular ve gözlerini yumdular. Üç-beş dakika sonra yoldan bir kişi geldi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendinin karşısına dikildi. Selamlaştılar, hal ve hatır sorduktan sonra;

“Gardaşım, öğle namazını nerede kıldınız?” O da,

“Efendim Mekke-i Mükerreme’de kıldım” diye cevap verdi. O da;

“Allah kabul etsin” dedi. O,

“Âmin” dedikten sonra, zat müsaade istedi.

“Güle güle git gardaşım” dedi. Aradan bir zaman geçtikten sonra tekrar iki kişi;

“Efendim Hızır aleyhisselâmı gösterecektiniz” deyince, İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi iki elini dizlerinin üzerine koyarak, bir ah çekti ve dedi ki;

“Gardaşlarım! Biz öğle namazını kılalı yarım saat oldu. Bir adam öğlen namazını Mekke-i Mükerreme’de kılar da, yarım saat sonra burada olursa, bu Hızır aleyhisselam olmaz da kim olur”

Hastanın halinden ne bilsin sağlar
Kıymetimizi bilenler bizim için ağlar
Bunun gibi ağalar, kaba kaba sözlerle bağlar

***

1967'de iki komşu kent; Kayserispor ile Sivasspor 1. Futbol Ligi'ne çıkma mücadelesi veriyordu. 17 Eylül'de iki takım Kayseri'de karşı karşıya geldi. Bir olay çıkmasından korkuluyor çünkü Sivas Havagücü ile Kayseri Sümerspor'un maçlarında daha önce çok kavga çıkmıştı. Takım stattan kaçırıldı. Statta 3 bin kadar Sivassporlu, 15 bin Kayserisporlu taraftar.. Maçın ikinci yarısında zemin futbol oynamaya müsait ama "hava" iyi değildi.

Tribünlerde insanlar birbirine girmişti, korkunçtu. Ve Sivasspor kafilesi stadyumdan kaçırıldı. Bütün hastaneler yaralılarla doluydu; insanlar üst üste vaziyetteydi. Korkunç bir olaydı. En çok ölüm sebebi boğulmaydı. İnsanlar izdihamdan boğulmuştu.

"Ölü taraftarlar"ın tabutları Sivas'a ulaştığında binlerce kişi Meydan Camii'nde toplandı.

Tabutlardan hâlâ kan akıyordu. Harpten çıkılmış gibiydi.

Kentin acısı birden öfkeye; başta Kayserililer olmak üzere, "ötekiler"in dükkânlarının yağmasına dönüştü. Antepli, Kayserili, Tokatlı, Erzincanlı.. Hepsinin dükkânları yağmalandı.

43 kişi sadece "maç yüzünden" mi ölmüştü. Hayır. Şehirden. Malatyalı, Tokatlı, Kayserililer ile Sivas'taki bazı aileler küsüp gitti. Neticede Sivas'a garip memleket olmak kaderi ile kalmış ve nasıl başlayıp bittiği belli olmayan bir olay olup bitmişti.

***

Ankara Müftüsü (Avni Doğan) Efendi Haz-

retlerinin ziyaretine gelerek; *"Efendim, tarîkatınız hakkında beni tenvir eder misiniz?"* dedi. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi de;

"Gardaşım, şu topluluk size bir mana ifade etmiyor mu?" dedi. Müftü Efendi;

"Efendim ben daha sarih (açık) cevap istiyorum" dediğinde,

"Gardaşım! Bizim yolumuz ne kadar büyürse büyüsün, ne kadar incelirse incelsin, şeriattan kıl kadar ayrılmasına imkân yoktur"

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi son olarak bu gazeli okudu.

Sanmam ki, bizi şire-i engür ile mestiz
Biz ehli harabattanız kim mest-ü elestiz.
Ol demde kim ikrar eyledi bizleri ey dost
Şimdi dirilüb çevremiz gördü ki, mestiz.
Bu zevke erer ehl-i hırat kim bula bir yol
Akıl ana tuzak olmuş iken, mümkün mü gide yol
Aşkın elemi her kimi zar etti o makbul
Safi demesin kim bu yolda biz dahi mestiz.
……
Bezm-i ezele vakıf olan ehl-i harabat.
Terk eylemez bizleri olsak ta pür-afat
İşte o zaman bilir ki, biz ezeli mestiz.
Bu dedikodular olacak hep cümle güzel
Çün başa getirmiş o takdiri ezel
Bildim ki, bu âlem hareketi sun-i lem-yezel
Toprak olup ayaklar altına yüz koydum
elbette ki, mestiz.

***

"Piş-i meni, der-Yemeni. Der -Yemeni, piş-i meni."

"Bizi sevenler Yemen'de olsa dizimizin di-

bindedir. Sevmeyen ise, dizimizin dibinde olsa bile Yemen'dedir. Biz kimseye vurmayız, kendi kendine vurursa, kendi bilir. Biz dünya ve âhirette, maddî ve manevi işlerinizde beraberiz."

"Gardaşım! Biz hatim okut diye bir vazife veriyoruz. Meğer öyle demiyormuşuz. Sen git oraya şeyh dur. Yok, gardaşım, yok".

***

"İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Hudâ'dır ten gılaf olmuş ana
Dâhi âlâ kâr eder bir tığ kim üryan ola"

***

"Biz bize teslim olan, ihvan-ı Allah Teâlâ'ya teslim ederiz. Yarın kıyamet günü Ondan isteyeceğiz".

***

"Her bir ihvanı, pir hükmünde görüyorum".

***

"Gardaşlarım "anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az"

***

"Gardaşlarım! "Bir gönlüm var, onu dostuma verdim."

"Bakıyoruz bazı kimseler kendiliğinden şeyhlik ediyorlar. Tevbekâr olmadan ölen fahişe kadınlar gibi ellerinde bıçaklar ile kendilerini doğrayacaklar. Kendiliğinden şeyhlik edenlerin hali, mahşer yerinde onlardan beter olacak."

Her mürşide dil verme kim yolunu sarpa uğradır

Mürşidi kâmil olanın gayet yolu asan imiş

***

"Gardaşlarım! Bu vazife bizimle tamam. Bizden sonra şeyh yoktur" deyip bir miktar rabıta halinde kaldıktan sonra,

"Ahir zaman alâmeti, bizden sonra her köşede bir şeyh çıkacak" yine bir miktar rabıta halinden sonra,

"Canım onların gittiği yola şeytan dahi gitmeyecek"

***

İhramcızâde Efendi son günlerinde yatağında yatarken üzerine oturdu. Ulusoyların Sahibi Hacı Efendi geldi. Halini hatırını sordu. Nasılsınız iyi misinizden sonra peşinden

"Gardaşım Hacı Efendi" dedi

"Bu ihvan ki, bizim ruhaniyetimizden ayrılmadıkça ve birbirlerini aynı bu minval üzere sevdikleri müddetçe söz veriyorum bunları almadan cennete girmeyeceğim."

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi 1 Ağustos 1969 cuma günü Sivas'ın dışından gelen bütün ziyaretçilerine,

"Gardaşlarım! Biz iyiyiz, hepinize izin veriyoruz. Herkes memleketine dönsün" diyerek hepsini gönderdi.

***

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi Hazretleri miladî 90, hicri 92 yaşında dârı bekâya yürüdü.

Dünyevî seferi ve 48 senelik mürşitlik hayatı Temmuz ayının ikinci haftasında başlayan bir

hastalık sebebi ile 2 Ağustos 1969 Cumartesi günü saat 9. 30 da noktalandı.

***

Dünya kelamı ile sonsözü **“NAMAZINIZI KILIN”** olmuştu.

***

Bu arada İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri tarafından yaptırılan Hayırseverler Camii avlusunda yer hazırlanmış ise de, Kayınbiraderinin oğlu Hilmi Hastaoğlu, CHP’li Belediye Başkanı Rahmi Günay’a giderek,

“Rahmi Bey Eniştemin Ulu Cami’ye çok emeği geçti. Belediyece müsaade buyurursanız Ulu Cami Kabristanına defnedelim” demesi üzerine, Rahmi Beyde,

“Hilmi Bey, cenazeyi yarına bırakmayın. İsterseniz size hükümetin önünde yer vereyim” dedi. Ulu Camii’nin önündeki mezarlıkta bir kabir yeri kazılmak istendiğinde o yerden büyükçe bir kapak taşı çıktı. Kapak taşı kaldırıldığında ne zaman yapıldığı bilinmeyen, Horasan’dan yapılı bir boş mezar bulundu.

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin nâ’şı burada sırlandı.

***

Hakk’a yürüdüğü gün Sivas mahşer yerini andırmıştı. Cenaze namazı Sivas Paşa Camii’nde damadı Hafız Mehmet ALTUNTAŞ tarafından kıldırıldı. Cenazesine iştirak edenler cadde ve sokaklara sığmamıştı.

***

Efendi kuddise sırruhu’l-azîz Hazretlerinin Hakk’a yürümesini müteakiben, bir defa daha

görmek için Endenozya'dan biri bin kişiyi temsilen on kişilik bir grup ihvan geldi. Bu ziyaret ihvanda İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretlerinin ne kadar büyük biri olduğunu anlamasına yetmişti. Fakat fırsat elden gitmişti. O'nun devamlı olarak söylediği *"Fırsat elde iken sarmalı yâri"* ne için söylendiği aşikâr olmuştu.

***

Seyyid Osman Hulusi Efendi, mürşidinin sırlandığı kabir ve hazirenin sonradan yapılan giriş kapısına da bir kitabe yazmıştır. Kabrinin baş taşında;

Tariki Nakşibend-i Piri Ebcel Mürşid-i Kâmil
Garibu'llah-i Hakkî
Gavs'ül–âzam Şeyh İsmail Hakkî İhrâmi
Engin gönlünde yüce murad-ı hâsıl oldu
TOPRAK, toprağa verildi Hakk-a vasıl oldu.

02.08.1969

***

Geride bıraktığı ahşap bir ev ve cebinden çıkan 49 lira idi.

***

Efendi Hazretlerinin Hakk'a yürümesinden sonra son eşi *Hafızanne* evin hizmetine bakmakta olan Şen Mehmet Veli ile Hacı Hasan Akyol Efendi'ye,

"Gelsin ihvana sahip olsun, hatm-i hâceyi de okutsun" diye haber gönderdi. Bunun üzerine Hacı Hasan Akyol Efendi dedi ki,

"Efendi canım! Bizim değil Efendi'nin oturduğu yere oturmak, onun ayağını bastığı yere ayağımızı basmaya hicap ederiz"

Bu bir vefa ve şeyhinin sıddığım dediği Hacı Hasan Efendiye yakışan bir haldi.

***

Gavsü'l âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi buyurdu ki;

“Bizim sulbümüzden gelen değil, bizim yolumuzdan giden evladımızdır.”

SÖZLERİNDEN

* “Akıl nefsin yuları, başına takılırsa her türlü fenalıktan emin olur.”

* “Allah Teâlâ’ya kul olmak zor, tarikât-ı âliye içinde insan olmak da ne zor. Gardaşları içinde, dışı insan içi hayvan olmak da ne zor.”

* “Allah Teâlâ, isteyene her şeyi verir. Allah Teâlâ’dan kendini de isteyin. Gardaşlarım! Allah Teâlâ, kendini de verir.”

* “Alamayacağın yere borç para vermek, günahtır.”

* “Arif-i billâhlar, dünyada hiç gam çekmezler.”

* “Aslanın dişisine de aslan derler. Bizim öyle kadın ihvanlarımız vardır.”

* “Ben vaiz olsam, dinleyenlere göre hitap ederim, İmam olsam, cemaate göre namaz kıldırırım.”

* “Beşerdir hata işler, üçer beşer.”

* “Birbirinizde mahvolun” “Yok olun, yok olursanız, Allah Teâlâ var olur.”

* “Bir gönlüm var, onu dostuma verdim.”

* “Biz, Allah Teâlâ’ya sarılmışız ki, bize sarılıyorsunuz”

* “Benim ihvanım, abdestsiz ve gafletle yemek hazırlamaz.”

* “Bizi sevenler, Yemen’de de olsa dizimizin dibindedir. Sevmeyen ise, dizimizin dibinde de olsa Yemen’dedir.”

* Bize sordular. “Cünüp iken yemek yenir

mi? Bizde demişiz ki, "Gardaşlarım! Benim ihvanım, abdestsiz yemek yemez."

* "Bizim yolumuza atan bizdendir. Attıran bizden değildir."

* "Bizim ihvanımızın uzaklığı yakınlığı yoktur, her an onlarla beraberiz."

* "Biz şaraptan dönme sirkeyiz."

* "Bizim bir gözümüz daha vardır, onu da Cenâb-ı Hakk nasip etmiş."

* "Biz gidenlerle gider, gelenlerle geliriz."

* "Biz, dünya ve ahirette maddi ve manevi işlerinizde beraberiz, biriz."

* "Biz, değil ihvanımıza, ihvanımızın kapısındaki kedisine, köpeğine de sahip çıkarız."

* "Biz, ihvanın ismini geç öğrenir, geç unuturuz."

* "Biz, Mekke ile Medine'yi burası yaptık."

* "Biz, dört mezhep üzerine hükmediyoruz."

* "Biz, hüsn-ü zanna memuruz."

* "Biz, halimizi şikâyet edemeyiz, ama hikâyet edelim."

* "Biz, her gün bal yiyoruz. İstiyoruz ki, siz de bundan nasiplenin. Bize yirmi senedir balı öğrettiler. Şimdi onu tadıyoruz."

* "Bizim sulbümüzden gelen değil, bizim yolumuzdan giden evladımızdır."

* "Bizim ihvanımız, devlet malı gibi değerlidir. Her yerde tanınır."

* "Biz iyi ki, hoca olmamışız. İmam varsa

müezzin olun, müezzin de varsa cemaat olun; hiçbiri yok, cemaat varsa kaçmayın. "

* "Bu âlem âdemden doğar. Âdem olmasa cihan olmaz. Eğer bu âlem olmasa, bu âleme âdem olarak gelemez. Ancak bu âleme gelen, küfrü ile gelir."

* "Bu âlemde bedenimizle bir olan ruhumuz, nefes adedimiz tükendiğinde bedenimizden ayrılacak ve berzâhta dirileceğimiz güne kadar bekleriz."

*

"**Bu vücudum mülkü elden çıkmadan**
Çarh-ı devran bu binayı yıkmadan
Suretle mana bir arada iken
İki âlemde fırsat elde iken
Gel Hubb-u dünyayı gönlünden gider
Alasın can âleminden bir haber."

* "Bundan önceki iptila geçtiydi, bu da geçer diye sabrediniz."

* "Bütün dünya bizi tanıdı da Sivas tanımadı."

* "Cahilin şekerli helvasını yeme, kâmilin zehrini iç, zararı olmaz."

*

"Cümle âlem zat imiş
Deryayı hikmet imiş
Hak ile vuslat imiş
Allah Teâlâ'dan gayri yok imiş"

Gardaşlarım! Bunu altın harfler ile yazmak lazım."

* “Ders çekmeyen, dert çeker.”

* “Deveciye komşu olan, kapısını büyük yaptırır.”

* “Dünya malına tenezzül etmedim. Tenezzül etse idik, halimiz nice olurdu.”

* “Dünya’da Türkiye, Türkiye’de Sivas’ın kıymetini bilin.”

* “Eden eyleyen Allah, vela havle velâ kuvvete illa billâh.”

* “Eğri ayağa eğri ayakkabı yaparlar”

* “Ehl’u-llahın nazar ve himmeti dağlan taşları eritir ve ihya eder.”

* “Ehl’u-llah incinmezler. Fakat Allah Teâlâ razı olmaz.”

* “El kârda, gönül yarda olmalıdır.”

* “En faziletli ilim, ilm-i hal; en faziletli amel huzuru hâl’dir.”

* “Erken yatmak ve erken kalkmak dünya ve ahiret için faydalıdır.*”

* “Ervah-ı ezelde ruhlar beraber olmuşlar, onun için burada beraberiz. Her evliya, veli ve rasülün bir tur yeri vardır.”

* “Erzincan depreminden sonra gelen ihvanlara, **“Gardaşlarım siz hatim okumuyor musunuz”**

* “Gardaşım bize şeyh diyorlar. Biz şeyh değiliz. Fakat körde değiliz.”

* “Gardaşlarım! Babam anam şeyh değillerdi. Fakat ezel vergisi Hakk ve halk sevgisi bize şeyh dedirdi.”

* “Gardaşlarım! Kimsenin kusurunu aramayın ve görmeyin, gördüğünüz zamanda üzerini örtüp geçin”

* “Gardaşlarım! Gayride görülen hatadan kişi mahşerde mahcup olur. Gayrinin hatası dağ kadar, kendi hatan mercimek tanesi kadar olsa, gözünüzün bebeğine kendi hatanızı tutun, gayrinin hatasını görmeyin.”

* “Gardaşlarım! Bizim tarîkatımız sohbet tarîkatıdır. Sohbetten âri olmayın, sohbetlerinizde konuşacak bir şey bulamazsanız, bizim gıybetimizi yapın.”

* “Gardaşlarım! Biz, bize teslim olan ihvanı, Allah Teâlâ’ya teslim ederiz. Kıyamet günüde ondan teslim alacağız.”

* “Gardaşlarım! Uzak yollardan geliyorsunuz. Veremezsek bize yazık, alamazsanız size yazık.”

* “Gardaşım! Tarîkatın en ince yolundasınız. Daimî abdestli olmak, dersinize ve namazınıza devam etmek ve bizi de unutmamak şarttır.”

* “Gardaşım! Atanın şöhreti evladın alnında yazılı billurdur, evlat siler parlatır. Evlat ata ile övünemez. Ata evlat ile öğünür. Göçmüşün duası da bedduası da diriden çok geçer.”

* “Gardaşlarım! Biz, şeyhimiz adımızı bilse yeter derdik.”

* “Gardaşlarım bu âlem hayaldir. Bu fotoğraf da, hayalin hayali.”

*“Gardaşlarım! **Gayını Kaf yaptık** (Garibullah’ı Karibullah yaptık).”

* "Gardaşlarım! Ben aşk acısını çok iyi bilirim" "İstedim vermediler. Kız kederinden verem olup Hakk'a yürüdü" "Ben aşk acısını çok iyi bilirim"

* "Gardaşlarım! Yeni ders alanların tırnağı olabilsek."

* "Gardaşlarım! **İçinde olduğumuz durumu sultanlar bilseydi, o hali elde etmek için muhakkak bize kılıçlarıyla savaş açarlardı."**

* "Gardaşım! Duymak var, işitmek var."

* "Gökten düşenin parçası bulunur, gönülden düşenin parçası bulunmaz."

* "Gönlünüze sahip çıkın."

* "Hacca giden ve yeni tarîkata intisap edenlerin geçmiş günahları af olunur. Ancak ondan sonraki günahları iki kat yazılır."

* "Hacılar, hocalar tekin tekin (kolay kolay) teslim olmazlar, teslim olunca da bırakmazlar."

* "Hatm-i Hâce'ye altı saatlik yerde dahi olsa gidiniz."

* "Her canlı ölür. Bir Allah Teâlâ ve muhabbet bâkî kalır."

* "Herkes Allah Teâlâ'dan korkar, biz nefsimizden korkarız."

* "Her isteğimiz yerine geliyor, onun için Allah Teâlâ'dan bir şey istemeye hicap ediyoruz."

* "Hatim'de ve sohbette dünya ve ahiret işlerinizi de, Cenâb-ı Hakk halleder."

* "Her sohbette bir vuslat vardır, vuslatsız sohbet olmaz. Sohbetlerinizde edep ve mu-

habbetinize sahip olun”

“Hakkın kullarını bazı kul eyler,

Anı kul eylemez yine ol eyler.”

* “Her işte beraberlikten Allah razı olur ve yardım eder.”

* “Her şeyin cilası ve gıdası vardır. Kalbin ki, ise, zikirdir. Bunun kıymeti ise, sonra anlaşılır.”

* “Her yerde aradığın sende, sende sendesin.”

* “Himmetin bir zamanı vardır.”

* “Hizmeti minnet bil, minneti hizmet bilme.”

* “İdare ilmini öğrenin, insan kızınca şeytanın malı olur.”

* “İdare, Müdara, Dubara”

* “İhvan kocadıkça koç olur. Avam ise, kocadıkça hiç olur.”

* “İşte her ne varsa O, bu kadar.”

* “İlmin başı sabırdır. Sabrın başı yokluktur. Yok olana taş değmez.”

* “İhvanlık bir dağı delmek kadar zor, bir sigara kâğıdını iğne ile delmek kadar kolaydır.”

* “İhvan, bizsiz olmaz, biz de ihvansız.”

* “İhvanımız bizi sevdiği kadar beraber oluruz.”

* “İlmin başı sabırdır. Nefis güzel süslenmiş kadına bezer. Fakat huyu kötü ve aldatıcıdır.”

* “İnsanların kelamı, Hakk’ın kalemidir.”

* “İnsan ne ararsa zannında bulur.”

* “İnsan kendisini müdafaa etmelidir.”

* “İnsan ruhundan ve kalbinden bir an gafil olmamalıdır.”

* “Kapımızdan gidiyorsunuz, ama defter silinmiyorsunuz.”

* Kendisine başkasını şikâyete geleni, **“Gardaşım! O zat Allah Teâlâ’nın kulluğundan da mı çıktı?”** diye cevap verirdi.

* “Kendini bilmek, kendine gelmek, kendini bulmak, kendine ermek, nerden gelip gittiğini anlamaktır”

* “Keramet, insanı yoldan geri koyar.”

* “Kitap yazmadık, ama yazdırıyoruz.”

* “Gardaşım! Sen kitap ol.”

* “Kıyamet muhakkak gelicidir. Mahşerde mahcup olacak her şeyden sakınmayı maneviyatta ve vefâda da sevmeyi sevilmeyi burada mizân etmelidir.”

* “Kıymetli ömrü, kıymetsiz işlerde sarf etmek doğru mu? Nevm-i gaflet, nevm-i mevtanın daha fevkindedir. (Gafilin uykusu ölünün uykusundan üstündür. Zamanı değerlendirin demektir.)

* “La İlâhe İlla’llâh, nihayet ‘La mevcude İlla’llâh’. Allah Teâlâ’dan başka yok.”

* “Maaşınızın üçte ikisinin gideceğini bilseniz dahi, iyi su için.”

* “Mâdemki âdem, her biri bir âlem.”

* “Muhabbeti olan hata görmez, görse de göz yumar.”

* “Muhabbet gözüyle bakan, noksan görmez.”

* “Mürşid-i Hakîki, Allah Teâlâ’dır.”

* “Namazın kazası olur, sohbetin kazası olmaz.”

* “Nerede hatim okunuyor, nerede zikir varsa oturun. Biz dört koldan oradayız.”

* “Neyi seversen, onunla kalırsın, ne ile meşgul isen, O’sun.”

* “Nefsimiz düşmanımız, ruhumuz dostumuzdur ki, asla bizden ayrılmaz. Ölüm ahir olmayınca.”

* “Ne yaparsak şeyhimizin eli ile yaparız.”

* “Gardaşım! Allah Teâlâ’nın rızasını al gönlünü yap, işini O’na gördür.”

* “Okçular cirit oynarken; “Ha gayret ay aşmadan, bir ok daha atalım” derler. “Biz bekâ âleminin yolcusuyuz. Güneş aşıyor, bizi bir daha bulup ta noksanlarınızı ikmal eyleyemezsiniz.”

* “Öl söz verme, eğer söz verdin ise, o sözden dönme.”

* “Ölümü, kabri, kalkışı, mahşeri tefekkür edin. Tefekkürü dünya sevgisine kalkan yapın. Dünya zülden ibaret. Ahiret ise, ebediyettir.”

* “Ömrümüz memuriyette geçti, nafilelerimizi bile terk etmedik.”

* “Gardaşım! Haline kanaat et, bir yere dükkân aç, pazar pazar dolaşma”

* “Pirimizin elinden bir bardak çay içtik, biz

ondan alacağımızı aldık. Almasını bilen, vermesini de bilir.”

* “Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, kabrini ziyaret edenleri görür. Her insan ziyaretçisini görür. İdâre ışığı gibi, lüks ışığı gibi. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ise, güneş gibi görür.”

* “Saat-ı vahidedir ömr-i cihan,

Saati taata sarf eyle hemân”

* “Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme gelen vahiyler kendinden kendine geliyordu.”

* “Sema aysız, ihvan semaversiz olmaz.”

* “Sen seni sevdiğinle bil, O seninledir.”

* “Siz birbirinizi Allah için severseniz, Gayret’ullah zuhur eder, Allah Teâlâ’da sizleri sever.”

* “Siz bizi sevemezsiniz. Biz sizi seviyoruz ki, bizi seviyorsunuz.”

* “Siyaseti olmayan bir cemiyet, çökmeye mahkûmdur. Herkesin bir siyaseti vardır. Bizim siyasetimiz, siyasete karışmamaktır Bu da ayrı bir siyasettir”

* “Sükûtumuzu anlamayan, sohbetimizi hiç anlayamaz. Söz ile olsaydı, bu işi herkese söylerdik.”

* “Söz bilmiyorsanız, büyüklerin dedikodusunu yapın.”

* “Sol el ile aş yemek mekruhtur. Onu da görmek haramdır.”

* “Şeriat bir dervişin başında tacı, sırtında

abası ve elinde asası gibidir.”

* “Şeriatı gözetin. Şeriatı gözetmeyenin tarîkatı olmaz.”

* “Şeriatta kıl kadar noksanı olanın, havada uçtuğunu görürseniz, vurup kanadını kırın. İstidraçtan başka bir şey değildir.”

* “Tasavvuf, yok olup, sonra var olmaktır.”

* “Tarîkat, libas gibi olmalıdır.”

* “Tarikâtin edebi ikidir. Olduğun gibi görünmek, göründüğün gibi olmak.”

* “Taş atan bizden, taş attıran bizden değildir.”

* “Ustanın elinde keser olmazsa yiğidim, yerinde yeller eser.”

* “Ya bizi terk eder, ya da sigarayı”

* “Ya Rabbi! Bu kadar nebinin evliyanın yüzü suyu hürmetine imanımız sana emanettir. Pirim bu emaneti alır, Allah Teâlâ’ya havale eder.”

* “Yemek içmek için, çok emek sarf oluyor. Ahiret için lakayt olunuyor.”

* “Yeter ki, bu âlemden bu âdem ayrılmasın, dünyaya dalıp ta ahireti unutmasın.

* “Yok olunur, var olunur.”

* “Yok olmayan var olmaz. Taş atsan, vursan, bana değmez.”

* “Yok olun. Yok olursanız Allah Teâlâ var olur.”

* “Vakitler nakitleri satın alır, nakitler nakitleri satın alamaz.”

* “Vakitle yakut kazanılır. Yakutla vakit kazanılmaz.”

* “Vakit nakittir mâna dakiktir. Ömür kısa mügayyebattandır. Meçhul yol uzaktır. Gayret ister.”

* “Zaten ezelde tanışmamış olsa idik, burada buluşmamız mümkün olmazdı. Şeyhimin hakka yürümesinden sonra bu mukaddes vazife, bize verildi. 12 tarîkatı bize teslim ettiler. Biz bakıyoruz.”

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد

وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

İBADET ADABI

Namaz İbadeti

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri ibadetlerin yapılmasında azimet sahibi olmayı tavsiye etmekle birlikte, aşırı gidilip insanları incitecek bir hâl alınmasına razı olmazdı.

“Tasavvuf incitmemek ve incinmemektir, yalnız incitmemeye değil asıl incinmemeye alışmak gerek.

Dervişlik, sadece namaz kılmak, oruç tutmak, sabahlara kadar ibadet etmek, hayratta bulunmak demek değildir. Çünkü bunlar bendelik icaplarıdır. Asıl dervişlik, incitmemektir. İşte bu mertebeye vasıl olan kimse derviş olur. Yani fakr sahibi olur.

Efendi Hazretlerinin son sözlerinin “namazınızı kılın” olması, O’nun namaza verdiği önemi göstermesi açısından önemlidir.[1]

---

[1] “***Sonra bunların ardından öyle bir nesil geldi***

Kendisi devamlı abdestli durur, dört mezhebinin abdest hükümlerini uygulardı. İhvanlarına da abdestin âdabına riayeti ve mümkün olduğunca abdestli olmayı tavsiye ederdi. Misvak sünnetini hiçbir zaman terk etmemiştir.

Son zamanlarda abdestte istibraya dikkatin azaldığından imama uyduğu vakitlerde kıyamda fıkhî duruma göre Fatiha Suresini okurlardı.

Her gün teheccüd vaktinde uyanır ve güne teheccüd namazı ile başlardı. Sabah namazının sünnetini evde kılar camiye giderdi. Sabah namazını daima cemaatle evinin yakınında bulunan Sofu Yusuf Camii'nde edâ ederdi. Namazdan sonra camide işrak vaktine kadar hiç kımıldamadan oturarak günlük zikrini yapar ve işrak ve istihare namazlarını camide kılıp oradan eve geçerlerdi. [2]

---

ki, namazı terk ettiler, heva ve heveslerine uydular; onlar bu taşkınlıklarının karşılığını mutlaka göreceklerdir. Cehennemdeki «Gayya» vadisini boylayacaklardır." (Meryem, 59)

"Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir. Ancak, (hesap defteri) ***sağ yanından verilenler başka: Onlar cennetler içindedir. Günahkârlara, 'sizi şu yakıcı ateşe sokan nedir?' diye uzaktan uzağa sorarlar. Onlar şöyle cevap verirler: Biz, namaz kılanlardan değildik..."*** (Müddessir, 38–43)

"Biz namazdan başka amellerden herhangi bir şeyin terkini küfür saymazdık." (Tirmizi) ***"Namazın terki şirktir."*** (Deylemi)

[2] "***Kim sabah namazını cemaatle birlikte kılar sonra da güneş doğuncaya kadar oturup Allah Teâlâ'yı anar daha sonra da iki rekât namaz kılarsa bu onun için tam ve eksiksiz olarak bir hac ve umre***

Beş vakit namazını daima cemaatle edâ ederdi. Özellikle öğle ve ikindi namazlarını Ulu Cami'de kılardı. Ulu Cami'de namazı minberin sol yanındaki direğin sol tarafında kılardı. Namaz vakitlerinden mutlaka yarım saat önce camiye gelir, ezanı beklerdi. Kendisinin bazı vakitlerde Ulu Cami'de imamlık yaptığı olurdu.

Evde veya vekâlede cemaatle namaz kılınacağı zaman kendileri imam olurlardı.

Namazlarda Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sünnet kıraatlarını takip ederdi. Mesela; Sabah namazının farzında genellikle birinci rekâtta Fatiha'dan sonra; "Âl'a" sûresini, ikinci rekâtta zammı sure olarak "Şems" sûresini okurlardı.

Efendi Hazretleri ihvanına teheccüd namazı için ruhsat verdiği halde diğer nafileler üzere sabit kadem olmalarını isterdi.

Namaz konusunda beş vakit namazlardaki sabah namazı sünneti hariç iki rekâtlı sünnetleri dört kılardı.

Kıldığı nafile namazları:

İşrak Namazı (2 Rekât) Güneş doğup bir mızrak veya iki mızrak yükselince yani kerahet vakti çıktıktan sonra üçer ihlâs suresi ile kılmayı tercih ederdi.

İstihare Namazı (2 Rekât) Güneş doğup kerahet çıktıktan sonra ve ayrıca bir işe niyetlenince kılınır. Gece yatmadan önce kılınacak istihare namazını Efendi Hazretleri şu şekilde

---

ecri gibi olur." (Tirmizi)

kılardı.

İki rekât kılınan bu namazın birinci rekâtında Kafirûn Suresi, ikinci rekâtında İhlâs Suresi okunur. Namaz bitince on bir adet salâvat-ı şerife, yetmiş adet istiğfar ve yüz adet kelime-i tevhit getirilerek uykuya yatardı.

Duha-Kuşluk Namazı (4–8 Rekât) Güneşin toprağı ısıtmaya başladığı vakit. Evvel vakti güneşin toprağı ısıttığı vakit ile başlar. Faziletli olan vakti ise, günün dörtte bir vakti olan saattir.

Evvâbin Namazı (6–12 Rekât) Akşam namazının sünnetinden sonra kılınır. Bu namazda Buruc, Tarik, Leyl ve Kadir Surelerini okumada tercih ederdi.

Bu namazlardan başka nafileler kılabilir. Abdest namazı, Tahiyye-i Mescid Namazı, Tesbih Namazı vb.

Kabir Nur Namazı (2 Rekât) Yatmadan önce

İhram Namazı (2 Rekât) Yatmadan önce

Teheccüd Namazını Kılış Şekli

İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Efendi Hazretleri Teheccüd namazını 11 rekât kılar, şu usulü ekseri tatbik ederdi. İkişer rekâtlı olarak;

Birinci rekâtta Bakara Suresinin 1–5 ayetlerini,

الم ﴿١﴾ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ .....اُولٰئِكَ عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

İkinci rekâtta Bakara Suresinin 285 -286 ayetlerini okur

اٰمَنَ الرَّسُولُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ........ اَنْتَ مَوْلٰينَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

Selamdan sonra;

سُبْحَانَ ٱللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ ، وَرِضٰى نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ ، وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ

Duasını 3 defa okurdu.[3]

<u>İkinci iki rekâtta;</u>

Üçüncü rekatta Yasin Suresinin 1–12 ayetlerini;

يٰس ﴿١﴾ وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾....... وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ فِى اِمَامٍ مُبِينٍ ﴿١٢﴾

Dördüncü rekâtta Yasin Suresinin 37–40 ayetle-

[3] “Allah Teâlâ’yı mahlûkatı sayısınca, nefsinin rızasınca, arşının ağırlığınca, kelimelerinin adedince tesbih (noksanlıklardan tenzih) ederim.”

rini okurdu.

وَاٰيَةٌ لَهُمُ الَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَاِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ....وَكُلٌّ فى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾

Selamdan sonra üç defa aşağıdaki virdi tekrar ederdi.[4]

سُبْحَانَ ٱللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ ٱللّٰهِ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ، أَسْتَغْفِرُ ٱللّٰهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ،

Üçüncü iki rekâtta;

Beşinci rekatta ve altıncı rekâtta üçer kere ihlâs suresini okur selam verir Selamdan sonra üç defa yukarıdaki virdi tekrar ederdi.

Sonra Vitr namazını kılar.[5] Birinci rekâtta "A'la

---

[4]"Allah Teâlâ'yı hamdederek tenzih ederim, yüce Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. Allah Teâlâ'm seni hamdinle tesbih ederim, mağfiretini diler, günahlarıma tevbe ederim."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Söylemesi dile kolay gelen, buna karşılık (kıyamet günü) ***terazinin sevap kefesinde ağır basan ve Rahmân*** (olan Allah Teâlâ)***'ya çok sevimli gelen iki söz vardır ki,*** (bu) ***'Subhânallâhi ve bihamdihi'*** (Allah Teâlâ'm! Sana hamd ederek, seni bütün noksanlıklardan tenzih ederim) ***sözüdür."*** (Buhari, Müslim)

"Her kim, günde yüz defa 'Subhânallahi ve bihamdihi' derse, denizköpüğü kadar bile (çok) ***olsa, onun günahları bağışlanır."*** (Müslim)

[5] Yatsı namazından sonra vitri kıldıysa bu vitri

Suresi" ikinci ekâtta "Kafirûn Suresi," üçüncü rekâtta "İhlâs Suresi" ni okur sonra 3 defa aşağıdaki virdi okur ve terk etmezdi. [6]

3 defa سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ وَرَبِّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ،

وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى

نَفْسِكَ

Sonra oturarak iki rekât kılardı.[7]
Birinci rekâtta İhlâs ve Felâk Surelerini, ikinci rekâtta Nas suresini okurdu. Sonra aşağıdaki duayı 3 defa okur, bitiş duasını ederdi.[8]

---

kaza niyeti ile kılardı.

[6]***"Mahlûkatın sahibi ve mevcudata benzemekten münezzeh olan meleklerin ve ruhun rabbi olan Allah Teâlâ'yı tenzih ve tesbih ederim.***

Ey Allah Teâlâ'm Senin rızanı şefaatçi kılarak öfkenden sana sığınıyorum. Affını şefaatçi yaparak cezandan sana sığınıyorum. Senden de sana sığınıyorum. Sana layık olduğun senâyı yapamam. Sen kendini sena ettiğin gibisin"

[7] Ümmü Selleme radıyallahu anh anlatıyor: ***"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem vitir namazından sonra oturduğu yerden iki hafif rekât daha kılardı."*** (Kütüb-ü Sitte)

[8] ***"Allah Teâlâ'm, senden hayırları yapmamı, kötü şeyleri de terk etmemi ve fakirleri sevmemi talep ediyorum! Kullarına bir fitne arzu edersen, beni fitneye düşmeden, yanına al!"*** (Tirmizî, Tefsir,

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَ تَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَ حُبَّ الْمَسَاكِينِ وَ انْ تَغْفِرْ لِي وَ تَرْحَمْنِي، وَإِذَا أَرَدْتَ بِعِبَادِكَ فِتْنَةً فَاقْبِضْنِى إِلَيْكَ غَيْرَ مَفْتُونٍ اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَالْعَمَلَ الَّذِي يُبَلِّغُنِى حُبَّكَ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَىَّ مِنْ نَفْسِى وَأَهْلِى وَمَالِى وَمِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ

Teheccüd namazını kıldıktan sonra kıbleye karşı teveccüh ve murakabe ile meşgul olur veya zikrini yapar. Eğer uyku galebe çalarsa uyur ve sabah namazı vaktinde uyanır. Abdest alır sabah namazı sünnetini evde kılar ve istiğfarla meşgul olur.[9] Sonra mescide gider. Cemaatle namaz kılar ve yerinden kalkmaz ve günlük dersi ile meşgul olur. Eğer mescid kapanırsa evine döner evde dersini ikmal ederdi.

Sad, (3231, 3232).

"Allah Teâlâ'm! Senden sevgini ve seni sevenlerin sevgisini ve senin sevgine beni ulaştıracak ameli talep ediyorum. Allah'ım! Senin sevgini nefsimden, ailemden, malımdan, soğuk sudan daha sevgili kıl." (Tirmizî)

[9] Cenâb-ı Gavs-ı A'zam Efendimiz bir de şunu emir buyurdular ki,

"İstiğfâr-ı şerîfe devam olunsun. Çünkü istiğfar, aynı cünüp adamlar nasıl ki, hamamda tas ile su döküp pak olur ise, şeksiz ve şüphesiz istiğfar işte öyle insanı pak eder" (Aşçı c. I, s.527)

Oruç İbadeti:

Efendi kuddise sırruhu'l aziz Hazretleri Ramazan orucu dışında nafile oruçlardan eyyam-ı beyz, pazartesi ve Perşembe oruçlarını tutmaya gayret ederdi. Ramazan ayında itikâfa girerlerdi. Son zamanlarda ihvanların ve misafirlerin çokça gelmesi yüzünden nafile oruçları ve itikâf ve yapamadıklarından biraz yakınırlardı.

Günlük Evrâd

"Evrâd" sözlükte; "gelmek, çeşmeye varmak, suya gelen topluluk, akan su ve dere" anlamlarını taşıyan "vird" kelimesinin çoğuludur. Vird; Kur'an-ı Kerim'den ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ve selefi sâlihînden nakledilen meşhur duâları ve meşhur virdleri lâyık olduğu şekilde öğrenip, yapmaktır.

Virdler Allah Teâlâ'ya yakınlık kazanmak için okunur. Vird, vecdin meydana gelmesine ve vâridelere yani kalbe doğan mânalara vesiledir. Bu yüzden "virdi olmayanın vâridi olmaz" denilmiştir.

Evrâd ve ezkâr, imanı kuvvetlendirir. İmandaki sağlamlık Allah Teâlâ'nın o kul üzerindeki lütfunu çoğaltır; zühd, takva, ihlâs, vera' gibi, makamların kazanılmasına sebep olur. Manasını bilip bunlar üzerinde düşünerek dua etmek imanı artırır, duanın amacına ulaşmasını temin eder.

Her tarîkatın hususî bir virdi bulunur.

Efendi Hazretleri günlük üzerine vazife kıldığı zikrini yapar, sabah ve ikindiden sonra Evrâd-ı Bahaiyye'yi ve Delâil-i Hayrât'a devam

ederdi.

Günlük olarak da 41 defa Salât-ı Nâriye (Tefriciye)[10]

لَلّهُمَّ صَلِّ صَلاَةً كَامِلَةً وَسَلِّمْ سَلاَمًا تَامًّا عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
اَلَّذِي تَنْحَلُّ بِهِ الْعُقَدُ وَ تَنْفَرِجُ بِهِ الْكُرَبُ وَ تُقْضَى بِهِ
الْحَوَائِجُ وَتُنَالُ بِهِ الرَّغَائِبُ وَحُسْنُ الْخَوَاتِمِ وَيُسْتَسْقَى
الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَ عَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ فِي كُلِّ لَمْحَةٍ وَ
نَفَسٍ بِعَدَدِ كُلِّ مَعْلُومٍ لَكَ

21 defa Salât-ı Fâtih'i [11]

---

[10] Mağrib Halkı Salât-ı Nariye ile yağmur isterler. (Şeyh Yusuf Topçu, ***Tuhfe'tü-z Zakirîn,*** İst, 2000)

"Allah Teâlâ'm kendisiyle düğümlerin çözüldüğü, sıkıntıların açılıp zail olduğu, ihtiyaçların yerine getirildiği, arzu, isteklere ve güzel neticelere ulaşıldığı, kerim yüzü suyu hürmetine yağmur istendiği Efendimiz Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme O'nun âl ve ashabına her göz açıp kapama, her nefes alıp verme, Sana ma'lum her şey sayısınca kâmil salât ve eksiksiz selâm et."

[11] Küçük Allame İbn-ül Münyar Hazretleri buyurdu ki; ***"Bu salavât-ı okuyan kimse "Delâil-ül Hayrat"ı dört kere okumuş gibi sevap alır."***

Bu salâvat için âlimler **altıyüzbin salâvata** bedeldir demişlerdir. (Şeyh Yusuf Topçu, Tuhfe'tü-z Zakirîn, İst, 2000, s. 314) Okuyuş usulü farz namazlardan sonra veya namazların bitiminde, sabah beş adet, diğer vakit namazlarından sonra dörder adet

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ الْفَاتِحِ لِمَا اُغْلِقَ وَ الْخَاتِمِ لِمَا
سَبَقَ نَاصِرِ الْحَقِّ بِالْحَقِّ وَالْهَادِي اِلٰى صِرَاطِكَ الْمُسْتَقِيمِ
وَعَلٰى اٰلِهِ حَقَّ قَدْرِهِ وَمِقْدَارِهِ الْعَظِيمِ

ve Kur'an-ı Kerim'i okur,[12] ihvanlarına da okumalarını tavsiye ederdi.

Ayrıca ihvanlara aşağıdaki tesbihâtı yapmalarını tavsiye ederdi.

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ 71 adet [13]

---

okunur.

"Allah Teâlâ'm kendisiyle kapalı kapıların açılan, işlerin bitmesi ancak O'nunla olan, Hakk ile gerçek yardımın sahibi, doğru yola hidayet edene ve Âline kıymeti ve büyüklüğü miktarı ile salât et."

[12] **Kur'an Kerim Okuma Edebi**

Nakşibendî Tarikinde büyükler Kur'an-ı Kerim okumada tercih ettikleri usulleri genellikle;

Vazifelerde gündüz: Fatiha Suresi, Kafirûn Suresi, İhlâs Suresi, Muavvezeteyn Suresi, Hâşır Suresi sonu, Bakara Suresi Sonu ve ilaveten istiğfar okunmasını gerekli görmüşlerdir.

Gece: Yasin Suresini okumak uygun görülmüştür. Ali Ramitâni kuddise sırruhu'l-azîz buyurdu ki;

'Üç kalp yâni Kur'an-ı Kerim'in kalbi, gecenin kalbi, müminin kalbi. Bir yerde birleşirse mümin muvaffak olur.

Kur'an-ı Kerim'in kalbi, Yasin Suresi. Gecenin kalbi; teheccüd vakti."

[13] *"Evden çıkarken* ***"Bismillahi, tevekkeltü***

51 adet (evden çıkmadan önce)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

101adet أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ

101 adet [14] سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيمِ

أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيمُ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

الَّذِي لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ رَبِّي اغْفِرْ لِي

25 adet

21 adet (gece yatarken)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Akşam ve sabahın farz namazından sonra

---

alallahi, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh" *diyen, tehlikelerden korunur ve şeytan ondan uzaklaşır."* (Tirmizî)

*"**Lâ havle...**" okumak, doksan dokuz derde devadır. Bunların en hafifi sıkıntıdan kurtulmaktır."* (Ebû Nuaym)

İmam-ı Rabbanî kuddise sırruhu Hazretleri, din ve dünya zararlarından kurtulmak için her gün 500 defa ***"Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh"*** okurdu. Okumaya başlarken ve okuyunca yüzer defa Salâvat getirirdi. (Tefsir-i Mazherî)

[14]*"Bir kimse, sabah-akşam yüz defa **"Sübhânallahi ve bihamdihi"** derse, o gün ve o gece hiç kimse onun kadar sevap kazanamaz."* (Deylemî)

yedi kere;[15]

اَللّٰهُمَّ اَجِرْنِي مِنَ النَّارِ

Her farz namazından sonra 11 adet salâvat-ı şerife [16]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ

"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ Âl-i Muhammedin ve sahbihî ve sellim" ve üç istiğfar okunur.

Sabah ve ikindinin farz namazından sonra yedi adet Tevbe suresinin son iki ayeti diğer vakitlerde bir adet okumak.

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ 10 adet

---

[15] Sabah-akşam 7 defa ***"Allahümme ecirnî minennâr"*** diyen cehennemden kurtulur. (Ebu Davud)

[16] **"Meclislerinizi süsleyin. Zikir ve salât-ü selamlar, ziynettir. Her toplantınız onlarla donansın. Ekseri evliyalar, salâvatı şerifi onbir taneden az söylemezler."** (AYTANÇ, Gönül, Sözce, İst. 2005, s.12)

اَللّٰـهُمَّ صَلِّ وَسَـلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَـيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَيْكَ وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحَابِكَ وَاَزْوَاجِكَ وَذُرِّيَّاتِكَ وَاَهْلِ بَيْتِكَ يَا سَـيِّدِنَا رَسُولِ اللّٰهِ فِي كُلِّ لَمْحَةٍ وَنَفَسٍ عَدَدَ مَا سِوَاى عِلْمُ اللّٰهِ بِدَوَامِ مُلْكِ اللّٰهِ وَبَقَاءِ اللّٰهِ

Borçlu ve rızk genişli için kırk defa;

اَللّٰهُمَّ اكْفِنِى بِحَلَٰلِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِى بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ

Her farz namazdan sonra okunacak dua

وَعَلٰى جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلٰى اٰلِهِمْ وَاَصْحَابِهِمْ وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَاَهْلِ بَيْتِهِمْ اَجْمَعِينَ اَلسَّـلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ مِثْلَ ذٰلِكَ

Mülk (Tebâreke) Suresi gece okunur.

HATM-İ HÂCEGÂN ADABI

Hatm-i Hâcegân

Bu hatmeye Büyük Hatim adı verilir. Okuyuş usulünün Hasan Basrî radiyallâhü anhdan geldiği rivayet edilir. Hâcegân bu usûl üzere tertip etmişlerdir.

Sadece ders almış erkekler toplanıp Hatm-i Hâcegân yaparlar.

"Hanımlara Hatm-i Hâce yoktur bunu bil. Çünkü geçmiş büyükler kadınlarla Hatm-i Hâce yapmadılar sen de değiştirme."[17]

Sultân-ı Ulemâ-billâh Fehmi Efendi kuddise sırruhu'l-azîz buyurmuşlardır ki, "Ehl-i sülûkün helâli olan haremiyle bile içtimaında mânevî olan kanatları kırılır, terakki edip uçamaz, yeryüzünde kalır." [18]

Bu nedenle, ehl-i tarikin erkekleri kadınlar konusunda şeriatın çizgisini sağlam tutmalıdır.

Büyük hatmi okumak isteyen kardeşimiz,

---

[17] Mustafa İsmet Garibullah, Risale-i Kudsiyye,. c.1, s.291

Hatm-i Hâcegân zaman kaydı olan ibadettir. Bazı kollarda kadın vekilin hasta olduğu zaman bu ibadeti yaptırdığı rivayetleri vardır. Bu bir hatadır. Eğer bir türlü kadın cemiyeti teşekkülü varsa onların kelime-i tevhid hatimi okumaları uygundur. Çünkü hasta olan kadın ihvan Kur'an-ı Kerimi okuyamaz. Fakat zikir yapabilir.

[18] Aşçı İbrahim Dede, a.g.e. c. III, s.1188

sülûkü bitirmiş olmalı altı seneden beri dersli olmalı veya bu dersleri okumuş ve en az üç kişi olmalıdır. Lüzumunda tek başına bir kişide de okuyabilir.

Eski dönemlerde sülûk görmeyen hatmeye dâhil edilmediği halde, bu usûl zamanın icabı terk edildiği gibi, camilerde okutulan hatmelerde ise, gösteri halini almasının önüne geçilemediği görülmektedir.

Zamanı

Pazar ve Perşembe ikindiden sonra veya akşamı okunur. Ramazan ayında ise, her gün akşam okunur. Duruma göre bölgede yaşayan insanların durumları göz önünde alınarak, tespit edilen bir saatte okunur.

Hatim Memurları

Hatim Hocası

Hatim hocalarının seçimi bizzat şeyh tarafından yapılır. Hatm-i Hâcegân-ı okutmakla yetkilidir. Bazılarında yeni intisap eden kişilere ders tarif etme yetkisi de vardır.

Hatim Çavuşu

Hatim esnasında taş dağıtımı ve ihvanın hal ve hareketini düzenleyen kişidir.

Hatm-i Hâcegân'ı Okuyuş Usûlü

Hatmenin loş bir ortamda okunması tercih edilir. Buhur yakılabilir.

Hatim Hocası ve çavuş haricinde herkes gözlerini kapatır.

Cemaat sessiz ve gözü kapalı oturur ve zikir

emirlerini bekler. Sözle veya hareketle müdahale yasaktır. Okunacak salâvat, dua ve sureler içten ve sessiz okunmalıdır. Kendisine taş yetmeyen kişiler, gözleri kapalı bir vaziyette okumadan bekler.

Hatmenin başlaması taş dağıtımı ile başlar. Böylece eline taş gelenin gözünü hatme bitene kadar açmaması gerekir. Hatim Hocasının taşı yere sertçe bırakmasına kadar gözler kapalı tutulur. Taşın düşme sesiyle Silsile-i şerif okunmaya başlanır.

Silsile-i şerif okunup bitene kadar, gözler kapalı tutulması uygundur, fakat mecbur değildir.

Hatm-i Hâcegân'ın Zikri

7 Adet Fatiha Suresi
100 Adet Salâvat-ı Şerife
79 Adet İnşirah Suresi (Besmele ile beraber)
1001 Adet İhlâs Suresi (Besmele ile beraber)[19]
7 Adet Fatiha Suresi (Besmele ile beraber)

100 Adet Salâvat-ı Şerife (adetlerde fazlalık ve eksiklik yapılmamaya çalışılmalıdır. Çünkü Nakşî usulünde "adet" üzerinde vukuf esaslardandır.)

---

[19] Aded 1001'e hatim hocası tarafından ilave edilir. 1001 sayısı Sefine-i Evliya kitabında (c. II, s. 41) de zikredilmektedir. Mevlevilikte de 1001 sayısı esastır.

Hatm-i Hâcegân'ın Yapılış Şekli

Hatim Çavuşu arkadaşları daire şeklinde namazda oturur gibi, dizer. Hatim çavuşu tarafından toplam 100 adet küçük 11 adet büyük taş alınır.

11 büyük taştan bir tanesi Hatim Hocasının önüne, 6 adedi sağ tarafa, 4 adedi de sol tarafa ayrılır.

100 adet küçük taştan 79 adedi hatim hocasının sağ tarafından itibaren, çavuş tarafından ihvana dağıtılır. 21 adet küçük taş Hatim Hocasının elinde kalır.

Hatim Hocası Hatme Duasını okur.

Daha sonra Hatim Hocası hatm-i Hâceganı okutmaya başlar. Hatim hocası sesli, diğerleri de içinden

5 defa **"Estağfirullah"** dedikten sonra, orada bulunan herkes içinden son Estağfirullah'ı

اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْعَظِيمِ اَلْكَرِيمِ اَلرَّحِيمِ اَلْحَىُّ الْقَيُّومُ وَ غَفَّارَ
الذُّنُوبَ وَاَتُوبُ اِلَيْهِ يَا رَبِّى اغْفِرْ لِى

"el-azim, el-kerim, er-rahim, el-hayy-ul kayyum ve gaffara'z-zunûbe ve etûbu ileyhe, ya rabbiğ firlî" birlikte denir.

Sonra Hatim Hocası da dâhil olarak sağ taraftan itibaren 7 kişi içlerinden besmele ile birlikte Fatiha suresini okurlar.

Sonra hatim hocası

صَلَوٰاتِ شَرِيفَة

"Salâvat-ı Şerifeh"

Der, herkes kendi elindeki taş adedince içinden salâvat-ı şerifeyi

(Allahümme salli ve sellim ala Seyyidinâ Muhammedin ve ala âli Seyyidinâ Muhammedin bi adedi ilmik) okur.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ عِلْمِكْ

Hatim Hocası da elindeki 21 adet küçük taşa salâvat-ı şerife okuyunca salâvat-ı şerife 100 adede tamamlanmış olur. Bu arada ihvan râbıta halini alır.

Daha sonra Hatim Hocası "Elem Neşrahleke-i Şerîf" der, orada bulunanlar içlerinden besmele ile beraber ellerindeki taş adedince "İnşirah Suresini" okurlar. Bu da 79 adet olmuş olur.

Daha sonra Hatim Hocası elindeki 21 adet küçük taştan bir kaç tanesini kendine bırakıp, geri kalanını çavuşa verir. O da hatim Hocasının, sol tarafından itibaren o taşları ihvana dağıtır.

Daha sonra Hatim Hocası sesli olarak "İhlâs-ı Şerif" der ve herkes içinden besmele ile beraber elindeki taş adedince "İhlâs Suresini" okur.

Her bir seferinde hatim memuru da 10 Adet büyük taştan 1 tanesini diğer tarafa koyar, bu işlem 10 defa tekrarlanır. Her bir büyük taşa 100 adet İhlâs Suresi okunduğu için 1000 adet İhlâs Suresi okunmuş olur. Hatim Hocası 1 adet İhlâs Suresi ilave eder. Daha sonra Hatim Hocası dâhil sol taraftaki 7 kişi içinden besmele ile beraber "Fatiha Suresini" okur.

Daha sonra Hatim Hocası "Salâvat-i Şerifeh" der, herkes içinden elindeki taş adedince yani toplam 100 adet "Salâvat-ı şerife" okur.

Daha sonra kıraati düzgün bir kişi tarafından

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٨﴾

Al-i İmran Suresi, 7. ayeti okunur. Sonra taşlar, çavuş tarafından sol taraftan itibaren toplanmaya başlar, bu arada da Hatim Hocası kendi içinden, okunan ayet-i kerime ve salâvat-ı şerife ve hatm-i Hâcegândan hâsıl olan sevabı belli bir düzenle hediye eder ve torbaya toplanmış taşları ses verecek şekilde yere bırakır. Dileyen gözünü açar. Böylelikle hatm-i hâcegân bitmiş olur.

Sonra Silsile-i şerif okunur.

Ebû Said Muhammed el-Hâdimi şöyle der:

"Kim Hacegân hatmesinden sonra şeyhlerin silsilesini okursa kendisinde keşif ve yücelmeler hâsıl olur. (Bilhassa vird ve zikir sahibi kimseler, kendilerine ruhani bir hâl galip çaldığında mutlaka bu silsileyi okumalıdırlar.)[20]

Hatimden sonra tatlı bir şeyin ikramı şerbet, lokum, helva vb. uygundur.

---

[20] Eş-Şeyh Muhammed Emin El-Erbîlî, Kalblerin Nuru Tasavvuf, Konya, 1994, s. 219

Hatm-i Hâcegân'ın Fazileti

Hatm-i Hâcegân hakkında birçok faziletler olduğu rivayet edilir.

1-O memleket afattan emin olur Yetmiş bin melâike hazır olur.

2-Pirânların ruhaniyeti okuyanlardan razı olur.

3-Pirânın manevi sofrasıdır.

SEYR-U SÜLÛK:

Tasavvuf ve tarîkatlardaki eğitim ve terbiye işine verilen genel ad seyr u sülûktur.

Seyr-u Sülûk: İki sözcükten oluşan Arapça bileşik bir terimdir.

Sözlükte: Seyr, Yürümek; Sülûk ise, gitmek ve yola girmek demektir. İkisi de ilmin, bilginin ilerlemesidir. Madde hareketi değildir.

Tasavvuf ise mistik usullerle özel bir eğitimden geçmek demektir. Yani cehaletten ilme, kötü huylardan güzel ahlaka, kulun fanî varlığından Allah Teâlâ'nın varlığına yönelmesidir.

Sülûk, tasavvuf yoluna giren insanların Allah Teâlâ'ya olan vuslata hazırlayan ahlakî bir eğitimdir. Bir başka ifadeyle seyr u sülûk, tarîkata giren kimsenin manevi makamlarını tamamlayıncaya kadar geçeceği hal ve makamlara verilen addır.

"Sülûkten amaç güzel ahlakı elde etmektir. Yoksa keşf-ü keramet değildir."

Seyrin başı sülûk; yani yola girmek, sonu da vusul; yani Allah Teâlâ'ya kavuşmaktır. Allah Teâlâ'ya vuslat Allah Teâlâ'yı görüyormuşçasına kulluk (ihsan) şuûruna ermek, daima Allah Teâlâ ile beraber olma halini yakalamak, O'na teslim olup O'ndan razı olmaktır. Her iş ve fiilin gerçek failinin Allah Teâlâ olduğunu kavramak ve varlık iddiasından kurtulup gerçek tevhide ermektir.

İmâm-ı Rabbânî ; "Seyr ve sülûkten maksat, nefsi kötü huylardan ve çirkin sıfatlardan temizlemektir"demiş, bu çirkin sıfatların başında da nefse düşkün olmak ve onun arzularına, istek-

lerine tutulmak geldiğini ifâde etmiştir.

Tasavvufî terbiye içinde seyr u sülûkte süreklilik ve devamlılık esastır. Tarîkata girmekle iş bitmediği gibi, kulluk görevleri gereği gibi, yerine getirilmesi gerekmektedir. Bâyezîd Bestâmî müridlerine buyurur ki;

"Bâyezid'in derisine girseniz, onun ahlakıyla ahlaklanmadıkça bir işe yaramaz?"

Unutulmayacak önemli husus tarîkata intisap dünyevi ve uhrevi kurtuluşun tek çaresi değildir. Çünkü manevi kurtuluş, son nefese bağlıdır. Son nefeste iman selameti elde etmenin yolu, bu dünyada istikamet üzere yaşamaktır. Takvaya ermek, ibadet ve muamelatta ihsan ve ihlâsta devamlılık esastır.

MEVLÂNA HALİD BAĞDÂDİ KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZİN 32. MEKTUBU

Allah Teâlâ kabrini münevver ve kokulu kılsın. Mevtana Hâlid kaddese'llâhü sırrahu'l azîz bu mektubu, müridler için zikrin adabı hakkında yazmıştır. Sadât-ı Kiram nezdinde itimat edilen de bu adablardır.

Rahman ve Rahim olan Allah Teâlâ'nın adıyla.

Yardımı, yalnız ondan talep ederiz. Hamd Allah Teâlâ'ya mahsustur. O bize kâfidir. (Selam Allah Teâlâ'nın seçtiği kullar üzerine olsun.)

Bu mektup faydası olacağı umularak önderlerimiz yüce Nakşibendî Sadat-ı Kiramı kaddese'llâhü sırrahumü'l azîzân nezdinde zikrin ve diğer bazı edeplerin neler olduğu hakkında yazıldı.

Bilesin ki, birinci zikrin yani kalb ile yapılan ism-i zât zikrinin edepleri şunlardır:

Zikri yapan kişi namazdaki teverruk oturuşunun tersine oturacaktır. Abdestli ve önü kıbleye gelecek şekilde sağ ayağını sol bacağının altından çıkarıp sağ kalçasının üzerine dayanarak oturacaktır. Dil ile **beş, onbeş** veya **yirmibeş** sefer **'estağfirullah'** diyecektir. Gözlerini kapatacak, üst dişleri alt dişlerinin üstüne gelecek, dudaklarını bitiştirecek, dilini ağzın üst tavanı-

na, damağına yerleştirecektir.

Bütün duyguları ile kalbe yönelerek hayali ile zikrin kalbe geçmesine dikkat edecektir. Nefesi kendi halinde gidip gelecektir. Kalbiyle günahkâr ve kusurlu olduğunu, hiçbir şeye kabiliyeti olmadığını, bütün salih amellerinin boş olduğunu ' düşünecektir. Yaptığı amelden ümidini kesip, Allah Teâlâ'ya itimat edecek, O'nun faziletine güvenecektir.

Sonra, ölümü, ölümün hallerini, kabri, kabir korkularını ve ölümün şu anda kendisine geldiğini ve bu nefesinin dünyada aldığı son nefes olduğunu tefekkür edecektir.

Daha sonra bir **Fatiha ve üç ihlâs-ı şerifeyi** dil ile okuyarak sevabını tarikatın imamı, yaratılanların gavsı, akan feyiz ve yayılan nur sahibi Hz. Hâce Bahauddin Nakşibend eş şeyh Muhammedü'l-Üveysiyy'ül Buhari kaddese 'llâhü sırrahu'l azîze hediye edecektir. Kalbiyle de istimdat isteyecektir.

Bundan sonra, Şeyh'inin suretini iki kaşları arasında sabit kılacaktır. Onu alnında tasavvur edecektir. Kendi alnıyla Şeyhinin alnına dikkatlice bakarak kalben ondan istimdat isteyecektir. Şeyhinin suretini alnında tutarak, istimdat istemeye **RABITA** denir.

O sureti hayaliyle kalbinin ortasına atar, öylece orada bırakır. Bütün duygularını kalbiyle birleştirir. Kalbini her şeyden boşaltarak **lafza-i celâli** ve manasını, eşi ve benzeri olmayan zatı kalbinde tasavvur eder. Zaten ism-i akdesten anlaşılan da odur. Lafza-i celalin delalet ettiği mana ile kalbini dolduracaktır. Kalbini bu dü-

şünceyle doldurmasına vukuf-i kalbi denir.

Vukuf-i kalbiye gerek vird çekerken gerekse virdin haricinde mümkün olduğu kadar riâyet etmek gerekir. Zikrin en kâmil şartı ve faydalı olanı budur. Sonra vukuf-i kalbiyle birlikte kalb diliyle, **"Allahümme ente maksudi ve ridake matlubî"** denilmelidir.

Sonra kalbiyle zikre başlamalıdır. Fakat mümkün olduğu kadar vukuf-u kalbiye ve kalbin Allah Teâlâ'dan başkasından boş olmasına dikkat edilmelidir.

Her yüz çekildiğinde veya daha az miktarda: **"Allahümme ente maksudi ve ridake matlubi"** cümlesi tekrarlanmalıdır.

Vird esnasında zikir yapan kişide kendinden geçme ve bütün dünyadan gafil olma gibi bir hal peyda olup, nefsinde ve şuurunda az bir şey kaldığında hemen zikri terk edip vukuf-i kalbiye dalmalı, onun keyfiyetine tabi olmalıdır.

Virdden dolayı gelecek varidatı bekler. Kalbini feyzin inişine hazır tutar. Zira kendisi idrak edemese bile az bir müddet içinde birçok feyizler üzerine yağabilir. Sonra isterse bu varidatla gözlerini açabilir. İkindiden sonra kendisi için bir saat veya daha az bir müddet ayarlar ki o saatte zikir yapmadan rabıta ve vukuf-u kalbiyle meşgul olur.

Müridin kalbi, istese de başka şeyleri düşünemeyecek ve Allah Teâlâ'nın zikrinden gayrisinin giremediği bir duruma geldiğinde Ruh latifesine geçilir. Ruh latif bir cisim olup sağ memenin altındadır. Sonra'da SIR'ra geçilir.

Sır, sol memenin üstünde, kalbin yukarısın-

dadır. Sonra HAFÎ'ya geçilir. Hafî sağ memenin üstünde Ruh'un yukarısındadır. Sonra AHFÂ'ya geçilir. Ahfâ, göğsün ortasındadır.

Bu beş letâif emr âlemindendir. Hiçbir madde yaratılmadan önce Cenâb-ı Allah bunları Ol (kün) emriyle yaratmıştır. Cenâb-ı Mevla bunları yattıktan sonra Âlem-i halktaki letâiflerle birleştirmiştir. Âlem-i halk letâifleri Cenâb-ı Allah Teâlâ'nın maddeden yarattığı nefs-i natıka ve anasır-ı erbaadır. **(Toprak, su, hava, ateş)**

Daha sonra zikir nefs-i natıkaya geçirilir. Bu nefsin yeri dimağdır. Diğer dört unsur nefse dâhildir.

Yukarıda saydığımız yerler sırasıyla zikir yerleridir. Kalbten sonra letâiflerdeki zikrin sağlamlaşması ve sabitleşmesi yine ifade edilen tertibledir. Nefis letâifinde zikir sağlamlaşıp yerleştiğinde **zikr-i sultanî** hâsıl olur. **Zikr-i sultanî** demek; zikrin insanın bütün vücuduna yayılması, hatta her şeyde zikrin görülmesi demektir.

İkinci zikir nefy-ü isbat zikridir. La ilâhe illallah kelimesi ile yapılan zikirdir. Letâiften sonra bu zikir telkin edilir. Adabı ve keyfiyeti şöyledir:

Birinci zikirde olduğu gibi dilini üst damağına yapıştırır. Nefesini göbeğinin altında tutar. Sonra göbekte LA'yı düşünür. Göbekten dimağa kadar bir çizgi şeklinde çeker. Oradan 'İLAHE' lafzını sağ omuza çeker. Sağ omuzdan 'İLLALLAH' lafzını çam şeklindeki kalbe indirir. Kalb bir et parçası olup sol yandadır. Kaburga kemiklerinin en küçüğünün altındadır. Lafza-i Celali kalbe kuvvetlice vurdurarak en derin

köşesine indirmelidir.

O kadar kuvvetli vurmaladır ki hararetiyle bütün vücud etkilensin. Nefy tarafı olan 'La ilahe' lafzıyla tüm sonradan yaratılan şeylerin varlığını nefy edecektir. Onlara yok gözüyle bakacaktır. İspat tarafı olan 'İLLALLAH' lafzıyla da Hak Teâlâ'yı ispat edecektir. Ona 'Beka' gözüyle bakacaktır. Kelime-i Tevhid bütün letâiflerin yerlerini kuşatacaktır. İntikallerde hâsıl olan çizgileri ve kelime-i tevhidin manasını mülahaza etmelidir. Kelime-i tayyibenin manası bütün ibadet edilen şeyleri nefyetmektir. Zira mabud olan şey maksud olur. Bu kelimenin sonunda **"Muhammedurrasullullah"** demelidir. Bunu söylemekle Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize ittiba etmeye bağlı kalacağını irade eder.

Zikr-i Sultanî: Zikri-i sultani bir insana galip olursa artık o her şeyden zikir işitir. Allah Teâlâ'yı teşbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Zikr-i sultani sahibi bu ilahi sırra mazhar olur.

Kelime-i tevhidi nefesinin kuvvetine göre tekrarlamalıdır. Nefesinin ancak kelime-i tevhidin tek olduğu vakit bırakmalıdır. Buna **"vukuf-i adedi"** denir. Her nefesini bırakmadan evvel kalbiyle: **"İlahi ente maksudi ve ridake matlubi"** demelidir. Nefesini bıraktıktan sonra biraz istirahat etmelidir. Sonra tekrar aynı minval üzere ikinci nefese başlanır. Yalnız her iki nefes arasın da gafil olmamaya dikkat edilmelidir.

Bir nefesle yirmi bir sefer **'la ilahe illallah'** söyleyebilecek seviyeye gelindiğinde kendisin-

den gafil olma ve zikirde kayb olma hali hâsıl olur. Buna zikrin neticesi de denir. Eğer sayı yirmi bire ulaştığı halde zikrin neticesi hâsıl olmazsa muhakkak edeplerde eksiklik ve kusur bulunmasından dolayıdır. Bu durumda salikin baştan başlaması gerekir. Salikin fiili ve kavli, ameli ve itikadının zikirin manasına uygun olması gerekir. Zira bu nefy-ü isbat virdini çeken kimse zikrin dışında Allah Teâlâ'dan başkasını kendisine maksad olarak görmeye devam ediyorsa veya herhangi bir işinde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sünnetine muhalif hareket ediyorsa o kimse yalancıdır. Zikrinde doğru değildir.

Nefy-ü isbat zikrinde nefeslerin adedini herhangi bir şarta bağlamak yoktur. Önce cezbeye kabiliyeti olanlara birinci zikir, önce sülukun hâsıl olması kabiliyeti olanlara ikinci zikir iyidir. Her ikisi de kalbi zikirdir.

Salik zikirde çok çalışıp hakkıyla gayret gösterirse, menfi olanları yok edip müsbet olanda sabit durursa ve nitece de hâsıl olursa kendisi için **murakebe** gerekir.

Zikrin haricindeki adap şunlardır. Devamlı abdestli bulunmak, abdest sünnetlerini, işrak sünnetlerini, istihare sünnetlerini, kuşluk sünnetlerini, evvabın sünnetlerini kılmak. Teheccüt namazına cemaate ve namazın gerektirdiklerine devam etmek. Bunun yanında yapabilirse ikindiden sonra rabıta ve zikirle meşgul olursa daha kâmil ve efdâl olur. Bütün bu vakitlerdeki amel çok mühimdir.

Müride lazım olan, kitaba ve sünnete tabii

olmak ve bidatlari terk etmektir. Herhangi bir iş ve çalışmayla meşgul olan müridin virdi gece ve gündüz **beşbin**den aşağı olmamalıdır. Daha fazla çekerse güzel ve kâmil bir iş yapmış olur. Çalışmayan kimse beşbinden fazla çekmeli mümkün olduğu kadar vaktini zikirle geçirmelidir.

Mürid tarikatı kabul etmeyen kimselerden ne kadar uzak durursa o kadar iyi olur. Zira münkirlerle karışıp görüştüğü ilişkide bulunduğu ölçüde, batın ehlinde kalb kasveti ve gaflet meydana gelir.

Yemek hakkında riâyet edilmesi gereken edepler şunlardır: Yemeklerin en güzellerini aramamalıdır. Yemek, namaz kılmayan tarikatın münkiri veya cünüb olan kimsenin eliyle hazırlanmış olmamalı. Temiz abdestli ve namaz kılan kimselerin eliyle hazırlanmış olmalı. Yemek hususundaki bu edepler yapılması güzel olan edeplerdir. Vacip değildir.

Mürid ibadetlerinde, adetlerinde şeriate riâyet etmelidir. Herkes kendi güç ve takatine göre dört fıkhî mezhebten birine uymalıdır. Sünnet-i seniyye'ye ittiba etmelidir. Nefsini devamlı zillet içinde düşünmeli, Allah Teâlâ'ya yalvarıp O'na dönmelidir.

Nerde olursa olsun kalbini şeyhinin kalbine bağlamalı şeyhinin huzurunda ve uzağında karşısındaymış gibi edep ve terbiyesini korumalıdır. Tevfik veren Allah Teâlâ'dır. Tevfikin sahibi O'dur. Allah Teâlâ'nın bol salât ve selamı Efendimiz Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin alinin ve ashabının üzerine olsun.

Sübhane Rabbike Rabbil izzeti amma yesifun ve selamun alel mürselin vel-Hamdü-lillahi Rabbil-âlemin.

AÇIKLAMA:

İsm-i Zatın zikri kalb ile yapılan zikirdir. Havas olanlar nezdinde hakiki zikir zikir edileni bulmak ve onu kalbi ile hatırlamaktır. Yoksa gafil kalble, dil ile yapılan zikir değildir. Bu şekildeki zikir havasın yanında muteber değildir. Cenâb-ı Allah **"Unuttuğun zaman Rabbını hatırla"** [21] âyet-i celilesinde işaret ettiği gibi zikrin ilk derecesi Allah Teâlâ'dan gayrisini unutmaktır. Âyet-i celiledeki **'unuttuğun'** sözünden. Allah Teâlâ'dan gayriyi **'unuttuğun vakit'** manası kastedilmiştir. Zira sen Allah Teâlâ'dan başkasını unutmadığın takdirde hakiki tevhide ulaşamamışsın demektir. Her şeyi unuttuktan sonra kendi nefsini de unutmalısın. Zira senin varlığın Allah Teâlâ'dan başkasının varlığını gerektirir. Hâlbuki zikrin tam manasıyla gerçekleşmesi Allah Teâlâ'dan başka her şeyin yok olmasına bağlıdır.

Sen bu mertebeye ulaştığın vakit senin zikrin onun zikri olur. Zira sen nefsinden kaybolmuşsun. Kendi zikrini O'nun zikrinde unutmuşsun. Bu hal devamla sende kökleşince, sen O'nun kendi zatını zikrettiğini göreceksin. O zaman O'nun zikrinde bütün zikirleri ve zikir edeni unutacaksın. Kişinin dünyadaki saadeti ve ahiretteki kurtuluşu Allah Teâlâ'nın zikrine de-

---

[21] Kehf, 24

vam edip, üzerine düşmekle gerçekleşir. Göz açıp kapayıncaya kadar Allah Teâlâ'nın zikrinden gafil olmak caiz değildir. Bunun için âlimlerimiz **"Nakşibendî sadatı yanında zikr-i kalbiye devam etmek, başlangıçta maksadı kolaylıkla ele geçirir. Nihâyetin bidâyette hâsıl olmasını sağlar. Bunun içinde zikr-i kalbiyi uygun bulmuşlar ve tercih etmişlerdir."** demişlerdir. Söylediklerimizi doğrulamak için Allame Mustafa Bekir Sıddıkî'nin **"Suyufü'l-Hidad"** kitabında zikrettiklerini aşağıya alıyoruz.

"Molla Abdurrahman Hindi şöyle buyurdu:' Bazı kitaplarda şöyle nakledilmiştir. Sıddık-i Ekber Nakşibendî usulünce kalbi zikre devam ediyordu. Tam bir cemiyyetin hâsıl olması ve zat-ı âliyenin feyz ve cemalinin müşahedesine rağbetinden nefesini kesiyordu. Zat-ı Barinin tecellisi çok tatlı ve hoş olduğundan ancak sabaha karşı bir kere nefesini bırakıyordu. Bunun üzerine komşuları onun evinden pişirilmiş et kokusu geldiğini zannettiler. Hz. Ebu Bekir'in her gün et pişirdiğini kendilerine hiç vermediğini Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme şikâyet ettiler. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem kendilerine:

'Sizin aldığınız koku et kokusu değildir. Onun ciğerinin kokusudur.'buyurdular.

Bu tarikatı aliye zikr-i kalbi sayesinde şerefin fazlasına nail olmuş ve her zaman bütün tarikatlardan daha üstün bir makam kazanmıştır. Zira bu Nakşibendi tarikatı Hazreti Ebu Bekir Sıddık radiyallâhü anha mensup olup zikir sayesinde O'nun göğsüne emanet edilen manevi

sırra varis oldukları için bu tarikata **“Tarikat-ı Sıddıkiye”** denilmiştir. Zira Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem **"Ebu Bekir'in sizden efdal olması çok namaz kılmakla ve oruç tutmakla değil, onun kalbinde sabit olan ilimledir."** [22] Diğer bir hadis-i şerifte Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem **"Allahü Teâlâ'nın benim göğsüme indirdiği hiçbir şeyi bırakmadım ki Ebu Bekir'in kalbine akıtmamış olayım."** [23] buyurmuştur.

Ey âşık olan talib.

Bu durumda her taraftan yüzünü çevir. Tamamıyla tarikatı âliyenin büyüklerine yönel. Bu tarikat sahabeyi kiramın ve tabiinin yolunun aynıdır. Onların batınlarından himmet iste. Onlar öyle kişilerdir ki hadis-i şerifte belirtildiği gibi onların sohbetlerinde oturan şaki olmaz.

Mevlana Halid kaddese’llâhü sırrahu’l azîz mektubunda söylediği gibi tarikata yeni giren kimse tarif edildiği üzere zikir yapmalıdır. Tevfik veren Allah'tır. Doğru yola hidâyet eden de odur.

Zikirden maksat; kalbin temizlenmesi lekelerden tasfiye edilmesidir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin "**İnsan cesedinde bir parça vardır. O parça iyileştiği zaman bütün cesed iyi olur. Bozulduğu zaman bütün cesed bozulur. Biliniz ki o parça kalbtir"** [24]hadis-i şerifi buna işarettir.

---

[22] Keşf-ül Hafa, II, Hadis no: 2228
Buhari, İman, 37

[23] Fevaidül Mecmua, Hadis no: 1055

[24] Buhari, İman, 39

Hakiki kalbin yuvası olan zahiri kalbe tamamen yönelip Lafza-i Celâl'i üzerinden gezdirmek lazımdır. Uzuvları kıpırdatmadan bütün bedenle **"çam kozalağı"** şeklindeki kalbe yönelmektir. Zahiri kalbin suretine yönelmek değildir. Lafza-i Celâl ile birlikte medlul ve manası olan fakat keyfiyet ve şekilden münezzeh misli ve benzeri olmayanı tasavvur edeceksin. Onunla birlikte hiç bir sıfatı düşünme. Yanımda hazır veya bana bakıyor gibi şeyleri de aklına getirme. Bunları düşünürsen yüce makamın mülahazasından uzaklaşıp, makamını daha aşağılara düşürmüş olursun.

Vahdeti çoklukta görme arzusuna düşme. Şekilsizlikle müptela olma. Şekil dairesinde şekilsizliği görmekle teselli bulma. Zira İmam-ı Müceddid'in buyurduğu gibi, keyfiyetin aynasında zahir olan ne olursa olsun keyfiyetsiz olamaz. Çoklukta zahir olan ne olursa olsun hakiki vahid olamaz. Ancak keyfiyetsizliği keyfiyet dairesinin dışında, **vahid-i hakikiyi** de çokluğun dışında talep etmek lazımdır. Allah Teâlâ herkesten daha iyi bilir.

Lafızlarla manalar arasında alaka olduğu gibi, sağlam aklın delalet ettiği üzere ruhlar ile cisimler arasında kuvvetli bir ilgi vardır. Etkinin ve etkilenmenin iki taraf arasındaki ortak hissetme ile meydana geldiği sabittir. Ruh veya cisimden herhangi birine üzüntü veya ferah gibi bir hal olursa öteki de ondan müteessir olur. Mana ile lafızlar arasında etki ve etkilenme ilişkisi yoktur. Ruh ve ceset arasındaki aşırı bağlılık; aşkın çokluğu, muhabbetin fazlalığı ve

ezeldeki birbirleriyle tanışmalarından hasıl oluyor. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin:

"Ruhlar donatılmış bir ordudur. Allah Teâlâ için birbirini tanıyanlar kaynaşır. Tanılayanlar ise ihtilaf eder." hadis-i şerifi ile **'Ruhların sahipleri birbirlerini görmedikleri halde müminlerin ruhları bir günlük mesafeden buluşurlar."**[25] hadis-i şerifi söylediklerimize delildir.

Bu iki hadis-i şerifin manalarından ruhlar ve cisimler arasındaki ünsiyet ne kadar kuvvetli olursa manevî tesir, himmet ve yüce Allah Teâlâ'nın nurlarının kalbe akması da o kadar çok olacağı anlaşılır.

Bundan dolayı da bu özelliklere sahip kimselerin cisimleri ve suretleri düşünüldüğünde himmet ve manevi tesir olur. Söylediklerim ehli nezdinde müşahede edilmiştir. Bu yolda hareket eden de bunu tadarak anlayabilir.

Allame Molla Aliyyul-Kari **"Şerh-i Şemail"**de şöyle der;

"Din ehli olan büyük zatların suretlerini onları görmeyen kimselere tebliğ etmek gerekir. Zira onlardan buluşmakla istifade edildiği gibi, suretlerini düşünmekle de bereketlenilir. Büyük zatların suretlerini hayalde muhafaza etmek şer'an faydalıdır. Zira sahabe-i kiram da aynı şeyi yapmıştır."

Bu gerçeği cahil ve mutaassıp hak ve hakikatten uzak olanlardan başkası inkâr etmez.

Bilinmesi gereken konulardan biri de bahsedilen rabıtayla meşgul olmaya ancak tarikata

[25] Buhari, Enbiya, 2; Ahmed, II, 175,220

yeni girmiş mübtedilerin ihtiyacı vardır. Mubtedi: Allah Teâlâ'ı tefekkür ve zikir sırasında kalbini huzuruna mani olacak vesveselerin ve havatırların esaretinden kurtaramayan kimsedir.

Şeyhinde fani olmuş oradan fena fir-resul makamına ulaşmış, nihâyete varanların her ne surette olursa olsun, rabıtayı düşünmeye ihtiyaçları yoktur. Fena fi'r-resul makamı, hakikatte **ve nefs-ul emirde Hak Teâlâ'nın aynasının görünen ışığıdır. Zati tecelliyatın şuhuduna geçmek için bir köprüdür. Bu durumda olan bir kimsenin yerde ve gökte benzeri olmayan Allah Teâlâ'nın şuhudunda yok olması ve O'nun fenasında kaybolmanın huzurunu elde etmesi için rabıtaya ihtiyacı yoktur.**

Başlangıçta kâmil şeyhin suretini düşünmek, fenâfillah makamına ulaşmaya sebebtir. Başka türlü iddialarda bulunanlar hedefe varmadan hataya düşmüşler, hadlerini aşmışlar, bilmediği şeylerle hükmettiklerinden zulüme girmişlerdir.

Allah Teâlâ zalimleri sevmez.

İmam-ı Rabbani kaddese'llâhü sırrahu'l azîz şöyle der:

"En yüksek maksat Cenâb-ı Bari Teâlâya vasıl olmaktır. Allah Teâlâ tenzih ve takdis kemalatında olduğundan talip ve Ma'tlub arasındaki ilişkiyi sağlayacak, Allah Teâlâ'nın izzet makamına yaklaştıracak seyr-ü süluku bilen kamil bir mürşid lazımdır. Talibin Matlub'a vasıl olabilmesi için mürşid-i kâmilin iki taraf arasındaki münasebeti düzenlemesi lazımdır. Talib olan kimse matlubu ile müna-

sebeti nasıl kuracağını öğrendikten sonra mürşid-i kâmil ortadan çıkar. O zaman mürşid'in tavassutuna ihtiyacı kalmaz."

Bu yolun başlangıcında ve ortasında mürşid-i kamilin aynası olmadan taleb edileni görmenin mümkün olmadığı anlaşılıyor. Sonunda ise mürşid'in vasıtası olmadan, Mahbubu Hakiki'nin cemali tecelli eder. Kalb gözü açılır. Gayb görünmeye başlar. Ehl-i irfanın makamının nihâyeti olan açık bir vuslat hâsıl olur; Allah Teâlâ herkesten daha iyi bilir ve gayb'a O hüküm verir."

Cenâb-ı Allah'ın kendisine kuvvetli bir akıl sağlam bir kalb verdiği kimse, insanın on cüzden mürekkep oluduğunu bilir. Bunların beş tanesi âlem-i halktandır. Ölçü ve takdirle bilinebilen cisimlerden olan şeylere halk âlemi diyoruz. Bunlar, nefs-i natıka ve dört unsur olarak bilinen, toprak, su, hava ve ateştir.

Beş tanesi âlem-i emirdendir. His, hayal, yön ve mekânla sınırlanmayan, mesafe ve maddesi olmayan, Allah Teâlâ'nın 'Ol' emriyle iradesinin tecellisi etmesiyle yaratılan şeylere "emir âlemi" denir.

Cenâb-ı Allah kâmil olan kudretiyle bu âlem-i emirin beş letâifiyle, âlem-i halkın beş letâifini aşk yoluyla birleştirmiştir. Öyle ki bunlar birbirinden ayrılmak istemezler. Aşktan dolayı âlem-i halkın letâifleri, âlem-i emirin letâiflerini hükmü altını almıştır.

Âlem-i emirin letâifleri şunlardır:

Kalb latifesi, ruh latifesi, sır latifesi, hafa latifesi ve ahfâ latifesidir. Bunların zahiri âlem-i

halktan sayılır. Batınları âlem-i emirdendir. Allah Teâlâ **"Biliniz ki; Halk ve emir hepsi 0'nundur."**[26] âyet-i celilesiyle bunlara işaret etmiştir.

Nakşibendî tarikatının büyükleri fena ve beka mertebelerine ulaşmak için seyr-ü sulukun başlangıcını âlem-i emire uygun görmüşlerdir. Zira yükselme ancak aşağıdan yukarıya doğru olur. Yukarıdan aşağıya terakki olmaz. Diğer yüce tarikatların meşayihi izamı letâifin suretlerine baktıklarından Nakşibendî Sadatı'nın tersine âlem-i halkı aşağıda görmüşlerdir. Bundan dolayı sureten aşağıda olandan sureten yukarıda olana ilerlemişlerdir. Hakikatin o şekilde olmadığını bilememişlerdir.

Zahirde aşağıda olan hakikatde yüksektedir. Zahirde yüksek olan da hakikatte aşağıdadır. Çünkü son nokta olan halk âlemi yükseliş ve vuslatın merdiveni olan birinci noktaya daha yakındır. Zahir'in düzelmesi ve batının temizlenmesinde yardım olmadığından bu yakınlık birinci noktadan başka hiçbir noktaya müyesser olmamıştır.

Sadat-ı Kiram'ın nezdinden önce zahiri temizlemek sonra da batını temizlemek gerekir. Çünkü bu tezkiye ve temizleme en mühim vaciplerdendir.

Bunun vacip olması Kur'an-ı Kerim ve hadis-i Nebevilerde sabittir. Zahiri ve batını temizleme ve tasfiye etme bir daha ayrılmamak şartıyla Kitab-ı Azize ve sünnet-i Resul'e sımsıkı yapış-

---

[26] Araf, 54

makla mümkündür. Fakat bu zahiri ve cüz'i bir çözümdür. Tezkiye ve tahliyenin hakikati kalbini ve letâifini Allah Teâlâ'nın aşkıyla süslemek, güzel ahlak üzere bulunmak, hakikat ilmin nurlarında yürümek ve mükâşefe ilmi diye tabir edilen batın ilminin okyanusuna dalmakla hâsıl olur.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem **"Kim bildiği şeylerle amel ederse Allah Teâlâ Ona bilmediği şeyleri de ihsan eder."** [27] buyurmuşlardır. Bu durumda zahiri ve batını ilim birbirleriyle ruh ve ceset gibidir. Aksi durumda batınî ilim bedensiz ruh gibidir. Allah Teâlâ yolundaki makamları kat etmekte bu ikisi iki kanat gibidir.

Bu yüce tarikatta, seyr-ü suluk eden kimseye önce kâmil ve teveccühü kuvvetli bir mürşid lazımdır. Ta ki onun yanında sülük edip terbiyesiyle hidâyet bulsun. Mürşid-i kâmilin teveccühünün bereketiyle salikin vücudunun hiç bir kısmı zikirden, nisbetten ve zatî huzurdan boş kalmasın. Zikr-i hafinin meyvesini elde etsin. Âlem-i emirden olan beş letâif hakiki makamlarına dönsün.

Bu konuyu daha geniş bir şekilde **"Büluğü'l-Eman"** kitabımızda açıkladık. Hidâyet eden Allah Teâlâ'dır. Bütün işlerde dayanağımız O'-dur.

Amcam Mevlana Halid kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Hazretleri, müridin, ilahi yardımı ve rabbani feyzi elde edebilmesi için. Mutlak olarak, şeriatın tüm adabına riâyet etmesini

[27] Keşf-ül Hafa, II, Hadis no: 347

ve kâmil bir şekilde yerine getirmesini tembih etti. Bunlar devamlı abdestli bulunmak, abdestin sünnetlerini ve hadislerde yapılması teşvik edilen şeyleri yerine getirmektir. Bunları yaparken de niyeti; sevaba nail olmak, Allah Teâlâ'nın nezdinde derecesini yükseltmek olmalıdır. Emredilen edepleri yerine getirmesi, müridi rızk ve maişetini temin etmesi için çalışmasına engel olmamalıdır. Zira o da ibadettir. Mürid hem kendi işini yapıp hem de emredildiği şekilde hareket ederse her iki fazileti de tahsil etmiş olur.

Muhyiddin-i Arabî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz, Yusufiye Şerhinde şöyle der:

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ümmetinden birisi halkı Allah Teâlâ yoluna davet etme makamında olduğunu iddia ediyor; ama şeriat edebinden birini yerine getirmeyip; -bu benim şahsımla ilgili bir meseledirdiyorsa. Onun akılları hayrette bırakacak zahiri hallerine itibar edilmez. O kimse şeyh de değildir. Çünkü şeriatın adabını muhafaza edemeyen kimseye, Allah Teâlâ sırrını emanet etmez. Sekr halinde olan kimse mesul değildir. Yukarıdaki söylediklerimiz aklı başında olan kimseler içindir."

Hulasa-i kelam, Cenâb-ı Allah Teâlâ sırlarını ve nurlarını, güzel ahlak sahibi, Hz.Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin edebiyle edeblenmiş kimselere nasib eder. Mü'mine hürmetten uzak, şeriatın adabını terk etmiş kimseye, velilik verilmesi, Bari Teâlâ'nın hikmetine uygun değildir. Allah Teâlâ'nın hikmetinin

gereği öyle kimselere sevab yerine azab versin, medh ü sena değil af ve mağfiret etsin. Yeri geldiği için şu kıssayı da zikredelim:

Beyazıd-ı Bestami kaddese'llâhü sırrahu'l azîz arkadaşlarına;

"Falan yerdeki velilikle şöhret bulmuş zatı ziyaret edelim " dedi. Beyazıd-ı Bestami Hazretlerinin kastettiği kimse zühd-ü takvasıyla nam almıştı. Beraberindekilerle evine yaklaşırken o adamın evinden çıkıp, camiye yöneldiği sırada, kıble tarafına tükürdüğünü gördüler. Beyazıd-i Bestami kendisine selam bile vermeden geri döndü ve şöyle buyurdu:

"Bu adama Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir edebini koruma anlayışı bile emanet edilmemiş; velilik nasıl emanet edilebilir? Bir adama ne kadar keramet verilirse verilsin. hatta havada bağdaş kurarak oturduğunu görseniz; itibar etmeyin. O kimsenin şeriatın edeblerine emir ve yasaklarına riâyet ettiğini görmeden aldanmayın."

Mevlana Halid kaddese'llâhü sırrahu'l azîz müridlere hasseten yemekte uyulması müekked olan sünnetleri tembih etti ki bu şekilde mürid bütün hareketlerinde sünnete tabi olsun. Hatta mubah işlerde bile şeriate göre hareket etsin. Zira kişi niyetini halis tutup, helal olan şeylere yönelirse, adet olan işleri bile kendisine taat ve ibadet sayılır.

Cenâb-ı Hakk bizleri hak sözü işitip en güzel şekilde ona uyanlardan eylesin. Gaflete düşmüş, hidâyet yolunun güzelliklerinden ve rıza-

sından mahrum olun kimselerden etmesin. [28]

ESAD SAHİB

[28] Esad Sahib, t. D.-K. (Mayıs-2008). *Mektubat-ı Mevlâna Halid.* İstanbul: : Semerkand, s.181-190

NAKŞÎ HÂLİDÎ HÂKÎ TARİKAT VAZİFESİ VE DERS ADABI

1-DERSLER

Tarîkat dersleri konusunda bir gizlilik olmasına rağmen zamanımızda insanların bazı konulara ulaşması zor olduğundan bu konuları açarak zikir adab-ı üzerinde tafsilatlı duracağız. Çünkü zamanımız da bu konu hakkında noksanlıklar vücuda gelmiştir. Mürşid geçinen çok kişi dahi dersler hakkında yeterli bilgi ve tecrübeye sahip değildir.

Zikir dersinden önce ihvanın yapacağı üç bölüm vardır.

a—HEDİYE BÖLÜMÜ:

5 adet İstiğfar

3 adet Salâvat-ı Şerife

1 adet “Rabbena Atina Min Ledünke Rahmeten ve Heyyi’lena min emrina raşedâ”

رَبَّنَا اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا

1 adet Fatiha-ı Şerif

1 adet Âyet-el Kürsi

1 adet Elemneşrahleke Suresi

3 adet İhlâs-ı Şerif

3 adet Felâk suresi

3 adet Nas Suresi

3 adet Salâvat-ı Şerife

Bu sureler ve dualar okunduktan sonra, he-

diye yapılır.

İlahi Ya Rabbi!

Bu okuduklarımdan hâsıl olan sevabı iki cihanın sultanı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ruhaniyetine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı Âdem aleyhisselâmın ruhaniyetine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı Efendimiz ile Âdem aleyhisselâm arasında geçen nebilerin ruhaniyetine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı Ebubekir Sıddıkı-Azam Efendimizin ruhaniyetine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı Ehli Beytin ruhaniyetlerine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı Sahabe-i Güzin Efendilerimiz, Tabiin, tebauttabiîn Efendilerimiz'in ruhaniyetlerine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı silsile-i Nakşibendiyeye ve hassaten Şah Bahâeddîn Nakşbend kuddise sırruhu'l-azîz Efendimizin ruhaniyetlerine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı İmam-ı Rabbani kuddise sırruhu'l-azîz Efendimizin, Mevlana-i Halid kuddise sırruhu'l-azîz Efendimizin ruhaniyetlerine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı Şeyhim ……….Efendimin ruhaniyetine hediye eyledim.

Andan hâsıl olan sevabı ihvan kardeşlerimin ruhaniyetine, müslüman ve müminlerin ruhaniyetine, hayatta bulunanların defteri amallerine hediye eyledim. Kendi gelmiş ve geçmişlerimin ruhaniyetine hayatta bulunanların defterlerine hassaten anne ve babamın ruhaniyetle-

rine hediye eyledim.

b—FEYZ TALEB BÖLÜMÜ:[29]

Her dersin başında duruma göre değiştirilerek yapılır.

"İlâhi Ya Rabbî Hazine-i gaybi ilâhiyyenden Füyüzat-ı Rahmeti İlahiyyeni Fahr-i Kâinat Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme Efendimiz Hazretlerinin ruhaniyeti Şerifelerine inzal ve irsal buyurmanı;

Andan Âdem aleyhisselam ruhaniyetine,……[30] Sıddîk-ı Azam Efendimizin ruhaniyetine ve andan şeyhim ……. kuddise sırruhu'l-azîz Efendimin kalbine………, andan benim kalbime…… inzal ve irsal eyle Yâ Rabbî" denir ve râbıtaya geçilir.

c—RÂBITA BÖLÜMÜ

Derslerin evvelinde yapılır.

Râbıtada gereken fiziksel durumlar şunlardır.

— Abdestli olmak:

—Günde bir veya iki defa uygulamak. Râbıta günde bir defa yapılıyorsa ikindiden sonra veya sabahtan sonra yapılmalıdır.

---

[29] Makamına göre ihvanın hangi makam ve nebinin tahtı kademinde (kontrolünde) ise, oradan feyiz talebinde bulunur. 15 veya 20 dakika kadardır. Feyz talebini şeyhe râbıta ile yapar

[30] Makama göre ileriki derslerde Hz. İsa aleyhisselam, Hz. Musa aleyhisselam, Hz. Nuh aleyhisselam, Hz. İbrahim aleyhisselam

—En az yirmi dakika kadar olması gerekir.

— Fiziksel ve zihinsel rahatlık. Gerekirse gusül abdesti almak

—Râbıta yapabileceğiniz, ortam dikkati dağıtabilecek şeylerden yeteri kadar uzak bir yer olmalıdır.

—Yemekten en az iki saat sonra yapılmalıdır. Yemeğin hemen ardından yapılan râbıta rahat olmaz.

—Gözleri kapayarak mürşidin huzurunda O'na yönelmektir.

—Dikkat iki gözün arasına toplanarak hareket edilmelidir.

—Ufak rahatsızlıklar varsa râbıtanın huzurunu bozabilir. Bu gibi durumlarda kısa tutulmalıdır.

—Sakalın göğse dayanması ve rahat bir oturma şekli ile oturmak gerekir. Mesela; ters teverruk oturuşu[31] ile veya rahat edebileceği şekilde oturmak:

—Râbıta süresince dilin ucu damağa değmeli, diğerlerine göre üst dişlerin arkasına veya alt dişlerin arkasına değmeli ve dil ağızda düz yatmalıdır. Dilin ucunun alt dişlerin arkasına dayanması en doğal şekil gibi görünüyorsa da dil en uygun gelen şekilde tutmak gerekir.

—Sessiz, yavaş, yumuşak ve düzenli bir solunum yapılmalıdır. Solunum sayısı azaltılır.

---

[31] Sol ayak dik tutulur; *(yâni topuk yukarıda, parmak uçları ise, yerdedir.)* sağ ayağın parmak uçları da *köprü gibi duran* sol bacağın altından biraz dışarı çıkarılır. Eller namazda olduğu gibi yine dizler üzerinde bulundurulur.

Eğer burun tıkalı değilse, ağız kapatıp burnundan solunmalıdır.

Normal şekildeki solunum düzensiz ve endişelidir. Kişi havayı akciğerlerdeki tam devrini tamamlamaya bırakmak yeteneğine sahip olmadığından havanın bir kısmı tam dışarı verilemeden akciğerlerde kalır. İradeli olmadan çok zorunlu olarak solunum yapar. Râbıta yapanların kalb atışı, ortalama, dakikada üç atış azalır. Vücudun oksijen tüketimi yüzde yirmi kadar azalırken, yüksek olan tansiyonda düşer.

Mürşidi Râbıta Çeşitleri

Râbıta mürşide değil, Allah Teâlâ'yadır. Hakikâtte mürşidler insanları kendilerine bağlayıp ve bey'at ettirmezler. Allah Teâlâ'ya bağlarlar ve bey'at ettirirler.

Kendisine rabıta olunacak mürşidin tavır ve ahlâkı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ahlâkına tâbi olmadıkça rabıtadan beklenen feyzin zuhuru imkânsızdır. Rabıta eden sâlikin ise, şeyhinin Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ahlâkı ile ahlâklandığını, şeriat sünnet ve tarîkat ölçüleriyle tahkik eylemesi de mürid üzerine vâcibtir. Yoksa rabıta eden de ettiren de perişan olurlar.[32]

Buna göre;

1- İhvanın kâmil şeyhin suretini karşısında

---

[32] Muhammed Hikmet Efendi, Marifet-i İlahiyye Tarîkat-ı Aliyye, İst, s. 57

tasavvur edip hayal yoluyla iki kaşı arasına bakmak ve suretteki ruhaniyete yönelmek. Kendinden geçme (Gaybet) ve kaybolma hali başlayıncaya kadar râbıtayı sürdürmek.

—Gaybet iki türlüdür.

a-Bu teveccühte gaybet hâsıl olana kadar veya cezbe açığa çıkana kadar.

b-Mürşidin suretinin etrafını kaplaması ile gaybet ve cezbe hâsıl olana kadar.

Bu hallerden biri hâsıl olduktan sonra râbıtayı keser.

2- İhvanın kendini mürşid kıyafet ve heyetinde görmesidir. Bu râbıta şekline telebbüs (giyim) râbıtası ismi verilir.

3- Mürşidin suretini karşısında görüp, onu kalbinin ortasına indirmek, kalbini uzun ve geniş bir dehliz farz ederek mürşidi o dehlizde yürüyor ve kendisine doğru geliyor hayal eylemek.

Râbıta Adabı

Mürşidini her yerde hazır görmesidir. Mürşidin kemâlatını ve ruhaniyetini fark edememesi, öyle ki mekânla kayıtlayamamasıdır. Mürşidin tasarrufunu Allah Teâlâ'nın tasarrufundan görmesidir. Eğer mürşidin muhabbetini muhafaza eder ve nisbetini kaybetmezse bütün vakitlerde râbıtaya devam eder ve fark edemez olur.

Mürid Allah Teâlâ'dan gelecek feyze vasıtasız ulaşabilecek kudretine ulaşıncaya kadar râbıtaya devam eder.

Yukarıda anlatılan durumda dahi râbıtaya

devam eder. Râbıta meşguliyeti terakki makamlarını çıkıncaya ve müşahedeye erişinceye kadar perdeleri aralamak için gereklidir. Fakat mürşide muhabbetini terk etmez. Çünkü nispet ve muhabbeti muhafaza müşahedeyi artırır. İhvan râbıtayla ünsiyet yakınlık kazanır.

—ZİKİR

Zikirde dikkat edilecek hususlar

Temiz bir mekânda abdestli olarak kıbleye karşı oturarak, elleri (göğüs üzerinde)[33] gözler yumuk derisi üzerinde zikir darbelerinin titreşimi olmadan bütün gücünü toplayarak zikretmelidir. **"Allah"** ismi şerifini zikrederken Arapça ses uyumuna dikkat etmelidir. Gelen düşüncelere itibar etmeyecektir. Şiddetli cezbe veya gaflet hali olursa kendini koy vermeyerek onun gitmesini bekleyecektir. Zikir anında göğüste şiddetli vuruşlar olduğu zamanda gitmesini bekleyecektir. Fakat kalbin atışıyla uyumlu bir hal zuhur ederse o zaman uyum içinde zikre devam edilmeli ve kesilmemelidir.

Bütün olan halleri mürşidine haber vermelidir. Müride gereken halini haber vermesidir. Düşünceler ve zevkler haber edilirse şeyh onu terbiye eder. Eğer bedende zikir halinde sarsılmalar, terlemeler, kalbte hafakanlar (sıkıntı-çarpıntı) olursa yazın soğuk ile kışın sıcak su ile gusül abdesti almalıdır. Bütün gücü ile bu haller gidip zikir kalbte sakin olup yerleşinceye kadar çalışmalıdır.

Zikirde havâtır ve düşünce çoğalırsa abdest almalı ve 'Ya Kadîr' veya **'Ya Feğğâl'** esmasını veya istiğfar çekmelidir. Bunlar netice vermez

---

[33] İhvan mahviyette olması gerekli olduğu için tesbihini dışarıdan kimsenin görmeyeceği şekilde saklı tutması için en uygun olanı dizleri arasında bir elide üstünde kapalı olması daha uygundur. Efendi kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinin ihvanı bu yolu tercih etmiştir.

ise, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme salâvat getirmeli veya mürşidini râbıta etmelidir.

Zikrin ve letâiflerin nurlarını keşfeder ise, başka nurlara itibar etmemelidir. Yinede nurlara itibar etmekten kendini koruması müride uygundur. Çünkü Allah Teâlâ zatına layık olmayan her şeyden uzaktır.

Bir sebepten dolayı zikri bırakmak gerekirse kalbini zikrin manası üzerinde sabit bırakmalıdır. Masivâyı zikre dönene kadar, kalbe yakın kılmamalıdır. Zikre başlayacağı zaman Allah Teâlâ'ya dua etmeli sığınmalıdır. Allah Teâlâ, dua edilirse zakirin kalbini muhafaza eder, masivânın zararını ondan uzaklaştırır. Zikir usulüne uygun yapıldığı zaman bir eseri meydana gelir. [34]

İlahi ente maksudî ve rızaike matlubî her yüzüncüde kalben söylenmelidir. Bu kalpteki havatırı yok eder. Gaybet hali olunca zikri terk eder. Bu hal bitince zikre döner. Zikir bitince hemen yerinden kalkmaz. Kalbine nazar eder. Bu bekleme 15 dakika ve bir saat arasında olabilir. Bu beklemede gaybet hali, varidat beklemesi olur. Her latîfe bir öncekinden daha latiftir. İnsana hoş gelir kavuştum diye kendini kaptırmamalıdır. Kalb makamı ile başlayan ihvan o latîfenin halleri hâsıl olunca bir üst latîfeye geçer. **İkindi seherinde ders yerine râbıta tercih edilir.**

---

[34] Hacı Osman Üsküdarî Nakşibendî Efendi, *Tarîkat Risalesi* trc, İsmail Hakkı Altuntaş

LETÂİFLERDE ZİKİR

Zikir dersleri ilk önce latifeler üzerinde uygulanır. Letâif kelimesi latifenin çoğuludur. İnsanın maddî kalbiyle alakası bulunan, ruh ve nefs gibi manevi varlığının özellikleri için kullanılır.

"Lâtif" Allah Teâlâ'nın esma-i hüsnasındandır. Lütufkâr anlamına geldiği gibi, ince, cismi olmayan, gözle görülmeyen anlamına da gelir. Nitekim: "Gözler O'nu idrak edemez. O gözleri idrak eder. Latif'dir. Habîr'dir."[35] Âyetindeki "Latif' bu anlama, yani gözle görülmeyen ama her şeyden haberdar olan anlamındadır. "Latîfe" de aynı kökten olup gözle görülmeyen anlamı taşır.

Letâiflerin Yerleri

Letâifler Âlem-i sagîr ve Âlem-i Kebir olmak üzere iki yerdedir.

—Âlem-i sağîr yani küçük âlem insana denir.

—Âlem-i Kebir insandan başka her şeydir.

Âlem-i sagîr, on parçadan meydana gelmiştir. Bu da ikiye ayrılır.

1-Âlem-i halk beş letâiftir. Nefs, hava, toprak, su ve ateş.[36] Asılları da Âlem-i kebirdedir. Yerin dibinden arşa kadar, âlemi halkdır. Onun üstü âlem-i emirdir.

Arşın içindeki mahlûklar maddeden yapılmıştır. Zamanlı ve hacimlidirler. Onun için Âlem-i halk'a ölçü âlemi de denir. Mahlûklar,

---

[35] En'am, 103

[36] Bedeni saymayanlarda vardır. Fakat zikr-i sultan beden ile yapıldığı için bedenin de letâiften sayılması uygundur.

âdemle (yokluk) vücudun (varlık) birleşmesinden meydâna gelmiştir. Âdemle vücudun birleşmesi, beş aslın sonuna kadardır.

2-Âlem-i emir beş letâiftir. Kalb, rûh, sır, hafî ve ahfâ'dır. Asılları, arşın dışında görülür. Âlem-i emir, maddesiz, hacimsizdir. Bunun için, Âlem-i emre Lâ-mekânî de denilmektedir.

Letâifler

Kalb latîfesinin yeri, sol memenin iki parmak altıdır.

Ruh latîfesi sağ memenin iki parmak altındadır.

Sır latîfesi sol memenin iki parmak üstü ve göğsün ortasına yakındır.

Hafî latîfesi sağ memenin iki parmak üstü göğsün ortasına yakındır.

Ahfâ latîfesi göğsün ortasındadır.

Nefs latîfesinin yeri alındır.

Beden (ateş, hava, su ve topraktan) meydana gelmektedir. Bu unsurları ayrı ayrı sayarsak, latîfeler on olur. Onun için bunlara letâif-i aşere (on latîfe) denilmiştir.

MAKAMI	YERİ	NEBİ'Sİ	NURU-NUN RENGİ ve UNSURU
KALP	Sol memenin iki parmak altı	ÂDEM aleyhisselâm	SARI-YEŞİL Toprak
RUH	Sağ memenin iki parmak altı	NUH aleyhisselâm İBRAHİM aleyhisselâm	KIRMIZI Hava
SIR	Sol memenin iki parmak üstü	MUSA aleyhisselâm	SU RENGİ Su
HAFÎ	Sağ memenin iki parmak üstü	İSA aleyhisselâm	SİYAH Ateş
AHFÂ	Göğsün ortası	MUHAMMED sallallâhü aleyhi ve sellem	YEŞİL Toprak
NEFS-İ NATIKA	İki kaşın arasıdır	VÜCÜD-Ü KÜL	HER RENK VAR (Yani renksiz)

"ALLAH" ZİKRİN YAPILIŞ ŞEKLİ

En güzel ders vakti sabah namazından sonra işrâk vaktinde olandır, denilmiştir. Kısa bir özet olarak letâif merhaleleri şu şekildedir.

"Zikredecek kimse taharet eder, abdest alır. Temiz bir yerde iki rekât namaz kılar, dizüstüne oturur, sonra dudaklarını birbirine yapıştırır. Dilini dahi damağına tespit eder, gözlerini yumar, azasını hareketten men eder. Bütün kuvvetlerini ve hasselerini ta'til eder ve mürşidin ruhaniyetine gönlünü çevirip ondan yardım umar, sonra sol memesinin altında kalbine ism-i celâli, nuranî harflerle ve tasavvur kalemi ile nakşeder. ("Allah" الله ismi şerifini yeşilli sarılı nur ile yazılı görür gibi düşünür.) O mübarek lâfzın manası olan Allah Teâlâ'ya teveccüh eder. Bu teveccüh ile öyle meşgul olur ki, kendini unutur, dünya kaygısı ve işlerini bir yana atar.

"Euzü billahi mineş şeytanirracim bismillahirrahmanirrahim. İlâhi ente maksudi verizâike matlubî, efdaluzzikri fağfirlena ya **"Allah" "Allah" "Allah"** diye bin defa "Allah" denir Her yüz defa **"Allah"** deyince yüz başında. **"Lailâhe illa'llâh Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ilâhî ente maksudî ve rızâike matlubî, "Allah" "Allah"** diye devam eder.

İşte zikir bu suretle zikre devam kalbini arındıra arındıra asıl çevirip olgunlaştıra olgunlaştıra yolunu bulur. Bundan sonra mürid, kalbini zikirden çekip çevireyim dese bile muvaffak

olamaz. Bu hâlin zuhurunda mürşidin izni ile zikri, ruha nakleder ve ruh ile dahi sağ memenin altında zikirle meşgul olur. Ruhta olgunlaşma ve asıl niteliğine dönüp istenilen menzile erişme kudreti hâsıl olur. Mürid yine mürşidin izni ile zikri, ruhtan sırra nakleder ve sır ile sadrın sol tarafında meşgul olur. Bundan sonra yine mürşidin izni ile zikri hafiye nakleder. Hafi göğsün sağ tarafındadır. Bu merhalede de muvaffak olan mürid, mürşidin izni ile zikri ahfâya nakleder. Bundan sonra mürşid izin vererek müridin zikri, nefs-i natıkaya intikal eder. Bundan sonra zikir, vücudun her zerresine sirâyet eder. Tabiatın zulmeti, anasırın kudreti, cismâniyetin kesafeti tamamıyla yanıp perişan olur. Bedenin cüzlerinden zikir o derece zuhur eder ki, mürid vücudunda her zerrenin Allah Teâlâ'yı zikrettiğini duyar ve hangi azası ile zikredeyim dese muvaffak olur. Daha sonra hariçteki varlıkların da Allah Teâlâ'yı zikrettiğini duyar.

Bu ahvalin zuhurunda mürşid, ihvâna kelime-i tevhidi habs-i nefes suretiyle telkin eder ve mürid habs-i nefes ile kelime-i tevhid ile meşgul olur. Mürid her mertebede, o mertebenin nurunu müşahede eder.

"Mürid, ism-i celâli zikir ile letâifte müşahede ettiği nurları Allah Teâlâ'nın nurları zannedip, onlar ile meşgul olmamalıdır. Zira müşahede ettiği nurlar, ilâhî nurların hicaplarındandır. İlahî nurlar, müşahede ettiği nurların ötesindedir. Letaifte müşahede edilen nurlarla meşgul olup kalmak müridi Allah Teâlâ'nın tecellisin-

den mahrum eder.

Bir de şunu bilmelidir ki, letâif nurlarının her müride zuhur etmesi lâzım gelmez. Bazı mürid, işin başlangıcında beşerî vücudu mahvedip, siyah nur müşahede edebilir, ondan başkası zuhur etmez. O siyah nurdan geçerse Allah Teâlâ'nın nurunu müşahede eder. Bu letâif nurlarının zuhuru ve aslî saffetlerinin husulü bu şart iledir ki, eğer mürid zikrini huzur ile îfa ve kalbini her türlü kayıttan soyarak farzları ve sünneti kemâli ile edâ eder ve bütün vaktini zikre hasrederse, zuhurat olur. Yoksa olur olmaz zikir ile bu hassalar zuhur edivermez. Eğer zikri nakle bir veçhile izin mümkün olmazsa, batında mürşidin ruhaniyetinden izin alıp, bir sonraki letaife öyle nakleder."

1.DERS:

Kalb [37]

Kul bu kalb ile Allah Teâlâ'yı hakkıyla zikredebilirse, kendi kalbiyle, küllî kalb arasındaki perdeler kalkar. O zaman kalbiyle Allah Teâlâ'yı zikreden kul, bütün varlıklarla da Allah Teâlâ'yı zikretmeye başlar.

Eğer rûh bu sırra erememişse muhakkak kalb âleminde işlenen günah ve isyanlar sebebiyle paslanmalar ve kirlenmeler olmuş, kalbin üzeri günah tabakalarıyla örtülmüş bazı kalbler ise demirden bir parça gibi sertleşmiştir.

Bu sebeple evvelâ kalbi zikre çok devam edilerek kalb ile zikir irtibatını tesis ve temin ettikten sonra ruhî zikre geçilir.

Kişi lâtife-i kalb ile Allah Teâlâ'yı zikretmeye başlamadan önce hediye yapılır. Bundan sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hz. Âdem aleyhisselâmın kalbi saadetine andan da meşayih-i î'zâm hazretlerinin <u>kalbi saadetine</u> ulaştırdığın gibi şeyhimin kalbi saadetine ve bu âciz kulunun da kalbine ulaştır" diye duâ ve niyaz eder ve kalb tarafına başın eğerek oturur ve **kalbi ile bin defa** zikre başlar.

---

[37] Bu kısımdan sonraki yerlerde (RAHMİ Serin, Veliler Ve Tarîkatlerde Ûsul, İst. S.285-298; YAŞAR, Ahmet, Çam Kozalağındaki Sır, İst.1999, s.329-367) faydalanılarak yazılmıştır.

Kalbe teveccüh ve zikir lâfzını doğru söyleyerek, **"Allahümme (İlâhi) ente maksudi ve ridake matlubi"** "senin zât-ı pâkinden başka hiç maksut yoktur" manâsını mülâhaza etmek ve gönlü başka düşüncelerden korumak manâsı taşıyan Vukûf-i kalbî ye [38] devâm edilir.

Durumuna göre eğer ihvânda sarı-yeşil nur [39] omuzları hizasında çıkıp yükselirse veya kendisini ızdırap veya depreşme kaplarsa ruh latifesiyle telkinde bulunulur.

---

[38] Kalbe yönelerek ve Allah Teâlâ'nın yüce zatına teveccüh ederek ve hatırına bir şey getirmeyerek ve doğru telaffuzla zikrin manasını düşünmek, zikr ve bâz-geşt (senin zât-ı pâkinden başka hiç maksûdum yoktur) manâsını veyâ "Ey Allah'ım! Benim maksudum sensin ve senin rızandır" manasını düşünmelidir. Bu esnada kendi yokluğunu Allah Teâlâ'nın zâti pâki ile düşünmelidir.

[39] Bu nurların renklerinde ihtilaf vardır. Mesela "kalbin nuru kırmızı, ruhun nuru sarı, sırrın nuru beyaz, hafinin nuru yeşil, ahfânın nuru siyah ve bazen beyaz, ümmi dimağda zuhur eden sultan-ı zikir, nefs-i natıkanın nuru mavi olur." Bu da gösteriyor ki, insanın meşreplerine göre sınıflandırılma ve değişim vardır.

Adetler izafidir. Her mürşidin usülünde sayılar değişir artar veya azalabilir. Bazı büyükler bu sayılarda Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sünneti takip etmek daha uygundur, demişlerdir.

2.DERS:
Rûh

Hediyeden sonra **“İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami’ olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hz. Nûh ve Hz. İbrahim aleyhisselâmın ruhu saadetlerine, andan da meşâyıhı ızâm hazretlerinin ruhu saadetleri vasıtası ile şeyhimin ruhu saadetlerine ve bu âciz kulunun da ruhuna vâsıl eyle,” der

Sonra kişi kalb dersinde oturduğunun aksi yönde oturur boynunu ruha doğru büker; **“Allah”** lafzını üçbin defa ruh ile zikretmeye devam eder.

Kulun ruhuna tecellî eden feyzin rengi kırmızıdır. Ruhuna akan bu feyz akınları devam ederken kul, kalbindeki feyiz akınlarından da gafil olmamaya gayret eder.

Kul rûh ile Allah Teâlâ’yı zikretmeye başlayınca, damarlarındaki kan ve vücudundaki hücrelerde zikrin zevkini alır. Muhâbbet-i ilâhi kalbimizde dirildiği gibi bütün hücrelerimizde dirilir ve **“Allah” “Allah”**demeye başlar. İşte buna “zikr-i can”, “zikr-i rûh” denilir.

3.DERS:

Sır

Bundan sonra kula sır dersi tarif edilir. Sır, sol göğsün iki parmak üstündedir

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hz. Musa'nın aleyhisselâmın sırr-ı saadetine ulaştırdığın gibi, meşâyıh-ı kiram hazretlerinin sırr-ı saadetleri vasıtasıyla, şeyhimin sırr-ı saadetlerine ve bu âciz kulunun da sırrına vâsıl eyle" der, gözlerini kapatır, sır makamı olan sol göğsün iki parmak üstünden Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sırrından, Hz. Musa aleyhisselâmın ve andan da diğer meşâyıhlardan sır makamlarından feyzin, beyaz bir nûr gibi sır makamından kalbine doğru indiğini, aktığını düşünerek:

"...O'nun zâtından başka her şey helak olacaktır..." [40] âyet-i celîlesinin manâsını on, on beş dakika kadar tefekkür ve rabıta ederken **kalb ile dörtbin adet** zikreder. (Bazıları sır ile desede bu makamlar birbirine yakın olduğu için sır ile zikretmek için kendini zorlamamalıdır. Vukuf kalbe yapıldığından sırrın zikri kalbin zikrinden ayrı olmayacağı kesindir.)

Bu makam Hz. Mûsâ'aleyhisselâmın kâdem-i

[40] (Kasas, 88)

şeriflerinin[41] altındadır. Yani bu makam Hz. Musa aleyhisselâmın adım attığı bir makamdır.

---

41 Burada geçen (kâdem-i şerif) ayaklardan maksat sünnet ve tarikattır.

4.DERS:

Hâfî

Hâfî makamı sağ göğsün iki parmak üstündedir. Hâfî dersi hediyeden sonra ihvân **“İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami’ olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hz. İsa aleyhisselâmın hafî-i saadetine, andan da meşâyıh-ı kiram hazretlerinin hafî-i saadetlerini ulaştırdığın gibi, şeyhimin hafî-sine ve bu âciz kulunun da hafî-sine inzal ve irsal eyle” der ve gözlerini kapar. İhvân feyz nurunun Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin hafi-i saadetinden, Hz. İsa aleyhisselâmın hafi-i saadetine, andan da meşâyıh-ı îzâm vasıtasıyla kendi hafî makamına aktığını düşünerek:

“...O’nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir.’’ [42] âyet-i celîlesinin manâsını tefekkür ederek on, on beş dakika kadar bu düşünce ile o hâli yaşar.

Allah ismi sağ göğsün üstünde düşünerek ruh ile beraber **beşbin adet** zikir eder. Bu arada kalbde zikir ve vukufta vardır.

---

[42] (Şura,11)

5.DERS:

Ahfâ Dersi

Ahfâ göğsün ortasındaki makamdır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem makamı olan bu makam "mahbubiyet makamıdır."

Bu makamda hediyeden sonra: **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetinin ahfâsına inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin ahfâsına ve andan benim ahfâma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Cenâb-ı Hak'tan feyz nurunun bizatihi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ahfâsına tecellî edip andan da ihvânın ahfâsına yeşil bir nûr şeklinde tecellî edînce ihvân:

"Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin." [43] âyet-i celîlesinin manâsını on on beş dakika tefekkür ettikten sonra feyz nûrunun kalbe akışını hissedince **kalb ile beşbin defa** Allah'ı zikreder.

---

[43] (Kalem, 4)

6.DERS:

Nefs-i Natıka

Nefs-i natıka makamı iki kaşın arasındadır. Bu makamda hediyeden sonra: **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der. Rabıta yapar.

Hediyeden sonra, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Sidre-i Müntehâ'ya, andan da imkân dâiresinin üstüne yükseldiği gibi, ihvânın ruhunun basîret gözü alnından sonsuzluğa doğru yükselir, imkân âleminin üstünden Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin Sidre-i Müntehâdan bakışı gibi kâinata bakar.

İşte o zaman sonsuz feyz deryasından, sağ kaşının üstünden; feyz ve letâif makamları denilen ahfâ, hafi, sır, rûh ve kalbe doğru beşerî bünyenin kaldıramayacağı kadar feyz akmağa baslar. İhvân bu feyzin zevkleri içerisinde sağ kaşından sola doğru sür'atle yankılanan **"Allah" "Allah"** sedasını duyar gibi olur ve bu sedayı

kalb ve basireti ile birleştirerek beşbin defa Allah'ı zikreder.

İhvân bu makamda her şeyinden ayrılmış, çekilmiş varlıkla yokluğun birleştiği bir ânı yaşar. Artık bu makama kadar seyretmiş, ilmiyle tesbit etmiş olduğu Arş'tan, yerin altına doğru bütün varlıklar bir anda zerrecikler hâline, yok hâline gelir. Cenâb-ı Hakk'ın gerçek varlığı karşısında aklın alamayacağı kadar büyük varlıklar ve kendisi güneşin yüzünde yüzen bir zerrecik hâline gelir. Bu makama ulaşan bazı ihvâna "nefs-i cüz" dersi verilir.

(İlave ders)

Nefs-i Cüz Dersi

Hediyeden sonra kâinatın Allah Teâlâ'nın varlığı içerisinde bir zerre olduğunu, biz de o zerrelerin zerresi hâlinde olduğumuzu düşünerek bütün letâiflerle beraber feyz kaynaklarına olan bağlılığımızı düşünüp bu hâlimizi muhafaza ederek kalble Allah'ı beşbin defa zikrederiz.

İhvân bu haliyle Allah Teâlâ'yı zikrederken, zerre hâlindeki kâinatın da bütün zerreleri ile Allah Teâlâ'yı zikrettiğini tefekkür edip, hissederek Allah'ı zikre devam eder.

Bu hâlde iken yapılan zikir, ihvânı ve bütün kâinatı ihata eder, kucaklar: zikreden ihvân kendi varlığını ve Allah Teâlâ'dan başka bütün varlık ve düşünceleri unutarak Allah'ı zikretmeğe başlayınca ona "Zikr-i kül" dersi verilir.

7.DERS:

Zikr-i Kül (Zikr-i Sultan)

Bu makamda hediyeden sonra: **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der. Rabıta yapar.

"Allah" "Allah" **sedasını bütün yaratıklardan duyar gibi olur ve bu sedayı kalb ve bütün azalar letâifler ile beraber beşbin defa Allah'ı <u>zikrederek onların sultanı olur.</u>**

Mânevî mihrab olan kalbte en büyük isim olan Lafza-i Celâl belirdiğinde Allah Teâlâ'nın mânevî huzurunda öylece durulur. Bu zikir bazı Allah Teâlâ yolcuları için letâif (dersin)i tamamladıktan sonra ortaya çıkar. Bu şekilde letaiflerin zikri bittikten sonra Zikr-i Sultan'a gelmiş olur ve bütün cüzler ile zikir yapılır.

8.DERS:

Tevhîd-İ Hakiki (Haps-i Nefes İle Nefy-u İsbat)

Sâdât-ı Nakşibendiye büyüklerinden gelen ikinci bir zikir şekli nefy u isbât ile yapılmasıdır. Mürid, kelime-i tevhid ile cezbe kıvamının aslını tahsil eder ve murakabeye istidat kazanır.

Nefy u isbât "Lâ-ilâhe İlla'llâh" tan ibaret olan kelime-i tayyibe ile meşgul olmaktır. Bu durumda hapsi nefes (nefesi tutma) ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden geldiği şekilde zikretmek, tek sayıda durmaya riâyet ve bilinen sekiz şarta uyularak yapmaktır. (Bu derste nefesi tutup, kalb diliyle tevhîd okurken Allah Teâlâ'dan başka her şeyi atıp Allah Teâ-lâ'nın zâtını düşünmektir.

Haps-i nefes hakkında Urvetü'l-vüskâ Muhammed Ma'sûm kuddise sırruhu'l-azîzden suâl edilmiştir ki;

"Haps-i nefes ile amel bid'at midir, değil midir? Eğer bid'at ise, hasene midir? Müceddidîn indinde bid'atte hasen yoktur. Şu halde bid'atten kurtuluşa çâre nedir? Zikir ise, hadd-i zâtında hasendir ve mesnundur!" denilmiştir. Cevaben;

"Zikirde habs-i nefes, sadr-i evvelde sabit olmamış ise, de, sonra, haps-i nefes ile zikri, Hızır aleyhisselâm, Hoca Abdülhâlik Gucdüvnânî kuddise sırruhu'l-azîze ta'lim ettiler ki, Hızır aleyhisselâmın ameline bid'at ile hükm olunamaz."

Yapılış Şekli

Hediyeden sonra: **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der. Rabıta yapar.

Nefy ü isbât **"Lâ İlâhe İlla'llâh"** kelime-i Tevhîdi ile yapılır. Tesbihin 21 adedi sayılır. Nefes tutmada hedef 21 Kelime-i Tevhide ulaşmak hedeftir. Gücü yetemeyenler 3,5,7,9. . . . da karar kılabilirler. Hastalığı varsa bu zikir yaptırılmaz.

Yukarıda açıklandığı şekildeki gibi, dil damağa yapıştırılır, göbeğin altında nefes hapsedilir, sonra hayal edilerek dimağın sonuna kadar "Lâ" yı çeker, andan "İlâhe" sağ omzuna; "İlla'llâh" da kalb-e devredilir. Kalb, şeklini ve yerini bildiğimiz, sol taraftaki en kısa kaburga kemiğinin altındaki kalbdir. "İlla'llâh" lafzı bütün kuvvetiyle kalbin en derinliklerine işleyecek, harareti bütün vücudu saracak derecede kalbe devrolur.

"Lâ İlâhe" derken bütün mâsivâyı, Allah Teâlâ'dan gayrı ne varsa sonradan olmuş ne ki,

mevcut ise, hepsini nefyeder, her birinin fânî olduğunu tefekkür eder ve onlara o gözle bakar.

"İlla'llâh" söylerken de, Allah Teâlâ'nın zâtına, bekânın ancak O olduğunu kalbine nakşeder. Bunu bütün letâifiyle yapar, yani bu işe bütün letâifi iştirak eder. "Lâilâhe İlla'llâh" ın yazısının şeklini düşünür. Manasını tefekkür eder ki, Allah Teâlâ'nın zâtından başka maksûdumuz yoktur, demektir.

"O'ndan başka maksûdunun olmadığını" söylemek, "O'ndan başka ma'bûdumuz olmadığını" söylemekten daha geniş manalıdır.[44] Çünkü her ma'bûd aynı zamanda maksûddur. Aksi olamaz. Bunun sonunda kalbiyle:

"Muhammedün Resûlullâh"

Der. Bunu söylerken, Hazret-i Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme ittibâ' etmeye kendini şartlandırır. Bunu böyle tamamladıktan sonra, nefesinin kuvvet derecesine göre bunu tekrar eder. Bunu tek sayıda bırakır. Buna "Vukûf-i kalbî" denir.

"Her an ihvânın içinde nefsini tazyik ettiğin-

---

[44] Zira tarîkat ehli, kelime-i tevhide üç mana verdiler: Acemi için "Lâ mabude illa'llah," orta halli için: "Lâ maksûde illa'llah" ve gelişmişler için: "Lâ mevcude illa'llah"dır. Bu makama, lâ maksûde illa'llah manası münasip olup, zikirde bu manayı mülâhaza etmek lâzımdır ve mülâhazaya ziyade ihtimam etmelidir. Zira ihvânda mülâhaza olmazsa fayda yoktur. Belki zarar vardır. Zira ekseri zâkirlerin perişan olup, maksûda vâsıl olmadıkları, zikri, gaflet üzere etmelerindendir.

de, tellerden bir tel üzere vakfedip "Muhammedün Rasûlüllah" ı dahi mülâhaza etmelidir. Ve ondan sonra nefesini serbest bırakarak zikre devam etmelidir. Nefesini bırakırken, **"ilâhî ente maksûdî ve ridâke matlûbî"** cümlesini düşünmelidir. Ve "Muhammedün Resûlullah"ı Allah Teâlâ'ya vesîle kabul edip kendisinin kontrol altına olduğunu kastetmelidir. Bu cümleyi mülâhazanın faydası, iki nefesin arasını muhafaza edip, kalbini havatırdan kurtarmaktır. Eğer bu minval üzere ihvânın tavırda duruş 21 adet zikir sayısına ulaşırsa, zikrin neticesi hâsıl olur ve zikrin neticesi nefy tarafında beşeriyet vücudunu nefyi hâsıl ederek kalbe indirir, nefesini Allah Teâlâ sevgisi ile kalbe vurup bu tasavvurunu isbat tarafından meydana çıkararak cezbe ile ezeli ve ebedî halini hisseder olmaktır.

Eğer 21 adede ulaşılıp zikir neticesi hâsıl olmamışsa muhakkak ki, ihvan, zikrin adabında kusur etmiştir. Zikre baştan başlaması lâzımdır.

İhvân, zikrini huzur içinde yapmak manasını düşünmekte titizlik göstermelidir. Bütün mâsivayı gönülden çıkarmalı ve bütün ilim ve amilleri nefy tarafından mülâhaza etmelidir. Ve fânî şeyleri nefye ziyadesi ile çalışmalıdır. Hayır, şer ne gibi havâtır varsa kalbinden söküp atmalıdır. İsbat tarafında Allah Teâlâ'nın birliğini mülâhaza edip, nefsini bu mülâhazada fâni kılmalı ve tevhid ile aynı zamanda akla nazar eylememelidir.

Farz ve sünnet namazlarını vaktinde tam bir huzur ile kılmalıdır. Bundan sonra halktan uzlet

edip, bütün vakitlerini kelime-i tevhidin zikrine harcamalıdır.

Eğer buna hakkiyle çalışır, nefyedilecek olanı nefyeder, isbât edilecek olanı isbât ederse neticesi zahir olur. Murakabeye başlayacak hâle gelmişte olacaktır.

Bu derse günlük yarım saat, on veya duruma göre onbeş gün çalışılır ve bitirilir.

Tevhîd-i hakiki (Nefy ü isbât) dersinin dokuz şartı vardır.

1- Vukuf-u kalbi: Yani kalbde hatıra gelen bütün şeyleri tamamıyla boşaltıp kalbi hazır bir vaziyete getirip; Allah Teâlâ'nın huzurunda, kontrolde olduğunu düşünmek.

2- Nefesini çekip hapsederek Allah Teâlâ'nın dışındaki bütün varlıklardan ve düşüncelerden kurtularak bir an nefes tuttuktan sonra vermek.

3- Kelime-i tevhîdin yazısını vücudunda mülâhaza etmek: Bu düşünceyi göbeğin altından başlayarak beyninden dolaştırıp kalbe inmesini mülâhaza etmek. Yani "Lâ ilâhe" derken "lâ" nın telaffuzunu göbeğin altından başlatıp sağ kulağının hizasından beyin kubbesini dolaştırıp "ilâhe" yi sağ omuzuna getirip "İlla'llâh" diyerek kalbde "lâ İlahe İlla'llâh"ı hem yazısını hemde nurunu düşünerek kalbde zikri tamamlayıp devam etmesi.

4-Kelime-i tevhîdin göğüsteki nakış şeklini mülâhaza etmek, zikrin tesirini duymak içindir.

5- "Lâ ilâhe İlla'llâh" kelimesinin sonsuz, manalarını tefekkür etmek.

6- "Lâ ilâhe İlla'llâh" kelimesinin manasını

kalbe kararlı bir şekilde yerleştirerek; mâsivâyı, evhamı ve hayâlâtı kalbden çıkarmak.

7- "Lâ ilâhe" kelimesini bu şekliyle göbekten beyine, beyinden sağ omuza getirerek tamamlayıp "İlla'llâh" ı da kalbe vurarak nefes almadan 3, 5, 7, 9, 11. ... 21 e kadar tekrarlamaya gayret eder. Tek sayılarda sağ göğsün altındaki rûh makamında "Muhammed'ün Rasülüllah" diyerek zikrini tamamlar.

8- Yapılan zikrin sayılarını mülâhaza ederek, düşünerek tek sayılarda durmaya alışkanlık kazanmak

9- Nefesini alınca "ilâhi ente maksûdî ve rızake matlûbî." Allahûmme atini muhâbbetüke ve rızake ve mağrufeteke" (Allah'ım, gayem sensin, aradığım da rızandır. Allah'ım, bana sevgini, rızânı ve seni tanımayı lütfet.) deyip nefesini aynı şekilde göbeğin altından alarak aynı düşüncelerle zikrine devam ederek bin adet "Lâ ilâhe İlla'llah" diyerek nefiy ile isbât dersine devam eder.

"La ilâhe illa'llah"ın sonsuz manâlarını düşünerek Allah Teâlâ'dan başka gerçek manâda sevilecek sayılacak, korkulacak ve yardımına sığınılacak bir varlığın olmadığını düşünerek kalbindeki Allah Teâlâ'dan başka varlık ve düşünceleri çıkarmak üzere mücâdele yapmaya ve dersine devam eder. İhvân bu dersler sayesinde zikru'llâhın asıl gayesi olan "kelime-i tevhîdîn" gerçek manalarını kalbine yerleştirerek mağrifet-i ilâhiye kavuşmaya gayret eder.

Zikrin bu şeklini Şeyh Abdûlhâlîk Gucdüvânî kuddise sırruhu'l-azîz, Hazreti Hızır

aleyhisselâmdan almıştır. Ona suya dalmasını emrederek bu şekil zikri öğretmiştir. Suya dalmasını emretmesinin sebebi nefesini tutmak içindir. Çünkü başlangıçta en ihtiyatlı yol budur.

Mi'râcu's-Saâde kitabında demiştir ki, : .

"Şeyhimiz bize zikrin bu şeklini yapmamıza izin verdiği zaman "İlla'llâh"ı omuzdan çıkarıp kalbine verirken bu hayalî vuruş esnasında başı biraz hareket ettirmemizi söyledi. Bu, bunun tesirini meydana çıkarır."

Yine ondan işittik ki;

Bu zikri, sâlik ilk defa yaparken yirmi bir yahut yirmi üç adedine baliğ oluncaya kadar mânâyı tasavvur etmeden yapar. Bunu yapmağa yalnız bir nefeste muktedir olabilir. Bu dereceye geldiği zaman ona (yukarıda anlattığımız) manayı tasavvur etmeyi ve zikri birinci yol üzere devam ettirmesini emreder. Bir nefes hapsinde sayılı adede vasıl oluncaya kadar böyle devam eder, Bundan sonra bu zikre devam ederse cidden güzel olur ve neticesi görülür. Ancak bunu emredilen miktar yapmakla gereğini yerine getirmiştir. Bundan sonra Allah Teâlâ'ya tahsis-i nazar eyler."

Yine Şeyh İsmail el-Hâlidî kuddise sırruhu'l-azîz Hazretlerinden işittik ki;

"Adede riâyet hafıza ile yapılacaktır. Parmakla veya tesbihle değil." buyurdu.

Yine buyurdu ki;

"Zikir çokluğa bağlı olarak habs-i nefesden aciz kalır ve yapamazsa ne yapmak lâzımdır? Sorusuna buyurulur ki;

"Nefesini bırakıp yukarıda anlatılan zikre

habs-i nefes yapmadan devam eder, bu da aynı şekilde faydalıdır.” [45]

---

[45] Muhammed b. Abdullah Hani, *Âdâb*, trc. Ali Hüsrevoğlu, İstanbul, 1980, s.245–247

9-DERS:

SÜLÛK[46]

<u>İhvanın bir üst seviyeye geçtiği çalışma</u>

Eğer ihvanın durumu müsait ise, Sülûk adı verilen bir inzivaya geçirilir.[47] Bu inziva duruma göre Hâlidî Hakî'de en fazla 10 gündür.[48] Gavs'ül âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi Hazretlerinden önceki pirler yani Çorumlu Mustafa Rumî kuddise sırruhu'l aziz 30 veya

---

[46] İhvan arasında inziva ve halvete girmenin adı olarak kullanılan bir terim olması açısından bu şekilde anlatmak zorunda kalındı. Çünkü terbiye yolunun hepsine birden Seyr-i sülûk denir.

[47] Şeyh Şerâfeddin kuddise sırruhu'l-azîz Hazretleri buyurdu ki; "*hayatında bir defa olsun erbâin yapmayan kimse ben Nakşibendiyim demeye utansın"* demişti. Şeyhliği bırak derviş olacak adamın hiç olmazsa ömründe bir defa erbâin (kırk gün süren husûsi ibâdet) çıkarması lâzımdır. Erbain ikidir;

1 Recep ayının başından şaban aynın onuna kadar gadâbı nefsâniyi mahkûm etmek içindir.

2 Zilkâde ayının başından Zilhicce ayının onuna kadardır ki, şehvâni kuvveti kontrol edecek kuvveti eline alabilmek içindir. (Şeyh Nazım Kıbrısî, Hakdost Sohbetleri, 2004)

[48] Hâce Bahâeddîn Nakşbend kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz nafile oruç tutan mürîdi Ya'kûb Çerhî'ye de orucunu bozup yemesini tavsiye etmiş ve: **"Nefsin arzularına hâkim olma konusunda yemek, oruç tutmaktan daha iyidir, biz bunu tecrübe ettik"** demişti. Çünkü o, riyâzat ve perhiz sonucu oluşan hallere îtimâd etmiyordu. (TOSUN, Necdet; Bahâeddîn Nakşbend / Hayatı, Görüşleri, Tarikatı, İst. 2002, s.113)

40 gün, Tokatlı Mustafa Hakî kuddise sırruhu'l aziz 20 gün sülûk çıkarırlardı. Zamanla bu gün sayısında azaltılma olmuştur. [49]

Duyduğumuza göre bazı işte çalışan ihvanlar işleri ile beraber bu sülûkü yapmışlardır.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yapılır. Nefy ü isbât **"Lâ İlâhe İlla'llâh"** kelime-i Tevhîd ağzı kapatmadan **hem ağız hem dil ile gizli sesle** (namazda Kur'ân-ı Kerim'i okur gibi) **mülahaza-i nakış ile** kendi vücudundaki yazılı olan **"lailâhe illa'llah" kelimesini okur.**

Günde on bin en geç yedi günde bitmiş olacak şekilde okunacak. Bu günlerde oruç tutulacak bitiminde ruhaniyate hediye edilecek

Bu şekilde sülûk günlerinde 70 000 kelime-i tevhit kâmilen bitmiş olur. Gerekirse fazlalaştırılır veya azaltılma yapılabilir. Burada dikkat edilecek husustan biri kabiliyetin şeyh veya

---

[49] Şeyh Hasan-ı Basrî radiyallâhü anh der ki; Şeyh Bâyezîd-ı Bestâmî kuddise sırruhu'l azize kadar tüm şeyhler altmış günde bir lokma yemek yerler, bu altmış gece gündüz de uyumazlardı. Allah Teâlâ'yı zikredip, göz açıp kapanıncaya kadar bile olsa zikirden ayrı kalmazlar, sonra gönül âlemleri açılırdı. Şeyh Bâyezid-ı Bestâmî radiyallâhü anh Hâce Ahmed Yesevî kuddise sırruhu'l azize kadar diğer şeyhler kırk günde bir lokma yemek yediler ve kırk gece gündüz uyumadılar. Uyuyup zikirden uzak kalmadılar. Sonra gönül âlemleri açıldı. Hakîm Süleyman kuddise sırruhu'l aziz kırk gün böyle yaptı. Mahmûd Hâce radiyallâhü anh yirmi dokuz gün ve Zengi Ata radiyallâhü anh on dokuz gün böyle yaptılar. (Yesevilik Bilgisi, a.g.e.s.439, Mir'âtü'l-Kulûb," s. 41–85)

vekili tarafından tayini gerekir ki, bu çok önemlidir. Sülûkten çıkarılan ihvan kardeşlerine yemek ziyafeti verir bu onun vilâyet yolundaki en güzel hatırasıdır.

MÜLAHAZA-İ NAKIŞ

لا deyince لا bütün letâifleri dolaşarak içine alarak nefsi natıkada birleşir. ل ruh ile hafinin yanındadır tekrar ال diyince göğüs istikametinde ه diyince ta ahfayı içine alırki, هو ismi şerifi göğüsden çıkar. الا diyince kalbin yanındadır sır ile kalbi arasındadır. الله diyince kalbin içinde yeşil sarı nur ile yazılıdır- Böyle kendi vücudundeki Rabbin denilen kısım olan nefy u isbatın yapıldığı kısımdır.

KELİME-İ TEVHİD HATİMİ

700 fasulye veya taş hazırlar. Sonra eûzü ve Besmele'yi çeker ve فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ

Okunarak zikre başlar. Ele alınan tesbihin her bir tanesi için "Lâ İlâhe İlla'llâh" لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ denir ve her tesbih yüze tamamlandıktan sonra

"Lâ İlâhe İlla'llâh Muhammed-ür Rasûlüllah"

لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ

Denir. Her fasulye için 100 Kelime-i Tevhit okunur.

Neticede 70.000 adet söylenmiş olur.

70 BİN KELİME-İ TEVHİDİN FAZİLETİ

"Bir kimse, kendisi veya başkası için yetmiş bin adet kelime-i tevhîd (kelime-i tayyibe) okursa, günahları afv olur." [50]

"Hatm-i tehlîl yapıp, sevabını ölülerin ruhlarına hediye etmek çok faydalıdır." [51]

Mazhâr-ı Cân-ı Cânân Hazretleri, bir kadının kabri yanına oturmuştu. Kabre yüzünü dönüp, hatırına başka bir şey getirmeyip; yalnız onu düşündü.

"Bu mezarda Cehennem ateşi var. Kadının imanlı olmasından şüphe ediyorum. Ruhuna, hatm-i tehlîl sevabı bağışlayacağım. İmanı varsa, afv olur" buyurdu. Hatm-i tehlil'in sevabını bağışladıktan sonra; "**Elhamdülillah imanı varmış, kelime-i tayyibe tesirini gösterip azabtan kurtuldu"** buyurdu.

---

[50] (Hadîs-i Şerîf-Makâmât-ı Mazhariyye)

[51] İmam Rabbânî Ahmed Farukî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

FAİDELİ BİLGİ

ÜVEYSİ OLANLAR İÇİN LATİFELERDEKİ LAFZÂ-İ CELÂL ZİKRİ SÜLÛK ÇIKARMADAKİ USÛL

Bu zikirlere zaman tayin etmek yanlış uygulama olur. Çünkü her kişinin kabiliyeti ve istidâtı farklı olduğu gibi mânevî durumuda ayrıcalık gösterir. Büyükler içerisinde bir anda sülûk derslerini ikmal etmiş kişiler, Lafzâ-i Celâl Zikr-i yapmadan kelime-i tevhid zikrine geçenler çok olmuştur. Dersini aldığı saatin akabinde hemen bir üst derse geçen olduğu gibi senelerce aynı derste müdâvim olanlar da bulunmaktadır. Bu konuda önemli olan insan olabilmektir.

Mehmet Şen Veli kaddese'llâhü sırrahu'l-aziz Efendinin yazdığı Evrad-ı Bahaiye açıklamasındaki kitapta zaman ile kayıtlı zikir adetleri vardır. Bu konuyuda almayı uygun gördük. Çünkü bazı ihvan eğer bu türlü kitaplar ile zikir talim ederse usül konusunda bî-haber olmasın. Çünkü zamanımızın iptilaları arttığı gibi hileside kuvvetlenmiştir.

> Kabiliyyet kazanana kadar kalbte bin defa "Allah" de. (Çünkü diğer letaiflerin nazarları (bakış) yerleri makamları olduğu halde ruhun dışındakileri zikirleri kalpdedir.)
>
> En az 2 ay kalbde 2 bin defa "Allah" denir.
>
> En az 3 ay sonra kalbten ruha nazar et. Ruh da 3 bin defa "Allah" denir.
>
> En az 4 ay sonra sırra nazar et. 4 bin de-

fa kalbde “Allah” denir.

En az 5 ay sonra hâfiye nazar et. 5 bin defa kalbde “Allah” denir.

En az 6 ay sonra ahfâya nazar et 6 bin defa kalbde “Allah” denir.

En az 7 ay sonra nefsi natıkaya nazar et, 7 bin defa “Allah” de 40 gün böyle çalış.

40 gün sonra nefesini topla nefsi natıkaya nazar et. 7 bin defa “Allah” de

40 gün nefesini topla ruha nazar et. 3 bin defa “Allah” de.

4 ay sonra nefesini topla hafîye nazar et. 4 bin defa “Allah” de.

5 ay sonra nefesini topla ahfâya nazaret 5 bin defa Allah de.

(Mürşid kabiliyetli ihvana bir derste bu letâifleri fasılalarla tarif ederek ve uygulatarak da geçirtebilir.)

40 gün nefesini topla olduğu halde bir nefeste 21 defa “lailâhe illa’llah” de. Sayısız yirmi birer defa çok çok gece gündüz vakit buldukça de.

21 günde böyle devam et.

Bu yirmi 21 günden sonra tenha bir evde selamet yerde yetmiş bin defa “lailâhe illa’llah” de.

Bundan sonra mülahaza-i nakış ki kendi vücudundaki yazılı olan “lailâhe illa’llah” kelimesini nefy u isbat dersindeki tarif üzere oku.

On günde böyle devam et sayısız fasılasız oku.(Sülûk çıkarma)

On gün sonra bol yemek yap ihvanı yarana

ziyafet ver dostlarına komşularına düğün gibi sürurlu semaver yak muhabbetli hayatta en mukaddes bir günün olduğuna sevin bütün hayatın bedeli bir günün olduğuna inan ve bil ona göre Rabbine şükret ve hamdü senada ol...[52]

[52] Şen, Mehmet Veli, *Evrâd-ı Bahaiye*, Sivas, 1976, s. 15

10.DERS:
MURAKABE-i EHÂDİYYET

(Birinci kat semanın üstünde bin defa kelime-i tevhid okunması ve ondan sonra aynı yerde murakabe yapılması)

Hediye, feyz talep edilerek **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Birinci kat semanın bütün makamlarında kelime-i tevhidi yazılı olarak gör. Burada **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek

zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Ehâdiyyet Murakabesi

Zikir bitince

"Ya Rabbi nefsimi ve on sekiz bin âlemi Şah-ı Nakşibend Efendimizin ruhaniyetinde fani bildim. Şah Efendimizin ruhaniyetini Ebûbekir radiyallâhü anh Sıddîk'ul Azam radiyallâhü anh Efendimizin ruhaniyetinde fani bildim. Siddîk'ul Âzam radiyallâhü anh Efendimizin ruhaniyetini Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ruhaniyetinde fani bildim. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin ruhaniyetini Ehadiyyet-i İlâhiyyende fani bildim, Ya Rabbi!" duasını eder ve murakabe yapar.

وَهُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ [53]

âyet-i kerîmesini düşünür.

Murakabe, bir yokluğa düşmek kendini İrade-i İlahiyyede yok etmek demektir. Kâinatın hal ve hareketlerini Allah Teâlâ'dan bilmek ve tefekkür ve düşüncelerinle O'nu bulmak ve bilmektir. İhvan mürşit vasıtasıyla Allah Teâlâ'ya teveccüh ederek; ihsan ve lütuf denizinden feyz talebiyle sanki Allah Teâlâ huzurunda, Allah Teâlâ'ya yönelmesidir.

[53] "O Allah bir tektir." (İhlâs, 1)

11. DERS:

SEYRİ MÜSTETİR

(Yedinci kat gökte üstünde bin defa kelime-i tevhid okunması ve ondan sonra aynı yerde murakabe yapılması)

Hediye, feyz talep edilerek **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat semanın bütün makamlarında kelime-i tevhidi yazılı olarak gör. Burada **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek

zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Seyr-i Müstetir Murakabesi

Yedinci kat sema'nın bütün makamlarda Kelime-i Tevhidi yazılı olarak düşünüp ruhun ileriki tevhid makamlarında yükselme iştiyakı ve kabiliyetini artırarak Allah Teâlâ'nın yarattığı kâinatın büyüklüğünü ve gizli örtülmüş sırları müşahede etmektir. (Müşahede ettiğini düşünmektir)

12. DERS:

SEYRİ MÜSTEDİL

Hediye, feyz talep edilerek **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema üzerindeki fezâ-i tevhid meydanına gir her **"lailâhe illa'llah"** kelimesinde dönerek ve yükselerek **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** . Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Seyri Müstedil Murakabesi

Fezâ-i tevhid meydanında dönerek, yükselerek ve bütün makamlarda Kelime-i Tevhidi bütün makamlarında yazılı olarak düşünüp makamlarında Allah Teâlâ'nın yarattığı kâinatın büyüklüğünü ve gizli örtülmüş sırları müşahede etmektir. (Müşahede ettiğini düşünmektir)

VİLÂYETİ SUĞRA (Küçük Velâyet)

Velâyeti suğrâ (küçük velilik) dairesi Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatının gölgesindeki mânevî yolculuğa denir.

Velâyeti suğrâ'nın alâmeti, melekût âlemine yönelişin yok olma ve o âlemi altı yön (doğu, batı, kuzey, güney, alt ve üst) ile kuşatıp, kalbi, velâyeti suğra dairesine kavuşmaktır. Temsili bir düşünce ile beşeri vücudun ve bütün varlığın Allah Teâlâ'nın varlığı ile beraberliğini görmek de esma ve sıfatın gölgesinde seyr'in işaretidir.

Esma ve sıfat'ın gölgelerinin dairesi, nebiler ve veliler hariç, bütün varlığın var oluşlarının başlangıç noktasıdır. Allah-ü Teâlâ'nın, yarattığı bütün varlığa varlık tecellisi, esmâ ve sıfatının gölgelerinin tecellilerinden ulaşır. O gölge tecelliler, kendi zatî varlığı ile bütün yarattıkları arasında bir vasıtadır. O'nun esma ve sıfatının tecellilerinin gölgesi olmasa varlık meydana gelmez, O'ndan başka her şey daha önceden olduğu gibi âdem (yok) olurdu.

Kemâl sıfatlar sahibi Allah Teâlâ, yarattıklarından hiç bir şeye muhtaç değildir. Kâinatı var edişi de ona muhtaç oluşundan dolayı değildir. Kur'an-ı Kerim'de de ifade buyurduğu gibi:

"Allah Teâlâ, yarattıklarından hiç bir şeye muhtaç değildir" [54]

Her şahsa Allah Teâlâ'nın feyiz ve kemâlâtı, o şahsın yaratılışındaki şahsına ait hakikâti vasıtasıyla gelir. Tasavvufî terbiyede Necmeddin

---

[54] (Ankebût,6)

Kübra kuddise sırruhu'l-azîzin "Allah Teâlâ'ya giden yollar, mahlûkatın alıp verdiği nefeslerin adedi kadar çoktur" [55] sözü, esma ve sıfat'ın tecellilerine ait gölgelere işarettir.

Buradaki "mahlûkatın nefesleri kadar" tabiri, yolların çokluğundan kinaye olarak kullanılmaktadır. Dolayısı ile esma ve sıfatın gölgelerinin tecellilerindeki çokluğu da ifade etmektedir.

Bir lâtife, velâyeti suğra dairesine dâhil olduğu zaman, aslının aslında ve hakikâtinde fena bulur. (Yani: esma ve sıfatın tecellilerinin gölgeleri, bu tecellilerin bizzat kendilerinde fena bulur (yokluğa erer) demektir). İşte o zaman hakikâtinde yok olmakla bekaya ulaşmış olur.

---

[55] Hazinî, Cevahiru'l Ebrâr min Emvâc-ı Bihâr, Yesevî Menâkıpnâmesi, Cihan Okuyucu, Kayseri, 1995, s.56

13. DERS:
TECELLİ-İ SIFAT-I EF'ÂL DAİRESİ

Âdem aleyhisselâmın tahtında ve Kalb'in arş-ı âlâ'daki aslı ve karşılığıdır.

Hediye, feyz talep edilerek **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'da kalbin karşılığına gelen makamda **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve

sellem diyerek zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Tecell-i Sıfat-ı Ef'âlin Murakabesi

وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ "Allâh sizi ve amelinizi yarattı." (Saffat, 96) âyet-i celîlesinin manâsını murâkebesinde tefekkür eder.

Allah Teâlâ fiillerinde birdir. Görünen ve görünmeyen mülkünde O'ndan başka fail yoktur ve her şey ilâhî takdiri üzerine yürümektedir. Bu makamı zevk edenler neticede tevekkül sahibi olur, halka karşı ihtirası olmaz. Kendi nefislerine fark, âleme ise, cem' nazarı ile bakarlar.

Fiillerin birliği anlamına geldiğinden şeriat ve tarîkat gerekleri yerine getirilir. Bu mertebeye gelebilmek için ihvan, her şeyden önce dış ve iç temizliğini sağlaması gerekir. Dış temizliğini su ile yaparken (abdest, gusül gibi), iç temizliğini de devamlı zikir ile gerçekleştirir.

Bundan sonra hakikât bilgilerinin elde edilip uygulanması gelmektedir. Fiillerin hepsini yani bize nisbetle iyisini de kötüsünü de Hakk'a nisbet etmek esastır. Çünkü onların iyiliği ve kötülüğü bize göredir. Yoksa Hakk'a nisbet edildiğinde hepsi hayırdır ve isimlendirilmemiştir. Fiillerin iyiliği ve fenalığı, kula nisbet edildiğinde belirlenir ve bu zamanda, iyi ve kötü diye adlandırılır.

Ehlullâh, fiilleri Hakk'a nisbet eder. Meselâ; Allah zina etti demez. Zîra zîna ismini ortaya çıkaran bu fiilin kula nisbet edilmesidir. Eğer bu

fiil kula nisbet edilmeseydi, o fiilin adı belli olmaz, iyilik ve kötülükten biriyle hükmolunmazdı.

Fiillerin Allah Teâlâ'ya ait olduğunu şu âyet-i kerimelerden anlaşılır.

İhvanın bu zevki devamlı müşahede edebilmesi için, kendisine telkin edilen Tevhid zikrinde bir rabıta verilir. Bu mertebenin rabıtası Lâ Fâile illallâh'tır. (Gerçekte bütün işleri yapan, ancak Allah Teâlâ'dır) Eğer ihvan, nefisle olup fiilleri Allah Teâlâ'ya nisbet etmeyip kendisinde görürse, o zaman ayrılıkta yani ikilikte kalır.

Ef'al derslerinde aşkın halleri vardır. Hakiki iman, tevhidi ef'al makamından başlar.

14. DERS:
TECELLİ-İ SIFAT-I SUBÛTİYYE DAİRESİ

İbrahim aleyhisselam ve Nuh aleyhisselam tahtında ve Ruh'un arş-ı âlâ'daki aslı ve karşılığıdır.

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'da ruhun karşılığına gelen makamda **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah

Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Tecell-i Sıfat-ı Subûtiyyenin Murakabesi

Kalb âleminde kulun işleri, ef'al-i ilâhi karşısında yok olduğu gibi, rûh âlemimizde de işitme, görme, duyma, ilim ve benzeri sıfatlarımız, Allah Teâlâ'nın sıfatları içerisinde mahvoluncaya kadar murakabesine devam eder

Sıfat, gayba aittir ve meydana gelmeden öncedir. Meydana gelince, dünya âleminde isimlenir. Ruh latifesinin fenâsı, Allah Teâlâ'ya mahsus bulunan Sıfatı Sübûtiyyenin tecellilerinde olur.

Hayat, ilim, irade, kudret, semi', basar ve kelâm Hakk'ındır. Yani; diri olan, işiten, gören, söyleyen, irade eden ve yegâne kudret sahibi Allah Teâlâ'dır. Burada ihvan, zevken bu sıfatlar ile mevsuf olanın ancak Allah Teâlâ olduğunu bilecektir.

Böylelikle kul işitme, görme, gibi bütün sıfatların gerçekte, mutlak mânâları ile Allah Teâlâ'ya âit olduğunu kabul eder.

Artık insan ruhu "fenâfîs-sıfât" (Allah Teâlâ'nın sıfat makamlarında yok olma) denen makama doğru yükselmeğe başlar.

Ruh yükselirken, Allah Teâlâ'nın velilerinin rûh makamlarından. Hz. İbrâhîm ile Hz. Nuh aleyhisselâmın rûh makamına doğru yükselir. O zaman inancı kemâle erer ve kul Hz. İbrahim aleyhisselâmın ateşe atılırken yardımına koşan Cebrâil aleyhisselâma "Çekil, Rabbimle benim

arama girme. Beni benden iyi bilen, senden de daha çok güzel yardım edendir" makamına adımını atar. Böylelikle o makamdaki nebi aleyhimüsselâm ve diğer varlıkların rûhanıyetiyle birlikte Allah Teâlâ'yı zikretme şerefine nail olur.

Bu ruh makamındaki kul Allah Teâlâ'yı hakkıyla zikredince Allah Teâlâ'ya olan muhabbeti damarındaki kana ve vücudundaki zerrelere intikal eder ve sahip olduğu muhabbet duygusu, içine sığmaz hale gelir ve İçindeki arayış yeniden tazelenir.

Kul sevdiğini en güzel sıfatlarıyla öğrenip tanıyınca: "âh sesini duysam, zâtını görsem, eserlerinde onu müşahede edebilsem!" diye arayışa geçer. Mutlak sevgiliye onu götürecek delilleri ve elinden tutup yol gösterecek olanları arar.

Tıpkı Hz. Mûsâ aleyhisselâmın Fir'avun'un şerrinden kaçıp Medyen'de Hz. Şuayb aleyhisselâma sığındıktan sonra, kışın karlı ve soğuk günlerinde geri dönerken çölde yolunu kaybetmiş. Nasıl kurtulacağını düşünürken kendisine uzaktan bir ışık görünmüş ve onu ateş zannetmiş. Aile efradına "Oturun bana bir kıvılcım parıltısı gibi bir ışık göründü. Gideyim, ya ışığın yanında yolu bilen birini bulurum ya da bir miktar ateş alır gelirim, yakıp ısınırız." gibi.

Tıpkı Hz. Mûsâ aleyhisselâmın gördüğü ışığın yanına giderken ışık da bir ağacın içine doğru girer. Hz. Mûsâ aleyhisselâm ağaçtan gelen "İşte ben Allah'ım" sedasını duyduğu an rûh âleminin derinliklerinde müşahedeler tecellî

eder, gibi.

Rabb'ini duymanın, O'na kavuşmanın ve O'nu görmenin muhabbeti, kulun ruhuna hâkim olunca Hz. Musa'nın aleyhisselâm sır makamına adım atma fırsatını Allah Teâlâ'nın lütfü ile elde etmiş olur ve ihvân ruhunda Allah Teâlâ'dan tecellî eden ilim ışığına doğru azimle yaklaşmaya gayret eder.

İhvan, varlığa ait bulunan bütün bu sıfatların Allah Teâlâ'ya ait sıfatlar olduğunu müşahede eder. Varlığın aslı bütün sıfatların da aslıdır. İhvan, zikrederken sıfat-ı subûtiyyenin Allah Teâlâ'nın olduğunu tefekkür ederek kemal sıfatları Allah Teâlâ'ya nisbet eder ve iç âleminde istikrar sağlar.

Bu makam Tufan (karışıklık) ve narî (yakıcı) dır. Durum böyle olunca, ihvan bu makamda hem kendi varlığını, hem de Allah Teâlâ'dan başka varlığı iddia edilen her şeyin varlığını reddeder.

Bu makamdan ihvâna da, İbrahimî meşrep (İbrahim aleyhisselâm meşrebinde) denilir.

15. DERS:
TECELLİ-İ ŞUÛNÂT-I ZÂTİYYE[56] DAİRESİ

Musa aleyhisselam tahtında ve Sır'ın arş-ı âlâ'daki aslı ve karşılığıdır.

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan

---

[56] "Hakk'ın zatı, bütün bağlılıklardan, itibardan tecerrüdü, kendisinin hiçbir şeye, hiçbir şeyin de kendisine münasebeti olmadığı mertebe hakkında hiçbir şey söylenemez. Hakk'ın halka, halkın da Hakk'a bağlı bulunduğu mertebede ise, Allah Teâlâ'nın zatına haller ve sıfatlar nisbet edilir. Çünkü halk, Hakk'ın görünme ve meydana çıkma yerleridir. Rıza, gazap, icabet, sevinç vb. gibi şeyler ki, bunlara *şuun* denmiştir. Her müessirde birtakım sıfatlar vardır ki, bunlar, O'ndaki ülûhiyyet mertebesidir. Bu mertebenin kabz, bast, yaşatma, öldürme, kahr vs. gibi şeylere mahsus halleri vardır. Bunlar mertebenin hükümleridir. Bu genel mukaddimeyi bil ki, Allah Teâlâ'nın izniyle yararlanasın." (Sadrettin Konevi'nin Fatiha Tefsirinden) (İrfan sofraları, 19. sofra, Niyazi Mısri, Süleyman ATEŞ, 1971, s.53)

benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'da sırrın karşılığına gelen makamda **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Tecell-i Şuûnât-ı Zâtiyyenin Murakabesi

"...O'nun zâtından başka her şey helak olacaktır..." [57] âyet-i celîlesinin manâsını murâkebesinde tefekkür eder.

Bu makam Hz. Mûsâ aleyhisselâmın aleyhisselâmın kâdem-i şeriflerinin[58] altındadır. Yani bu makam Hz. Musa'nın aleyhisselâmın adım attığı bir makamdır. Cenâb-ı Allah Kur'ân-ı Kerîm'de:

---

[57] (Kasas, 88)

[58] Burada geçen (kâdem-i şerif) ayaklardan maksat sünnet ve tarikattır. Bu latifelerden biriyle kendisinde bir terakki hâsıl olup adı geçen hal ve durumlardan biri zuhur ederse aynı latifeyi ayağı altında bulunduran nebînin meşrebi üzerinde sayılır.

"Mûsâ tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabb'im! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabb'i): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak. Eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabb'i o dağa tecellî edince onu paramparça etti, Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca dedi ki. Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim." [59] Buyurmaktadır.

Nasıl ki Hz. Mûsâ aleyhisselâm âyet-i kerimede beyân edildiği üzere "Ya Rab! zâtını bana göster, seni göreyim" deyince Allah Teâlâ "Beni fâni gözlerinle göremezsin; dağa bak, dağı görürsen, beni de görürsün." der. Hz. Mûsâ aleyhisselâm dağa bakınca, nazarından her şey kayboldu. Çünkü tecellî-i ilâhinin karşısında bütün âlemler bir zerre kadar olmadığı için, tecellî-i irâde zuhur edînce, bütün varlıklar kendi küçüklüğünü idrâk ederler.

Kul, bu büyüklük karşısında zerre misâli olan kâinatında idrâk edilemeyecek zerreler, parçacıklar hâline geldiğini anlayınca, her Şey ona yok hâlinde görülür. Yıldızlar geceleyin görülür, ama güneş doğunca görünmez hâle geldikleri gibi, bu makama yükselen insanlarda tecellî-i ilâhî nuru altında iken var olanlar, yok hâline gelirler ve "fenâfillâh" denilen makam zuhur eder.

İhvân, bu makamda bütün zerrelerle Allah Teâlâ'yı zikretmeğe başlar ve her şeyin sıfât-ı

[59] (A'raf, 143)

ilâhî içerisinde mahvolduğunu idrâk eder.

Artık ihvân, büyük bir hayranlık içerisinde seyrettiği zerrelerin zikir zevklerinin idrâkıyla Allah Teâlâ'yı zikreder. Bu zevk sarhoşluğundan ayılınca Hz. Musa aleyhisselâmın kendine geldiğinde yaptığı gibi, Cenâb-ı Hakkı müşahede ederek, Allah Teâlâ'nın zât-ı ilâhîsinin sonsuz ve sınırsız olduğunu gerçek manada idrâk edip; Hz. Musa'nın aleyhisselâmın:

"Ya Rab, ben tevbe ettim, senin varlığının hakikatini gözler ihata edemez, görmenin sınırı içine alamaz olduğuna ben iman ettim." dediği gibi kul da Allah Teâlâ'nın zât ve sıfatlarının sınırsız olduğunu idrâk etmeğe başlar.

Sonsuz bir zikir ile Allah Teâlâ'yı zikreden kul, hayranlıklar içerisinde kalır. Kul bu makamda; Hz Musa'nın aleyhisselâmın Medyen'den gelirken çölde yolunu kaybedip soğuk bir havuda kurtuluşu için bir yol veya yol gösterecek olan birisini ararken, uzaktan kendisine bir ışık görüldüğü gibi zikir ehli olan sâlikde de lutf-u ilâhi olarak, ilâhi tecellîler zuhur etmeye başlayabilir. Bu tecellîyâtın nereden, nasıl olacağını tesbit etmek mümkün olmaz.

Hz. Mûsâ aleyhisselâm etrafa bakarken ailesine, "Bana bir ışık görünüyor, ben oradan ya biraz ateş alıp buraya gelirim, ateş yakar sizi ısıtırım veya yol gösteren birisini bulurum." deyip ışığa doğru giderken; ışık da ondan uzaklaşıyordu. Nihâyet ışık bir ağaçtan ona görünür ve kendisine "ben senin Rabb'ınım" der. Bu hitapla Hz. Mûsâ aleyhisselâm ilâhi kelâmın tecellîsine mazhar olduğu gibi, bu makamdaki

ihvân de manevî zevkin muhabbet cezbelerinin hayranlıkları içerisindeyken, Allah Teâlâ hakikatlerin yüzünden perdeleri kaldırır ve hakkı hak olarak, bâtılı da bâtıl olarak görmeyi ona nasip eder.

Hz. Musa aleyhisselâmnın Rabb'ıyla yaptığı bu konuşmanın ardından Fır'avun'a davetçi olarak gönderildiği gibi, ihvân de hakikatleri nefsine tebliğ etmek üzere bir mücadeleye bir davete başlamış olur.

Bu mücadelede insan ruhu şahit olduğu hayranlıklar içerisinde mücadelesini sürdürürken ay ve güneşi bulutların kapattığı gibi hakikatlerin üzerini de dalâlet ve şaşkınlık bulutları gelir kaplar.

Bu durumdaki kulun keşf-i hakikiye geçmesi için mevlâsını çok zikretmeye ihtiyacı vardır. Kul Cenâb-ı Hak'kın sıfât-ı selbiyelerinin tecellîsine mazhar olamayınca hakikatin yüzündeki cehalet bulutlarının uzaklaşması mümkün değildir. Bu bulutların dağılması bir sonraki derste olur.

16. DERS:
TECELLİ-İ ŞUÛNÂTI SIFAT-I SELBİYYE DAİRE-Sİ

İsa aleyhisselâmın tahtında ve Hafî'nin arş-ı âlâ'daki aslı ve karşılığıdır.

Hediyeden sonra "İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'da hafî'nin karşılığına gelen makamda **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah

Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Tecell-i Sıfat-ı Selbiyye Murakabesi

"...O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir.'' [60] âyet-i celîlesinin manâsını murâkebesinde tefekkür eder.

İhvân bu makamda şaşkınlıklar ve hayretler içerisinde, Allah Teâlâ'nın sıfatlarıyla diğer varlıkların sıfatlan arasında hiç benzerlik olmadığını, gerçek manâda idrâk eder.

İnsan görür, Allah Teâlâ'nın da görme sıfatı vardır. Ama bunlar birbirlerine hiç benzemezler; İnsan bir tarafa bakarken meşgul olduğu için, diğer yönleri göremez. Allah Teâlâ'nın görmesi ise, böyle değildir. O her şeyi bir anda ve birbirine karıştırmadan görür.

Allah Teâlâ'nın işitmesi de bizim gibi değildir. Bizi, dinlediğimiz herhangi bir ses meşgul eder, diğerini duymaya veya idrâk etmeye gücümüz yetmez. Allah Teâlâ'nın duyması ise böyle değildir. O, bütün sedaları birbirine karıştırmadan, bir anda dinler. Allah Teâlâ'nın bütün sıfatları bu misâllerde belirtildiği gibi şümullüdür.

İhvân, bu makamda, bu düşünce ile Allah Teâlâ'yı tefekkür edînce, Allah Teâlâ'nın sıfatlarıyla, kendi arasındaki cehalet bulutları yavaş yavaş dağılmaya başlayarak Allah Teâlâ'nın zâtında benzeri olmadığı gibi, sıfatlarında da

---

[60] (Şura,11)

benzeri olmadığının hakikati, kalbinde yerleşir.

Bu makamda zuhur eden nûr siyah bir renktedir. Çünkü kul yaşadığı karanlıklar ve hayranlıklar içerisinden kurtulması için yine zikrullaha muhtaçtır.

Bu makam Hz. İsa aleyhisselâmın kâdem-i şerifi altındadır. Yani bu makamda hakkıyla Allah Teâlâ'yı zikreden Hz. İsa aleyhisselâmdır. Hz. İsâ aleyhisselâmın bu makamda mazhar olduğu haller, bu makama yükselen insanlarda da zuhur edebilir.

İhvân bu makamlardan yükselirken mevlâsını sıfatlarıyla tanıyıp hakkıyla zikretmeye başlar. Mevlâsını hakkıyla zikredince, Rabbi de onu sever, o da mevlasının muhabbet cezbelerine kapılır. Çünkü Allah Teâlâ kulunu sevince kul da o muhabbet cezbeleri ile Allah Teâlâ'ya doğru yaklaşır. Kafesteki bülbüller gibi, Allah Teâlâ'nın varlığını azamet ve kudretini tefekkür ederek zikretmeğe başlayınca, ihvânın ruhu mânevi zevklerin merkezi hâline gelir.

Kul (zakir) kalbine yerleştirdiği ve sığındığı diğer ilâhları terk ederek gerçek Mevlâsına teveccüh eder. Dünyanın süslenmiş, yaldızlanmış malı, mülkü, makamı, mevki'si ve aile yuvası Rabbi'yle arasına girerek onu Rabb'inden ayıramaz. Artık kulun mi'râç gecesi yaklaşır. Rûh mi'râç etmek, mevlâsına kavuşmak için bütün gücünü kullanmaya azim ve gayret sarf etmeye karar verir.

Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz mi'râç gecesinde muhabbet cezbeleri ile yanıp kavrulmuş olarak Beytullahın karşı-

sında hâzin hâzin beklediği gibi; kul da Rabb'ul İzzetin muhabbet kapısında kalbi muhâbbetullahla pişmiş, kebap olmuş bir şekilde, imkânsızlıklar içerisinde beklemeğe başlar.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem sabırsızlık ve imkânsızlıklar içerisinde beklerken Cebrail aleyhisselâm geldi. Burağı getirdi ve:

"Sevdiğin, gerçek manâda dostun olan Allah Teâlâ seni davet ediyor. Kalk Burağ'a bin," dediği an Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz yola çıktığı gibi, etrafındakileri görmek için sağa sola başını çevirmeyip Kâbe-i Muazzama'dan Mescidi Aksâ'ya doğru giderken sağına ve soluna değişik varlıklar geldi canlandı, ağladılar, güldüler, süslendiler ve: "Ne olur lütfet ve bize bak," dediler. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ise başını hiç bir tarafa çevirmeden maksuduna ulaşmak için yoluna devam ettiği gibi; ihvâna da Allah Teâlâ'nın yardımı yetişir ve Mevlâsı ona bir dostunu, mürşid olarak gönderir. O mürşid Cebrail aleyhisselâm gibi, ihvâna hizmetçi olur ve ihvâna kendisini Hakk'a ulaştıracak en kısa yolu gösterir. İhvân; Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Mescidi Aksa'da bütün enbiyâların ervâhlarıyla buluştuğu gibi, bu makamdaki ihvânda enbiyâların ve evliyâullahın ervâhıyla buluşur.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Mekke'den Mescidi Aksâ'ya kadar Burak üzerinde, Mescidi Aksâ'dan Sidre-i Müntehâ'ya kadar değişik vasıtalarla giderken Cebrail aleyhisselâmın ona rehberlik ettiği gibi; ihvânın

da bu yolculuğu tamamlayabilmesi için bir yol göstericiye, mürşide ihtiyacı vardır.

İhvân; hâfî makamında beden vasıtasını bırakır, mürşidin yerini de muhabbeti ilâhi alır. Sevgililer sevgilisi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem rûh yolculuğu yapma kemâlâtına erince ihvâna bir sonraki verilir.

17. DERS:
TECELLİ-İ ŞAN-I CAMİ-İ İLMİ İLAHİ DAİRESİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin tahtında ahfâ'nın arş-ı âlâ'daki aslı ve karşılığıdır.

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'da ahfâ'nın karşılığına gelen makamda **bin defa** lisanen ve kalben gizli sesle **"lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve

sellem diyerek zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Tecelli-i Şan-ı Cami-i İlmi İlâhî'nin Murakabesi

Murakabesinde Cenâb-ı Hak'tan feyz nurunun bizatihi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ahfâsına tecellî edip oradan da ihvânın ahfâsına yeşil bir nûr şeklinde tecellî ettiğini ve **"Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."** [61] âyet-i celîlesinin manâsını düşünür.

Bu makamda kul gerçek rûhâni mi'râç makamına yükselmiş olur. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Cenâb-ı Hak "Sen" diye seslendiği gibi, ihvân da Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin karşısında "Sen" hitabına muhâtap olarak oturmuş olur.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem nuru. Cenâb-ı Hak'kın sıfatlarının bir tecellî aynası olduğu için ihvân, burada feyzi vasıtasız olarak Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden alır.

İhvân, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme tam olarak ittiba etmenin yollarını bütün imkânlarıyla araştırır. Çünkü bu makam, hakikat makamı olup burada ilim Hakk'a intikal eder, îmân; taklitten tahkike doğru yönelir.

Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem mi'raç gecesinde, bütün âlemleri cennet ve cehennemleri görerek ilm-i yakînden, aynel yakîn makamına geçmişti. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem "ayn'el-yakîn" makamından

---

[61] (Kalem, 4)

bakarak; Allah Teâlâ'nın, kâinatın yaratılışı için; "ol" dediği sedayı duymuş, kâinatın yaratılışını ve yok oluşunu, "hakk'el-yakîn" olarak müşahede etmiştir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme gerçek manâda ittiba' edip ahfâ makamına çıkan, bu makamda muhabbet cezbeleri ile Allah Teâlâ'yı zikreden ihvân da "rûh-î cüz'den rûh-î kül'e" doğru sefer yapmış olur.

"Rûh-î kül," Rûh-î Muhammed'dir (sallallâhü aleyhi ve sellem) Arş, Kürs, Levh, Kalem, zerre ve kürre o ruhtan yaratılmıştır. İhvân artık yıldızların güneşin ışığında kaybolduğu gibi rûh-i küllün içerisinde yok olup muhâbbetullah ve muhâbbet-i Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem içerisinde fânî olmayı arzuladığı bir makama gelmiş olur. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Cebrail aleyhisselâm ile sidre-i müntehâya vardıkları zaman, Cebrail aleyhisselâm Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'e;

"Ya Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ben buradan Öteye geçemem. Buradan ileri geçmek istersem mahvolurum." der. Bunun üzerine Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem

"Ey Cebrail aleyhisselâm, buraya kadar beni sen mi götürdün ki? Beni buraya muhabbet cezbeleri götürdü. Sen olmasan dahî benim başka bir tarafa gitme kudret ve imkânım yoktu" der. Bu noktada rehber olarak gelen Cebrail aleyhisselâm, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden ayrılır.

Bu makama yükselen kemalât sahibi zikir

ehlini mürşidler muhâbbetullaha teslim ederler. Yûnus Emre'yi, şeyhinin dergâhtan uzaklaştırması gibi. Çünkü muhabbette de ihvân Allah Teâlâ'yı hakkıyla tevhîd etmeye mecburdur. Ne yazık ki rehberler ve mürşitler çok sevilince; ihvân. muhabbette Allah Teâlâ'yı hakkıyla tevhîd etmeyi unutur ve gönlüne insanların muhabbeti yerleşir. Yûnus'un şeyhi, Yûnus'da bu hâli keşfedince müridânına "Yûnus'u dergâhtan kovun, dışarıya atın"demiştir.

Tarihlerde kaydolduğu gibi Yûnus kaddese'llâhü sırrahu'l azîz dergâhtan şeyhi tarafından kovulmuş ve uzaklaştırılmıştır. Yûnus, yeryüzünde gezip dolaşırken gerçek mahbûbun, gerçek dostun yalnız Allah Teâlâ Hazretleri olduğunu bütün hakikati ile kavrayarak kemâlâtını tamamladı. İhvân bu düşünceye varınca muhabbetin gerçek manâda yalnız Allah Teâlâ'ya ait olduğunu kavrar ve tevhîd inancının gerçek manâsını idrâk ederek hakikat yolunda adımlarını atmaya başlar.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Cebrail'den aleyhisselâm ayrılınca yalnız başına, değişik vasıtalarla mahbubuna doğru yaklaşmaya başladığı gibi; mürşidler de ihvâna arşta karşılığı bulunan "nefs-i natıka" dersini verirler. Çünkü "nefs-i natıka" karar veren gerçek bir güç, gerçek bir kuvvet ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz gibi mahbûbun muhabbet cezbelerine kapılmış, vuslat isteyen gerçek bir varlıktır.

18. DERS:
MERTEBE-İ ZİLÂL-İ ESMA-İ SIFAT DAİRESİ:

Nefsi Nâtıka'nın arş-ı âlâ'daki aslı ve karşılığıdır.

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'da Nefsi Nâtıka'nın karşılığına gelen makamda **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve

sellem diyerek zikir yapar. Sonra murakabesi îfa edilir ve yeryüzüne inilir.

Mertebe-i Zilâl-i[62] Esma-i Sıfat Dairesinin Murakabesi

Nefs-i natıkanın bedendeki makamı iki kaşın arasındadır. Ancak ihvan çalıştığında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Sidre-i Müntehâ'ya, oradan da imkân dâiresinin üstüne yükseldiği gibi, ihvânın ruhunun basîret gözü alnından sonsuzluğa doğru yükselir, imkân âleminin üstünden Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin Sidre-i Müntehâdan bakışı gibi kâinata bakar.

İşte o zaman sonsuz feyz deryasından, sağ kaşının üstünden; feyz ve letâif makamları denilen ahfâ, hafi, sır, rûh ve kalbe doğru beşerî bünyenin kaldıramayacağı kadar feyz akmağa başlar.

[62] Gölge. Perde. Zıll; dünyada görünen varlıklardır. Bu varlıklar bir gölgedir. Zatın isimleri ve sıfatlarının gölgelerinin tecellilerini seyr ederek Allah Teâlâ'yı gördüğünü zan ederek bir yokluğa düşer.

19. DERS:
MURAKABE-İ MA'İYYET VE HÜVİYET DERSİ

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'da zamansız ve mekânsız bir halde Murakabe-i Ma'iyyet dersini yapar. Daha sonra hali zuhur edince zamansız ve mekânsız halde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Ma'iyyet bir süre kalır ve yeryüzüne inilir.

MURAKABE-İ MA'İYYET VE HÜVİYYET

Murakabede إِنَّ ٱللَّهَ مَعَنَا [63] âyet-i kerimesini ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Mekke'den hicret ederken sığındıkları Hira Mağarasında Ebû Bekir-i Sıddîk radiyallâhü anh Hazretlerine:

"Ya Ebû Bekir, mahzun olma Allah Teâlâ bizimledir" buyurduğu hadis-i şerifini düşünerek Allah Teâlâ'nın her an bizimle beraber oluşunun tecellî sırlarına mazhar olmak İçin ma'iyyet dersi olan tevhidin sırrına ermektir.

Bu dersin gayesi varlığın Allah Teâlâ ile oluşudur. Allah Teâlâ'dan başka varlıklar müstakil bir varlık değildir. Yalnız müstakil varlık vâcîbul vücûd olan Allah Teâlâ'nın varlığıdır.

Çünkü kâinat yokken Allah Teâlâ var idi. O yokken bir zerrenin varlığını dahi düşünmek mümkün değildir. Bu varlık yok olacak olsaydı O'nun varlığı hüviyeti asla değişmez olduğunu bilmektir. Bu sır ve perdelerinin kalkması için mai'yyet ve hüviyet murakabe dersi olur.

---

[63] "Allah Teâlâ bizimledir" (Tevbe, 40)

MEVLÂNA HALİD BAĞDÂDİ KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZİN 33. MEKTUBU

Allah Teâlâ bizleri kendi edebiyle ahlaklanan ve doğru yolu üzerinde sabit olanlardan kılsın. Bu mektup müceddidiye meşrebine göre murakabe ve murakabeden doğan kudsî hakikatleri beyan eder.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla,

Hamd Allah Teâlâ'ya mahsustur. Salât ü selam Allah Teâlâ'nın Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem üzerine olsun.

Bilmiş ol ki maiyyet murakabesinden sonra, akrabiyyet murakabesi gelir.

Cenab-ı Hak Sübhanehü:

(Biz ona şah damarından daha yakınız) [64]âyet-i celilesiyle bu murakabeye işaret eder.

Akrabiyet murakabesi velâyet-i kübra dairelerinin birinci dairesidir. Velâyet-i kübranın üç tam bir de yarım dairesi vardır. Bu yarım daireye GAVS denir, ikinci, üçüncü ve GAVS dairelerinde muhabbet murakabesine geçilir. Bu murakabeyi tasdik eden âyet-i celile **"Allah onları sever, onlar Allah'ı sever."[65]** âyet-i kerimesidir.

Velâyet-i kübrada doğru bir idrake sahip olanlar için ilk gördüğü halden başka haller görünür. Bu velâyet Rasûlüllah sallallâhü aleyhi

---

[64] Kaf, 16

[65] Maide,54

ve sellemin velâyetidir, Daha sonra toprak unsurunun dışındaki üç unsurdan BATİN isminin musemmasının rabıtası yapılır. Buna **'velâyet-i ulya'** denilir.

Sonra toprak unsurundan, nübüvvet kemallerinin murakebesi vardır.

Sonra risalet kemalinin murakebesi vardır.

Sonra da Ulul-Azm'in kemalinin murakabesi vardır,

Ondan sonra da heyet-i vahdaniye'nin murakabesi gelir. Heyeti vahdaniye letâif-i aşere birleşmesinden meydana gelir. Beşi âlem-i emirden kalb, Ruh, Sır, Hafa, ahfâ'dır. Beş tanesi de halk âlemindendir. Nefs ve ana-r-ı erbaa denilen Toprak, Hava, Su ve ateştir. Hepsi kemale erince bir latife i olur. O vakit kalb Allah (c.c)'in feyizlerinin indiği yer olur.

Sonra Hz. İbrahim aleyhisselâmın dostluk makamının murakabesi gelir.

İbrahim aleyhisselâmın dostluk makamı ve hakikatinin kaynağı Allah Teâlâ zat-ı Akdesini bizzat murakabesidir.

Sonra muhabbet-i zatiyenin dairesi gelir. Bu daireye, muhabbeti zatiye ve hakikat-ı Museviyye'ye kaynak olması itibarıyla 'Makam-ı Musevi' ve 'Murakabe-i Zat'da denir.

Sonra hakikati Muhâmmediyye'ye kaynak olması itabarıyla murakabe-i zat ve muhbubiyyeti zatiyye ile iç içe bulunan muhibbiyeti zatiyenin dairesi gelir. Sonra hakikat-ı Ahmediyye'ye menşe olma kaynak olması itibarıyla zat murakabesi ve halis hubb-i zat dairesi gelir. I

Sonra la tayn (tayinsiz), mutlak Hazret-i Zat mertebesi vardır.

Sonra güzel Kâbe'nin hakikati gelir. Bu hakikat Allah Teâlâ'nın azamet ve kibriyasının zuhurundan ibarettir. Burada bütün mümkinatın, Allah Teâlâ'ya secde ettiği itibarıyla zat'ın murakabesi vardır.

Bunların akabinde Hakikat-ı Kur'aniyye mevcuddur. Bu, zat-ı Aliyye'nin benzeri olmamak ve hakikat-ı Kur'aniyyeye menşe'e olduğu mulahazasıyla vüs'at'in mebdei (genişliğin başlangıcı)nden ibarettir.

Bunu takiben oruç ve namazın hakikati gelir. Bunlar oruç ve namaz hakikatine kaynak olduğu itibarıyla zat-ı Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin misli olmamasının kemal-i vusa'tından (mutlak büyüklük) ibarettir.

İki yerde vus'at kelimesini kullanmamız, bu manaları izah etmekde, ifade sahalarının dar olmasından ileri gelmektedir. Bu hakikatlerin yaşanması esnasında Kur'an-ı Mecid'in okunması ilerlemeye ve yükselmeye vesile olacağından faidelidir.

Sonra sırf ma'budiyyet bakımından halis mabudiyyet ve seyr-i nazarinin hâsıl olma dairesi gelir. (Nazar ve görüş seyr-i sülük manasında kullanılmıştır). Bu seyr, kademi değildir. Çünkü kademi seyr abdiyyet makamlarındandır.

Bütün bunlar tarikat-ı aliyye-i Nakşibendiyye'deki murakabe ve makamların isimleridir. Bu hususta Müceddidiye Mektubatında (İmam-i Rabbani'nin mektubatı)

geniş açıklamalar mevcuttur.

Bu gibi makamlarda murakabe ile meşgul olanlar anlatılanlardan payını alacaktır. Mürşid olan şeyhin teveccühü ile de ilerleme ve yükselmeler hâsıl olacaktır. Muvaffak kılan Allah Teâlâ' dır.[66]

AÇIKLAMA

Yukarıdaki mektubda murakabe muamelelerinin kısımları anlatılmaktadır.

Cenab-ı Allah: **"Allah herşeyin gözeticisidir"**[67] diğer bir âyet-i celilede **"Sen gözet."** [68] buyurmuştur.

Bazı büyükler; **"Kim kendi ile Allah arasındaki mukarabeyi sağlamlaştırmazsa keşif ve müşahadeye ulaşamaz."** buyurmuşlardır.

Büyüklerden birisi de: **"Murakabe; kulun bütün hallerinde Allah Teâlâ'nın kendisine vakıf olduğunu devamlı olarak düşünmesidir."** buyurmuştur.

Bir diğer büyük de **"Kim düşünceleri ile Allah'ı murakebe ederse; Allah da onun uzuvlarını günaha girmekten muhafaza eder."** buyurmuştur.

Şeyh Murtaiş kaddese'llâhü sırrahu'l azîz **"Murakebe; bütün bakış ve konuşmalarında, Allah'ı düşünmek için sırrını korumaktır."** derken: Şeyh'ül İslam Abdullah Herevi kaddese'llâhü sırrahu'l azîz:

---

[66] Esad Sahib, t. D.-K. (Mayıs-2008). Mektubat-ı Mevlâna Halid. İstanbul: Semerkand, s.190-191

[67] Ahzab,52

[68] Duhan,59

"Murakebe devamlı olarak maksadı mülahaza etmektir." demiştir.

Başka birisi de:

"Murakebe; sırrına Allah'tan başkasının girmesini engellemek, hata ve günah işlemekten utanmaktır." demiştir. Yine bir başkası da:

"Murakabe; sıfatları mülahaza ederek, vakitleri muhafaza etmektir." demiştir. Bir Allah Teâlâ dostu da:

"Murakabe: kalbe gelen hatıralara kontrol altına almak ve sırrı muhafaza etmektir." buyurmuştur.

Murakebe birkaç mertebedir. Birinci derece, kâinatı seyredip devamlı Hak Teâlâ'ya seyr-ü suluk edenlerin mertebesidir. İkinci mertebe Allah Teâlâ'ya itiraz ve ona ters düşmekten sakınmak, Allah Teâlâ'nın devamlı seni gözettiğini düşünmek suretiyle yapılan murakabedir. Bunun derecesi birinciden daha yüksektir.

BİRİNCİ MERTEBE kalbin Allah Teâlâ ile hazır olmasıdır.

İKİNCİ MERTEBE Allah Teâlâ'nın devamlı sana baktığını düşünmendir. Bu durumda sen kendi fiilinle onun fiiline kendi iradenle onun iradesine ters düşmezsin. Sonra da senin fiilin O'nun fiilinde ve senin iraden O'nun iradesinde fani olacaktır. Bu fenaya hazırlık manasında olan şuhudî mu-rakabe; ancak Bari Teâlâ'nın tecellisinin nuru ile olur.

ÜÇÜNCÜ MERTEBE ise Tevhid ilmine yönelmek için ileriye bakan gözünün mütalasıyla fezeli murakabe etmektir. Ezel manasını hazır

bulundurmak; Hakk Teâlâ'nın herşeyden önce olduğunu mütalaa etmektir. Ezelin ezeliyetini kıdem-i zati ile müşahade ederek bu şuhudla birlikte tevhid-i zati ilmine yönelip Allah Teâlâ'-nın herşeyden önce olduğunu bilmektir. Öyle ki gerek zamanın içinde, gerek evvelinde, gerekse sonrasında; her şeyin Zat-ı Bari Teâlâ'dan sonra olduğunu bilir.

Ezeli olan her mananın ebedi vakitlerden bir vakit zahir olacağını görecektir. Ezelin uhudunu ebed ile birleştirecektir. Kendi şahsını da Allah Teâlâ'nın ezelde tecilli ettiği manalardan bir mana olarak görecektir. O'nu görmekle de nefsini yok edecektir. Çünkü şuhud; Hakk'ın Hakk için Hakk ile görülmesidir. Bu durumda kul murakabe bağından kurtulur. Zira murakabe demek; kendini Allah-u Teâlâya bağlamak demektir. Bu durumda zaten kendi sureti fena bulup bütünüyle Hakk'a bağlanır.

Bunu bilince ortaya çıktı ki; murakebe; ihsanın gereğidir. İhsan makamının kemalatı Nakşî Tarikatı'yla elde edilir. Cibril aleyhisselâm hadis-i şerifinde bu murakebeye işaret edilmiştir, Şöyle ki;

Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Cibril-i Emin'in ihsanın ne olduğunu sorduğu zaman O: Allah Teâlâya Onu görüyormuş gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen Onu görmüyorsanda, Onun seni gördüğünü düşünmendir.[69] diye murakabeyi tarif ederek cevap vermiştir.

---

[69] Buhari, İman,37; Müslim, İman, 57

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bu hadis-i şeriflerinde; Allah Teâlâ'nın murakebesinin ve yüceliğin tasavvurunun iki kısımdan olduğuna işaret etmiştir.

Birinci Kısım: Hakk'ın müşahadesinin galip gelmesidir.

İkinci Kısım: Hakk'ın kendisini daima kontrol ettiğini müşahade etmektir. Çünkü Cenâb-ı Hakk, her iki halde de kulun yaptığından haberdardır.

Allah Teâlâ her nefsin yaptığını ve bütün mahlûkatın hareket ve sükûnetlerini görendir. Kul birinci halde ibadetlerinde kusur yapmaya yaklaşmadığı gibi ikinci halde de, kusur yapmaya yaklaşmaz. Allah Teâlâ'nın ona vakıf olmasını, kendini gördüğünü, kemal-i azametini ve açık Celalini bilmesi, her iki durumda da aynıdır.

Murakebe her hayrın aslı ve Hakk'tan kopan için Allah Teâlâ'ya bağlanma vesilesidir.

Nakşibendî Sadatı'na göre murakabe bir kaç mertebe ve bir kaç derece üzerindedir.

Birinci derece: Allah Teâlâ'nın marifetinde seyrü sülük sırasında devamlı Hakk Teâlâ'yı gözetmektir. Bu şekildeki murakebeye **"Ehadiyet Murakebe'si"** denir. Âlem-i emirdeki beş latifenin makamlarını geçip, kalbin teveccühü yükseldikten sonra bu murakebe ile meşgul olurlar. Âlem-i halktan olan beş latife artık nefs-i natıkanın seyrine girmişlerdir. Bu şuhudda âlem-i halktan olan latifeler nefs-i natıkanın ta kendisidir.

İkinci derece "akrabiyet murakabesidir."

Allah Teâlâ'nın nefsinden daha fazla sana yakın olduğunu bilmen ve düşünmendir. Bu murakebenin delili, **"Biz insana şah damarından daha yakınız."**[70] âyet-i celilesidir. Cenab-ı Hakk'ın bütün haretek ve sekenatında takdiriyle sana baktığını düşünmekle birlikte nefsinden daha fazla sana yakın olduğunu biimendir. Bunun delili:

"Gözler O'nu idrak etmezler. O gözleri idrak eder."[71] âyet-i celilesidir.

MURAKEBENİN DÖRDÜNCÜ MERTEBESİ "ilmiye murakebesi" dır. Bu murakebede Allah Teâlâ'nın her an kalbe geleni bildiğini düşünmen ve bu şekilde kalbini bütün kötü ve çirkin hatıralardan muhafaza etmendir. Bunun delili **"Allah kaiblerin içindekini hakkıyla bilir."**[72] âyeti celilesidir. Daha sonra

BEŞİNCİ MERTEBESİ olarak **"failiyet murakabesi"** gelir. Zatının ve fiillerinin Allah Teâlâ'nın fiillerinden olduğunu murakebe etmendir. Bunu düşünmekle, zorlukta ve bollukta Allah Teâlâ'nın bütün fiillerine rıza göstermen mümkün olur. Bunun delili; **"Muhakkak senin Rabbin dilediğini yapandır."** [73] âyet-i celilesidir.

Sonra **ALTINCI MERTEBE** gelir. Bu mertebede **'mülkiyet murakabesi'** yapılır. Zatının ve sahip olduğun herşeyin Allah Teâlâ'nın mülklerinden bir mülk olduğunu düşünerek mülkünde

---

[70] Kâf, 16
[71] En'am, 103
[72] Âl-i İmran, 154
[73] Hud, 107

ona karşı gelmeyeceksin. Bütün işlerini kendisine bırakacaksın. Her halinde ona tevekkül edeceksin. Bu murakabeye delil:

"Hak onun dediğidir. Mülk de onundur." [74] âyeti celilesidir.

YEDİNCİ MURAKEBE MERTEBESİ "Hayatiyyet murakebesidir." Ebedi hayat âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ tarafından ihata edilmiştir. Böylece kendi sıfatını O'nun sıfatında zatını O'nun zatında fena etmiş olursun. Nefsinin varlığı yok olmuş olur. Bütün işlerini Hayy ve Kayyum olan Allah Teâlâ'ya bırakırsın. Bunun delili: **" Ebedi hayat sahibi O'dur, O'ndan başka hiçbir ilah yoktur."** [75] mealindeki âyettir.

SEKİZİNCİ MURAKEBE MERTEBESİ "Mahbubiyyet Murakabesi" dır. Nafile ibadetlerle çok fazla meşgul olmakla Allah Teâlâ'ya yaklaşarak, onun muhabbetinin sana hasıl olmasıdır. Bu durumda Allah Teâlâ'nın hadis-i kudside: **"Kulum nafile ibadetlere devam ede ede bana yaklaşır ve ben de onu severim..."** buyurduğu hakikat gerçekleşir. Kulun nafile ibadetlerle Allah Teâlâ'ya yaklaşması Allah Teâlâ'nın kulu sevmesine sebeb olmuştur. Mükâfat amelin cinsine göredir. Bu murakebenin delili;

"Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever." [76] âyeti kerimesidir.

DOKUZUNCU MERTEBE 'tevhid-i şuhudi'nin murakabesi" dır. Bu ne tarafa yönetirsen yönel

---

[74] En'am,73
[75] Müminun, 65
[76] Maide, 54

basiret gözüyle Allah Teâlâ'yı önünde görmendir. Ebu Bekir Sıddık radiyallâhü anh **"Ne gördüysem, Allah'ı o gördüğümün evvelinde gördüm"** buyurmuştur. Bu hale delil de:

"Siz ne tarafa yönelirseniz, orası Allah Teâlâ'ya ibadet yönüdür." [77]âyeti kerimesidir.

Salik mücahede ile bu murakabelerle meşgul olmaya devam ederse, müşahade mertebesine yükselir. O zaman bütün hallerinde seyr-i enfusi başlangıcı olan **murakebe-i maiyyet** ile meşgul olması vacip olur. Seyr-i enfusi arşın üstünde olup Allah Teâlâ'nın **'Zahir'** isminin başlangıcıdır. Burada telkin edilen maiyyet murakabesi Allah Teâlâ'nın zatına yönelmektir. Bu mertebede Allah Teâlâ'nın:

"Siz nerede olursanız olun Allah (ilmiyle kudretiyle) sizlerledir." [78] âyetinin hakikatına vakıf olunur. Artık nimet ve ihsan sahibi Allah'dan feyiz bekleyecektir. Buradaki feyzin kaynağı, nefisten başka yalnız diğer dört latifenin zikirleridir.

Bu makamda önce fena fi'ş-Şeyh makamıyla müşerref olunur. Bu makamın birçok faydaları vardır. Ancak tadanlar bilir. Sonra hakikatta ve nefsü'l-emirde kevn âleminden Hakk Teâlâ'nın aynası fena fi'r-resul makamıyla müşerref olur. Sonra da fena fülah ve Beka billâh makamlarıyla şereflenir.

Varlık âlemindeki eşyaların nasıl Allah Teâlâ ile birlikte olduğu hakikati kendisine lütfedilir.

---

[77]Bakara, 115
[78] Hadid, 4

Yalnız bu beraberlik mahlûkların birbirleriyle olan beraberliği gibi değildir. Başka şeylerin biribirine girmesine benzemez. Bu beraberlik **velâyet-i suğra** ile şereflenmiş hal sahibi ile Allah Teâlâ arasındaki Rabbani sırdır.

Güneşin gündüz zahir olmasından daha fazla bu hal salik için zahir olur. Dünya ve içindekiler, gökler, arş, cennet, cehennem, hâsılı bütün mevcudat, salikin basireti yanında güneşin ışığında görülen bir zerre hükmündedir. Bu makamda şu tehlikeden korkulur. Salik kendini terbiye eden mürşidini unutup kendini de kâmil görebilir. Zira nefsini bütün mülkün maliki ve bütün tasarrufların kendi emir ve iradesine göre olduğunu görür. Hâlbuki nefs bütün fiillerin kemalatıyla ve zahiri isimlerle müzeyyen olmuştur. Riyaset ile kaim ve enaniyet ile daimdir. Bu durumda yapılması gereken, kendisini tamamlayan mürşidi ile ruhani irtibatını kuvvetlendirmektir. Böyle yaparsa mürşid-i kâmil onu bu hallerden kurtarır.

O kimse hâlâ daha nefsin berzahına bağlı, dildeki zikr-i tehlilin kafesine mahbustur. Bu makam, zikrinde ve tehlilinde **'la mevcude illallah'a'** doğru terakki etmeye kuvvetli bir sebebtir. O zaman kendisine **tevhid-i şuhudi** zahir olur. İnâyet-i ilahi cezbe ve sülük ile kendisine refakat eder. Nefs fena bulup enaniyeti yok olur. Daha sonra konumuzun başında zikrettiğimiz üç mertebenin üçünde de zahir olan murakabelere göre enaniyyet ve nefisten bir şey bırakmamak üzere kalbin Allah Teâlâ’nın zikriyle sükûn bulması hâsıl olursa, o mertebe-

lerdeki zahiri isimlerin hakikati batını isimlerin başlangıcı olan noktaya yetişmekle enbiya-ı izamın velâyeti ki bu **velâyet-i kübrâ**dır- kendisine hoş geldin der.

Allah Teâlâ'nın ihsan kaynağından kendisine **refref-i vücud** hediye edilir. Salikin varlığından yok olma ve onunla birleşme meydana geldikten sonra ortak nübüvvet kemalatının seyrine başlamaya hak kazanır. Bu makam salikin içine yansımak suretiyle kendisine devamlı **tecelii-i zât** hâsıl olur.

Bu makam, kemalat-ı nübüvvet île tabir edilir. Bu aziz makamda salikin terakkisi, farzları eda etmek, Allah Teâlâ'nın kadim kelamını okumak, bütün âleme rahmet olarak gönderilen Fahr-i Alem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme mutabaat ve sıfatların kaydından sıyrılıp **Allah Teâlâ'nın zat murakebesiyle** mümkün olur.

Bu makam avamda toprak unsuru ile olur. Bu makamdaki bütün varlıklar ve renkler gözlenir. Keyfiyyet ve misliyyet diye bir şey kalmadığından tam bir hayret ve şaşkınlığa düşer. Böylece Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin **"Ey Rabbim benim sendeki hayretimi artır."** [79]mealindeki hadis-i şerifine mazhar olunur.

Burada nefsin hiç alakası kalmaz. Delil gerektiren konular kendisi için açık olur. Zanni olan şeyler yakîne dönüşür. Kurân-ı Kerim'deki mukatta harflerin sırlarının manası bu makamda insan için açılır. Bundan dolayı Mevlana

---

[79] Tâhâ, 114

Halid kaddese'llâhü sırrahu'l azîzin işaret ettiği gibi mukaddes hakikatların sırlarının manaları kendisine zahir olur.

Bu Allah Teâlâ'nın fazl u ihsanıdır. Allah dilediği kişiye verir. Allah Teâlâ büyük fazilet sahibidir.[80]

ESAD SAHİB

[80] Esad Sahib, t. D.-K. (Mayıs-2008). *Mektubat-ı Mevlâna Halid.* İstanbul: : Semerkand, s.192-196

VELÂYET-İ KÜBRÂ(Büyük Velâyet)

Velâyeti Kübrâ, Allah Teâlâ'nın Esma, Sıfat ve Zat'ına mahsus olan dairede seyirden ibarettir.

Ne zaman ihvan Tevhîd-i Vücûdî ve Allah Teâlâ ile beraberlik sırrına (maiyyet murakabesi) ererse, o zaman nefsinde Arşı Mecid'den, hatta Arş'tan daha yüce bir makamdan zeminin altına kadar uzanan âlemlerde, zerreler de dâhil olmak üzere, her şeyi kuşatmış olarak yayılan bir nur görür. Bu nurun renkle ilgisi bulunmamakla beraber, semavî ve koyu bir görünüşte olduğu söylenebilir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadîsi kutside **"Allah Teâlâ Âmâ'da idi."**[81] buyurmaktadır.

Allah Teâlâ ile beraberlik sırrına eren ve Tevhîd-i Vücûdî'nin şereflisi olan kimse o nur'u, güneşin doğuş anındaki netliği gibi, görür. O zamana kadar bir benzerini görmediği bu nur'a karşı

"Acaba bu gördüğüm Allah Teâlâ mıdır?" diye şüpheye düşecek kadar bu tecellinin tesiri altında kalır. Nihâyet bu nur da ihvanın murakabesinden çekilir ve eseri bile kalmaz. Bu nur ile yok olan imkân âlemi, bu nurun yok olması ile tekrar meydana gelir. Bir nur tecellisi ile diğer bir âlemin yok olması, birinin diğerini yok ettiği için değil, tıpkı güneşin doğması ile aslında var olan yıldızların gündüz görülemediği gibi,

---

[81] "Her şey yokluk halinde iken ve kâinatta hiç bir şey var olmadığı zamanda Allah Teâlâ, varlığı kendi Zatı ile idi."

bir şeydir. Fakat kalbe ait seyirdeki görüş, maddî gözle olan görüş gibi, sınırlı olmadığı için, bu makamın yolculuğunda olan zat, yolculuk esnasında gördüğü varlığın, varlığı vâcib olanın (Allah Teâlâ'nın) tecellisi midir, yoksa mümkün olan bir varlık belirtisi midir, onu ayırt edebilir.

Varlığı vacib olan Allah Teâlâ'nın tecellisini görme haline **"O'nunla olma"** hali denilir. Allah Teâlâ'nın lütuf ve kereminin eseri olan, ihvanda bu görme hali, Velâyeti Kübra'da seyreden velilere mahsus bir iltifatıdır ki; Bu makamın velâyeti peygamberlere mahsus bir velâyettir.

İhvan, mânevî sarhoşluktan ayılma ve uyanma makamında varlığı olduğu gibi, yerli yerinde görür. Fakat gördüğü şeylerin, Allah Teâlâ'nın varlığını gösteren şeylerden ve O'nun varlığının gölgesinden başka bir şey olmayan şeyler olduğunu anlar. Yine bu makamın sırlarına eren zat görür ve anlar ki; Varlığın görünüşü Allah Teâlâ'nın sıfatıdır ve katiyyen aslı değildir. Tevhîd-i Şühûdînin manası işte budur. Öyle bir tevhîd-i Şuhûdî ki, nefis latifesinden müşahede edilir. Allah Teâlâ'nın kuluna olan yakınlığının manası bu makamda anlaşılır.

"O'nunla beraber olmak ve O'na yakın olmak" arasındaki fark'a gelince: Beraber olmanın sonu **"Bir"** olmaya ve sonunda ikiliği kaldırmaya gider. Her ne kadar mümkün olanın varlığı ayrıca müşahede edilirse de, varlığı kendi zatından değil, Allah Teâlâ'nın varlığındandır. Yine mümkünün sıfatının varlığı da O'nun sıfatının varlığındandır.

Beraberliğin ve birliğin hakikâti yokluktur.

Yaratılmış olanın Allah Teâlâ'da yok olmasıdır. Bu hususu bundan daha fazla açmak mümkün değildir. Buraya kadar yapılan izahattan anlaşılmıştır ki;

Varlıkta asil olan gölge değil, bizzat varlığın aslıdır. Zaten gölgenin varlığı da onu salan bir asıldan gelir. Varlığın sıfatında da durum aynen böyledir. Gölge olan sıfatın varlığı, asıl olan sıfatın varlığının eseridir. Asıl olanın gölgeye yakınlığına karşılık, nasıl olur da gölgenin asıl olana yakınlığından bahsedilebilir? Gölgenin varlığı gölgeyi düşüren asıldan gelmektedir.

Ekrabiyyet "Allah-ü Teâlâ'nın kuluna her şeyden yakın oluş" hâlini satırlara intikal ettirmek mümkün değildir.

Aklın gücü de bu makamı anlamak ve anlatmak için çok noksan ve kifâyetsizdir. Allah Teâlâ'nın kuluna olan yakınlığının, kulun kendi kendine olan yakınlığından daha yakın olduğunu kavramak hususunda, idrâk susmuş ve akıl acze düşmüştür. Bu mesele aklın ötesindedir. Bu sırrı meydana koyma yetkisi sınırlı tutulmuştur.

Velâyet-i Kübrâ dairesi, Gavs'ı da içine alan üç daireden meydana gelir. Velâyet-i Kübrâ'ya mahsus bulunan bu üç daireden âlemi emirden olan beş letâifeye (kalb, ruh, sır, hafî, ahfâ) mahsus bulunan dairelere kadar uzanır. Bu dairede yükselme yeri ve feyiz kaynağı beş lâtife ile birlikte, nefis lâtifesidir. Bu dairede murakabe Allah Teâlâ sevgisi (muhabbet) murakabesidir. Bu murakabeyi Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade buyurur.

"Allah Teâlâ onları sever, onlar da Allah Teâlâ'yı" [82] Muhabbet murakabesinde feyiz kaynağı, nefis lâtifesidir.

Bu dairelerin her birisinde murakabe yolu, ihvanın kendi varlığını, içinde bulunduğu daireden silkip atmaktır. Bundan sonra da **muhabbetullah (Allah Teâlâ sevgisi)** feyzinin, esma ve sıfatın aslı dairesinden, nefis latifesi olan (ene-ben) latifesine sevk edildiği düşünülmelidir. Gerçekte muhabbetullah feyzi aslın aslı dairesinden (enâniyyet-benlik) latifesine sevk olunmaktadır. Gavs'a ait dairede de, muhabbetullah feyzi enâniyyet latifesine gönderilmektedir.

Buradan da **aslın aslı** dairesine yükselir. İhvanın yükseldiği **aslın aslı dairesi** gavs'ın bulunduğu dairededir. Bu dairenin sırrına eren gavs'tır. İşte bu iki daire **(asıl dairesi ile aslın-aslı kül dairesi)** ile bahsi gecen ve mahalli yüce olan yarım dairede bulunan kimselerde, gerçekten **Ruh-i kül**'e yakınlaşma meydana gelmektedir. Sonuncu dairenin yarısında Ekrabiyyet ve Tevhîd-i Şuhûdî'nin sırrı meydana gelmektedir. Bu dairede **Ekrabiyyet (yakınlık) Murakabesi** (Allah-ü Teâlâ'nın kuluna her şeyden yakın olma sırrı) hayalî olarak hissedilir. Bu hususa dair Kur'ân-ı Kerim'de Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"And olsun ki, insanı biz yarattık. Nefsinin kendisine fısıldadıklarını bile biliriz. Biz ona

---

[82] Mâide, 54

şahdamarından daha yakınız."[83]

Ekrabiyyet makamından daha yücelere seyretme imkânı hâsıl olunca, bu defa seyir asıl **(Zât)** dairesinde meydana gelir.

Velâyeti Suğra'da meydana gelen yok olma hali yine bu dairelerdedir. Ancak, Velâyeti Suğrada meydana gelen bu hal, yok oluşun aslı değil suretidir.

Bu dairelerde Allah Teâlâ'nın birliğinin, manası düşünülerek lisan ile yapılan tahlillerle ifade edilir.

Bazı dairelerin kesilmesi ve bazılarının tamam olması meselesine gelince: Bu dairelerden her biri ihvana güneş kadar açık ve net olarak görünür. Eğer dairede zayıflama ve kopma ihtimali belirmişse aslında güneş gibi parlak görünen o dairenin tecellisi, ihvana biraz sönük, daire kopma durumuna gelmişse tutulma esnasındaki güneşin nurunun sönüklük hali gibi, görünür.

Velâyeti Kübra dairelerinin alâmetleri:

Bu alâmetler, iç âlemine ait feyiz muamelelerinden başka bir şey değildir. Bu ise, insanda dimağ ve göğüs ile ilgilidir. İşte dimağdan göğse açılan bu yolla ihvanda Şerh-i Sadır (Göğüs açılması) meydana gelmekte, bundan da izahına imkân olmayan göğüs genişliği hâsıl olmaktadır.

Her ne kadar kalb latifesinin, seyrinde meydana gelen, şerh-i sadr'ın izahı mümkün değil

---

[83] Kaf,16

ise, de, bu durumdaki ihvan, kalbinde nice semavî yücelikler görür. O semavî yücelikler de, nice kalblere şahit olur. Bu genişleme aynı zamanda beş lâtife içerisinde kalbe ait bir genişleme olup, diğer latifelerle bir ilgisi yoktur.

Velâyeti Kübrâ'da hâsıl olan şerh-i'sadır'a gelince; Bu genişlemenin hali göğüsün tamamını kaplar. Şerhi sadır halinin meydana geldiği yer, Velâyeti Kübra'da ahfâ latifesidir. Şerhi sadr'ın işareti gönül yolu ile meydana gelir ki, bu da kaza (kader) hükümlerine karşı îtirazda bulunmamaktır. İhvanın mutmain olduğu (Allah Teâlâ ile birlik oluşun zevkine erdiği) makam, bu makamdır. İhvan buradan da rıza makamına yükselir. Kulun Allah'tan gelen her şeye rıza gösterdiği makam da bu makamdır.

20. DERS:
VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MURAKABE-İ ÂDEMİYYET

Velâyet-i Kübrâ dairesi, Gavs'ı da içine alan üç daireden meydana gelir. Velâyet-i Kübrâ'ya mahsus bulunan bu üç daireden âlemi emirden olan beş letâifeye (kalb, ruh, sır, hafî, ahfâ) mahsus bulunan dairelere kadar uzanır. Bu dairede yükselme yeri ve feyiz kaynağı beş lâtife ile birlikte, nefis lâtifesidir.

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid

meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübrâ Dairesinde kalbin karşılığı olan yerde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Ademiyyet'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Murakâbe-i Âdemiyet

Allah Teâlâ'nın güzel isimleri (Esmâu'l- Hüsna) zatları itibariyle âlemin varlığını gerektirirler. Bundan dolayı yüce Allah Teâlâ bu âlemi normal, düzgün bir beden olarak yarattı ve Âdem aleyhisselâmı da bu bedenin ruhu olmasını öngördü.

Âdem derken insanî âlemin varlığı kast edilir.

"Allah Teâlâ Âdem'e bütün isimleri öğretti." [84] Çünkü bedeni yönetip yönlendiren, sahip olduğu güçler itibariyle ruhtur. Nitekim isimler İnsan-ı kâmil için güçler konumundadır. Bu yüzden **"âlem büyük insandır"** denilir. Ancak âlem, içinde insanın var olmasıyla bu niteliği kazanır. İnsan, ilâhî huzurun bir özetinden ibarettir. Allah Teâlâ'nın özel olarak ona suret vermesinin nedeni de budur.

Hadiste **" Allah Teâlâ Âdem'i kendi suretinde yarattı."**, bir rivayette **"rahman'ın suretinde"** denilmiştir. Allah Teâlâ onu âlemin gayesi olan öz/aynı kendisi kılmıştır. Tıpkı nefs-ı natı-

---

[84] Bakara, 31

kanın (konuşan nefis) insan şahsının varlığının maksadı olması gibi. Bu nedenle kâmil insanın yok olmasıyla dünya harap olur ve insan ahirete taşındığı için de ümran/bayındır hayat ahiret yurduna intikal eder. Dolayısıyla insan maksat itibariyle ilk (evvel), varoluş itibariyle son (ahir), suret itibariyle açık (zahir) ve menzil itibariyle gizli (batın)dir.

İnsan Allah Teâlâ'nın kulu, âleminse rabbi (idarecisi)dir. Bu yüzden onu (Âdem'i/insanı) halife, soyunu da halifeler kılmıştır. Nitekim âlemde insandan başka hiçbir varlık rablık iddiasında bulunmamıştır. İnsanın bu iddiada bulunmasının nedeni de içinde bulunan bazı güçlerdir. Yine âlemde insandan başka hiçbir varlık kulluk vasfını nefsinde bu kadar sağlam bir yere oturtmamıştır. Varlıkların en düşük menzilinde bulunan taşlara, ağaçlara dahi kulluk etmiştir. Yani rabblığı itibariyle insandan daha aziz, kulluğu itibariyle insandan daha zelil bir varlık yoktur. İnsanın varlığıyla kast edilen husus budur. [85]

---

[85] Bu murakabelerdeki ilâhî hikmetler için bkz: (İsmail Ankaravî. (1981). *Muhyiddin-i Arabî- Nakş El-Fusus.* İstanbul: trc:İlhan KUTLUER .)

21. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MURAKABE-İ NUH VE İBRAHİMİYYE

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübrâ Dairesinde ruhun karşılığı olan yerde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Nuh ve İbrahimiyye'de bir süre karar edilir ve yeryüzü-

ne inilir.

Murâkabe-i Nuh

Tenzih edenin tenzihi tenzih edilen için bir sınırlandırmadır. Çünkü onu tenzih kabul etmeyen şeyden temyiz etmiş olabilir. Şu halde bu vasıfla nitelenmesi gereken için bu vasfı kullanmak kayıtlandırmadır. Şu halde mutlak olarak kayıtlanan yüce varlıktan başka bir şey söz konusu değildir.

Kullarından kendisini tanımalarını isteyen Allah Teâlâ, indirilen şeriatların lisanıyla vasıfları açıklanan zattır. Şeriatlar indirilmeden önce akıl marifetin bu düzeyine ulaşamamıştı. Dolayısıyla Onu bilmek, hadis (sonradan olma) özelliklerden Onu tenzih etmek demektir. Buna göre arif, Allah Teâlâ hakkında iki marifete sahip kimse demektir. Biri şeriatların indirilişinden önceki marifet, biri de şeriatlardan edinilen marifet. Ama bunun şartı getirilen ilmin Allah Teâlâ'a döndürülmesidir. Eğer bu yolla bir ilim keşfedilirse, işte bu, ilâhî bağışların zatî olanları kapsamına girer.

Murâkabe-i İbrahimiyyet

Kulun aynını (gerçekliğini) ispat etmek gereklidir. Ancak o zaman Hakkın onun kulağı, gözü, dili, eli ve ayağı olması sahih olabilir. Hakk şanına yaraşır şekilde hüviyetiyle onun bütün güçlerini ve organlarını kapsar. Bu nafile ibadetler kulluk sevgisinin bir sonucudur. Farz ibadetlerin sevgisinde ise, Hakkın seninle işitmesi ve seninle görmesi söz konusu olur. Nafileler neticesinde ise sen Onunla işitir ve Onunla

görürsün. Senin nafile ibadetlerdeki derecen, mahallin kapasitesinin derecesine göre belirginleşir. Farzlar aracılığıyla idrâk edilen her şeyi kapsar.

22. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MURAKABE-İ MUSÂVİYYE

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübrâ Dairesinde sırrın karşılığı olan yerde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Musâviyye'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Murâkabe-i Musâviyye

Firavun'un Musâ aleyhisselâmı öldürmek niyetiyle katlettiği çocukların hayatı Hz. Musâ'ya geçmişti..

Musâ aleyhisselâmın korkup kaçması, öldürülenlerin hayatlarını kurtarmaya yönelikti. Bir bakıma başkaları hakkında atılmış bir adımdır. Bunun üzerine Allah Teâlâ ona risâlet, kelâm (aracısız Allah Teâlâ ile konuşma) ve hükmetme yetkisi olan imamlık görevini verdi. İhtiyacı olmadığı halde Allah Teâlâ içindeki kederini gidermesi için onunla doğrudan konuştu. Bu şekilde öğrendik ki topluluk etkili olur ve toplu davranış himmetle hareket etmektir. Böyle bir şeyi bilenlerin bu bilgisini öğrenince, başkası kendisiyle yolunu bulurken o yolunu yitirdi. Bunun üzerine Allah onu bir darb-i meselde olduğu gibi Kur'ân-ı Kerim'de buyurdu. **" Allah onunla birçok kimseyi saptırır, birçoklarını da doğru yola yöneltir. Allah bununla ancak fasıkları saptırır."**[86] Fasıklar onda bulunan hidayet yolundan çıkan kimselerdir.

---

[86] Bakara, 26

23. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MURAKABE-İ ÎSEVİYYE

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübrâ Dairesinde hafînin karşılığı olan yerde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Îseviyye'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Murâkabe-i Îseviyye

Ruhun bir özelliği nereden geçerse orayı canlandırmasıdır. Ancak bir şey canlandığında artık tasarruf kendi mizacına ve yeteneğine göre olur, ruha göre değil. Çünkü ruh kutsidir. Görülür ki, şekil verilmiş, düzgün cisimlere üflenen ilâhî nefhanın, münezzehliğine ve huzurunun yüceliğine rağmen, tasarrufu üflenilen şeyin yeteneği oranında belirginleşir. Samiri'nin ruhların etkisini öğrendikten sonra nasıl ruhun geçtiği yerden bir avuç toprak aldığını ve bunun etkisiyle buzağı heykelini nasıl böğürttürmüştür. İşte mizaçların yeteneği budur.

24. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MURAKABE-İ MUHAMMEDİYYE

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübrâ Dairesinde ahfânın karşılığı olan yerde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Muhammediyye'de bir süre karar edilir ve yer-

yüzüne inilir.

Murâkabe-i Muhammediyye

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin mucizesi Kur'ân-ı Kerim'dir. Kur'ân-ı Kerim, her şeyiyle cemiyetiyle tek başına bir icâzdır. Bu cemiyet değişik hakikatleriyle de bir insandır. Nitekim Kur'an da mutlak olarak Allah Teâlâ'nın kelamı olması hasebiyle farklı ayetlerden meydana gelmektedir. Kur'ân-ı Kerim, Allah Teâlâ'nın kelamı ve anlatmasıdır. Mutlak olarak Allah Teâlâ'nın kelamı olması hasebiyle mucizedir ve cemiyettir. Bu itibarla da himmetin cemiyetidir.

"Arkadaşınız mecnun değildir." [87]

"Ondan hiçbir şey gizlenmiş değildir, "cimri değildir..." Size ait bir şeyi de sizden esirgemez. Allah'tan aldığı ve sizin için olan bir şeyde cimrilik etmekle suçlanmaz, demektir.

O sizin sapmanızdan endişe duyar.

"Arkadaşınız sapmadı ve batıla inanmadı." [88] Hayret içinde iken korkmadı. Çünkü hakkın son noktasının hayret olduğunu bilenlerdendir. Ona doğru yol gösterilmiştir. O hayreti ispat bakımından hidayet ve beyan sahibidir.

---

[87] Tekvir, 22

[88] Necm, 2

25. DERS:
VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MURAKABE-İ AKRABİYYET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübra Dairesinin Akrabiyye Mertebesinde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Akrabiyyet'i yapar ve yeryüzüne inilir.

Murakabe-i Akrabiyyet

Allah Teâlâ'ya ilmî yakınlık elde etmek ve zuhuratlardan istifâde sağlamak içindir.

وَهُوَ اَللهُ اَقْرَبُ اِلَيْنَا "VEHUVALLAHU EKRABÜ İLEYNA"

"...Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız" (Kaf, 16) Bu âyet-i kerimenin manâsını tefekkür etmeğe başlar.

Biz âlemi, maddî âlemi idrâk edebildiğimiz halde maddenin içindeki manâ âlemini idrâk etmekten âciz kalmaktayız.

Eğer biz maddenin içerisindeki manâ tecellîlerini idrâk edebilseydik, o vakit maddeyi tozlar dumanlar hâlinde görür ve madde ile manânın birbirlerinden yerle gök arası kadar uzak olduğunu idrâk ettiğimiz gibi, mananın insana maddeden daha yakın olduğunu da idrâk edebilirdik.

Çünkü ihvân Allah Teâlâ'nın sıfatlarının kula; kulun sahip olduğu sıfatlardan daha yakın olduğunu idrâk etmenin tecellîlerine mazhar olur. Kul, anlar ki benim yapacağım işlerden evvel, Allah Teâlâ istediklerini yapar. Çünkü Allah Teâlâ bir şeyi yapmayı murat edince o şey "ol" demeden meydana gelir. Onun için Allah Teâlâ bize, bizden daha yakındır. Allah Teâlâ dilerse senin ve bütün beşerin irâdesinden evvel, kendi irâdesi tecellî eder. Beşer kâinata zarar vermek istese "O"nun izni olmadan, hiç bir zarar veremez. Bir iyilik yapmak isteseler, "O" müsaade etmezse, bir şey yapamazlar.

Bu düşünceyi gerçek manâda idrâk edip kalbe yerleştirmek için "lâ ilâhe illa'llâh" ı "Bize Allah'dan daha yakın hiçbir varlığın olmadığı," manasıyla düşünmek lazımdır.

Kul bize bizden daha yakın olan Allah Teâlâ Hazretlerinin sıfatları ile beşerî sıfatların yakınlıkları arasındaki sonsuz farkları idrâk ederken; her ihsanın önünde Allah Teâlâ'nın ihsan elini, her güç ve kudretin önünde Allah Teâlâ'nın güç ve kudret elinin bulunduğunu anlar.

Allah Teâlâ'nın ihsanının bir kâse suyu içmek için kaldırdığının elinin önünde oluşu, ağaçların dallarındaki meyvelerin, topraktan yetişen hububat, sebze, karpuz ve benzeri ni'metlerin beşerin eli değmeden kudret eliyle hazırlanıp bizlere ihsan eliyle uzatılması, bizleri muhabbeti ilâhiye ye getiren en büyük yol olduğu için ihvâna "mahbûbiyet dersi" verilir.

26. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MERTEBE-İ ESMÂ-İ SIFAT- MURAKABE-İ GAVS-İ MUHABBET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübra Dairesinin Esmâ ve Sıfat Mertebesinde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Gavs-i Muhab-

bet'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Murakabe-i Gavs-i Muhabbet

(Gavs'a ait Muhabbet Dairesindeki Murakabe)

Bu murakabe Allah Teâlâ sevgisi (muhabbet) murakabesidir. Bu murakabeyi Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade buyurur.

"Allah Teâlâ onları sever, onlar da Allah Teâlâ'yı" [89] Muhabbet murakabesinde feyiz kaynağı, nefis lâtifesidir.

Onun için mahlûk ve eşyanın sevgisinden daha çok sevilmeye lâyık olan Zat-ı ecel ve âlâ olan Allah Teâlâ'yı sevmek ve kalbde "O"nun muhabbetini artırmak için mahbûbiyet dersi olan zikir dersine devam edilir.

بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ

" Allah Teâlâ onları sever onlar da Allah Teâlâ'yı sever..." (Maide, 54) âyet-i kerimesini tefekkür eder.

Şunu bilmeliyiz ki, bizim Allah Teâlâ'yı sevebilmemiz için, evvelâ Allah Teâlâ'nın bizi sevmesi lazımdır. O bizi sevmeden bizim onu sevmemiz ezelî ve ebedî olmayan bir taklitçilik ve geçici bir sevgi gösterisi olur. Bu sebeple Allah Teâlâ'yı zikretmeyi çok sevip bu zikre devam etme mecburiyetindeyiz.

Allah Teâlâ zâtında, fiillerinde ve sıfatlarında hiçbir suretle eş ve ortak kabul etmediği için,

---

[89] Mâide, 54

herhangi bir sıfatında kendisine başkalarını ortak kabul etmeyi şirk, şirki de bir pislik kabul ettiği için kul bu makamda, "lâ ilahe illa'llâh" derken kalb ile "Senden başka her varlığın muhabbetini reddediyorum, ancak Senin muhabbetini kabul ediyorum," şuur ve idrâki içerisindedir.

İhvân **"muhabbette tevhîd"** yarışmasını kazanmak için beşerî güç ve irâdesini kullanınca kürre-i arzdan, Arş kubbesine benzeyen göğüs âlemine geçer. Göğüs âleminde ne kadar fiil, sıfat, makam, mevki' hevesleri varsa hepsinden çok Allah Teâlâ'yı sevdiğini düşüne düşüne tevhîd-î muhabbete yükselir.

O vakit kul mahlûka muhabbetin esaretinden kurtularak hürriyetine kavuşur. Bülbül gibi kafeslerde değil de tevhîd-i muhabbet bahçesinin mübarek, güzel gül kokulan arasında "lâ ilahe illa'llâh" der.

İhvân artık bahçelerdeki gül ve kokusunun değil gülü ve kokuları yaratanın dostu olmak için gayret etmektedir ve bilmektedir ki güller ve güzel kokular Rabb'ine giden yolda birer perdedir. Artık muhabbetin gül misâli kokuları vücudundan yayılmağa ve muhabbetten hâsıl olan güzel ahlâklar kendisinden seyredilmeğe başlar. Bütün mal, mülk, evlât, makam, mevki'lerden oluşan esaret zincirlerini birer birer kırıp hakîki dostuna kavuşmayı can-ı gönülden arzulamağa başlar.

27. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MERTEBE-İ ASLİYYE- MURAKABE-İ GAVS-İ MUHABBET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der. **Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan** sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha, sırra hafiye, ahfâ'ya, nefsi natıkaya, sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübra Dairesinin Asliyye Mertebesinde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Gavs-i Muhabbet'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Mertebe-i Asliyye

Bu âlem bir gölgedir. Bu sûretler, birer hayâl (aslî vücûd olmayan birer gölge)den ibarettir. Onun için görünen bu sûret şekillerden zâtını bulmak gerekir.

Sûretler, dünya; **hayâller** de misâl (berzah) âlemine aittir. Her iki âlem de gayb (zât) âlemine engel ve perdedir. Bütün bu âlemler ise, sıfatlar âlemidir.

Sıfatlar, (görüntüler, renkler, desenler, şekiller) âleminden geçip zata yönelmelidir. Gerçekte, her sûret bir geçittir, geçilmesi gerekir. Asliyye Mertebesinde eşyanın hakikatini bulmak ile bir sonraki mertebede asl-ın aslı olan Allah Teâlâ'yı müşahede etmek kolay olur.

28. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MERTEBE-İ ASL-I ASL- MURAKABE-İ GAVS-İ MUHABBET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der. **Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan** sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha, sırra hafiye, ahfâ'ya, nefsi natıkaya, sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübra Dairesinin Asl-ı Asliyye Mertebesinde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Gavs-i Muhabbet'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Mertebe-i Asl-ı Asl

Varlıkta asil olan gölge değil, bizzat varlığın aslıdır. Zaten gölgenin varlığı da, onu salan bir asıldan gelir. Varlığın sıfatında da durum aynen böyledir. Gölge olan sıfatın varlığı, asıl olan sıfatın varlığının eseridir. Asıl olanın gölgeye yakınlığına karşılık, nasıl olur da gölgenin asıl olana yakınlığından bahsedilebilir? Gölgenin varlığı gölgeyi düşüren asıldan gelmektedir.

İbn'ül Arabî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Hakk ve kâinat ilişkisini açıklarken "Hakk'ın dışında, kâinat denilen şey O'nun gölgesi gibidir, işte bu gölge mümkün varlıkların özünü oluşturur. Öyleyse, esasen insanın idrak ettiği sadece Hakk'ın vücudundan, bu âlemler olarak yayılan şeyden, yani O'nun zatından ibarettir. Zira ondan başka varlık yoktur."

Bu mertebenin bir önceki mertebe ile olan farkı Meselâ, bir adamın güneşin nûrundan gölgesi yere yansır.   İşte o yere düşen gölgeden adamın nasıl bir kimse olduğu anlaşılır.

Bu adamın gölgesi asli mertebesi, yansımasını sağlayan güneş ise aslı asliyesi yani irâde-i külün kendisidir.

Burada gölgenin sıfatlanması aslı, varlığı ise asl-ı aslı olan zâttır. Sonuçta bu âlem de Hakk'ın vücûdunun gölgesidir ve müstakil olarak vücûdları yoktur.

29. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MERTEBE-İ ASL-I KÜL - MURAKABE-İ GAVS-İ MUHABBET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der. **Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan** sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha, sırra hafiye, ahfâ'ya, nefsi natıkaya, sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübra Dairesinin Asl-ı Kül Mertebesinde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Gavs-i Muhabbet'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Mertebe-i Asl-ı Küll

Sıfatlardaki hakikatin Allah Teâlâ'da olan karşılığıdır. Hakk ehli olan zatlar kendi hakikatlerini Allah Teâlâ'nın sıfatlarına mazhar ve ayna olduklarını müşahede etmeleridir. Allah Teâlâ'nın sifât-ı zâhiriyyeleri ve bâtinelerini fark ederek kendinde bulmalarıdır.

30. DERS:

VELÂYET-İ KÜBRÂ DAİRESİNDE MERTEBE-İ RÛH-İ KÜL ZÂT-I BAHT - MURAKABE-İ GAVS-İ MUHABBET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını geçerek arş-ı âlâ'nın üstünde Velâyet-i Kübra Dairesinin Ruh-i Kül[90] Mertebesinde

---

[90] Büyükler, ruh külli olduğu vakit yetmişbin surette zahir olabilir demişlerdir. Bu dünyada böyledir, berzah âleminde ise suretlere girmesi daha kolaydır. Zira berzah âleminde ruh cesetten ayrıldığı için daha

bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder. Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Gavs-i Muhabbet'de bir süre karar edilir ve yeryüzüne inilir.

Murakabenin muhabbet üzere yapılması ile mahlûkatın Allah Teâlâ ile olan ilişkisinde yani kül'ün (her şeyin) özünde ve cevherinde bulunuşu ve bu hakikate ulaşmada sevginin esas olmasıdır.

Mertebe-i Ruh-u Küll Zât-ı Baht

Hakk ehli olan zatlar kendi hakikatlerinin Allah Teâlâ'nın zât-ı ile ayrılmaz bir bütün olarak müşahede ederek tevhid ve vahdet etmeleridir. **Yani kulun ayrılıktan kurtulmasıdır.**

---

kuvvetli ve müstakil olur. (Mektubatı Mevlanâ-i Halid, 4 Mektup)

VİLÂYET-İ ULYÂ (Velâyetin en yüce mertebesi)

Kısaca makamları tekrar hatırlamak gerekirse;

Velâyeti suğrâ: Büyük nebiler ve meleklerin dışında kalan velilere mahsus olarak görülen haller, Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının gölgeleridir. Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının görünüşünün gölgeleri olan bu mertebenin seyridir.

Velâyeti Kübrâ: Büyük nebîlere mahsus olarak görülen haller de Allah Teâlâ'nın esma ve sıfatları ile yine O'nun maksadına ait bir takım iradelerin görünüşüdür.

Velâyeti Ulyâ; Melâike-i Kiram'a ait olarak görülen hallere ki, bu haller taayyünâtın[91] parçalarıdır. Bu makamlara Unsurların Seyri adı verilmektedir. Toprağa bağlı unsurlar bu unsurlara dâhil değildir.

Mürşid-i Kâmil, ihvana himmet ve merhamet murat edince, ona Velâyeti Kübra dairesi içerisinde yönelişte bulunur ve her daireye ait halleri ihvanın latifelerine himmetiyle doldurur.

Yine Mürşid-i Kâmil ihvanda Şerhi Sadr meydana gelmesi için yönelişte bulunur, ihvan bu himmet eseri yönelişle beyin faaliyetinin göğüsle yakın ilgisini görür. Bu himmetin eseri olarak göğsünde genişleme hali bulur. Bunun neticesi olarak da toprak, su, hava ve ateş gibi unsurları için ilâhî cezbeler (kendinden geçme)

---

[91] Görünmek. Belirmek. Anlaşılma. Zâhir ve aşikâr olma. Meydana çıkmalar. Belli olmalar.

idrak eder. İşte bu cezbelerden de yücelme ve yükselmeler meydana gelir. Bu arada ihvana renkle ilgili güzel haller gelmeye devam eder. Batına müsemma olan zat'ında ihvanın fanî olması böylece kolaylaşır. Varlığı yok olur. Yüce makama eren ihvanın baka mertebesine ermesi kolaylaşır ye artık melâike-i kiram ile münasebetler meydana gelir.

Velâyeti Kübrâ'nın seyri Allah Teâlâ'nın **"Zahir"** ism-i şerifinde, Velâyeti Ulyâ'nın seyri ise, **"Batın"** ism-i şerifindedir.

Zahir ism-i şerifin seyrinde, Zat'a ait olan düşüncenin dışında, yalnız sıfat'a ait tecelliler vardır. Batın ismi şerifinin seyrinde ise, her ne kadar esma ve sıfatlara ait tecelliler meydana geliyorsa da, bazen de Zat'ının tecellisine şahit olunmaktadır.

Bazen temsili olarak ve evvelki tecellilere ilâveten ihvan bir suret keşfeder ve keşfettiği bu sureti dıştan görür. Fakat ihvanın gördüğü bu sureti, Allah Teâlâ'nın esma ve sıfatları kaplar. Bu kaplayış, güneşin ışınları ile bir şeyi kaplayışı gibidir. İhvan bazen gördüğü bu sureti tecellî çizgisi olmadan görür. Böyle bir görüşte dahi, gördüğü suretin renkleri yine mükemmeldir. Suret üzerinde meydana gelen tecelli hatları böyle bir görüşte bilahare gizliliğe döner.

Velâyeti Ulyâ öz, Velâyet-i Kübrâ bu öz'ün kabuğu gibidir. Buna göre bir üstteki bir derecelerin bir alttaki derecelere nisbetle durumu da yine böyledir. Bir üstteki öz, bir alttaki, o özün kabuğu durumundadır.

Nübüvvet kemâlâtı için durum böyle değildir. Velâyet makamlarına nisbetle, nübüvvet makamları arasındaki münasebetler nebilerden başkası için tasavvuru bile mümkün olmayan şeylerdir. Onlar, Bâtın ism-i şerifi ile isimlenmiş Zât'ın murakabesini bu makamdan yaparlar.

Nübüvvet Velâyetinde feyzin kaynağı, toprak unsuru dışında kalan üç unsurdur. (su, hava ve ateş) Bu makamda lisanen yapılan zikir ve uzun kıyamlarla edâ edilen nafile namazlar yükselme vesilesidir. Yine bu makamda şerîatın ruhsat olarak saydığı şeylerle amel etmek doğru değildir. Belki, faydalı olabilecek amel, şeriatta azimet olarak kabul edilen amellerdir. Bu husustaki inceliğe gelince: Ruhsatla amel etmek insanı insanlığın gereği olan nefsaniyyet yönüne çeker. Azimet olan şeylerin amel olarak yapılması ise, meleklik, hasleti ile bezenmesi ve melekliğe yaklaşmayı ortaya koyar. Ne zaman insanda melekliğe ait hizmetler fazlalaşırsa bu velâyet mertebesinden süratle daha yüce mertebelere yükselme kolaylaşır. Bu velâyette (Nübüvvet Velâyeti) meydana gelen sır, Tevhîd-i Vücûdî ve Tevhîd-i Şuhûdî sırları gibi, değildir. Tevhîd-i Vücûdî ve Tevhîdi Şûhûdî'nin sırlarını anlamak ve anlatmak bir dereceye kadar mümkündür. Hâlbuki velâyetin (Nübüvvet Velâyetinin - Velâyeti Ülyâ'nın) sırları gizlenmeye daha lâyık olup, söz ve yazı ile ifadesi mümkün değildir.

31. DERS:

VELÂYET-İ ULYÂDA DERECE-İ HAVASSI MELÂİKE

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını, arş-ı âlâ'yı geçerek Velâyet-i Ulya Havass-ı Melâike Mertebesinde **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra Murakabe-i Havass-ı Melâike'yi yapar ve dersten çıkar.

Havass-ı Melâike

Melâike-i Kiram'a ait olarak görülen haller anasıra ve letaiflere inişi mülahaza olunur ve münasebetler meydana gelir.

32. DERS:

VELÂYET-İ ULYÂDA MERTEBE-İ KEMÂLÂT-I HAVAS-I NÜBÜVVET

Hediyeden sonra **“İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami’ olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem’i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem’i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî” der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ’ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını, arş-ı âlâ’yı geçerek Velâyet-i Ulyânın Nübüvvet Mertebesinde zamansız ve mekânsız olarak **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle “lâilahe illa’llah”ı zikreder.** Her yüz başında bir defada “La ilâhe illa’llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra **Murakabe-i Zatiyye**’yi nübüvvet kemaliyle yapar ve dersten

çıkar.

Mertebe-i Kemâlât-ı Havas-ı Nübüvvet

Mürşid-i Kâmil, ihvana merhamet edip, onun fazilet ve derecesini yükseltmek istediği zaman, ondaki toprak unsuruna teveccüh buyurur ve ihvana latifesine yapılan bu yöneliş ile Nübüvvet Velâyetinden feyiz gelir. Bu öyle bir kemaldir ki, bu kemal, Zat'î ve daimî tecelliden ibarettir. Bu makamın bilgisi bütün bilgileri yitirmektir. Yine bu makamda zaman, keyfiyet ve renkler —gizli olan haller dâhil— bir işe yaramaz hale gelirler. Bu makamda itikat ve imana taallûk eden şeylerin kuvveti meydana çıkar. Allah Teâlâ'yı bulmak için delil araştırmak yerine, akıl ve muhakeme delil yerine kaim olur. Bu makamın bilgisi, bütün nebilerin şeriatlarıdır. Bu makamda ihvanın gizli hallerinde genişleme meydana gelir.

İster Velâyeti Suğra, ister Kübrâ, isterse Ulyâ olsun, bu velâyet makamlarında derece derece ihvanda şerhi sâdır meydana gelir. Gizli hallere nisbetin yanında, göğüs darlığı ve ona benzer bir hal asla bulunmaz. Velâyetin her basamağında, bir basamağın diğer basamakla gerek surette gerekse hakikâtte bir alakası vardır. Yine bu makamda ihvanda kusuru kendinde görebilme, ümitsizliğe yakın bir halde kusurlarından dolayı kendi kendine darılma, manen fazilet olan hallerin kendisinde kalmadığını sanma veya hizmetlerinden bir fayda temin edememiş olmanın üzüntüsü içine dalma halleri meydana gelmeye başlar. İhvan bu hususlarda o duruma gelir ki; Kendisini manen bomboş

ve hiç bir işe yaramaz halde zanneder. Hatta zamanla kendisini bir kâfirden bile aşağı görür.

İhvanın bu halleri, daha önceleri kendisine ait bulunduğuna inandığı ve fazilet dolu sandığı hallerinin, (Susuz kimsenin, serabı su zannedip, yaklaştıkça hiçliğini anladıkça, düştüğü ümitsizlik ve perişanlık haline benzer). Benimdir diye inandığı ve güvendiği ve varlıklarını kabul ettiği şeylerin hepsi bu makamda ihvana birer hayal olur.

Ne zaman ki, mürşid-i kâmilin yönelişi ile bu makam ihvana keşfolur. Bu arada görme haline benzer bir hal de yine ihvan için kolaylaşır. Bu görme hali her ne kadar Allah Teâlâ'yı âhirette görme haline benzemezse de —biz âhirette meydana gelecek bu görme haline şimdiden inandık— bu görüş velâyet mertebelerindeki gözetleme hallerine nisbetle daha rahat, daha engin ve daha kolay bir görüştür.

Âhirete mahsus bulunan görüş, âlemi halk'a mahsus olan görüşlerdendir. Orada yapılan işler de yine âlemi halktan nasibi bulunan işlerdir. Nitekim âlemi emr'in latifeleri bu makamda âdeta (lâ-şey) dir. (Yani hiç bir şey değildir.) Nefis latifesinde ve unsurlara ait bulunan latifelerde de durum yine böyledir. (Yani bunlara ait latifeler de (lâ-şey=yok) durumundadır.)

Bu muameleler toprak unsuru ile ilgili latifeye mahsustur. Her ne kadar diğer unsurların da toprak unsuru ile alâka ve bağlantıları dolayısı ile bu muamelelerden nasipleri varsa da ehemmiyeti yoktur.

Bu makam, şeriat hükümleri ile Allah Teâ-

lâ'nın varlığından ve sıfatlarından haberler, kabir, haşir, cennet, cehennem ve bunlara benzer ne varsa en doğru haberci olan Allah Teâlâ'nın Rasûlünün haber verdiği şeyler olup, hepsi de gözle görülen akıl ve mantığın kabul ettiği şeylerin makamıdır.

Bu makamda Hakk'ın kendi varlığı eşyaya ayna durumundadır. O'ndan başka ne kadar varlık varsa, hepsi de o aynada görülen suretler gibidir. Aynadaki suretin yarlığı gerçek varlık değil, gerçek varlığa nisbetle bir hayaldir. Fakat hayal de olsa (yok) değildir. Gerçek varlığın gölgesi olarak vardır.

Suret gösteren bir aynada, ilk görülen şey ayna değil, resimdir.

Ayna, kendisine bakanın dikkatini üzerine çeker. Fakat bu makamdaki durum bu kaidenin tamamen aksinedir. Bu makamda aynanın varlığı ilk bakışta görülür. Eşyanın varlığı ise, tetkik neticesinde görülebilir, işte bunun içindir ki, Allah Teâlâ'nın varlığı bedihîdir.[92] O'nun varlığına nisbetle eşyanın varlığı nazarîdir. Bu makam yüceliği, yaygınlığı ve ortaya koyduğu meseleleri itibarîyle çok acâip bir makamdır. Bu manadaki acâibliklerin meydana gelmesi, yine bu makama bakışın karşılığıdır. Bundan daha acâibi ise, sofiye tarafından yapılan zikirlerin bu makamda yalınız başına bir şey ifade edemeyişidir. Tilâvet esaslarına uyularak okunan Kur'ân-ı Kerim, edep ve erkânına dikkat gösterilerek eda edilen namaz, hadîsi şeriflerle sıh-

[92] Aklın ve mantığın kabul edeceği bir gerçektir

hati tespit edilen duâ ve niyazların hepsi bir arada bulunmak suretiyle bu makamda yükselmeye vesile olurlar.

Hadis ilmi ile meşgul olmak, sünnet-i şeriiyye'ye hakkiyle bağlılık göstermek, bu makamı hem nurlandırır, hem de kuvvetlendirir. Böylece ihvana "Kâbe kavseyni ev edna sırrı" (iki yay arası ve daha yakın olma) keşfettirilir.

Bu mertebede murakabe Zat'a yapılır. Zat'a yapılan murakabe nübüvvetin kemalinin kaynağıdır. Zâtın tecellîsinin dereceleri vardır. İlki nübüvvet kemâlâtıdır. Burada itibârları da araya katmadan zâtın murâkabesi yapılır. Burada feyzin geldiği yer, toprak unsuru latîfesidir. Kur'ân-ı Kerim okumak terakki hâsıl eder. Bâtın hâllerinin belirsizliği, anlatılamayan ve nasıl olduğu bilinemeyen hâller ele geçer. Devamlı olarak niyyet ve akideler kuvvetlenir. İstidlâli olan şeyler bedîhî olur. Kur'ân-ı Kerim'deki mukattaa harflerine ait sırlar, bu derecelere kavuşanlarda hâsıl olur.

Murakabe-i Zatiyye

Allah Teâlâ'nın ef'âl, sıfat ve zâtını kendisine layık olan şekilde düşünmektir. Diğer murakabelerin hepsini cem eder. Allah Teâlâ'ya hayran ve idraksizlik içinde bulunup, kulluğunun farkına varmaktır.

33. DERS:

VELÂYET-İ ULYÂDA MERTEBE-İ KEMÂLÂT-I HAVAS-I RİSÂLET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını, arş-ı âlâ'yı geçerek Velâyet-i Ulyânın Risâlet Mertebesinde zamansız ve mekânsız olarak **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra **Murakabe-i Zatiyye**'yi risalet kemaliyle yapar ve dersten

çıkar.

Mertebe-i Kemâlât-ı Havas-ı Risâlet

Bu mertebede de murakabe yine Zata yapılır. Zat'a yapılan murakabe risaletteki kemalinde kaynağıdır. Bu makamın feyiz ye bereketi, ihvanda meydana gelen birlik heyeti üzerine gönderilir.

34. DERS:

VELÂYET-İ ULYÂDA MERTEBE-İ KEMÂLÂT-I ULÜ'L AZÎM

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha geç, sırra geç hafiye geç, ahfâ'ya geç, nefsi natıkaya geç, nefsi natıkadan sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru döne döne çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını, arş-ı âlâ'yı geçerek Velâyet-i Ulyânın Kemalat-ı Ulü'l Azîm Mertebesinde zamansız ve mekânsız olarak **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra **Murakabe-i Zatiyye**'yi Kemalat-ı Ulü'l Azîm ile yapar ve

dersten çıkar.

Kemalat-ı Ulü'l Azîm

Bu makamın feyzi, ilmin bu mertebede kemale ermiş olması ve yine bu mertebedeki nurların diğer mertebelere nisbetle daha çok tecelli ile beslenmiş bulunması dolayısı ile Vahdaniyyet heyeti üzerine varid olur:

Bu makamda Kur'ân-ı Kerim'deki Huruf-u Mukattaa diye bilinen harflerle, müteşâbih olan âyetlerin sırları anlaşılır hâle gelir. Bu makama ulaşan kimseler, sır sahibi kılınarak, sevenle sevilen, arasındaki, yalnız faziletten nasip olan bu muhabbeti, Allah Teâlâ'nın Rasûlünün yoluna uymak suretiyle dağıtırlar. Risâlet kemalâtından, Vahdâniyyet heyeti üzerine gizliye ait muamele olduğu zaman, o gizlinin yükselişi sade Allah Teâlâ'nın kendi fazlı kereminden olur. Bütün ilerlemeler amelle değildir. O'nun fazlı keremi olarak, meydana gelmişlerse de ihvanın Ülü'l Azim makamının velâyetine ulaşması, bilhassa Allah-ü Teâlâ'nın fazlı ve ihsanıdır. Meydana gelen terakkinin kazanılmasının asla akıl ve amelle bir ilgisi yoktur. Ameller bu hususta ancak birer yükseliş sebebi olabilirler.

Ülü'l Azim makamının velâyetine nail olmada sebepten bahsetmekte abestir.

35. DERS:
VELÂYET-İ ULYÂDA MERTEBE-İ HEYET-İ VAHDÂNİYYE

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha, sırra hafiye, ahfâ'ya, nefsi natıkaya, sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını, arş-ı âlâ'yı geçerek Velâyet-i Heyet-i Vahdâniyye Mertebesinde zamansız ve mekânsız olarak **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra **Murakabe-i Zatiyye**'yi Heyet-i Vahdâniyye ile yapar ve ders-

ten çıkar.

Heyet-i Vahdâniyye; Âlemi emir (Kalb, Ruh, Sır, Hafî, Ahfâ) ve âlemi halk'ın (Nefis, Toprak, Su, Hava, Ateş) hepsine birden verilen bir isimdir. Gerek âlemi emir ve gerekse âlemi halktan olan tecellilerin bir araya gelmelerinden ve gerekli temizlik ve ayıklamadan sonra diğer bir heyet daha meydana gelir.

Meselâ: Bir kimse muhtelif cins ilaçları bir araya getirmek suretiyle bir tek ilâç meydana getirmek isterse, her ilacın belli bir ölçüde olması ve hepsinin birbirine iyice karıştırılması icap eder. Böyle imal edilirse ilaçtan beklenen fayda sağlanır. Birçok ilacın bir arada birbirine iyi karıştırılmasıyla da yeni bir ilaç ismi meydana gelmiş olur.

Letâifi aşere denilen o lâtife de aynen böyledir. Bu latifelerden her birisi için de birer heyet hâsıl olur. Yine bu makamda bu on lâtife için nice yücelme ve yükselmeler meydana gelir. Bu latifelere olan tecellilerin sonundaki yükselme, nurlanma genişleme ve renklenme daha evvel bahsi geçen makamlardakilere nisbetle çok daha fazladır. Bahsi geçen makamların hepsinin bu makama nisbeti kabuğun öz'e nisbeti gibidir.

36. DERS:

MERTEBE-İ UMUM KEMÂLATI CÂM-İ ZAT-I MUHABBET-İ ULUHİYYET

Hediyeden sonra **"İlâhi Ya Rabbî, hazine-i gaybi ilahiyenden füyüzat ve rahmeti ilahiyeni ve şanı ilmi cami' olan şuunatı rahmeti ilahiyyeni Fahri âlem Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizin ruhaniyetine inzal ve irsal buyurmanı;**

Andan Hazreti İsa, Musa, İbrahim, Nuh ve Âdem aleyhimüsselamın ruhaniyetlerine, andan Ebubekir Sıddık Efendimizin ruhaniyetine, andan cümle şeyhlerimizin ruhaniyetlerine, andan şimdiki şeyh efendimizin letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarına ve andan benim letâif, nefsi natıka, cem'i cevârih ve âzalarıma inzal ve irsal buyur, Ya Rabbî" der.

Hediye, feyz talebi ve rabıta yeryüzünde yapıldıktan sonra şeyh efendimizin ruhaniyetine sığınarak ve bürünerek ders halinde olduğun yerde kalbinden ruha, sırra hafiye, ahfâ'ya, nefsi natıkaya, sonra soldan sağa doğru dönerek cami minaresine çıkar gibi bir kuş uçar misali semaya doğru çık. Yedinci kat sema, fezâ-i tevhid meydanını, arş-ı âlâ'yı geçerek Velâyet-i Ulyânın Umum Kemalat-ı Cami Zât-ı Muhabbeti Uluhiyyet Mertebesinde zamansız ve mekânsız olarak **bin defa lisanen ve kalben gizli sesle "lâilahe illa'llah"ı zikreder.** Her yüz başında bir defada "La ilâhe illa'llah Muhammedün Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem diyerek zikir yapar. Sonra **Murakabe-i Zatiyye**'yi Muhabbetiyeyi yapar ve dersten çıkar.

Umum Kemalat-ı Cami Zât-ı Muhabbeti Uluhiyyet

Müridin gayretleri ile beraber kavuşacağı Ülûl Azim velayetinin kemâlâtından sonra, sâlikin sülûkü iki tarafa vuku bulur. Bu da mürşidin ihtiyarına bağlıdır. Mürşid ne tarafa isterse sâliki o tarafa sülük ettirir.

Bu iki taraftan birisi: **Hakaiki İlâhiyye** tarafıdır ki; bu taraf Kâbe'nin, Kur'ân-ı Kerim'in ve namazın hakikatinden ibarettir.

İkinci taraf da: **Hakâiki Enbiyalarından** ibarettir.

Mürşid, sâlike Kâbenin hakikatinde yönelince, bu makamda Cenâb-ı Hakk'ın azamet ve büyüklüğüne şahid olunur. Onun heybeti Bâtın üzerini kuşatır. Bu makamda sülük edenler **zat' murakabesini** yerine getirirler. Kendisine murakabede bulunulan zat, bütün varlığın secde kıldığı Halik-i kâinattır. Nice kimselere bu kudsî makamda yokluk ve ebedîlik hali ikram edilir de, sâlik nefsini bu ikrama ulaşmış ve sahib olmuş olarak bulur. Kâinatta var olan her şeyin yönelişi O'nun tarafınadır. Bu teveccüh her ne kadar kemâlâtta (olgunlukta) hâsıl olan bir yöneliş olup renkle ilgisi olan bir teveccüh ise de burada bahsedildiği kadardan ibaret değildir. Batınî nisbetin yüceliği ve genişliği bu makamlarda daha fazladır, (ziyade üstüne ziyadedir)

Nebilere âit hakîkatlarda görüntüler renksiz meydana gelip, bu tecellîlerin yücelik ve genişliklerine rağmen, ilâhî hakîkatlerdeki tecellîye nîsbetle tecellîleri daha azdır.

Bu halin sırrına gelince: Sâlike zat mertebesinde fena ve baka hali ikram edilir. O da, bu mertebenin ahlâkı ile ahlâklanınca, idraki kuvvet kazanır ve üstte olup âlemi emirden bulunan nisbeti idrak eder. Yani, eriştiği yüceliğin idraki kendisine bildirilir. Yine böylece sâlik erdiği bu makamlardaki renkten soyulmuşluğu kendi idraki ile bulamaz. Zîra bilir ki; kemâlâtın, âlemi emirden olan yüceliklere göre nisbeti, ikisinin de letafetleri itibariyledir ve her ikisinde de letafet cinsleri aynıdır. İsterse bu benzeyişleri gösterişten ibaret olsun. Kemâlât nisbetinde renksizliğin ayırımı sebebine gelince: Muhakkak ki sâlik sıfat ve şüûnat (haller) mertebesinden, fenafillâh ve bakabillâh sebebiyle nail olduğu velayetlerde, kendisine ikram edilen tecellî kadar idrak kuvvetine sahiptir. Bunun için de Zat mertebesindeki hallerin idraki güçtür. Muhakkak ki, velâyete âit kemâlât diğer bir velayet mertebesinden meydana gelmektedir. Nübüvvetin kemalâtı daha başka bir kapıdan girer. Velayetin kemalâtı ile nübüvvetin kemalâtı arasında —suretin bile olsa— hiç bir benzerlik yoktur.

Bazı tasavvuf ehli diyorlar ki: **“Evliyalık makamı, nüvüvvet makamının gölgesidir diyenler hata ediyorlar. Gerçek olan böyle değildir. Her iki kemalâtın birbiri ile katiyyen bir ilgisi yoktur.”**

Kemalât mertebesi hususunda, yukarıdan beri ifade edilenlerin dışında, daha nice münasebetleri vardır. Velilerden bazılarının ifade ettiklerine göre; kemalâta nisbet edilen

hakikatlar, denizlerin dalgaları durumundadırlar. Bu demektir ki, kemalât ne zaman fevkani (âlemi emre mahsus tecellîlerden meydana getirse) olursa, o kemalâtın tecelli kaynağı, tecellînin daimî olduğu zatın makamıdır. Bundan: anlaşılmaktadır ki, hangi tecellî fevkani (âlemi emirden gelen bir tecellî) ise, o tecellî Zat mertebesinin dışına çıkamaz. Çünkü tecellî kaynağı, o mertebenin dışında değildir. Böyle bir duruma, (denizin dalgaları) tâbirini kullanmak isabetlidir. Bu hal eşyayı hakikatine nisbet etmede meydana gelmektedir. Yoksa kemalâta nisbetle değil. Meselâ, Kâbe-i Muazzamanın hakikatinde azâmet, kibriya ve mümkünat için secde edilen yer meydana gelmektedir. Buradaki sırrın inceliğini kavramaktan akıl acze düşmüştür. Hattâ bir mürşidin teveccühü olmadan bu mertebelere erişmek ve anlamak mümkün değildir.

SEYR ÇEŞİTLERİ

36 Ders bittikten sonra seyrler başlar.

Sulûk eden ihvanda seyr iki kısımdır:

Cezbe ve sülûk.

(Sülûk), uğraşarak ilerlemektir.

(Cezbe) çekilip götürülmektir.

Seyr-i âfâkî'ye "sülûk," seyr-i enfüsî'ye "cezbe" adı verilir.[93]

Bunlara tasfiye ve tezkiye de denir. Sülûktan önce olan cezbenin, yani tezkiyeden önce olan tasfiyenin kıymeti yoktur. Sülûk tamamlandıktan sonra olan cezbe yani tezkiyeden sonra olan tasfiye lâzımdır ve seyr-i fi'llah da hâsıl olur.

Önce olan cezbe ve tasfiye, sülûkü kolaylaştırmağa yarar. Sülûk olmadan, maksada kavuşulamaz. Yol tamam gidilmedikçe, cemâl-i ilâhî görünmez. Önceki cezbe, sonra olan cezbenin suretinin numunesi gibidir. Hakikâtte, birbirinden başkadırlar. Büyüklerimizin**, "Sonda olan şeyler, başlangıçta yerleştirilmiştir"** sözünden maksat, **"Sonda kavuşulacak suretin görünüşü yerleştirilmiştir"** demektir.

Seyr ve sülûkten maksat ve cezbe ve tasfiyeden beklenilen şey, nefsi kötü huylardan ve çirkin sıfatlardan temizlemektir. Bu çirkin sıfatların başı, nefse düşkün olmak ve onun arzularına, isteklerine tutulmaktır. O hâlde, Seyr-i enfüsî lâzımdır. Kötü sıfatlardan güzel sıfatlara dönmek lâzımdır. Seyr-i âfâkî lüzûmlu değildir.

---

[93] PAKALIN, Mehmed Zeki, Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul,1972, c.3, s.198

Maksat ve gaye bu seyre bağlı değildir. Çünkü zahirî şeylere düşkünlük, nefse düşkün olmaktan ileri gelir. İnsan, her şeyi, kendini sevdiği için sever. Çocuğunu, malını sevmek, onlardan istifade edeceği içindir. Seyr-i enfüsîde, insanı, Allah Teâlâ'nın sevgisi kaplayarak, insan, kendini sevmekten kurtulduğu için evlat ve mal sevgisi de, bununla beraber yok olur. O hâlde, seyr-i enfüsî muhakkak lâzımdır. Seyr-i âfâkî, buna bağlı olarak, maksadı müyesser olur. Nebilerin "aleyhimüssalevâtü ve-t'teslîmât" seyrleri, yalnız seyr-i enfüsî idi. Seyr-i âfâkî, bununla berâber yapılıyordu.

Sülûk konaklarını ve cezbe makamlarını geçtikten sonra, anlaşıldı ki, seyr ve sülûktan maksat, yani tasavvuf yolculuğundan maksat, ihlâs makamına varmaktır. İhlâs makamına kavuşabilmek için, enfüsî ve âfâkî mabutlara tapınmaktan kurtulmak lâzımdır.

Seyr-i enfüsî, bu yolun nihâyetinde ele geçer. Behâüddîn-i Nakşibend Hazretleri buyurdu ki, "Ehl'u-llâh, Fenâ ve Bekâ makâmına kavuştuktan sonra, her gördüklerini kendilerinde görürler. Her tanıdıklarını kendilerinde tanırlar. Bunların hayretleri, anlayamamaları kendilerinde olur. **"Kendinizdedir, görmüyor musunuz?"** [94] Buyruldu.

Seyr-i enfüsîden önce olan seyrlerin yani ilerlemelerin hepsi, (Seyr-i âfâkî) idi. Seyr-i âfâkîde ele geçen şeyler hiçtir. Yani, aranılana göre hiç sayılır. Ancak şuhûd-i enfüsîye kavuş-

---

[94] Zariyat,21

mak için, önce seyr-i âfâkî lâzımdır. Seyr-i âfâkîde, sanki kötülüklerden temizlenmek ve seyr-i enfüsîde, iyi ahlâk ile ahlâklanmak vardır. Çünkü kötülüklerden ayrılmak, Fenâ makâmına uygundur. İyiliklere kavuşmak, Bekâ makâmına uygun olur. Bu seyr-i enfüsînin nihâyeti yok demişlerdir. İnsanın ömrü sonsuz olsa, bu seyr bitmez denilmiştir. Çünkü mahlûkun sıfatlarının nihâyeti yok demişlerdir. Yani Allah Teâlâ'nın sonsuz sıfatları, sâlikin latîfeleri aynasında tecellî etmekte, O'nun kemâlâtından bir kemâl görünmektedir. O hâlde, bu seyr bitmez ve sonu gelmez.

Bu konuda büyükler buyuyurdular ki;

Hâce Ubeydullah-ı Ahrâr kuddise sırruhu'l-azîz;

"Allah Teâlâ'ya kavuşmakta, zulmet perdelerinin kalkması için mahlûkların hepsini aşmak, yani seyr-i âfâkîyi ve seyr-i enfüsîyi tamamlamak lâzımdır. Nûrdan perdelerin aradan kalkması için de seyr-i fi'llah gerekir"demiştir.

Ebû Saîd-i Harrâz kuddise sırruhu'l-aziz;

"Seyr-i âfâkî (kendinin dışında ilerleme), insanı, matlûbdan (Allah Teâlâ'dan) uzaklaştırır, seyr-i enfüsî ise, insanı, matlûba kavuşturur" demiştir. Seyr-i enfüsî, tasavvuf yolunda bulunan kimsenin kendinde ilerlemesi, kötü huylardan temizlenen nefsin, iyi huylarla bezenmesi, süslenmesidir."

Abdülkâdir Geylânî kuddise sırruhu'l-azîz,

"Seyr-i enfüsîde, insanı, Allah Teâlâ'nın sev-

gisi kaplayarak, insan, kendini sevmekten kurtulduğu için, evlâd ve mal sevgisi de bununla berâber yok olur. O halde, seyr-i enfüsî muhakkak lâzımdır"

Efendi Hazretleri buyurdu ki;

"Gardaşım! Sülûk görmeyen ihvan listesine kayıt olmaz. Her amelin edebi var. Tarikatın edebi de sülûkünü tekmil etmektir."

SEYR MERTEBELERİ

Hakîkat erbabına göre sefer, müridin Allah Teâlâ'ya yönelmesi sırasında kalbin geçirmiş olduğu seyirlerde takip edilen Seyr-u Sülûkün dört makamı vardır.[95]

"Seyr-i İlâ'llah"; "Seyr-i Fi'llâh ," " Seyr-i Ani'llâh Billâh" "Seyr-i Fil- Eşya."

1-SEYR İLÂ'LLAH [96]

Hediyeler, Rabıta ve murakabesi 36. Dersteki gibi yapılır.

Seyrin birincisi mertebesi hakkında kullanılan bir tabirdir. Buna **"sefer-i evvel"** de denir. (Seyr-i ilâ'llah) demek, aşağı bilgilerden, yüksek bilgilere ilerlemek, ilimde durmadan yükselmektir. Bu şekilde mahlûklara ait bilgiler bilindikten sonra, Allah Teâlâ'nın ilmine kadar varılır. Bu bilgiler başlayınca, mahlûklara ait

---

[95] Bu sınıflandırmalar değişikte olabilir. Neticede hepsi aynı neticeye varmaktadır.

[96] Bu seyirler ile dersler kırk sayısına ulaşır.

bilgilerin hepsi unutulur. Bu hâle (Fenâ) denir.

Allah Teâlâ'nın, lütfu ve ihsanı ile mâsivânın hepsi, kalb gözünden silinince, isimleri bile unutulunca, **(Fenâ)** hâsıl oldu denir. (Seyr-i ilâ'llah) tamam olur.

Sâlik, yaradılışında Muhammedî ise, Âlem-i emrin beş latîfesini, sıraları ile geçtikten sonra, bunların Âlem-i kebîrdeki asıllarında seyr eder. Yani ilerler. Allah Teâlâ'nın lütfu ile bu beş aslın her birini inceden inceye geçerek sonuna gelir. Böylece, imkân dairesini (Seyr-i ila'llah) ile bitirmiş olur. (Fenâ) hâsıl oldu denir. (Vilâyet-i suğrâ) makamına başlamış olur.

Hakikî Fenâ ise, sıfât-i ilâhînin ve isimlerinin ve hiçbir bağlılığın, ayrı bir görünüşün de, tamamen görülmediği zaman hâsıl olur. Zât-ı ilâhîden başka hiçbir şey görülmez ve düşünülmez. Seyr-i ila'llah Allah yolculuğu, işte burada sona erer.

2-SEYR Fİ'LLÂH

Hediyeler, Rabıta ve murakabesi 36. Dersteki gibi yapılır.

Seyrin ikinci mertebesi hakkında kullanılan bir tabirdir. Buna **"sefer-i sani" (cem)** de denir.

Allah Teâlâ'nın isimlerinde ve sıfatlarında ilerleme, Allah Teâlâ'nın beğendiği ve râzı olduğu şeylerde fâni olma (yani O'nun sevdiklerini sevmek ve O'nun sevdikleri kendine sevgili olmak) seyr-i fi'llah diye isimlendirilir. Böylece anlatılamayan, işaretle bildirilemeyen ve isim verilemeyen, bir şeye benzetilemeyen, kimse-

nin bilemediği, anlayamadığı mertebeye varılır. Bu seyre **(Bekâ)** denir.

Bu makamda, sülûkten sonra, cezbe hâsıl olur. Bu seyre, seyr-i fi'llah da denmesine sebep, ihvan bu seyrde, Allah Teâlâ'nın sıfatları ile sıfatlanır. Bir sıfattan bir sıfata geçer. Çünkü aynadaki suretlerin sıfatlarının bazısından aynanın da nasibi olur. Bundan dolayı, sanki Allah Teâlâ'nın isimlerinde seyr etmiş gibidir.

(Seyr-i fi'llah) hâsıl olmadıkça, tam ihlâs elde edilemez. (Seyr-i fi'llah) denilen (İsbât) makamına kavuşmak için çalışılır. Bu makamda, kalb yalnız Allah Teâlâ'yı hatırlamaktadır. Bu makama (Bekâ) makâmı ve (Hakîkat) denir. Vilâyetin sonu, bekâ makâmıdır. Birincisinde fenâ makâmına ve hakikâtte bekâ makâmına kavuşan ihvan, vilâyete kavuşmuş, Velî olmuştur. Nefs-i emmâresi, nefs-i mutmainne olmuş, küfürden, inkârdan kurtulup, yaratılışında bulunan kötülük, azgınlık yok olmuş ve Rabbinden razı Rabbi de ondan razıdır.

Abdülhakîm bin Mustafa Arvâsî kuddise sırruhu'l-azîz; "Seyr-i ila'llah ve seyr-i fi'llah yani Allah Teâlâ'nın beğendiği şeylerde fânî olma hâsıl olmadıkça, tam ihlâs (her işini yalnız Allah Teâlâ'nın rızâsı için yapma) elde edilemez. Muhlislerin (ihlâs sahiplerinin) olgunluğuna kavuşulamaz" demiştir.

Fenâ fi'llah makamı zahir olunca, dil ile her gün beşbin kere tehlil de yani 'Lâİlâhe İlla'llâh' zikrinde bulunduktan sonra, Allah Teâlâ'yı murakabede olmak gereklidir ki, Allah Teâlâ'ya karşı fena-i küllî (tümüyle kendinden geçme

hali) elde edilsin.

3-SEYR ANİLLÂH-BİLLÂH

Hediyeler, Rabıta ve murakabesi 36. Dersteki gibi yapılır.

Üçüncü seyre, **(Seyr-i ani'llah-i billâh)** denir. Bu da, ilmin hareketidir. Yüksek bilgilerden aşağı bilgilere inilir. Böylece, mahlûkları bilmeğe kadar inilir. Bütün vücûd mertebelerinin bilgisi unutulur.

Üçüncü ve gelecek olan dördüncü seyrler, davet makamını elde etmek içindir. Allah Teâlâ'nın kullarına yardımı gelip fetih müyesser olunca (Nasr,1) vahdet kapısı açılır. Mutlak fenâ ve istiğrakla "'ayn-ı cem'"de zâtî şühud ve birlik nûru Allah Teâlâ'nın yardımı ile verilince irşat seccadesi helâl olur. Bu da şeyh hazretlerinden icazet ve "hazret-i 'izzet" ten işaret ile olur.

Aynü'l-cem Allah Teâlâ'nın birliğini (Ahadiyyetini) zahirî ve bâtını olan iki zıtta bağlı kılmamaktır. Ahadiyyet makamı, "**Kâbe kavseyn"**[97] makamıdır. İkilik artık kalmaz. Bu makam geçilince de "Ev Ednâ" makamına ulaşılır ki, bu makam velâyetin son makamıdır.

Seyr-i bi'llah'a kadar her makamda, en kâmil Allah Teâlâ dostlarının hepsine göre zikirde sayıyla meşgul olunmalıdır. Lakin beşbin sayısıyla kayıtlanmak seyr-i ila'llah'ın tamamlanmasına ve ondan az sonrasına kadar gereklidir ki, maksat ve meram bulunabilsin.

---

[97] Necm, 9

4-SEYR-İ EŞYÂ

Hediyeler, Rabıta ve murakabesi 36. Dersteki gibi yapılır.

Bunlardan sonra, dördüncü seyr başlar. Buna **(Seyr-i eşyâ)** denir. Birinci seyrde unutulmuş olan, eşyanın bütün bilgileri, şimdi yavaş yavaş ele geçer. Bu dördüncü seyr, birinci seyrin tersidir. Üçüncü seyr de, ikinci seyrin karşılığıdır.

“Bu makam da Hakk’tan halka dönme makamıdır. Bu ise, cem’ ve fark birliği demektir. Hakk’ın halka dâhil olması ve onda yok olmasıdır ki, kesrette vahdet, vahdette de kesret görülebilsin. Bu da Allah Teâlâ’dan Allah Teâlâ’ya dönmedir. Bu makam, fenadan sonra beka, cem’den sonra fark makamıdır.” [98]

Tasavvufta nihâyete kavuşan bir velînin geri döndükten sonra, daha önce unutmuş olduğu eşyânın bütün bilgilerine yeniden sahip olması, Seyr-i fil-eşyâ diye isimlendirilir. Muhammed Bakî-billâh kuddise sırruhu’l-azîz buyurmuştur ki;

“Seyr-i fil-eşyâ, davet makamını elde etmek içindir. Davet makamı, nebilere mahsustur.”

[98] Sefine-i Evliya, c.II, s.177 deki Dip not.

SEYR U SÜLÛK HALLERİ

Sayılan bu dört seyirdeki ikidir:

Urûc [yükselmek], Hakk'a dönmeye derler. Nüzûl [iniş], halka teveccühe [dönmeye] derler.

1— **Urücî (Yükselme):** "Sâlikin Allah Teâlâ'ya mağlup (yok) olmak için seyridir. Bu; cüz'ün külle seyridir. Buna seyr-i şuurî de denilir. Bu seyr; insan mertebesinden Allah Teâlâ'ya kadardır. Bu seyrde mebde'den[99] ne kadar uzaklaştırılırsa damlaların denize düşmesi gibi, daha ziyade mücerred[100] olur."[101]

Seyr-i ila'llah ve seyr-i fi'llah, urûc ederken olur.

2—**Nüzulî (İnme):** Sâlikin vücudunun zuhuru için mutlak vücudun (Allah Teâlâ'nın) seyridir. Vacibin imkân mertebesine, mutlakın mukayyede, küllün cüz'e nüzulü de seyr-i inbisatî[102] ve zuhûri de derler. Bu seyr; akl-ı külden[103] insan mertebesine kadardır. Bu

---

[99] Baş taraf. Başlangıç. Başlama. Kaynak. Kök. Temel. Esas.

[100] Hâlis, saf, katışıksız, karışık olmayan. Tek başına Müşahhas olmayan. Vücuda gelmiş eşya ve ef'âlin şekil ve suretlerinden ayrı olarak düşünülen her keyfiyet ve mefhuma veya nisbet mefhumuna denir. Bunun zıddı müşahhasıdır ki, eşyanın bütün vasıfları ile zihinde husulüdür.

[101] ERGİN, a.g.e. s: 31

[102] Yayılma, genişleme

[103] Akl-ı Kül: Kâinatta görülen umumi ahenk. Her şeyi kavrayan akıl.

seyrde asıldan ne kadar uzak düşülürse denizin sahile seyri gibi, daha zahir ve cami' olur.

Seyr-i ani'llahı bi'llah ve seyri eşya billah, nüzûl yaparken olur.[104]

Mutlak fetih denen "es-seyrü bi'llahi ani'llah"ta vahdet kapısı açılmayınca kimse şeyhlik makamına yetişmez. Feth-i karîb denen es-seyrü ilallah'ta apaçık ufka ulaşıp feth meydana gelmeyince, yani nefis makamından yükselip **"Allah Teâlâ'nın yardımı"** verilmeyince pek çok ganimetler ve yakın bilgisi meydana gelmeyince, kudsî gerçek keşifler gerçekleşmeyince, yüce ufuklara ulaşmak kesinleşmeyince; "es-seyrü fi'llahi"de gönül fethi olan ruh nurlarının ortaya çıkmasıyla oluşan feth-i mübîn karanlıklardan, nurlardan ve kazançlardan muhakkak olmayınca kimse hilâfete lâyık olmaz. Ancak burada büyük bir tehlike vardır; çünkü kalb sırrın kontrolüne yükselince nefs, kalb makamına yükselir. Önceki sıfatları kalbî nurlarla örtülür. Bil ki, nuranî görünüşlerden, renklerle ortaya çıktığından kalb makamı tamam ve

---

[104] Nüzûl, urûctan (inmek, çıkmakdan) fazla vâki' olması için *"Lâ ilâhe illallah"* kelime-i tehlîlini çok söylemek ve Yüz defa *"Lâ ilâhe illallah"* dedikten sonra, *"Muhammedün Resûlullah"* söylemekle olur. Urûcu fazla olan ihvan, dil ile kelime-i tehlîli söylerken her defasında *"Muhammedün Resûlullah"* diye de ilâve ederse, nüzûl ziyâde olur. Urûcu ve nüzûlü müsâvî olan, on veyâ on beş defa "Lâ ilâhe illallah" dedikten sonra, *"Muhammedün Resûlullah"* der. Bu usûl, urûc ve nüzûlün hâsıl olması için çok fâydalıdır.

kâmil olmaz; ancak ruh makamına yükseldikten sonra olur.

Tasavvuf büyüklerinden İbrahim bin Şeybân-i Kazvînî buyurdu ki;

“Fenâ ve Bekâ bilgileri, Allah Teâlâ’nın bir olduğuna hâlis inananlarda ve ibâdetlerini doğru yapanlarda bulunur. Başkalarının Fenâ ve Bekâ olarak söyledikleri, hep yalandır ve zındıklıktır.”

“Bir müride bütün ömründe
bir teveccüh yeter.”

TEVECCÜH

Mevlana Halid kaddese’llâhü sırrahu’l azîz Hazretleri halifesini teveccüh'e itina göstermeyi, cuma ve salı günleri şeyhin ruhaniyetine yönelip kalbine gelecek feyizleri ve mürşidinin de değerli nazarlarını beklemeyi tavsiye etmiştir.

Teveccüh ise beş çeşittir:

1-) Sadık olan mürid hayal gözüyle mürşidinin ruhani ve manevi nisbetine yönelerek mürşidi isterse vefat etmiş olsun, mürşidini hazır bilerek kalbine gelen feyizleri beklemesidir.

2-) Mürid hazır olmayan şeyhini kalbinde hayal edip mürşidini kendisi ile Allah Teâlâ arasında vasıta etmesidir.

3-) Mürid hayalinin bulunduğu yer olan kafasına yönelerek mürşidini orada tasavvur etmesidir. Bu tür kötü düşünce ve hayallerin defi için faydalıdır. Cezbenin tahsili için de çok tesirlidir.

4-)Mürid nefsini ortadan çıkararak mürşidini kendisinin yerine koymadıdır. Bu türlü teveccüh belaların defi için daha etkilidir.

5-) Mürid kalbini silsiledeki şeyhlerinin kalblerinin tasarrufuna tutar. Şeyhinden başalayarak Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize kadar teker teker hepsinin tasarrufu altına koyar. Kendisi ile Allah Teâlâ

arasına vasıta yapar.

Beş duyusunu tek duyu haline getirir. Zira bu duyular kalbin dağılmasına sebeb olur. Hepsini âlem-i emirden olan birleştirici hakikate yöneltir. Hakikatin yuvası olan kalbine derinliğine bütün hissiyatıyla yönelir. Mürid bu şekildeki teveccühe devam ederse gaybet, şuhud ve ağyarın kalbten çıkması mümkün olur. O zaman Hak Teâlâ'nın cezbeleri kendisine akar. Zati tecelliler kalbini kaplar. Vesveseler ve bütün batıl düşünceler kalbinden sıyrılıp gider Bari Teâlâ kendisine zatıyla tasarruf eder.

Bu makamda hakiki zikir ve ism-i azam olan lafza-i celalin manası kendisine tecelli eder: Hakikat ve vakıada bütün âlemin kendisi de ortadan yok olur.

Artık tevhid denizinde istiğrak hâsıl olur. Suya dalan bir kimsenin sudan başka bir şey göremediği gibi tevhid denizine gark olan salikte Allah Teâlâ'dan başka hiç bir şey göremez.

Bayezid-i Bestami kaddese'llâhü sırrahu'l azîzden ism-i âzamın ne olduğunu sormuşlar. Şöyle buyurmuş;

"İsm-i azam'ın belirli bir sınırı yoktur. Yalnız sen kalbini her şeyden boşaltarak vahdaniyet temin et. Sonra dilediğin isimle onu zikret."

Bayezid-i Bestaminin bu sözünden şu anlaşılır. Allah Teâlâ'dan gayrısından gaybet hasıl olduktan sonra, Allah Teâlâ'nın hangi ismiyle olursa olsun, kişinin yaptığı zikir ism-i âzamdır.

Ey kardeşim sen de çok çalış ve çabala. Kalbini masivadan boşalt. İsm-i âzamı bulursun. İsm-i âzam; çağırdığında Allah'ın sana icabet

ettiği isimdir.

Nakşî tarikatının imamlarından Muhaddis Şah Abdülaziz b.Şah Ahmet Veliyullah Dehlevi **"Kavlu'l-Cemil"** risalesinin açıklamasında der ki;

Nakşibendîlerin kendi aralarında teveccühte kullandığı bazı haller ve ayrı keyfiyetleri vardır. Onları kendi aralarında kullanırlar.

Nakşibendîlerin nezdinde teveccühün hikmeti, Kadirilerin zikir vuruşuna riayetiyi aynı derecededir. Nakşibendîlerin teveccühlerde çok acayip tasarrufları vardır. Himmetin toplanarak arzu edilen şeyin ele geçirilmesi, hastalardan hastalığı defetmek, günahkâr kimseyi tevbeye getirmek, insanların kalbine girmek, sevimli olmak kalbde yaşanan büyük hadiseler, kalblere tasarruf etmek, hayattaki veya vefat eden ehlullahın nisbetine vakıf olmak, insanların düşündüklerini bilmek, gelecek olayları keşfetmek, belaları defetmek ve bunlardan başka birçok tasarrufları vardır.

Fena ve beka makamına sahip olmayanlara, teveccüh ile tesir şöyle olur.

Şeyh önce sadık olan müridin nefsine teveccüh eder. Nefsindeki vesveselerle, tam bir himmetle mücadele eder. Sonra kendi kalbindeki cemiyyete gark olur. Mürşidde eğer tarikat ehlinin nisbeti bulunuyorsa ve nisbette sabit, köklü bir melekesi varsa ondaki nisbet talibin kabiliyetine göre ona akseder. Bazıları mürşidin yapacağı teveccühle talibin kalbine vurmasını birlikte yapıyorlar. Talib hazır ise teveccühü bu şekildedir. Eğer hazır değil de gaib ise şeyhler talibin suretini tasavvur ederek teveccüh eder-

ler.

Himmet, düşünceyi toplamak, arzu ve temenni ettiği şeyi azim ve istekle taleb etmektir. Susamış kimsenin maksadının su olması gibi. Bir şeyi elde etmek isteyen kimsenin kalbinde de talebinden başka bir şey bulunmayacaktır. Güvendiğim bazı kimselerden şunu duydum; Mürşid teveccüh yaparken nefy-ü isbat zikrini çekerek; ilahi rehmeti celbeder ve şöyle düşünürler: Allah Teâlâ her işinde ve fiilinde tektir. Her iş onun izin ve yardımıyla olmaktadır. Biz birer vesile ve vasıtayız. Şu müridi ıslah eden de aslında Allah'dır.

Şeyhin müridine gelen hastalığı def etmesi şöyle Olur: Şeyh kendini hasta olan kimse gibi kabul eder. Hastalığın aynısını kendisinde düşünür. Kalbine bu fikirden başka bir fikir gelmemesi için himmeti toplar. Bu şekilde hastalık müridden şeyhe geçer.

Günahkâr olan kimseyi tevbeye yöneltmek için yapılan teveccüh şu şekildedir. Şeyh günahkâr adamın nefsini ve suretini tasavvur eder. Nefsinin kendisinden ayrılarak günahkârın nefsiyle birleştiğini kabul eder. O günahkâr nefis için pişman olur istiğfar eder. Bu teveccühle günahkâr kimse de kısa zamanda pişman olur ve tevbe eder.

Ehlullahın nisbetini çekmek şöyle olur: Nisbetine yönelenlerin önüne diz çökülür vefat etmişse kabrinin önüne oturulur. Bütün hayal ve düşüncelerden sıyrılınır. Ruh nisbeti elde edilmek istenen ehlullahın ruhuna yönelir. Ehlullahın ruhuyla birleşme hâsıl olur. Sonra

kendi nefsine döner. Bulacağı nisbet o yöneldiği zatın nisbetidir.

Kalblere muttali olmak şöyle olur: Nefsini bütün hayal ve hatıralardan boşaltarak, nefsini kalbindekileri öğrenmek istediği kimsenin nefsiyle birleştirir. Bu arada kalbe bir söz veya hayal meydana gelirse o adamın hayali ve düşüncesidir. O kimseden kalbine yansımıştır.

Gelecekteki bir hadiseye keşif yoluyla vakıf olmak isteyen kimse: Nefsini bütün hayal ve düşüncelerden boşaltıp bütün gücüyle öğrenilmek istenilen hadiseyle ilgili bilgiyi bekler. Bütün hayal ve vesveselerden uzaklaşarak susamış kimsenin suya olan talebi gibi hadiseyi öğrenmeyi ister. Kendi kabiliyeti ve istidadına göre nefsini, melaikelerin veya yerdeki velilerin cemaatine gönderir. Onlarla birlikte her şeyden mücerret olur. Bu şekilde devam ederken rüya âleminde veya manevi vakıada bir durumda veya tanımadığı bir kimse tarafından hafiften gelen bir sesle hadiseyi keşfetmek mümkün olacaktır.

Belaların defedilmesindeki teveccüh şekli ise şöyledir:

Belayı misal şekliyle düşünür, kendisinin belayı şiddetle kovduğunu ve onunla çarpıştığını tasavvur eder. Bütün himmetini belanın kovulmasına harcar. Kabiliyetine göre zaman zaman nefsini yukarıdaki melaikelerin ve aşağıdaki velilerin cemaatine gönderir. Kendisinden sıyrılarak onlara katılır. Allah Teâlâ'nın kudret ve iradesiyle, bela uzaklaşıncaya kadar bu şekilde devam eder. Allah Teâlâ her şeyin hakika-

tini herkesten daha iyi bilir.

Bu tasarrufların ve onların yerine geçebilecek diğer tasarrufların şartı, etkileyen kimsenin nefsinin, etkilenen kimsenin nefsiyle birleşebilmesidir. Varlık perdelerinden kurtulan kimseler bu birleşmenin nasıl olacağını bilirler ve buna güçleri yeter.

Şimdiye kadar söylediğim teveccüh seçtiğim yollardır. Pederim Mahmut Sahib kaddese'llâhü sırrahu'l azîz bu değişik yolları mektûbatında zikretmiştir. Oraya da müracaat edilebilir.

Allah dilediği kimseyi hidayete erdirir.[105]

ESAD SAHİB

[105] Esad Sahib, t. D.-K. (Mayıs-2008). *Mektubat-ı Mevlâna Halid.* İstanbul: : Semerkand, s.284-285

MÜRŞİDİN TEVECCÜHLERİ

(KUR'ÂN-I KERİM'İN HAKİKATLERİNDE TEVECCÜH)

Allah Teâlâ'yı Esma-i Hüsnâsı ile zikretmek, kalpteki tecellilere mâni olabilecek her türlü fazlalığı ve yaramazlığı atmaya ve onun nurlanmasına vesiledir. Fakat zikrullâhın kalbte meydana getirdiği bu huyların görünüşü sonunda, mutlaka şu veya bu makam verilir veya şu dereceye erişilir diyebilmek mümkün değildir. Meselâ, bir kimse Zat'ının ismi olan Allah ismi şerîfi ile zikretmeye devam etse veya nefy ü İsbat olan kelime-i tevhid (Lâ ilâhe illallah) ile zikir faaliyetini devam ettirse, bu yapılan zikirler, zikredenin Allah Teâlâ yolunda bulunduğunu ifade etmekle beraber, mutlaka yukarı makam ve derecelere yükseleceğini göstermez. Fakat kelime-i tevhid olan (Lâ ilâhe illallah) kelimesini (Muhammed ün Rasûlüllah) ilâvesi ile zenginleştirir. Allah İsmi şerifini Allah Teâlâ'nın Rasûlüne salâvat-ı şerife ile takviye ederse, daha yüce mertebelere yükselmek için, ihvan durumunu daha çok kuvvetlendirmiş olur. Zikir esnasında tarif edilen aralıklarla kelime-i tevhide (Lâ-ilâhe illallah kelamına) (Muhammed ün Rasûlüllah) lafzını ilâve etmek, göğüs kafesinin genişlemesine de vesile olur. Bu ifadenin ilâvesi ile meydana gelen mânevî tesir, Allah ismi ile zikirden sonra yapılacak salâvat-ı şerife ile takviyeden daha fazladır.Yukarıdan beri ifade edilen makamların hepsinde, tilâvet kaidelerine uygun olarak oku-

nan Kur'an-ı Kerim yükselişe vesiledir. İhvanın ulaştığı bütün makam ve mertebeler Kur'an-ı Kerim vasıtasıyladır.

Bir mürşid, sâlike ne zaman Kur'ân-ı Kerim-'in hakikatinde teveccühte bulunursa, Allah Teâlâ'nın azamet ve kibriyasının çadırı altında, o teveccüh bereketiyle bir takım sırlar meydana çıkar. Kendisine teveccühte bulunulan sâlik, misal âleminde, Kâbe'nin hakîkatini ve keyfiyyetini görür de tâ ki gördüğü bu hakikat-ten, Kur'ân-ı Kerim'in hakikatine erer. Mürşidin teveccühü neticesinde, sâlikte meydana gelen bu hal her şeyi muhit olan (kuşatan) Zat-ı Kibriya'nın sâliki kuşatmasının başlangıcıdır. Bu makâmda, sâlik üzerinde. Allah Teâlâ'nın her şeyi kuşatmasına benzer bir kuşatma meydana getir. Burada (Allah Teâlâ'nın kuşatması) sözünün kullanılmasından maksat, O'nun saltanatına nisbetle kulun sahasının darlığından kinayedir.

İşte bu makâmda sâlik Kurân-ı Kerîm'in Batınını, (içyüzünü- sırlarını) anlamaya başlar. Yine bu makâmda sâlik, Onun bir harfinin mânâsını bile denizler kadar coşkun ye engin bulur Ondaki bir harfin sırrının, insanı maksadının kâbesine kavuşturacak, kadar zengin olduğunu görür.

Burada acâib bir nükte vardır. Bu nükte de: Kur'ân-ı Kerim'deki muhtelif kıssalar, birbirine benzemeyen muhtelif emirler ve yine birbirine zıt görünüşte birtakım nehiyler; birtakım eşyanın sırlarının ve inceliklerinin bulunuşu, maddî ve manevî mânâda nur ve zulmetin gösterilme-

si... Allah Teâlâ'nın hikmet ve kudretini sergileyen hitaplardır.

Çeşitli kıssalar ve enbiya (aleyhimûsselâm) ait hayat hikâyeleri; cahil tabakanın bilgi ve görgüsünü artırmak ve insanların hidayetine vesile olacak, şerîat hükümleri ile irşad'da bulunmak içindir. Bununla beraber Kur'ân-ı Kerîm'in ibaresini meydana getiren harflerin gizliliğinden acâib keyfiyetler, garip muameleler meydana gelmektedir. İnsan, Kur'ân-ı Kerim'i bu makâmda okudukça- hayretten hayrete düşer, her harfinde ayrı ayrı hikmet-parıltıları görür. O'nu okumaya devam edenlerin kalbi, O'nda mevcut olan kudsî sırlar sebebiyle kuvvet bulur.

Kur'ân-ı Kerim'i okuyan kimsenin lisanı tıpkı meyve ağacı gibidir: Hatta bunu hakkıyla okuyan kimsenin bütün azaları lisan kesilir. Burada ilimler Kur'ân-ı Kerim'e nisbet edilmektedir. Bu nisbet her olgunluğun yüceliğe nisbetine benzer. Nitekim. Kâbe-i Muazzamanın hakikatinin, azamete nisbeti de-böyledir.

Allah Teâlâ'nın büyüklüğü, O büyüklüğün altında bulunanların varlığına delâlet eder., Kur'ân-ı Kerim'in hakîkati mertebesinde Kur'ân-ı Kerim'e ait genişliğin ancak ufak bir parçası murakabe ve müşahede edilebilir. Allah Teâlâ'nın Zât'ının kelâmı olan Kur'ân-ı Azimüşşan-ı hakkıyla murakabe mümkün değildir. Kur'ân-ı Kerim'in hakikatleri makâmının feyiz kaynağı ve Vahdâniyyet heyetidir.

MÜRŞİDİN NAMAZ HAKİKATİ DAİRESİNDEN TEVECCÜHÜ

Kur'ân-ı Kerim'in hakikati dairesinde teveccühten sonra, mürşid-i Kâmil olan zât sâlike namazın hakîkati dairesinde teveccühte bulunur. Bu teveccüh buyrulan makâmda sâlik şerhi sadır'ın (göğüs genişliğinin) olgunluğunu seyreder ve yaşar. Bu madamdan her şeyi müşahede etmek mümkün olmakla beraber; ancak Allah Teâlâ'nın Zât'ının görülmesi mümkün olamaz. Zira Zât'ının, sırrını yine Zât'ı bilir.

Bu makâmda Allah Teâlâ'nın sonsuz iltifatına boğulmaktan ve O'nun katında yüceliklere ermekten daha açık bir iltifat olur mu ki, bu iltifatlar Kur'ân-ı Kerim'in hakikatlarından gelen nice iltifatlardan ancak bir tanesidir. Kabe'nin hakîkatlerindeki iltifatlar da aynen böyledir.

Bu makâmda seyreden, kimseler Cenâb-ı Hakk'ın Zât'ını değil, iltifatının çokluğunu ve tecellî sahasının genişliğini murakabe ederler.

Sâlik, namazla gelen tecellî hakikatlarından zevk almaya başlayınca edâ ettiği namazları hep bu zevk içinde yerine getirir, namaz içerisinde dünya zevk ve düşüncelerinden tamamiyle kurtulur. İçini âhiret neş'esi kaplar. Sanki âhiret zevklerini görür ve yaşarcasına manevî hazla dolu bir hâlin içine girer. Kemdisinde bu durum hâsıl olan sâlik, iftitah tekbiri için ellerini kulaklarına doğru kaldırırken, iki cihana (dünya ye âhirete] ait her şeyden ellerini yıkamış olarak kaldırır. Allah Teâlâ’dan, başka her şeyi elinin arkası ile arka tara-

fa atar. Melik ve Celil olan Allah Teâlâ'nın huzuruna (Allahü Ekber) diyerek durur. Bu duruş esnasında huzuruna durduğu Yüceler Yücesi Allah Teâlâ'ya karşı hiçliğini, acizliğini, fakirliğini ye hakîrliğini gözünün önüne getirir. Nesi varsa o anda gerçek sevgili olan, huzurunda durduğu Allah Teâlâ'ya fedâ eder. Kur'an-ı Kerîm'i okumaya başlayınca, sanki Cenab-ı Hak yânında imiş de O'nunla konuşuyormuşcasına kendine dikkat eder. Okuyuşunu ve duruşunu bana göre tanzim eder. O esnada Kur'ân-ı Kerim'i okuyan dili, sanki Tûr-u Sina'da Allah Teâlâ ile mükâlemede bulunan Hazret-i.Musa aleyhisselâmın dilidir. Kur'ân-ı Kerim'i bu dikkat ve hassasiyet özerinde okumaya çalışır. Kur'ân-ı Kerim'i okuyan kimsenin dilinin, bir nevî, Turu Sina'da Allah Teâlâ ile doğrudan mükâlemede bulunan Hazretti Musa aleyhisselâmın diline benzer

Sâlik kıraatten sonra rüküa eğildiği vakıtte huşûnun içine dalar. Bu noktada Allah Teâlâ'ya olan yakınlığın artması ile O'ndan başka her şeye veda eder, ayrılır, tesbîh dualarını **(Sübhâne Rabbiyelâzîm)** okumaya başlayınca, daha başka demlerle karşılaşır ve daha başka zevklerin içine dalar. Daha sonra nâil olduğu bunca iltifat karşısında, Allah Teâlâ'ya hamd ve sena etmekten kendisini alamaz ve **(Semiallâhü limen hamideh)** diyerek basını yukarıya kaldırarak doğrulur. Yine Allah Teâlâ'nın huzurunda saygıyla durur. Rükûdan sonraki doğrulmanın sırrı ve hikmeti ise, sâlik namaz esnasında kıyamdan secdeye giderken Allah Teâlâ'nın azameti karşısında nefsini yerlere atarak, küçülme

ve tevâzuun ve boynu büküklüğün zirvesine ulaşmış olmasıdır.

Kul, secde esnasında aldığı zevki başka hangi ibadetinden alabilir? Akıl, secdenin yüceliğini ve kutsallığını idrakten âcizdir. Denilebilir ki: Secde namazın özü ye hülâsasıdır., Bu hususa Kur'ân-ı Kerim'den şu âyet-i kerîme ile İşaret olunmuştur;

"Ey doğru yolda olan! Sakın ona (Ebû Cehil'e) uyma. Sen secde et ve Rabbine yaklaş,"[106]

Bu hususta Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de bir hadîsi şeriflerinde şöyle buyuruyor:

"Secde eden kimse, yaptığı secdeyi (sanki) AllahTeâlâ'nın ayaklarına yapar." [107]

Sâlik, secdesinde maksadına ermenin zevki içinde bulunur. Bundan sonra da (Allah'ü Ekber) diyerek başını secdeden kaldırır. Burada okunan (Allah'ü Ekber) lafzı, ibâdete lây'ık **O'**ndan büyük ilâh bulunmadığının ifadesidir. O'na hakkıyla ibâdet etmek mümkün değildir. O kuluna, kulunun O'na ve bizzat kendisine olan yakınlığından daha yakındır. İki secde arasındaki oturuşta, sâlikin O'ndan bağışlanmasını dilemesi, O'na hakkıyla kulluk edememenin ve

---

[106] Alak, 19

[107] Burada, secde mahallinin Allah Teâlâ'nın ayaklarının üzerine yapılması temsilî bir teşbihtir. Secdedeki kul kendisini böyle bilmelidir demektir. Yoksa, Kâinatın yaratıcısı ve sahibi bulunan Allah Teâlâ'ya mekân isnad edilemez

gereği gibi yakın olamamanın eziklik ve eksikliğinden dolayıdır. Bundan, sonra yakınlığını dileyerek kul ikinci secdeye varır. Burada da teşbihlerini ve temennilerini tamamladıktan sonra, tahiyyat için oturur. Kendisine, namaz gibi yakınlığına vesile olan bir iltifatı layık gördüğü için, O'na ve ikramına şükür ve teahiyyeleri okur. Arkasından da kendisine ve habîbine olan imânına karşı iki şehâdet getirir. Böyle bir iltifata nâiliyyet ve yakınlığının devletine lâyık görülmek, tevhîd ve şehâdet kelimeleri ile tasdik etmeden huzurundan ayrılmamayı icab ettirmektedir. Habibi Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem üzerine salât ve selâm okumaya gelince: Bütün bu nimet ve iltifatlara kul, Habîbinin vasıtasıyla sahib olduğu İçindir. (Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme bağlı olmayan kimsenin Allah Teâlâ'ya bağlanabilmesi, Habibine uyamayan kimsenin Allah Teâlâ'ya uyması mümkün değildir. Allah Teâlâ'-ya giden kulluk yolu Efendimize ümmetlîk yolundan geçer.)

Allah Teâlâ namazı İbrahimiyyet makâmı olarak seçtiği için, Rasûlüne getirilen salât ve selâm da Haliline (Hz. İbrahim aleyhisselâma) de salât ve selâm getirilmektedir. Zira namazda gerçek sevgili olan Allah Teâlâ ile halvet olma hali vardır. Ayrıca Halîlinin saltanat makâmı olan namazda Allah Teâlâ'ya niyaz vardır, O'nunla başbaşa sohbet vardır, kaynaşma ve sevgi vardır. Habibine de ayrıca salât ve selâm okurken, Halili ile kendi arasındaki dostluktan nasib istenir. Öyle dostluğa lâyık olma temenni

ve niyaz edilir. Hami gibi gözde olmak için yalvarılır. Gerçekten de namazı dosdoğru kılan kimse Allah'ın gözdesi olur.

Ey sâlik ,

Bilmiş ol ki: Sâlik namazını sünnet ve edeplerine riâyet ederek eda eder. Hakkıyla eda edilen namazda, namazı kılan kimse kıyamda iken secde edeceği yere, rükü'da ayaklarının üzerine, secdede burnunun iki yan taraflarına, oturuş halinde kucağına ve uyluklarının üzerine bakar. Diğer edep ve rükünlerin hepsine de böylece riâyet eder.

Namaza âit ne kadar hakikat varsa, hepsini de açıklamak lâzımdır. Huzuru te'min ve dikkatleri bir araya toplamak için, teveccühle birlikte gözleri de yummak zikir; **rabıta ve murakabe esnasında gerekli olduğu halde, namaz kılarken gözlerin yumulması caiz değildir.** Latifelerin huzura kavuşması için icap edeni yapmak lâzımdır. Fakat rûhânî bir tecellî, için göz kapamaya da mutlak ihtiyaç bulunduğu söylenemez. Namazda yalnız latifeler değil, bütün azaların huzur ve sükûna kavuşması lâzımdır. Öyleyse azaların huzuru, gözü yummakla değil, namaz içerisindeki edep ve sünnetlere riâyet etmekle temin edilir. **Tasavvuf ehlinden bazıları (huzuru temin ve dikkatleri toplamak için —namazda bile bile— gözün kapanması faydalıdır demişlerse de bu doğru değildir.**

Hülâsa namaz içerisinde gözleri yummak bid'âttir. Kur'ân-ı Kerîmi namaz içerisinde dinlerken de durum böyledir. Eğer O'nu güzel sesli bir okuyucudan dinlerseniz velayete mahsus

huzur, tecellî ve cezbe halleri meydana gelir. Eğer tecvid kaidelerine hakkıyla uyarak okuyan ve fakat sesi güzel olmayan bir okuyucudan dinlerseniz yine Kur'ân-ı Kerim'e âit olan manevî hakikatler ortaya çıkar. Hakkıyla, eda edilen bir namazın ise kalp ile ilgisi olduğu kadar, velayete mahsus bulunan hallerle de ilgisi vardır,

Kur'ân-ı Kerim, harflerin çıkış yerlerine riâyet edilerek ve tecvid kaidelerine uygun bir biçimdede okunursa (isterse okuyucunun sesi yeterince güzel olmasın) okuyan ve dinleyen kimselerin birtakım hakîkatilara mazhar olmalarına vesîledir.

MÜRŞİDİN SIRF MUKADDES MA'BUDİYET DAİRESİNDEN TEVECCÜHÜ

Mürşidi Kâmilin (Sâlike) namaz dairesinde teveccühünden sonra, bu sefer de teveccühünü Sırf Mukaddes Ma'budiyet mertebesine çevirir. Bu makâm öyle yüce bir makâmdır ki burada Sâlikin ayaklarının bağı çözülür; Makâmın zirvesinde aczin doruğuna çıkar."Yine bu makâmda sâlikin seyri (manevî yolculuğu) sona erer. Sâlik burada kulluk makâmlarını bir bir dolaşır. Bu makâmın yolculuğu görerek meydana gelir. Ne zaman mürid bu mâkamda Sâlike yönelişte bulunursa; bu yönelişle sâlik kendi nefsini görür. Sâlikin nefsini gördüğü yer çok yüce, çok nurlu bir makâmdır. Ne zaman nefsinin bulunduğu o yüce ve nurlu makâma seyretmek (gitmek) İstese, bir türlü gidemez: Neticede anlar ki bu makâm gidebilmesi mümkün olmayan Sırf Mukaddes Ma'budiyet (kulluk) makâmıdır, Bu

makâmda yolculuk ancak nazarla (bakmakla) yapılabilmektedir, O nazaar ki sâlik onunla seyrine açık olan istediği yere bakar. Bu makâmda (Lâmâ'bûde illallah) mübarek kelimesinin sırrı ortaya çıkar. Bundan anlaşılmaktadır ki, Allah Teâlâ'dan başka kulluk yapmaya lâyık ve müstahak bir ilâh mevcut değildir. Nasıl olur da mahlûk, Hâlik yerine geçebilir? Bu makâmda seyreden kimsede şirkten eser kalmaz. Kulluk ile İlâhlık, bu makâmda birbirinden ayrılır da kulluk ve ibadete yegâne lâyık olan Allah Teâlâ'ya, sırf ibadete lâyık ve müstahak ilâh olduğu için yapılır.

HAKAİKİ ENBİYAİYYE
(Nebilerin hepsine dair müşterek hakikatler)

Bütün nebilere âit hakikatler Hz. İbrahim, Hz. Musâ, Hz. Muhammed ve Hz. Ahmed aleyhisselâm [108] ile ilgili hakîkatlardan ibarettir.

İlâhî hakîkatlarda yükselebilme, sâlikin faziletinin derecesine bağlıdır. Nebilere âit hakikatlarda yükselebilme ise sâlikin muhabbetinin derecesine göredir.

Ne zaman mürşid sâlike İbrâhimî hakikat dairesinden teveccühte bulunursa, sâlik bu dairede zatî olan murakabeyi yapmalıdır. Zira zatî olan murakabe İbrahimî hakîkatların kaynağıdır. Bu dairede yapılan mürakabede, mürşidin teveccühünün bereketi ile sâlike büyük sırlar ve mühim gerçekler ikram edilir. Bundan sonra da

---

[108] Muhammediyet ve Ahmediyyet sırları ayrı olduğu için iki defa zikredildi.

Allah Teâlâ'nın dostluğundan ibaret olan bu makâmın tecellîler sâliki nura boğar. Yine bu makâmda Allah Teâlâ ile kul orasında husûsî surette bir dostluk ve yine O'nun dostluğu ile beraber, husûsî halvetler meydana gelir. Bu makâmda meydana gelen tecellî tezahürleri ve daha bir takım hususiyetler, başka makâmlarda görülmemekte ve kazanılan lütuflar da başka makâmlarda kazanılmamaktadır. Yine bu makâmda sıfat'a âit mahbûbiyyet meydana gelmekle, Hakîkatı Muhammediyye ve Hakikati Ahmediyye makâmında ise zatî olan sevgililik ortaya çıkmaktadır. **(Allah Teâlâ Hazretleri Zâtına mahsus olan tecellîlerini sevdiği gibi sıfatına âit olan tecellîleri de sever)** demektir.

Birinci kısma Hakikati Muhammediyye ve Hakikati Ahmediyye denilir.

İkinci kısım ise, her ne kadar Hakikati ibrahimiyye kısmına girerse de, Haliliyyet (dostluk) İsmi bu kısımdan meydana gelmiştir. Bu makâmda sâlike Allah Teâlâ'nın Zâtı ile beraberlik ünsiyyeti ve muhabbeti hâsıl olur. O'nun Zât-ı ile ünsiyyet ve muhabbete nail olan kimse, yine onun Zât'ından başkasına yönelmez. Salikin O'nun sıfatından esmâsından veya mürşidi kâmilin himmetinden beklediği tecellî ziyaretleri bile Olsa...

Yine o kimse için O'ndan (Allah Teâlâ'dan) başkasından yardım istemek, O'ndan başkasına sığınmak ve O'ndan başkasından bir şeyler beklemek doğru olmaz. İsterse bu isteyeceği şeyler birtakım mukaddes varlıkların ruhları ve hatta melâikeler olsun. Bu makâmda sâlikin ilerleme-

si için en müsâit olan şey İbrahimiyyete mahsûs bulunan salâvatı şerifeleri çok çok okumakladır.

KÂMİL MÜRŞİDİN SIRF ZATÎ MAHBUBİYYET DAİRESİNDE TEVECCÜHÜ

Kâmil mürşidin sırf mukaddes mâbüdiyyet mertebesi dairesinde teveccühünden ve neticelerinin izahından sonra, yine kâmil olan mürşid Sırf Zâti olan sevgi dairesinde teveccühte bulunur da, bu dairede seyreden sâlike, zatî olan murakabe emir ve tavsiye edilir.

Bu daire, Mûsâviyyat hakikatinin kaynağıdır. Ayrıca: Zatî olan, Zâtına mahsus sevginin kaynağı bulunmaktadır. Bu makâmın keyfiyeti tam bir kuvvet ve iktidara birlikte; sâlike ikram edilmiş bulunmasıdır. Hakk Teâlâ'nın Zât'ının ecrine itaat ve icâbeti bu makâmda ortaya çıkar, Hakikat-ı Mûsâvîyye işte bu dostluktan ibarettir.

Musâ aleyhisselâma olan dostluğun isbatından bahseden bazı tasavvuf büyüklerine gelince: Onlar diyorlar ki; Eğer sâlikin muhabbetten maksadı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme olan muhabbet ise, bu kimsenin muhabbeti, O'nun dostluğundan meydana gelmektedir.

Gerek nübüvvet, gerek risâlet, gerekse ülûl Azîm velayetleri mertebeleri dostluk olmadan kazanılmaz. Büyük nebilerin hepsi, Allah Teâlâ'ya dost olmuş ye sevilmiş kimselerdir. Onların yolları dostluk yolu olup, bu tâbir maksadımıza uymayan bir ifâde değildir. Muhakkak ki,

Hakîkati Musâviyyenin de hakîkati Hakikati Ahmediyye makâmında, Zât'ı Ulûhiyyetine mahsus bulunan mahbûbiyyetten ibarettir.

Bu husus üzerinde durulmalı Ve düşünülmelidir.. Bu makâmda husûsî bir durum ortaya çıkmakladır. Kendi ihtiyarı ve dilemesi olmadan Musâ aleyhisselâmın dilinden şu ibâre aynen ifade edilmektedir:

"Ey benim Rabbim! Kendîn göster de Sana (doya doya) bakayım."[109]

Buradaki dostluğun hususiliği mahbûbiyyet makâmında cereyan etmiş olmasından dolayıdır. Yine burada hayret edilecek diğer bir hususta Zât'ı Uluhiyyetine mahsus olan muhabbetin bu makâmda meydana gelmesiyle, varlığı zât'ı Ulûhiyyetinden olan muhabbet için kimseye muhtaç bulunmamasıdır. Bu durum ise iki zıddın bir araya gelmesi gibi bir şeydir. Zira Allah Teâlâ hem yarattıklarından hiç bir şeye ve hiç bir kimseye muhtaç değildir. Hem de kaynağı Zât'ı ülûhiyyeti olan muhabbeti, enbiya ve kullarından muhabbetin aldığı kimseler ile karşılıklı olarak alış veriş halindedir.

Bazı yerde Musâ aleyhisselâmdan sadir olan ve Zât'ı ülûhiyyeti ile Musâ aleyhisselâm arasındaki muhabbete delâlet eden ifadelerin, sırrı, böylece bilinir ve anlaşılır hale gelmektedir. Meselâ bu hususta Kur'ân-ı Kerîm' de:

"Bu ancak Sen'in bir imtihanındır" [110]

---

[109] Â'raf, 143
[110] Â'raf, 155

buyurulmakta ve yine Kur'âm Kerîm'de:

“.. beni öldürmelerinde korkuyorum”[111] buyrularak, Musâ aleyhisselâmın dostuna sığınışı dile getirilmektedir. Şu, salâvatı şerîfe, bu makâmda bir yükselme vesîlesidir.

(Allahümme sali alâ Muhammedin ve alâ âlîhı ve eshabihî ve âla cémîlenbiya-i velmûrselîn)

MÜRŞİDİN HAKİKATLER HAKİKATİ OLAN HAKİKATİ MUHAMMEDİYE DAİRESİNDE TEVECCÜHÜ

Cenab-ı Hakk'ın Zatî dostlusunun görünmesinden sonra, kâmil mürşid olan zat hakikatlerin hakikati dairesinde teveccühte bulunur. Bu daire, Hakikati Muhammediyye dairesidir. Bu makâmda Zatî murakabe ile emr'e gelince; Habîbinin zatî varlığı, kendi Zatî varlığının sevgilisi olup, o'nu kendisine dost kabul etmesinden dolayıdır.

Hakikati Muhammediyyenin kaynağına gelince: Dostlukla beraber, o dostluğa uyumluluğun sâlikte meydana gelmiş bulunmasıdır. Şu makâmda iki ayrı hâlin bir arada meydana gelişi, hakikati Muhammediyye için husûsî bir durumdur. Bu meseleyi yazı ile isabetli bir şekilde anlatabilmek mümkün değildir. Bu makâmın tecellîsinin şereflisi olan zât için, mukaddes bir derece olan bu makâmda gerek fena ve gerekse baka hali hâsıl olur ve husûsî olarak bu makâmda Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem

---

[111] Kasas, 33

ile beraber olması ve birleşmesi kolay hâle gelir. Yine Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme tabî olmakla, sâlik bu mertebeye; (Hakikati Muhammediyye mertebesine) vâsıl olur. Muhabbetin dışa taşan sırlarından fitneye sebep olacak lâfızların sırları bü makâmın teveccühüne eren kimseye keşfolur. Yine bu makâmda bazı tasavvuf büyüklerinin muhabbetle ilgili halleri dikkati çeker. O dikkati çeken hâlin, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile beraberliğe ve neticenin tek sevgiliye âit ye dönüşü bulunduğuna yine neticede şâhid olunur. Muhabbet (sevgi) lerin hepsi, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin muhabbeti (sevgisi) ile meydana gelir. Bütün muhabbetlerin kaynağı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hakikatidir. Bütün bu anlatılanlardan sonra, tarikatın imâmı ikinci bin yılın yenileyecisi, Ahmed Farûkî-ı Serdendi kaddese'llâhü sırrahu'l azîzin şu sözü daha İyi anlaşılabilmekledir.

"Ben Allah Teâlâ'yı Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin Rabbi olduğu için çok seviyorum." Bu ifâdelerde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme benzemenin ve O'na mensup olmanın isabeti işaret edilmektedir. Gerçekten de (az olsun, çok olsun; dünyaya âit otsun, âhirete mahsus olunsun), bütün işlerde, bilhassa Kitap ve Sünnet ile emel hususunda, her ikisinden de kuvvet bulmak için, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme hakkıyla uymak ve bağlanmak lâzımdır.

Ey sâlik, bu hususta gözünü iyice açmalısın.

MÜRŞİD-İ KÂMİLİN AHMEDİYYE DAİRESİNDE SÂLİKE TEVECCÜHÜ

Mürşid-i kâmil, hakikati Muhammediyye dairesinden sonra, hakîkat-i Ahmediyye dairesinde teveccühte bulunur da, yine zatî olan murakabe ile emreder. Çünkü o zât, O'nun Zât'ının ve menşeinin mahbûbudur. Bu dairede bir takım nurların parıltıları ile beraber yüce bir nisbet hâsıl olur. Bu nisbet Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemdir. Bu dairenin içerisinde de bir takım sırlar vardır. Bu makâmda, sâlikte zatî olan mahbûbiyyet gelişir. Nitekim sıfata mahsus olan mahbûbiyyetin inkişafının dostlukta olduğu gibi

Zât'a; mahsus bulunan mahbûbiyyetin manasına gelince: Mahcubun sıfatındaki güzelliğe rağmen, onun manevî şahsiyyeti olan Zât'ına âit mahbûbiyyettir. Bu durumun hali, haz ve dostluktan meydana gelen neş'e gibi şeylerden ibarettir. Gerek neş'e, gerekse haz muhabbet icabı meydana gelen hallerdir.

Aşkın icâbından olan bir şey, muhabbetin de îcâbındandır. Bu makama münasip olan salâvatı şerîfenin okunması sâlikin terakki (yükselme) sine vesile olur:

"Allahümme salli alâ seyyidina Muhammedin ve alâ âlihli ve eshabihi efzalü salâvatüke adede, malûmatîke ve bârik veselllim."

SIRF (CENAB-I HAKKIN) ZÂT'(IN)A MAHSUS OLAN MUHABBET

Kâmil mürşidin, sâlik (mürid)e Hakikati Âhmediyye dairesinde teveccühünden sonra, sırf zâtî olan muhabbet dâhilinde teveccüh eder, Bu makâmda, sırf zatî olan sevginin murakabesini emreder. Yine bu makâmda nisbeti bâtihiyye (gizli), maddî renklerden ayrılış ve filce yüce kemâlât sırlarının görünüşleri meydana çıkar. Bu mertebe, aynî olmayan Mutlak Hazret'e daha yakındır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme âit olan makâmlardan bazıları ile diğer enbiya-i izâma (Aleyhimüsselâm) âit olan hakikatler bu makâmlarda tesbit ve zapt edilememiştir.

İmâmn Rabbanî'ye göre, mânânın, evvelî aynî olmayan Mutlak Hazrete katılan mânâdır ki, o da muhabbetin teayyünüdür. Mücedidid bu birinci teayyûnü, hakîkatî Muhammediyye (sallallâhü aleyhi ve sellem) içinde ifâde etmiştir.

KÂMİL MÜRŞİDİN SÂLİKE LATEAYYÜN MERTEBESİ DAİRESİNDE TEVECCÜHÜ

Mürşid-i kâmilin sâlike sırf zâti olan dostluğa yönelişinden sonra, bu defa da Lâteayyün mertebesi dâhilinde teveccühte bulunur. Bu makâm da, yine Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin makâmlarından birisidir. Bu makâmın seyri, devamlı yolculuk değil, seyr-i nazarîdir. Fakat bu makâmın yokluğunda nazar ne tarafa olur. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme mahsus olan bu nazarı (olan manevî yolculuğun) yön ve hedefini yine kendisinden başka kim bilebilir.

MÜRŞİD-İ KÂMİLİN SALİK (MÜRÎD)E SEYFİ KAT'İ DAİRESİNDE TEVECCÜHÜ

Kâmil, mürşidinin sâlike, Lâteayyün makâmında gözükmesinden sonra, bu sefer de Seyfi katı makâmı dairesinde yönetişte bulunur.

Ey sâlik!

Bilmiş ol ki: Bu seyfî kâtı makâmı, velayeti kubra makâmının hizasında bulunmaktadır. Bu makâma Seyfi Kâtî denilmesinin sebebine gelince Sâlik ayağını bu makâma basınca, keskin bir kılıçla keser gibi varlığını keserek, manasından ayırır ve vücudunun manasından arta kalan kısmını yok eder. Yalnız vücuda âit olan isim ile eser kalır, işte bunun içindir ki bu makâma Seyf-i Kat'i makâmı denilmiştir.

MÜRŞİD-I KÂMİLİN SALİK (MÜRİD) E KAYYUMÎYYEÎ MAKÂMINDA TEVECCÜHÜ

Kâmil mürşidin sâlike Seyfi Kat'ı mertebesi dairesinde teveccühünden sonra, bu defa da Kayyûmiyyet makâmında yönelişte bulunur. Kayyûmiyyet makâmı ise, Ülûl Azim (Enbiyanın) kemâlâtı dairesinde meydâna gelmektedir. Bu makâmın sırrına gelince:

Kayyûmiyyet makâmı; Ülül Azim derecesinde bulunan nebilere âit bir saltanat mertebesidir, Allah Teâlâ bu saltanatın mirasını, bu ümmet içerisinde yalnız, ikinci bin yılının yenileyicisi, Ahmed Farûkî-ı Serhendi kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Hazretlerine. O'nun mânevi evlât ve halifelerine, husûsî surette vermiş bulun-

maktadır. Nitekim büyük Mürşid Abdullah Dehlevî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz Hazretleri bu makâma erişmiş kimselerdendi. Zamanının manevî hizmetçisi ve kutbu idi. Her kime ki, Allah Teâlâ bu kayyûmiyyet saltanatının makâmını ikram ederse, o kimseye bir mürşidin teveccühünün vasıta olmasına ihtiyaç katmaz, kayyûmiyyet makâmına âit bulunan sırlar ve haller, Allah Teâlâ ile bu makâma erişen zât arasında vasıtasız olarak alınır ve verilir. Bu makâmın hallerini ve sırlarını dil ile anlatmaya kalkışmak doğru olmaz,

Bu yüce daireden husûsî surette feyiz alma şerefine nail olan zât'ın derecesinin yüceliğini anlatabilme hususunda akıl yeterli olamamaktadır.

MÜRŞİD-İ KÂMİLİN SÂLİKE ORUCUN HAKİKATİ MAKÂMINDA TEVECCÜHÜ

Kâmil mürşidin sâlike Kayyumiyyet dairesinde görünmesinden sonra, bu sefer de orucun hakikati dairesinde teveccühte bulunur. O oruç hakikati ki, manevî mertebesi, Kur'ân-ı Kerim mertebesi hizasındadır. Kâmil mürşid sâlike merhamet ve himmet ederek, oruç makâmından teveccühte bulununca, ölçü ile ifâde edilemeyecek kadar küçük, zerre misâli, merhamet ve himmet sâlik için kifayet eder.

Bu yüce hakikatin eserleri, nurları, acaib görünüşleri ve halleri aklın sınırlarını aşmaktadır. Bu makâma eren sâlikte hususi bir yokluk meydana gelir ve husûsî bir samediyyet makâmı

zahir olur. Gene bu makâmda sâlikte erişilmesi çok güç olan manevî zevkler meydana gelmiş, bu makâmın seyrinde olanlar, dibi bulunamaz derinlikte denize dalmışlar, açıklanabilmesi ve anlatılması mümkün olmayan sırların sahibi olmalarıdır.

İşte bu anlatılanlar, yüce tarikat makâmlarındaki manevî yolculuğa dâir izahlardır. Allah Teâlâ Hazretleri nihayetsiz lütuf ve keremi île bu yolda sadakat gösterenleri, bahsi edilen derece ve makâmlarla şereflendirsin. Bir kimse ömrünün tamamını böyle bir lütuf ve ihsana nail olduğundan, dolayı şükretmekle tüketse ve nefsinin tamamını bu yolda harcasa varlığını, şan ve şerefini, toprak gibi hor hakîr kılarak ayaklar altına verse, yine de bu lütfün şükrünü hakkıyla edâ etmiş olamaz. Ancak binlerce insandan birisidir ki, lütuf ve kerem sahibi olan Allah Teâlâ'nın yardımı ile şükrünü edaya muvaffak olur. Yoksa insanoğlunun vücudundaki her kıtın ayrı ayrı dili olsa da, hepsi birden kendisine ikram edilen lütufların şükrünü edaya çalışsa, belki Allah Teâlâ'nın sonsuz nimet ve iltifatından ancak birisinin şükrünü edaya muvaffak olabilir. Gerçek olan bundan başkası değildir.

El eman, el eman, el eman... (Allah Teâlâ’m. Her hususta Sana güveniyor ve sana sığınıyorum.)

Senden hakikî iman ve hakkiyle iman etme gücü istiyorum.

Ey Aziz, Lâtif ve çok acıyan Yüceler Yücesi Rabbim! Rahman ismi şerifinle isimlenen Rah-

man sûresi hürmetine (dualarımızı kabul eyle.)

Sonsuz Rahmetin ve sayısız nimetinden dolayı şükür ve minnetin tamamı ve devamı sana'dır. Gerek gizli, gerekse açıktan ve lâyık surette yapılan bilcümle salât ve selâm yaratılmışların en değerlisi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme olsun.

Amîn, Yâ Muin, bi hurmeti Seyyidil mürselin...[112]

---

[112] Gümüşhanevî, A. Z., & trc:RahmiSERİN. *Camiu'l Usul Veliler ve Tarikatlarde Usul.* İstanbul, 301-315

NİSBET-İ HIFZIN KEYFİYETİ:

Nisbetin hıfzı, Nakşibendîlikte büyük şart olmasının sebebi şudur:

Nisbetin manası, mürşidin müritten aldığı ahid ve tâlim eylediği zikr ve ubûdiyyetten ibarettir. Bu manaca nisbet, tarîkatın aynîsidir. İhvan bu nisbeti hızf etmezse, tarîkatı hıfz etmemiş olur. Tarîkatı hıfz etmeyen ise, tard olunur. Bu veçhile Allah Teâlâ'ya yakın olamaz.

"Fikrini zikre, zikrini kalbe, kalbini de mürşide ayna yapıp, Hakka rapt edesin ki, bu şekilde varlığını verip, intisap sahibi olasın"

Mürid, mürşid ile yaptığı ahd ü misakın ve öğrendiği zikir ve ibadet âdabının icaplarını yerine getirmekte sebat edecek ve bu âdâb ve ibadetlere tamamen alışıp, mânevi haz duymuş olacaktır. İhvan vazifesinden en küçük bir hususu terk etmeyecek ve mürşid tarafından kendisine verilen derse hiç bir şeyi ziyade kılmayacak ve mürşidi her hâl u kârda kendisine kılavuz bilecek, aynı zamanda her türlü feyz ve fütuhatın mürşid vasıtasıyla olabileceğine inanacaktır. Eğer ihvan, mürşidden aldığı bir emri terk ederse ahdini bozmuş, sözünden dönmüş ve dalâlete düşmüş olur. O takdirde mürid, mürşide karşı özür dileyecek ve yeniden ahd ü misak edecek ve nisbeti yenileyecektir.

"Sâlik başlangıçta inancını tam teslimiyetle bir pîre teslim edip her emrine itaat ve hizmet ve ihtimam ile çalışırsa yolu Hakk'a gider. Lâkin otuz, kırk günde pîrim himmetiyle irşâd olurum deyip azm ile zikri ve fikir ile çalışır ve gönlü acele ile Hakk'tan tecellî-i cemâl ümit eder.

Lâkin istediği gibi, nefsin muradı hâsıl olmayıp zamanla zikr ve fikrini terk eder, sonra şeyhine gücenip birkaç gün bu hâle sabır edemeyip şeyhin mahremlerine ve hadimlerine şeyhten şikâyet ettikte, o -azîze onun şikâyetinden haber verdiklerinde tebessüm edip cevap vermez. Sonra bir zaman geçtikten sonra şeyhinden yüz döndürüp ahbaplarına, akrabasına ve akranına söyler ki,

“Bizim şeyhimizi ben tasarruf sahibi bir mürşid-i kâmil zannederdim. Lâkin zannım gibi değil imiş. Bende bu ilim, fazilet ve ciddi çalışma, amel ve kabiliyet var iken, beni terbiye edip insân-ı kâmil edemedi. Şimdi bildim ve anladım ki, onlar dahi benim gibi âciz ve zayıf imiş. Abes yere zahmet verip gönlümüze ağırlık verdiler” dedikte, onun küstahlığına nazar etmeyip yine onun ıslâhına hüsn-i teveccüh olurlar. Bu esnada o mürit, şeyhi ziyaretine vardıkta, onun bu makama uğradığını bildiğinden dolayı lutf ile muamele edip nasihat ile rıza makamına delil olup Hakk yoluna rağbet ettirip ve bazı hizmet teklif edip onu imtihan eder. Ama o sâlik kulağına girmeyip nasihati kabul etmez ve hizmetini görüp rızasında bulunmaz. Huzurunda ve arkasından küstahlık edip şeyhe itiraz ve atma tutma yapıp aklî deliller ve naklî ile -azîzi töhmet altında bırakmaya çalışır. O, onun hâlini ilhâm-ı rabbaniyle bildikte, Hakk’ın izni ile onun terbiyesinden fariğ olup gönlünden çıkarıp nefret eder. O sâlik meclisten gidip evvelki fitne ve fesadına koşarak nefsine tâbi olup gider.

“Saadet sahibi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi

ve sellemin ortaya çıkışında, Ashâb-ı Kiram Hazretleri radiyallahü anhüm birlikleri tam ve noksansız idi. Ama nübüvvet kemâl buldukça hepsinde kalplere kabiliyetler geldi. Birbirine rekabet lâzım geldi. Aralarında neler neler oldu. Siyer kitaplarında bunlar yazılıdır. Okuyanlar durumu bilirler. Üç ve belki de dörtte biri aynî mümin. Diğerleri münafıklığa düştüler. Benzetme olmasın da, bizim de bugünkü hâlimiz böyle. Her gün fukara (dervişler) arasında uydurma, düzme ve yalan sözler zuhur etmektedir ki, işiten hayrette kalır. Hâlâ içimde gizli olan, tekkede olanların hepsini def edip, dışarıdan görevle bir imam ve müezzin tedarik ederek ve avam şeklinde bir hizmetkâr bulmak. Hakkı arayanlar da, rüyası ve derdi olduğunda gelsin; haberini alsın; gitsin. Başka çaresini bulamadım. Kime gönül bağlıyayım?"

"Ne hâldir bilinmez. Zamane müridleri kendi hâllerini ve gayretlerini bilmeyip, mürid iken mürşid gibi davranırlar, batınî ve mânevî zevkimiz yok derler. Subhânallah! Hastasın; hastalık sıfatı, illetle meydana gelir. Hastalık olmasa, hasta olma hâli nasıl belirirdi? Behey deli! Akıllıyım dersin, mürşidin işlerine tarizde, itirazlarda bulunursun. Ya Hazret-i Allah Teâlâ'dan utanıp, evliyâullahtan hayâ etmez misin? Halife-i zatî, işinde kimseye bağlı değildir. Doğru yanlış sorulmaz. O'nun işi zâtını ilgilendirir. Soru ve cevap kendisinden kendinedir. Çünkü mürîd oldun. İhtiyarî ölüm tahsil et. Bu suretle nefsini bilip, sıddık sıfatıyla nitelenmiş ol. Yoksa mecâzî hayatta ne yola çıkarsın, behey gafil.

Adın Ahmed, Mehmed; Mustafa diye onurlanırsın. İşin ise, gafil işi. Utanmaz mısın? Gaflet sahiplerinin yanında ne söylersin? Onlar hayrı şerri bilmezler, ihtiyarî ölüm (Ölmeden evvel ölünüz hadis-i şerifine işaret ediyor.) sahibi olup, bu mecâzî varlıktan kurtulup, gafletten uyanmamışlardır. Uykuda konuşan, sayıklar. Onun sözüne itibar olunur mu? Uyanık (kalıp gözü açık) olanlar, saçma sapan sözler söyleyenlere gülerler. Uyanıklık kılığına bürünmüşsün. Hakikâten uyanık olanlara merhamet etmez misin? Bu halini ârif-i billâh olanlar görüp: **“Taş atan bizden, attıran bizden değil” demişler.”**

SON SÖZ

Gavs'ül-âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi Hazretleri son sene yapılan hatimlerinde ve sohbetlerinde genellikle aşağıdaki kelamları çok söylemiştir.

***

"İki âlemde tasarruf ehlidir ruhu veli
Deme kim bu mürdedir, bunda nice derman ola
Ruh şimşiri Hudâ'dır ten gılaf olmuş ana
Dâhi âlâ kâr eder bir tığ kim üryan ola"

***

"Biz bize teslim olan, ihvan-ı Allah Teâlâ'ya teslim ederiz. Yarın kıyamet günü Ondan isteyeceğiz".

"İyiyiz Gardaşım! Geldik gidiyoruz, bizim ihvanımız bizim ruhaniyetimizden ayrılmadıkça ve birbirlerine karşı aynı minval üzere olurlarsa onları almadan cennete girmeyeceğime size söz veriyorum" [113]

"Gardaşlarım "anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az"

"Gardaşlarım! Bakıyoruz bazı kimseler kendiliğinden şeyhlik ediyorlar. Tevbekâr olmadan ölen fahişe kadınlar gibi ellerinde bıçaklar ile kendilerini doğrayacaklar. Kendiliğinden şeyhlik edenlerin hali, mahşer yerinde onlardan beter olacak. "

---

[113]—Efendi Hazretlerinin hastalığı sırasında Ulusoylar'ın babası ziyarete geldi. Efendi Hazretlerinin ayakucuna oturdu, hasbıhalden sonra gelen misafirin, ***"Efendim nasılsın?"*** sorusuna verdiği cevaptır.

Her mürşide dil verme kim yolunu sarpa uğradır

Mürşidi kâmil olanın gayet yolu asan imiş

Bu rivayetler çok kişinin şahit olduğu bir durumdur. Bu nedenle Efendi Hazretleri Hakk'a yürümesinden sonra, ihvanın hemen şeyh arama sevdasına düşüp hata etmemeleri için çok uyarmıştır. Fakat ihvan-ı kiramdan birçok kişi, hemen bir kişinin eteğine yapışmamız gerekir diye bir kargaşa ortamı oluşmasında etkili oldular. Bunun neticesi de, ihvanın dağılmasına ve tarîkatın zayıflamasına sebebdir.

Eğer gerekli bir durum olsa idi, Efendi Hazretlerinden daha vefalı bir kişi bulunmazdı. O birisi için "sizin şeyhiniz bu oldu" deseydi, o kişinin önüne çıkan da olmazdı. O'nun yarım asır hizmet ettiği insanların perişan olmalarını istemeyeceği muhakkaktır.

Efendi Hazretlerinin zahiren irşad hilâfeti bırakmamasının muhakkak bir emirle olduğu kesindir. Çünkü Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer radiyallâhü anhümanın halifelik seçimindeki iki yoldan Hz. Ömer radiyallâhü anhın dolayısıyla Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yolunu tercih etmiştir. Bu yol zamanın ve insanların istikametleri ile olan tercih olduğundan ileride zuhur edecek hadiselerde, Allah Teâlâ zatını göstermiş olmaktadır. Çünkü Hz. Osman radiyallâhü anh dönemindeki fitnelerde, insanlar hep kendilerinde suç aradılar. Hz. Ömer radiyallâhü anh'aya ise emanet olarak verildiğinden olacak hadiselere kefalet Hz. Ebûbekir radiyallâhü anh olmuştur. Kötü bir durum da

hâsıl olmamıştır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin halifelik vazifesini ümmetine tevcih ve terk etmesi ise, halifelikte sünnet olacak bir hususun öğretilmesidir.

Ancak bazı yerlerdeki vazife kelimesinin, mutlak manada irşad ile anlaşılması düşündürücü bir durumdur. Bazı vazifelerde bir mürşidin vazifeleri ile o kadar örtüştü ki irşad ile benzeşti. Vazifeli kişiler, vazifelerindeki ahkâmı hakikâti üzere anlatmamaları da ayrı sorunlar çıkarttı.

Efendi Hazretleri hatim hocaları için şu kelâmı çok manidardır.

"Gardaşım! Biz hatim okut diye bir vazife veriyoruz. Meğer öyle demiyormuşuz. Sen git oraya şeyh dur. Yok, gardaşım, yok".

"Mürşitten maksadımız, kâmil mürşit olandır. Yani bizzat ve manen Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz tarafından memur olanlardır. Hazret-i Pîr öyle buyuruyorlar: **Mürşit, sâlike dört yerde yetişir: Biri, can çekişirken, biri kabirde, biri sıratı geçerken, biri de mizanda amelleri tartılırken.** Sâlike bu dört yerde yetişmeyen mürşit, kâmil değildir".

Çünkü **"Olgunlaşmamış bir şeyhe mürid olan ehadiyet cemâlini göremez.**

"Merkebin arkasını öpen o dudak
Mesihin öpüşünün tadını nasıl bulabilir"

Hoca Abdu'l-Melik-i Serâvî kuddise sırruhu'l-azîz der ki: Şeyh Kur'an-ı Kerim'i dünyevî kazançlara vesile edenlerin durumunu açıklarken

ulaşamadığı bir yere, Kur'ân-ı Kerîm'i ayağının altına koyarak ulaşmaya çalışanların durumuna benzetir.

Şeyh Sadreddin kuddise sırruhu'l-azîz der ki: Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem miraçtan dönerken kadınlardan bir topluluğun cehennemde, ateşten yapılmış kesici aletlerle kendi etlerini kesmekte olduklarını gördü ve bunların kimler olduklarını sordu. Onların zina ile çocuk dünyaya getirip kocalarına "senden" diyen kişiler oldukları söylendi.

Şeyh buyurdu ki:

"Nefsin arzu ve istekleriyle dopdolu oldukları hâlde, gönül ve irşat davasında bulunuyorlarsa, onların azapları bu kadınların gördüğü azaptan şiddetlidir".

Şeyh Zahid'in oğlu Cemâleddin Ali kuddise sırruhu'l-azîz şeyhin huzuruna geldi dedi ki:

"İrşat seccadesine çok uzaklardaki insanların durumlarından mânevî güçleriyle haberdar olabilen ve çok uzaklardaki, ölmek üzere olan müridlerinin imanlarını kurtarabilen kişiler oturabilir".

Ahî Ferec-i Zengânî kuddise sırruhu'l-azîz den kâmil velînin kim olduğu soruldu. O da dedi ki:

"Önünden geçen bir kişiden nasıl nesiller dünyaya geleceğini, hangisinin itaatkâr, hangisinin âsî olacağını bilmeli, bu da yetmez;

Müridlerinden biri ölmek üzere olsa onun imdadına yetişir ve şeytanın aldatmasından korur; bu da yetmez,

Müridlerinden biri ölse, Münker ve Nekir'in

sualleri sırasında yanında olur ve soruları cevaplamasına yardım eder; ancak yine de "Şeyhliğin 'ş'si gönlünden geçerse erlikten nasibi yoktur".

Binâenaleyh, var olanı saklamak, olmayanı var göstermek ihanettir. Bu yolda enâniyyet mertebesinde alınan manevi cezanın telafisi mümkün olmamaktadır. Bunun olması demek ihvanın nesebini kırar. Bu ise istenilen durum değildir.

Efendi Hazretlerinden şöyle bir rivayet daha gelmiştir. Bugün insanı için tehlikeli ve ağır manalar taşımaktadır. Şöyle ki:

"Gardaşlarım! Bu vazife bizimle tamam. Bizden sonra şeyh yoktur" deyip bir miktar rabıta halinde kaldıktan sonra,

"Ahir zaman alâmeti, bizden sonra her köşede bir şeyh çıkacak" yine bir miktar rabıta halinden sonra,

"Canım onların gittiği yola şeytan dahi gitmeyecek"

Bu kelamların açıklamasını yapmak gerekmektedir.

"Gardaşlarım! Bu vazife bizimle tamam. Bizden sonra şeyh yoktur"

İşin maneviyat yönünde bir noksanlaşma olup şeyhler işin resmiyetine düşeceklerdir. Bu şekilde ihvanı oyalayıp perişan edeceklerdir, demektir.

"Ahir zaman alâmeti, bizden sonra her köşede bir şeyh çıkacak"

Buradaki mana şeyhlik makamının çoğalacağı ve bir faydadan çok kesâfete sebep olacağı

haberidir. Bir başka manada kendi kolundan çok şeyh çıkacağıdır ki, öyle de olmuştur. Bu çoğalmada bereketin azalacağına işaret etmiştir. Çünkü fitne arttıkça feyzde noksanlık zuhur ettirir.

"Canım onların gittiği yola şeytan dahi gitmeyecek" [114]

Kutbü'l-aktâb Hâce Ahmed Yesevî ve Tabakât meşâyihi (Tabakâtu's-sûfiyye adlı eserdeki ilk dönem sûfîleri) şöyle demişlerdir.

"Âhir zamanda bizden sonra öyle şeyhler zuhur edecek ki; şeytan aleyhi'l-lâne onlardan ders alacak ve onlar şeytanın işini yapacaklar. Halka dost olup halk ne isterse onu yapacaklar. Müridlerine yol gösterip onları maksada ulaştıramayacaklar. Dış görünüşlerini süsleyip müridden çok hırs sahibi olacaklar ve içleri (batınları) harâb olacak. Küfür ile imanı farklı görmeyecekler, âlimleri sevmeyecek ve onlara iltifat etmeyecekler. Ehl-i Sünnet ve-l cemaati düşman görüp ehl-i bid'at ve dalâleti sevecekler. Kötülüklerini öne çıkarıp Hakk Teâlâ'dan iyilik umacak ve şeyhlik iddiasında bulunacaklar. Ama şeyhlik işini de kötü yapıp müridlerin kapısında (veya istekleri doğrultusunda) yürüyecekler. Bu haldeki kişi, müride şeyhlik yapmamalı ve ondan bir şey almamalıdır. (Ama) mürid bir şey vermezse, o zorla alacak. Eğer o

---

[114]—Cemal Kurnaz-Mustafa Tatcı, ***Yesevilik Bilgisi***, Ankara, 2000, s.447- Sufi Muhammed Danişmen ***"Yesevîliğin İlk Dönemine Ait Bir Risale:, Mir'âtü'l-Kulûb",*** **İlâm,** C 2, s. 2, Temmuz-Aralık 1997, İst. 1998, s. 41-85

aldığı nesneyi lâyık olan kişiye ve yoksula vermeyip kendine ve ailesine sarf ederse, it ölüsü yemiş gibi olur. Eğer o taraftan alıp yese ve kıyafet giyse, o giysi üzerinde (omuzunda) olduğu sürece, kıldığı namaz ve tuttuğu oruç Allah Teâlâ dergâhında makbul olmaz ve yediği her lokma için cehennem'de üç bin yıl azap görür.

Sultânü'l-ârifîn şöyle derler: Bizden sonra böyle bir bid'atçıya kim pîr deyip hizmet etse kâfir ve mel'ûn olur. Böyle bir kimsenin yaptıklarını ilim yerine tutmak ve bid'atını sünnet yerine tutup helâl görmek, tüm bunlar şeriatta küfür, tarîkatta reddedilmiş ve hakikâtta usanılmış işlerdir. Ayrıca Hâce Ahmed Yesevi kuddise sırruhu'l aziz der ki: Vay o kişilere ki böyle şeyhlere el uzatıp mürid olurlar.

Kendilerini azaba atarlar.

" Şüphesiz azabım şiddetlidir". (İbrahim, 7).

Ey derviş! Şeyhlik dâvasında bulunan kimsenin, kırk yıl bir mürşid-i kâmilin hizmetinde bulunmuş, çile çekip ondan icazet almış olması gerekir. (Aksi takdirde) onun mürid edinmesi ve hediye alması haram ve bâtıldır. Şeriata aykırı iş yapan kişi dinden çıkar, tarîkata aykırı iş yapan da merdûd olur, reddedilir. Ve her kim tevbe etmeden dünyadan göçerse cehennemde azap görür. Bundan Allah'a sığınırız.

Mürşid-i kâmil, doğru yola çağıran kişi olduğundan, şeriat, tarîkat ve hakikât ilimlerinden haberdar olması gerekir. Çünkü nefs insana çoğu zaman böyle tuzaklar kurar, yanlışlarını hoş, eksiklerini tam gösterir. İnsan içinde bu-

lunduğu olayları ve durumları objektif olarak değerlendiremez. Bir mürşid-i kâmilin yanında bulunan kimse, onun tecrübelerinden yararlanmak durumundadır. Mürşid ona, nefsinin kendisine kuracağı tuzakları gösterir ve daha çabuk mesafe almasını sağlar.

Ebu Yezid el-Bestâmî kuddise sırruhu'l-azîz buyuruyor ki;

"Şeyhi olmayanın şeyhi şeytandır." Cüneyd-i Bağdadi kuddise sırruhu'l-azîz ise;

"Kimin üstadı yoksa üstadı şeytandır" Cüneyd'in bu ibaresi Bestâmî'den kapsamlıdır. Zîrâ üstâd lafzı zahir ve bâtın ilimlerinin öğretilmesini de kapsar. [115]

Diğer bir rivayette de: **"İki tane şeyhi olanın, şeyhi şeytan olur."** buyrulmuştur.

Allah Teâlâ'nın aslanı Hazret-i Ali kerremallâhü vecheh buyurur ki;

"Eğer beni terbiye edici olmasaydı, ben Rabbimi bilemezdim." Öyle ise, sen nasıl bileceksin?

Zira delilsiz yol bulunmaz, kılavuzsuz sefere gidilmez, aletsiz cihâd-ı ekber yapılmaz ve terbiyesiz nefis atına binilmez.

Hakk yolunun yolcusu, tam bir inançla ve muhabbetle bir mürşid-i kâmile bağlanıp teslim olursa, varlığının, insanî mertebesinin yükselmesi müyesser olup esfelden a'laya (aşağıdan yukarıya) doğru menziller kat etmeye başlar.

---

[115]—İsmail Hakkı Bursevî, Tuhfe-i Vesimiyye, Hzl: Şeyda ÖZTÜRK, İst., 2000, s.136

[116]

Bu bakımdan bir rehber ve üstada olan ihtiyaç ne kadar gerekli ise, usûlünde tercihi de o kadar önemlidir. Ancak yetiştirme usulleri bir mecburiyet değildir. Fakat tecrübeler birikimi olduğundan gereklidir.

Ayrıca; **“Şeyhlerin silsilesine kendisini ulaştıracak ve kalbinden perdeyi kaldıracak üstadı olmayan kimse, sahipsiz bir sokak çocuğu ve nesebi belirsiz bir kişidir”** denilmektedir.

Ey Allah Teâlâ’m yalancı yoldan, nakıs şeyhlerden ve yalancılıktan sana sığınırım.

Âmin

---

[116]— Şeyh Mustafa Kabûlî er-Rifâî, Kenzü’l-Esrâr, İst., 2001, s.24

RİSÂLE-İ İSMAİLİYYE

(Er-risâletü'l İsmâiliyye ve'l Atiyyetü'd-Düriyyetü fî tarikâti'n Nakşiyyeti ve'l Melâmiyyeti)

SEYYİD MUHAMMED NÛR'UL-ARABÎ
Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

Hazırlayan

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

SEYYİD MUHAMMED NÛR'UL ARABÎ

Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

1813 yılında Mısır'ın **"Mahalletü'l-kübrâ"** adlı kasabasında dünyaya gelen Seyyid Muhammed Nûr'un hayatı hakkındaki bilgileri halifelerinden Harîrîzâde Kemâleddin Efendi'nin **Tibyân ü Vasâ'ili'l-hakâ'ik fî beyân-ı selâsili't-tarâik** adlı eserinden ve Bursalı Mehmet Tâhir'in onun hakkında yazmış olduğu menâkıbnâmesinden öğrenmekteyiz. Hz. Ali kerremallâhü vecheye nisbet edilen Noktatü'l-beyân adlı eseri şerh etmesinden dolayı **"Noktacı Hoca"** , Mısır'dan gelip Rumeli'ye yerleştiği için **"Arap Hoca"** ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin torunu Hz. Hüseyin aleyhisselâm soyundan geldiği için **"Seyyid"** lakaplarıyla tanınır. Muhammed Nûr'ül-Arabî, üstad ve mürşidi Hasan el-Kuveynî'nin

"Artık sana bütün ilimlerin yolu açıldı. Anadolu'ya git" emriyle Anadolu'ya gönderilmiş, bir süre sonra da kendi isteğiyle Rumeli'ye geçmiştir.

1839-1870 yılları onun Rumeli Nakşîliği ve Melâmilik arasında bir tasavvuf sistemi kurmaya başladığı bir dönem olmuştur. Muhammed Nûr, İstanbul'a geldiğinde Melâmiyye-i Bayrâmiyye (Orta Devre Melâmîleri) şeyhi **Abdülkadir Belhî**'yi kendisine bağlamak ve Melâmîliğin tek temsilcisi olmak istemiştir. Ancak Belhî'nin bunu kabul etmemesi üzerine

bu isteğine erişememiştir. Muhammed Nûr'un **Şerif Efendi** ve **Latife Hanım** olmak üzere iki çocuğu olmuştur. Halifesi ve oğlu Şerif Efendi'nin hiç çocuğu olmadığı için maddî ve manevî soyu Latife Hanım ve damadı Abdürrahim b. Ali El-Melâmî (Fedâî) ile onların çocuklarından devam etmiştir.

Seyyid Muhammed Nûr'ul Arabî, kaleme aldığı eserlerde üçüncü devre Melâmîliğinin görüşlerini ortaya koymuştur. Abdülbâki Gölpınarlı (1931: 287-290) **bu eserlerin elli beş tane olduğunu, bunların otuz sekiz tanesinin Türkçe, on yedi tanesinin ise Arapça** olduğunu belirtir. Muhammed Nûr'un bu eserlerinde, Melâmiyye-i Nûriyye olarak bilinen üçüncü devre Melâmîliğinin tasavvuf düşüncesinin özündeki vahdet-i vücut anlayışı ve kendi temellendirdiği tevhit anlayışı vardır. Melâmet-i Nûriyye'yi yaymak için büyük çaba harcayan Muhammed Nûr, bu gayretini galibiyetle sonuçlandırmış, Rumeli ve Batı Anadolu gibi geniş bir coğrafyaya yayılan Melâmet-i Nûriyye için Üsküp, Manastır, Prizren, Doyran, İştip, Tikveş, Köprü, Selânik, İstanbul gibi şehirlerde dergâhlar kurulmuştur. Melâmet-i Nûriyye'nin geniş bir coğrafî alanda ve geniş kitlelere yayılması için halifeleriyle birlikte gayret gösteren, birçok halife yetiştiren ve birçok talebeye hocalık eden Muhammed Nûr, 1888 yılında kendi evinde Hakk'a yürümüştür.

Bu kitapta Nakşibendî-Melâmî Tarikatındaki Seyr-u Sülûk hakkında yazılmış olan **Risalet el-İsmailiyye ve'l-atiyet ed-durriye fi tarik en-**

Nakşiye ve'l-Melâmiye [117] yi Osmanlıcadan Türkçe'ye çevirerek kardeşlerimize faydalı olmayı düşündük.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

---

[117] 297.7 - Osman Ergin Yazmaları - 000542/07 Atatürk Kütüphanesi-İstanbul

RİSÂLE-İ İSMAİLİYYE

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hamd, âlemlerin rabbi olan Allah Teâlâ'yadır.

Salât, bütün yaratılmışların en hayırlısı Muhammed'e (sallallâhü aleyhi ve sellem), âline, arkadaşlarına ve tâbilerine kıyamete kadar devam etsin.

Bu risâle Nakşibendî ve Melâmiyye büyüklerinin diyarı Tikveşli ve Kavadar'ın içinde gösterdikleri seyr-u sülûk hakkında tasnif edildi. İsmini de **Er-risâletü'l İsmâiliyye ve'l atiyyetü'd-düriyyetü fî tarikâti'n nakşiyyeti ve'l melâmiyyeti** (Nakşibend ve Melâmi tarikati için hediye edilmiş incilerden Risâle-i İsmailiyye) verdim.

Âlemlerin Rabbi Allah Teâlâ bu risâleyi bize faydalı kılsın. Kitap On iki bölümdür.

1-Mürşid-i Kâmil

2-Rabıta

3-Teveccüh

4-Zikir Telkini

5-Altı Letâif

6-Nefy-ü İsbat

7-İntikalat-ı Zikir

8-İlme-l Yakîn

9-Ayn'el Yakîn

10-Hakk'el Yakîn

11-Vilâyet-i Vahdiyyet ve Kurbet

12-Ubbad, Ubûdiyyet, Ubûdet (İbadet Edenler, Kulluk Edenler, Kul Olanlar)

1-MÜRŞİD-İ KÂMİL

Bilinmelidir ki, kemâl mertebeler sonsuz ve görünemeyecek kadar çoktur. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ve sevdiği nurların ışığı Hz. Ali kerreme'llâhü veche mevcûdâtın sırrı ve yaratılmışların en mükemmeli iken haklarında

وقُلْ رب زِدنِى علْما

"Rabbim, benim ilmimi artır" de. [118] varid oldu. Yani علْما burada **"Ben"** demektir. Zira Allah Teâlâ'nın noksan sıfatlardan münezzeh Zâtının ve rablık sıfatları sonsuzdur. Bu nedenle Allah Teâlâ yolunda seyr ü sülûk edenler sürekli terakkide yükselmede olurlar. Bu yükselme cesedin ölümü ile de kesilmez.

Nitekim Şeyh-ül Ekber Muhyiddin İbnü'l Arâbî radiyallâhü anh hazretleri dünyayı değiştirdikten sonra nurlu ruhları ile buluşan Zinnûn-i Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîzle görüştüklerinde;

-Ey kardeşim Zinnûn! Allah Teâlâ, yarattıklarına benzemez, başkadır, sözünü hatırladın mı? Zinnûn-i Mısrî;

-Evet, dedi. (Sonra keşfi açılınca bayıldı sonra uyandı. Gür bir sesle) Hazreti Şeyh-ül Ekber ona;

"Her şey Allah Teâlâ kâim iken, yaratılmış olanların varlığı nasıl olurda O'ndan ayrı

---

[118] Tâhâ, 114

olur."[119]

Bu cevaptan sonra Zinnûn- i Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz tevhîd meselesini anlayıp terakki etti.[120]

Hülâsa, ilâhî marifetlerin sonu olmadığından bütün âlem sâlik sayılır. Lakin irşad terbiyesindeki zâtta olması gereken bazı âlametleri açıklamak gerekir. Tâki bu sebeple herkes, sadık mürşid ve sadık olmayan fark ederek, irşad davasında olanlara meyletmesinler.

Mürşid-i Kâmil, çok ibadet, az uyku, az yemek, az konuşmak, çokça zikir, başkaları gibi şeriatın emirlerine uymakla muhakkak olarak bilinmez. Zira mürşid olmayan abidlerin hali de bu şekildedir.

Bil ki; Mürşid-i Kâmil ve Vâris-i Muhammedî (sallallâhü aleyhi ve sellem) alameti şudur.

Şeriatın emirlerine sıkıca bağlanmakla beraber, meclisinde onu ziyaret eden avam insanlar kalbinde bulunan dünyevî düşüncelerini meşguliyetini giderir veya azalır.

Havas olan insanlarda ise istiğrâk [121] artar.

Bahsedilen bu durumlar karşısında ona tabi olmak gerekir.

---

[119] (Bu mevcûdatın müstakil vücûdları yoktur, onların hepsi Allah Teâlâ vücûduyla mevcutturlar, yani Allah Teâlâ'dan başka mevcûd yoktur.)

[120] (Berzah âleminde Zinnûn-i Mısrî'yi Hazreti Şeyhül Ekber terakkî ettirdi. Zirâ Zinnûn hazretleri bu dünya âlemde iken bu tevhîd meselesine vâkıf değildi.)

[121] **İstiğrâk**: ilâhî aşka dalıp coşarak kendinden geçme, esrime.

Yalancı dava ile irşada çıkanlardan ve yalanlarından kaçınmak gerekir.

Ey Allah Teâlâ'm! Yalancılardan, dellâllarından,[122] ve arkadaşlarından Sana sığınırım.

Ancak Allah Teâlâ, doğru hidayet eder.

2-RABITA

Sülûk eden müridin kalbinde havatır [123]düşünceler artıp engel olamazsa yüz defa İstiğfar eder.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bazen kalbimi bir perde bürür, bu perdeyi kaldırmak. için günde yetmiş/yüz defa istiğfar ederim "[124]

Eğer düşüncelerine yine engel olamazsa; şeyhinin meclisine gidip karşısına oturmalı veya şeyhinin kalbine teveccüh edip düşüncelerin gitmesini beklemelidir.

Şeyhine gitmek mümkün değilse iki kaşı arasında onu teşekkül ettirecek şekilde düşünmelidir. Bu sebeple Delâil-ül Hayrat sahibi Mu-

---

[122] **Dellal:** İlân edici. Yüksek sesle bildiren. * Müşterileri çeken. Davet eden.

[123] **Havatır**: Hâtıralar. Fikirler. Düşünceler.

[124] Müslim. Zikir, 51: Ebu Davud. 26

İlk sûfîlerin değişik tasavvufî haller için kullandıkları bu hadise Kuşeyri (465/1072) tecellî konusunda yer vererek şöyle der: "Bu hadis ile sanki Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem hakikatin hamlelerine karşı kalbinin setr halinde olmasını istemiştir. Çünkü Hakkın vücudu ile beraber halk için beka mümkün değildir."

hammed el Cezûlî,[125] Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şeklini teşkil [126] eylediler. Daha sonra bu kitabı şerh edenler bu şekil hakkında buyurdular ki;

"Delâil-ül Hayrat kitabını okuyan kimselerin Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi rabıta etmeyince vuslat hâsıl olmaz."

Açıklamasında ise; "Eğer Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin nurlu şeklini mânevi halde görürse, o şekli rabıtasına alıp yakazada[127] o zaman içinde zahir oluncaya kadar devam eder.

Eğer göremedi ise hacca gidip Ravza-i Mutahhara'daki Şebeke-i Rasûlüllahı [128] rabıta ile Ruh-u Nebeviyi[129] manevi halde görünceye kadar devam edip ve şekli rabıtasına alıp yakazada o zaman içinde zahir oluncaya kadar devam eder.

Eğer yine göremedi ise Delâil-ül Hayrat kitabındaki resme rabıta ile Ruh-u Nebeviyi manevi halde görünceye kadar devam edip ve şekli rabıtasına alıp yakazada o zaman içinde zahir

---

[125] 13.yüzyıl sufilerinden olup derlediği ve pek çok salavât- şerife'yi bir araya getiren "**Delâil-ül Hayrat**" adlı risalesinin de yazarıdır.

[126] **Teşkil**: 1 . Oluşturma, ortaya çıkarma, meydana getirme:2 . Oluşum. 3 . Örgütleme.

[127] **Yakazâ**: uyanık, şuurlu ve dikkatli bir vaziyette.

[128] Kitabın yazıldığı zamanda fotoğraf fazla olmadığı için zamanımızda çekilmiş resimlerden birine de bu uygulama yapılabilir.

[129] **Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin nurlu şeklini**

oluncaya kadar devam eder.

Hülâsa; salavâtın rabıtası **Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin nurlu şekli** olduğu gibi Allah Teâlâ'nın zikrinin rabıtası her ne kadar zikredilmiş ve maşûk (âşıkların müşahedesi) ise de herkes buna kavuşamadığından ve başlangıçtaki olan saliklerin düşüncelerinin düzelmesi için şeyhe rabıta etmelidir. Bu sırrı ancak sahipleri bilir. Bu söylediklerimiz Nakşibendî büyüklerinden rivayet edilmiştir. Bu müşkül ve acayip gelebilecek sözlere itirazdan Allah Teâlâ'ya sığınırım.

3-TEVECCÜH

Nakşibendî mürşidlerinin müride teveccüh ederek yönelmelerinin büyük faydası vardır. Bu ise;

Şeyhin, müridin kalbinde olan düşüncesine vakıf olması;

Şeyhin kalbinde olan halleri sâri (aktarması-geçişine sebep) olmalarıyla zikir ve cezbeyi müridin kalbine bırakarak ve başka şeyleri çıkarmasıdır. Ancak şeyh, müridin kalbî zikir ile meşgul olması için dersi ne ise öyle teveccüh eylemelidir.

Ey Allah Teâlâ'm! Kalbimizin yüzünü cemâline çevirmeni, vuslattan mahrum etmemeni diliyorum. Âmin

4-ZİKİR TELKİNİ

Allah Teâlâ'nın sevgilisi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Hazretleri zikir telkin ettikleri vakit isteyene diz dize birleştirir ellerini uylukla-

rı üzerine kor ve zikri telkin ederlerdi. Bunun en bariz örneği; Ömer radiyallâhü anhın rivayetiyle imanın tarifi hakkında gelen hadisi şerifte Cebrail aleyhisselâm dizlerini Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin dizlerine birleştirerek İslâm, İman, İhsan, kıyamet saatini sormalarıdır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde sorduğu sorulara cevap vererek bu suretle telkini zikir yaptılar.[130] Mürşidlerin ve şeyhlerin telkin

---

[130] Ebu Hureyre radiyallâhü anh şöyle anlatıyor: Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir gün insanların arasında oturuyordu.O sırada ona bir zat geldi ve:

"Ey Allah'ın Resulü! İman nedir?" dedi.

"Allah'a, meleklerine, kitaplarına, Allah'a kavuşmaya, rasüllerine inanman ve yine son dirilmeye iman etmendir" buyurdu.

“İslâm nedir? dedi.

"İslâm, Allah'a kulluk etmen ve ona hiç bir şeyi ortak yapmaman, Farz namazı dosdoğru kılman, farz kılınmış olan zekâtı vermen ve Ramazanda oruç tutmandır" buyurdu.

“Ey Allah'ın Resulü! İhsan nedir?” dedi.

"Allah'a onu görürcesine ibadet etmendir. Her ne kadar onu görmüyorsan da o seni muhakkak görür" buyurdu.

“Ey Allah'ın Resulü, Kıyamet ne zamandır?” dedi.

(Cevaben Efendimiz) Buyurdu ki:

"Bu konuda sorulan sorandan daha çok bilgiye sahip değildir. Fakat onun alâmetlerini sana haber vereceğim: Cariyenin efendisini doğurması, onun alâmetlerindendir. Yalınayak ve çıplak kimseler, insanların idarecileri oldukları zaman, işte bu da onun alâmetlerindendir. Koyun çobanları yüksek

ettikleri zikirde bu şekildedir.

Ey Allah Teâlâ'm, bize irfan yolunu hidayet kılmanı, bozgunculuktan ve isyan etmekten yaratılmışların en hayırlısı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin makamına sığınırız.

5-ALTI LETÂİF

Müride telkini zikir etmeden önce Ehli Sünnet vel cemaat itikadının ilm-i hal[131] bilgilerini ibadet edecek kadar bilmesi gereklidir.

Mürşid, dah**a** sonra **kalp** (sol meme altında) İsm-i Zât-ı (Allah) nefessiz (gizlice kalp üzerinde) **Allah Allah Allah** lafzını dudakları kapatmış

---

bina kurmakta birbirleriyle yarışa başladıkları zaman, işte bu da onun alâmetlerindendir. (Kıyametin vakti) Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği beş şeye dâhildir."

Bundan sonra Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem:

"Kıyamet vakti hakkındaki bilgi ancak Allah'ın katındadır. Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez, yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez, şüphesiz Allah her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır" ayetleri-ni okudu. Ebu Hureyre radiyallâhü anh der ki:

Sonra o şahıs dönüp gitti. Arkasından Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem:

"O adamı bana geri getiriniz" diye emretti. Bunun üzerine sahabeler onu geri getirmek için aramaya başladılar, fakat bir şey göremediler. Bunun üzerine Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem:

"İşte o, Cebrail'dir. İnsanlara dinlerini öğretmek için gelmiştir" buyurdu.(Sahih-i Müslim,10)

[131] İbadet usullerini, din kaidelerini bildiren kitap

olduğu halde zikri telkin eder. Mürid diğer zamanlarda zikrine de bu şekilde devam eder. Öyle ki kalbi sonuçta zaruri olarak gayri ihtiyari zikir etme haline kavuşur. Bu hal başlayınca **ruh** ta (sağ meme altında) zikir kalpteki gibi tarif edilir. Zaruri ve gayri ihtiyari ile zikir etme hali başlayınca (sol ve sağ meme üstünde) **latife-i sırr**'a geçer. Yine zaruri ve gayri ihtiyari ile zikir etme hali başlayınca (sol meme üstünde) **latife-i hafî**'ye geçer. Sonra (sağ meme üstünde) **latife-i ahfâ**'ya telkin eder. Sonra **Sultan-ı Zikre** geçip ism-i zâtı iki, kaşı arasında telkin eder.[132]

Ey Allah Teâlâ'm Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hürmetine zikrinde ve sana şükretmede beni muvaffak kılmanı istiyorum.

6-NEFY-Ü İSBAT

Altı letâif üzerinde devran edip hapsi nefes ile Lâ ilâhe illa'llah diye zikreder. Yapılışı şu şekildedir.

"İlâhî ente maksûdî ve ridâke matlûbî" der ve dizleri üzerine oturur. Sonra nefesi içeri çekerek **Allah Allah Allah** zikrini letâifleri üzerine bıraka.

"İlâhî ente maksûdî ve ridâke matlûbî" deyip **LÂ** kelimesini kalbinden Sır üzerinden uzatarak Sultân-ı Zikre (iki kaşı arasına), **İLÂHE** kelimesini Sultân-ı Zikirden ahfâya indirerek, **İLLA'LLAH** kelimesini ahfâdan hafî üzerinden geçerek kalbe vurarak bırakır.

---

[132] Burarda bahsedilen letâiflerin yerleri bazı meşayıhca farklılık göstermektedir.

Bu suretle letâifler üzerinde nefy-ü isbat ile zikir ederken nefesi zorlanınca tek sayıda bırakarak **“MUHAMMEDÜN RESÛLULLÂH”**ı düşünerek nefesini hafif hafif ala. **“Allah”** ismini letâif üzere bırakırken birden bırakmamalıdır. **“İlâhî ente maksûdî ve ridâke matlûbî”** demelidir. Bu suretle bir defada 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21 defa hapsi nefes etmelidir. 21 e ulaşınca hapsi nefes zikri tamam olur.

Ey merhametlilerin en merhametlisi Allah Teâlâ’m, emirlerine kemaliyle uymayı, huzurundan bizi kovmamanı istiyorum.

7-İNTİKÂLAT-ZİKİR

Nefy-ü İsbat 21 de kemal bulunca letâiflerin her biri üzerinde üzerinde üç defa zikreder. İntikâlat budur. İntikâlat üzerinde iken muhasebe ve murakabe olunur.

Murakabe sabahları (beni) Allah Teâlâ ne işlerde kullanır diye bekleyişte olmaktır.

Muhasebe de akşamları (beni) Allah Teâlâ ne işlerde kullandı diye hesap etmektir.

Nakşibendî sadâtının sülûklerinin nihayeti budur.

8-İLME-L YAKÎN

Tevhid ehlinin zât-ı (kendini) ve eşyanın zâtını Allah Teâlâ’ya ve sıfatlarına delil kılmasıdır. Bunun iki yönü vardır.

1-İstidlâl[133] bi’lmisliyye: (Benzeyiş delilleri

[133] Kelâm terimi olarak istidlâl, ‘‘bir hüküm veya kavramın doğruluk yahut yanlışlığını kanıtlamak için zihnin yaptığı akıl yürütme eylemi’’ diye tarif edilebi-

getirmek)

Allah Teâlâ'nın hallerine, sıfatlarına gerek vücud ve sıfat-ı subûtiyelerine; cüziyyatını, kendinde ve âlemde müşâhedesiyle Allah Teâlâ'yı ve kadîm [134] ve müessir sıfatlarını ispat etmektir. Mesela; kendindeki vücud, kudret, irade, ilim, hayat, görmeyi, işitmeyi ve konuşmayı müşahede ile ispat edip Allah Teâlâ'nın yaratıcılığının benzeri tıpkı benim varlığımda da vücud, kudret, iradeler, ilim, hayat, görmek, işitmek ve konuşmak vardır, diye iman etmektir. Bunun açıklaması ise **"Allah Teâlâ Âdemi kendi suretinde yarattı."** [135] hadisi şerifte gelmiştir. Yanı tıpkı isimleri sıfatları gibi bende vardır demektir.

2-İstidlâl bi'z zarûrî: (Mecburî delil getirmek)

Yani kul acziyetini tefekkür edip yaratıcısının

---

lir. Kur'ânı Kerîm'de istidlâl kelimesi geçmemekle birlikte bunun mâzi kalıbındaki kökünü oluşturan ''delle'' akıl yürütme eyleminin söz konusu edildiği bir yerde kullanılmıştır (Sebe,14).

İstidlâl ile aynı mânada veya yakın anlamdaki tezekkür, tedebbür, taakkul, tefekkür, i'tibar, nazar gibi kelimeler sık sık kullanılmış, özellikle İslâm'ın getirdiği mesajlar konusunda düşünüp isabetli sonuçlara varılması istenmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de ayrıca ilim, sultan, âyet, beyyine, burhan, hüccet gibi değişik adlarla yer verilen delile büyük önem atfedilerek inanç ve düşüncenin mutlaka delile dayandırılması doğruya ulaşmanın vazgeçilmez şartı olarak görülmüştür

[134] **Kadim**:Başlangıcı olmayan, eski, ezelî.

[135] Buhârî.. İsti'zan. 1: Müslim. Birr. 110. Cennet. 28;.İbn. Hanbel. II/244. 251. 315. 323. 434. 463. 519

kudretini ispat ve iman etmesidir. Allah Teâlâ'nın birliğini düşünür ve kadimliğine (önceliğine) iman eder. Bu şekilde kendi fenâsını (yokluğunu) tefekkürle Allah Teâlâ'nın bekâsına (varlığına) iman etmiş olur. Bunun bir başka beyanı ise **"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işiten ve görendir."** [136] İlme'l Yakîn tarikat ehli ve şeriat ehlinin büyüklerinin tevhididir.

Allah Teâlâ, hakkı söyler ve doğru yola iletir.

9-AYN'EL YAKÎN

Hakk ehli olan zatlar kendi hakikatlerini Allah Teâlâ'nın sıfatlarına mazhar ve ayna olduklarını müşahede etmeleridir. Ayne'l yakîn marifettir. Ancak bu zuhur eden sıfatı subûtiyyeden gayb anahtarları denilen dört sıfatları, zahirleri ve kalpleriyle müşahede etmeleridir.

Sıfât-ı zâhir: Dörttür, göz ile müşahede edilir. **Kudret, işitmek, görmek ve konuşmak**

Sıfât-ı Bâtıne: Dörttür**.** Kalp gözü ile müşahede edilir. **İrade, ilim, hayat ve tekvin** (yaratma)

Hulâsa: zahirlerine teveccüh ettiklerinde Allah Teâlâ'nın zahir sıfatlarını, batına tevecüh ettiklerinde batınî sıfatlarını müşahede etmektir.

Bu kişilere sıfâtı subutiyye tâifesi ve marifet ehli derler. Tarikat ehlinden yüksek mertebededirler.

Ey Allah Teâlâ'm, bu müşahedeyi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ve Ehl-i beytinin

---

[136] Şura, 11

hürmetine kolay kılmanı niyaz ediyorum.

10-HAKK'EL YAKÎN

Hakikat ehlin hepsi ve melâmiyyenin tevhididir. Bu kişiler bütün tâifelerden üstündür. Bütün nebiler Hz. Ebubekir Hz. Ömer radiyallâhü anhüma melâmiyyedendir. Bu tâife ve kişileri **tevhid, ittihat** ve **vahdet**tedir.

Tevhid üç makamdadır.

Makâm-ı ruh, cem' ve kurb-u ferâiz[137] dir.

Vahdet üç makamdır.

Makâm-ı Hazret, cem'ül cem ve vahidiyyetü'l cem 'dir.

Bu kişilerin avamdan farkları yoktur. Allah Teâlâ'nın emrettiği farzları yerine getirirler. İlâhî emirleri hiçbir zaman bırakmazlar. Halleri daima Allah Teâlâ iledir. Bu kişilerle buluşmak görüşmek ve halleri ile hâllenmek en büyük saadeti bulmak ve Allah Teâlâ'ya kavuşmaktır.

Ey Allah Teâlâ'm beni onlardan ve onlarla beraber olmayı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yüzü suyu hürmetine istiyorum. Ayrıca diğer mümin kardeşlerimde bu hallerimden nasiplensin.

11-VİLÂYET-İ VAHİDİYYET VE KURBET

Hakiki imanın sonunda erişilen ehadiyyetü'l cem Makam-ı Mahmud sallallâhü aleyhi ve

---

[137] **Farzlarla olan kurb:** Kulun, nefsi de dahil olmak üzere, her şeyin şuurundan tamamen fâni olmasıdır. Artık onun nazarında, Hakk'ın vücûdundan gayri, hiçbirşey kalmaz. Bu, farzların semeresi olarak ortaya çıkan fena halidir.

selleme istiğrak edemeyip[138] ancak o âlem-i nura girip bazen Allah Teâlâ ile bazen halk ile olmasıdır. Âlem-i halkla olduğu vakit perdelenmesi, âlem-i nur ile olduğunda perdelerin kalktığı velâyet mertebesidir.

Âlem-i nura girip bir olduğunda eğer yaratılmışları halkı görmüyorsa **sıddıkıyyet** mertebesindedir, demektir.

Âlem-i nura girince halk asla hicap olmayıp kaybolmuyorsa yani gerek âlem-i nurda gerek halk âlemi ile iken fark (ayrılık) olmaması, yani bir bakışla bakarken halk ona hicap olmuyorsa kurbet (yakınlık) mertebesindedir demektir.

Bu mertebeden yukarısı ise **Nübüvvet**tir. Mukarreb ona vasıl olamadığı gibi nebilerden başkası da bu nübüvveti vasf edemezler. Eğer vasf edip söylerlerse yalan söylüyorlar demektir.

Ey Allah Teâlâ'm bizi mukarreblerden kılmanı cemâline kavuşma lezzetinden mahrum etmemeni istiyoruz.

12- UBBAD, UBÛDİYYET, UBÛDET (İBADET EDENLER, KULLUK EDENLER, KUL OLANLAR)

İbadet avâmın amellerindendir. Ameli kendilerinden görüp cennete kavuşmak hırsı ile veya cehennem korkusuyla işlerler.

Ubûdiyyet (Kulluk edenler) ise, havasın amelidir. Amellerini kendilerinden görüp Allah

---

[138] Bu makam Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin özel makamıdır. Hiçbir nebi ve evliyaya nasip olmamıştır.

Teâlâ rızası için işleyenlerdir.

Ubûdet (Kul olanlar) havas-ül havasın amelleridir. Amellerini Allah Teâlâ'nın işlediğini görürler ve onunla işlerler. Bu kişler nefisleri için bir varlık görmedikleri için mâ'bud ile âbid bir bakışla görürler.

اللهم صلي على سيدنا محمد في جميع المظاهر الذي هو هيولاها و

اجزاها والنقاها واطبنها وارقاها وعلى اله صحبه وسلم

اجمعين

Ey Allah Teâlâ'm salât ve selamını zuhur edenlerin heyülası (gerçeği özü), onları cüzlere (sınıflara metebelere ayıranı), nikası (birbirine bağlayanı), sırlayanı (gizleyeni) merhametlisi Efendimiz Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme, âline ve arkadaşlarının hepsi üzerine olsun.

Allah Teâlâ'nın yardımı ile bu risale bitti.

İÇİNDEKİLER